

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

KNJIGA TUMAČENJA (objašnjenja, komentara) KUR'ANA

"Errahman" i "errahim" su dva imena (pridjeva, atributa koja su izvedena) od (riječi, imenice) "rahmetun": milost (samilost). "Errehimu" i "errahimu" su sa jednim značenjem (imaju isto značenje: milostiv), kao (i oblici pridjeva, atributa - odnosno atributa i glagolskoga pridjeva aktivnoga) "el-alimu" i "el-alimu": znan.

(NAPOMENA: Riječi "el-alimu" i "el-alimu" su isto napisane, ali se dugačije izgovaraju. Kod prve riječi naglasak je na "i", a kod duge riječi na "a".)

GLAVA

(onoga) što je došlo o otvaračici Knjige (Fatihi, tj. o prvoj suri Kur'ana koja se zove otvaračica Knjige, ili Otvaračica Knjige), a imenovala (tj. nazvala) se (ova sura, zove se ovo poglavlje Kur'ana još i) majkom Knjige (tj. Izvorom, vrelom, početkom Knjige zbog toga što je slučaj) da se ono počinje sa pisanjem nje u Zbirkama (tj. u zbirkama u kojima je ispisan Kur'an, u primjercima Kur'ana), i (zbog toga što) se počinje sa čitanjem njezinim (učenjem nje) u (toj) molitvi.

A "din" (riječ koja se nalazi u trećem odlomku, ajetu te sure) je plata (naplata, nagrada) u (tom) dobru i (tom) zlu; (u poslovi se kaže: "kema tedinu tudanu", a to znači): kao što plaćaš, platiće se tebi.

A rekao je Mudžahid: "Biddini" je (isto što i) "bil-hisabi": u obračun (u međusobni račun), "medinine" je "muhasebine": s kojima se obračunava (sa kojima se ima obračunati).

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Šubeta, rekao je: pričao mi je Hubejb, sin Abdurahmana, od Hafsa, sina Asima, od Ebu Seida, sina Muala-a, rekao je:

Klanjah (Klanjao sam, Klanjavah ja) u Bogomolji, pa je pozvao mene (jednom prilikom, jedne prilike) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa nisam odgovorio njemu (tj. pa se nisam odazvao njemu odmah, u prvi čas), pa sam rekao (izvinjavajući se):

"O poslaniče Allaha! Zaista ja klanjah (klanjao sam)." Pa je rekao: "Zar nije rekao Allah:

"..... odgovorite (odazovite se) Allahu i (Njegovom) poslaniku kada je pozvao vas.....". Zatim je rekao meni:

"Zaista podučiću (poučiću) svakako tebe (jednu) suru, ona je najveća (po smislu između) sura u Kur'anu prije (nego) da izađeš iz Bogomolje." Zatim je uzeo za moju ruku. Pa pošto je htio da izađe, rekao sam njemu: "Zar nisi rekao: "Zaista ću podučiti (poučiti) svakako tebe (jednu) suru, ona je najveća sura u Kur'anu?" Rekao je:

"Hvala Allahu gospodaru (Gospodu) svjetova.". Ona je (to) sedam (koji) su po dva (ili: koje su po dvije) i Kur'an veliki koji (je taj što) se je meni dao on."

(Ima mnogo tumačenja zbog čega se ova sura naziva "esseb'ul-mesani", i uopće šta znači sami izraz "esseb'ul-mesani", ali ta tumačenja nećemo prikazivati ni navoditi. Jedino još jednom

napominjemo da doslovno "esseb'ul-mesani" znači: izvjesnih sedam koje su po dvije. Ovdje još napominjemo naknadno da izraz iz prethodne GLAVE "Kema tedinu tudanu: Kao što plaćaš, platiće se tebi.", smatraju i hadisom, ali pošto je to ocijenjeno kao slab, nepouzdan hadis, tj. nije sigurno da je to Muhamed a.s. rekao, zato se je gore taj izraz i označio kao poslovica.)

GLAVA

"..... osim (tj. a ne na put onih što) se rasrđeno na njih, a ni (na put onih) zalutalih."

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, izvijestio nas je Malik od Sumeja, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Kada je rekao (Kada kaže taj) vođ (tj. predvodnik u molitvi) "..... osim (onih što) se je rasrđeno na njih i ni (i ne na put) zalutalih.", pa recite: Amin (Uslišaj). Pa ko (bude taj da) se je složio (podudario) njegov govor (sa) govorom (izvjesnih) anđela (meleka), oprostilo se je (tj. oprostiće se) njemu (ono) što je proturio naprijed od svoga grijeha (od svoga grijšenja)."

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

SURA BEKARETE (BEKARA) "I POUČIO JE ADEMA (TA) IMENA, SVA NJIH.....".

PRIČAO NAM JE Muslim, sin Ibrahima, pričao nam je Hišam, pričao nam je Katadete od Enesa, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio. A rekao je meni Halifete: Pričao nam je Jezid, sin Zurej-a, pričao nam je Seid od Katadeta, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Sakupiće se (izvjesni) vjernici (na) sudnjem danu, pa će govoriti:

"Da smo tražili zagovaranje (šefa'at, tj. zagovornika koji će da se moli za nas) ka našem Gospodu (tj. Zašto ne tražimo zagovaranje ka našem Gospodu)?" Pa će doći Ademu (Adamu), pa će reći (oni njemu): "Ti si otac (tih) ljudi. Stvorio je tebe Allah sa Svojom rukom (tj. Svojom moći), i uničičio je tebi Svoje anđele (tj. i zapovjedio je da padnu ničice-na sedždu tebi Njegovi anđeli), i poučio je tebe imena svake stvari, pa zagovaraj (zauzimaj se) za nas kod svoga Gospoda (tj. moli Ga sve dotle) dok odmori nas (tj. tako da nas odmori, da nam dadne mira i odmora) od ovoga našega mjesta (tj. od muke i tegobe stajanja na ovome našem mjestu)." Pa će reći (on): "Nisam ovdje vama (tj. Nisam za to vama pogodan)." I spomenuće svoj grijeh, pa će se stidjeti (i reći će im): "Idite Nuhu (Noju, Noemu), pa (tj. jer) zaista on je prvi poslanik (što) je poslao njega Allah ka stanovnicima Zemlje." Pa će doći njemu, pa će reći: "Nisam ovdje vama (pogodan)." I spomenuće svoje pitanje svoga Gospoda (Gospodara o onome, za ono) što nije za njega (njemu) sa njim (tj. za to, za tu stvar nikakvo) znanje, pa se stidi (tj. pa će se i Nuh stidjeti), pa će reći:

"Idite prijatelju Milosrdnoga (tj. Ibrahimu, Avramu)." Pa će doći njemu, pa će reći: "Nisam (ni ja za to pogodan) ovdje vama. Idite Musa-u (Mojsiju), robu (Božijemu takvom što) je (koji je) govorio njemu Allah (izravno, direktno) i dao je njemu Tevrat." Pa će doći njemu, pa će reći: "Nisam (ni ja) ovdje vama (pogodan)." I spomenuće ubijanje (one) osobe

bez (odmazde za ubijanje neke) osobe, pa se stidi (pa će se i on stidjeti) od svoga Gospoda (svoga Gospodara), pa će reći: "Idite Isa-u (Isusu), robu Allaha, i Njegovom poslaniku, i riječi Allaha i Njegovom duhu (Duhu)." Pa će reći (i Isa): "Nisam ovdje vama. (dakle: Nisam ni je za to pogodan pa ne mogu se ni ja za vas zauzimati.) Idite Muhamedu, pomilovao ga Allah i spasio, robu (Božijem koji je takav da) je oprostio Allah njemu (i ono) što je proturio naprijed od svoga grijeha (griješnja) i što je ostavio ozadi (iza)."

Pa će doći meni. Pa ću otići čak (da) tražim dozvolu, na (tj. od) svoga Gospoda. Pa će se dozvoliti (meni). Pa kada sam vidio (kada vidim) svoga Gospoda, pao sam (pasti ću, pašću) ničičeći (spuštajući se ničice, činiću sedždu), pa će ostaviti mene šta (tj. koliko) je htio (koliko hoće da budem u položaju ničice, na sedždi). Zatim će se reći:

"Podigni svoju glavu, i pitaj (moli, prosi), daće se tebi ono (to što pitaš, što prosiš, moliš da ti se dadne), i reci, čuće se (slušaće se, udovoljiće se), i zagovaraj, primiće se tvoje zagovaranje." Pa ću podignuti svoju glavu, pa ću zahvaljivati Njemu sa zahvaljivanjem (što) će poučiti mene njega (On). Zatim ću zagovarati (zauzimati se), pa će ograničiti meni (jednu) granicu (tj. jedan narod, jedne ljude), pa ću uvesti njih (u) raj. Zatim ću se vratiti (ponovo, ponovno) k Njemu, pa kada sam vidio svoga Gospoda slično Njemu (tj. slično kao i prvi puta što sam Ga vidio, opet će se ponoviti cijeli red radnji), zatim ću zagovarati, pa će ograničiti meni (jednu) granicu, pa ću uvesti njih (u) raj. Zatim ću se vratiti treći (puta). Zatim ću se vratiti četvrti (puta), pa ću reći:

"Nije ostao u Vatri (niko drugi) osim ko (je takav da) je zadržao njega Kur'an (tj. osim onih za koje je u Kur'anu rečeno da će ostati "halidine fiha: bivši oni vječno u njemu") i (ko je takav da) je trebalo na njega (za njega to) vječno bivanje (ostajanje u paklu)."

Rekao je Ebu Abdullah: osim ko (je takav da) je zadržao njega Kur'an - misli (na) govor Allaha, uzvišen je: "..... halidine fiha.....: bivši oni vječno u njoj (u vatri pakla, tj. u paklu).....".

GLAVA.

Rekao je Mudžahid: "ka svojim sotonama": svojim drugovima od (tih) dvoiličnjaka (licemjeraca) i (tih) idolopoklonika. "Obuhvatač za (te) nevjernike.": Allah je sakupljač njih. "Sibgatun" (znači boja, ali po tumačenju Mudžahida to) je: vjera. "..... na skrušene (ponizne).": na (te) vjernike uistinu (istinom, tj. na prave vjernike).

Rekao je Mudžahid: "..... sa snagom.....": (to znači da vjernik) radi sa (onim, po onome) što je u njemu (u onome što je Allah dao, objavio). A rekao je Ebul-Alijeti (Ebul-Alijete): ".... bolest....", je sumnja (a radi se o ajetu u kojem se kaže: "U njihovim srcima je bolest....").

(Svaka riječ u navodnicima, pod navodnicima je, u stvari, prevod teksta Kur'ana, riječ iz nekoga ajeta sure Bekareta, Bekare, ali se neće opširnije navoditi prevod tih ajeta, jer bi to oduzelo mnogo prostora i vremena. Jasno je da će zato mnogima ovi tekstovi u Buharijinom prevodu biti nejasni zbog toga, a osobito ako ne poznaju dobro tekst Kur'ana, posebno originalni arapski tekst.)

"i što je ozadi nje (iza činjenice pretvaranja u drugi oblik)....": je (jedna) pouka za (onoga) ko je ostao (na životu, u životu, poslije slučaja kažnjavanja pretvaranjem u oblik životinje nekih ljudi). "..... nema biljega (tj. pjege, mrlje).....": nema bjeline (bijele tačke).

A rekao je (drugi) osim njega (osim Ebul-Alijeta u vezi tumačenja nekih tekstova iz sure Bekareta ovo): "..... traže vas (vam, ili: opterećuju vas)...." je (značenja): daju vam (lošu kaznu).

"El-velajetu", (čitano) sa vokalom "e" (poslije slova "v") je infinitiv (izraza) "velaun", a ona je (tj. a ta riječ znači) gospodarenje (gospodarstvo; ili: božanstvenost). A kada se je stavilo (čitano) "i" (poslije) slova "v" (tj. "el-vilajetu"), pa ona je (značenja) zapovjedništvo. A rekao je neki (od) njih (tj. neki komentator): Zrna (Bobe) koja se (god) jedu, sva su ona "fum (fumun)".

A rekao je Katadete: "..... pa su se vratili (ili: pa su priznali).....", je: pa su se prevrnuli (obrnuli). A rekao je (neko drugi) osim njega (osim Katadeta): "..... traže pobjedu....", je: traže pomoć. "..... prodali su....", je: kupili su. "..... raina (: pazi nas).....", je od (izraza, tj. od korijena riječi) "ruunetun: bivanje glupim (biti glup). Kada su htjeli da proglase glupim (jednoga) čovjeka, rekli su (rekli bi oni) glup (neki govor). ".... neće plaćati.....", je: neće koristiti. ".... korake.....", je od koračanje (koračanje, koracati), a značenje (toga) je njegove tragove (ne slijedite). Njegov govor, uzvišen je: "..... pa ne činite Allahu (nikakvih Njemu) ravnih (bića), a vi znate (tj. znajući, svjesno).".

PRIČAO MI JE Usman, sin Ebu Šejbeta, pričao nam je Džerir od Mansura, od Ebu Vaila, od Amra, sina Šurahbila, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je:

Pitao sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio:

"Koji grijeh je najveći kod Allaha?" Rekao je: "Da učiniš Allahu (nekoga) ravnoga (ravnim), a On (a Allah) je stvorio tebe." Rekao sam: "Zaista to je zaista velik (grijeh)." Rekao sam: "Zatim koji (je)?" Rekao je: "Da ubiješ svoje dijete, bojiš se (tj. bojeći se ti) da jede (da se hrani ono) sa tobom." Rekao sam: "Zatim koji (je, A zatim koji je sljedeći najveći grijeh)?" Rekao je: "Da bludničiš (međusobno sa) ženom tvoga (svoga) susjeda (komšije)." I Njegov govor, uzvišen je (On-Allah):

"I zasjenili smo (tj. natkrilili smo) nad vama (te) oblake, i spustili smo na vas (tj. vama) manu (nebeski kruh) i (te) prepelice, jedite od lijepih (vrsta hrane) što smo dali vama (što smo opskrbili vas), a nisu nasilje učinili nama, a ali su bili (takvi da) svojim osobama čine nasilje." A rekao je Mudžahid: "El-mennu" je (neka) smola, a "essekva" su (izvjesne) ptice.

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Sufjan od Abdul-Melika, od Amra, sina Hurejsa, od Seida, sina Zejda, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Gomoljika je od mane, a njezina voda je lijek za oko."

(Riječ "el-kem'etu" znači gomoljika, vrsta samonikle podzemne jestive gljive; a po nekima "el-kem'etu" je pečurka.)

GLAVA:

"I pošto smo rekli: "Ulazite (u) ovu naseobinu, pa jedite od nje gdje ste htjeli (gdje hoćete) ugodno, i ulazite (na ta) vrata čineći ničicu (vi, čineći sedždu), i govorite: "Spuštanje (tj. Zbacivanje tovara grijeha sa nas je naša želja i molba)", oprostićemo vama vaše pogreške; a povećaćemo (tima) dobročiniteljima."

"..... regaden (ugodno)....", je (značenja): prostran (tj. prostrano), mnogobrojan (mnogobrojno).

PRIČAO MI JE Muhamed, pričao nam je Abdurahman, sin Mehdije, od Ibnul-Mubareka, od Mamera, od Hemama, sina Munebiha, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je: Reklo se je Israelićanima:

"Ulazite (na ta) vrata čineći ničicu (sedždu vi), i recite: "Spuštanje (Zbacivanje grijeha želja je naša)!" Pa su unišli (na taj način da) puzaju (pužu se) na svojim stražnjicama. Pa su zamijenili (izmijenuli) i rekli su: "Spuštanje (Zbacivanje grijeha - i još su na to dodali ismijavajući se oni, dodali su ironično) zrno u dlaki."

Njegov govor: "Ko je bio neprijatelj Džibrilu.....".

A rekao je Ikrimete: "Džebre", i "mike" i "serafi" je rob (tj. sva tri ta izraza znače: rob), ile je Allah.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Munira, čuo je Abdullaha, sina Bekra, pričao nam je Humejd od Enesa, rekao je: Čuo je Abdullah, sin Selama, za dolaženje (za dolazak) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, a on je u (tj. na jednoj) zemlji bere (plodove), pa je došao Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"Zaista ja sam pitalac (tj. pitam) tebe o trima (stvarima, o tri stvari što) neće znati njih (koje njih ne zna niko) osim (jedan) vjerovijesnik. Pa šta je prvi (od) znakova Časa, i šta je (i koja je) prva hrana stanovnika raja, i šta iščupa (tj. povuče, okrene to) dijete ka svome ocu (da sličići, da ličići), ili ka svojoj majci (da sličići, da je nalik)." Rekao je:

"Izvijestio me je za njih Džibril maločas (malopre, maloprije)." Rekao je: "Džibril?" Rekao je: "Da." Rekao je: "To je neprijatelj Židova od (tih) anđela (od meleka)." Pa je čitao (pročitao) ovaj ajet:

"Ko je bio neprijatelj Džibrila, pa zaista on je spustio (snio, donio) njega na tvoje srce.....".

"Što se tiče prvoga (od) znakova Časa, pa (to je jedna) vatra (koja) će sakupiti (te) ljude od (toga) istoka ka (tom) zapadu. A što se tiče prve hrane stanovnika raja, pa (to je) povećanje (ili: višak) jetre (jedne) ribe. A kada je prestigla (nadmašila) voda (tečnost, sperma) čovjeka vodu žene, iščupala je dijete (tj. povukla je dijete ka ocu da bude nalik), a kada je prestigla (nadmašila) voda žene, iščupala je (povukla je žena dijete sebi da njoj bude nalik)." Rekao je:

"Svjedočim da nema božanstva osim Allah, i svjedočim da si ti poslanik Allaha! O poslaniče Allaha! Zaista Židovi su narod (tj. ljudi) lažljivci (klevetnjaci), i zaista oni ako znaju (znadnu, saznaju) za moje primanje Islama prije (nego) da pitaš njih, oblaćaće me (oklevetaće me)." Pa su došli Židovi, pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Koji čovjek (tj. Kakav) je Abdullah u (među) vama?" Rekli su: "Najbolji (od) nas je i sin najboljega (od) nas je, i naš gospodin je i sin našega gospodina (gospodara) je." Rekao je: "Da li ste mislili (tj. Da li mislite to tako o njemu i u slučaju) ako je (ako bi) primio Islam Abdullah, sin Selama?" Pa su rekli: "Dao utočište njemu (tj. Sačuvao ga) Allah od toga!" Pa je izašao Abdullah, pa je rekao:

"Svjedočim da nema božanstva osim Allah, i da je Muhamed poslanik Allaha!" Pa su rekli: "Najgori je (od) nas i sin je najgorega (od) nas." I sebi su okrnjivali njega (tj. klevetali su ga). Rekao je: "Pa ovo je (njihov postupak) koji je (taj što se) pribojavah (kojega sam se bojao, plašio), o poslanice Allaha."

GLAVA

Njegovoga govora: "Nismo dokinuli (ukinuli, derogirali ništa) od ajeta (tj. nijednoga ajeta) ili odgodili njega.....". (Ili: "Što dokidamo od ajeta ili odgađamo ga....").

PRIČAO NAM JE Amr, sin Alije, pričao nam je Jahja, pričao nam je Sufjan od Habiba, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, rekao je: rekao je Umer, bio zadovoljan Allah od njega:

Najbolji čitač (učač Kur'ana između) nas je Ubej, a najbolji sudija (tj. a najznaniji u vezi suđenja, o suđenju između) nas je Alija. A zaista mi zaista ostavljamo (ponešto) od govora Ubeja (od mišljenja Ubejovoga), a to je (zbog toga što je slučaj) da Ubej govori:

Neću ostaviti (nijednu) stvar (što) sam čuo nju od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, a već je rekao Allah, uzvišen je:

"Ne dokidamo (ili: Što dokidamo) od ajeta, ili odgađamo njega.....".

(To jest: Iako uzvišeni Allah kaže da dokida, ukida neke ajete, ili ih odgađa, Ubej kaže da on neće ostaviti ništa što je čuo od Muhameda a.s., pa zbog toga mi nešto i ostavljamo, izostavljamo od Ubejovoga mišljenja, jer on ne priznaje dokidanje, ukidanje nekih ajeta.)

GLAVA:

"I rekli su: Uzeo je sebi Allah dijete - slavljen je On (tj. Uzvišen je On i čist i očišćen je od tako nečega On)! -"

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Abdullaha, sina Ebu Husejna, pričao nam je Nafi', sin Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je: Rekao je Allah (dž.š.):

"Čini (Oglašava) lažnim Mene čovjek (doslovno: sin Adema, Ademov sin - a to je čovjek), a nije bilo njemu to (a nije to njemu pristojno, dostojno); i grdi Me, a nije bilo njemu to (pristojno i dostojno). Pa što se tiče njegovoga činenja (činjenja, oglašavanja) lažnim Mene, pa tvrdio je (tvrdi čovjek) da Ja neću moći da povratim njega (u život) kao što je bio (da ga ne mogu poslije njegove smrti opet u život vratiti). A što se tiče njegovoga grdenja (njegove grdnje) Mene, pa (to sadrži) njegov govor (da) je za Mene dijete (tj. da Ja imam dijete). Pa

slava Meni (veća, viša nego to) da sebi uzimam družicu (ženu), ili dijete (tj. Pa uzvišen sam Ja, očišćen, čist, daleko sam Ja od toga da uzimam sebi ženu ili dijete)!"

GLAVA:

"..... i sebi uzmite od mjesta Ibrahima (Ibrahimovoga) klanjalište.....".

"..... zavraćalište (tj. mjesto gdje se zavraća, ponovno, dolazi, opet gdje se dolazi)....".
"Jesubune" je (što i) "jerdžiune": vraćaju se.

("Mesabeten" i "jesubune" su od istoga korijena, pa je zato ovdje spomenuta ta riječ "jesubune".)

PRIČAO NAM JE Museded od Jahja-a, sina Seida, od Humejda, od Enesa, rekao je: rekao je Umer, bio zadovoljan Allah od njega:

Složio (Podudario) sam se (sa) Allahom u trima (zapovjedima, tj. Pogodio sam slučajno Allahovu odredbu u tri Njegove zapovjedi), ili: Složio se je (sa) mnom moj Gospod u tri (zapovjedi, tj. Slučajno je odredio moj Gospod ono što sam želio i predlagao ja u tri zapovjedi koje je On zapovjedio). Rekao sam:

"O poslaniče Allaha! Da si sebi uzeo od mjesta Ibrahima (Ibrahimovoga) klanjalište!" I rekao sam: "O poslaniče Allaha! Ulazi tebi (i taj) dobri i (taj) nevaljali (griješni musliman), pa da si zapovjedio majkama (tih) vjernika (tj. svojim ženama, suprugama) za (taj) zastor (zavjesu da postave, pa da iza nje-zavjese-odgovaraju i razgovaraju one u slučaju potrebe)." Pa je spustio Allah ajet (toga) zastora. Rekao je: I doprlo je meni korenje (ukor) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, neke (neku od) svojih žena, pa sam unišao njima. Rekao sam: "Ako ste se prošle (Ako se prođete takvih postupaka zbog kojih vas kori, dobro će biti; a to znači: Zaista ili ćete se vi proći toga što izaziva njegov prijekor, ukor), ili će zaista zamijeniti svakako Allah Svome poslaniku, pomilovao ga Allah i spasio, (umjesto vas) bolje (žene) od vas", čak sam došao (prišao bliže) jednoj (od) njegovih žena (savjetujući ih, ali) rekla je (ona):

"O Umere! Zar nema u poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (dovoljno onoga) što savjetuje (s njime) svoje žene, čak (da) savjetuješ njih ti (a da ih ti savjetuješ, a ti si se našao da ih savjetuješ)?" Pa je spustio Allah:

"Možda njegov Gospod, ako je razveo (ako razvede on) vas, da zamijeni njemu supruge bolje od vas (bivši one) muslimanke (predane)...." Ajet (taj vidjeti).

A rekao je Ibnu Ebu Merjeme: Izvijestio nas je Jahja, sin Ejuba, pričao mi je Humejd: čuo sam Enesa od Umera. Njegov govor, uzvišen je:

"I pošto podignu Ibrahim (Avram te) temelje od (te) kuće (tj. Ka'be) i Ismail, naš Gospode, primi od nas, zaista Ti, Ti si svečujni, sveznajući."

"El-kavaidu" je (isto što i) "esasuhu": njezin temelj. Jednina njezina je "kaidetun" (jer "el-kavaidu" je množina). A (u izrazu) "el-kavaidu minennisai": koje su u klimakteriju od žena", jednina njezina (tj. jednina od riječi "el-kavaidu" u tom izrazu) je "kaidun".

(Dakle, kada izraz "el-kavaidu" znači žene u klimakteriju, onda mu je jednina "kaidun". Ako, pak, taj izraz znači, temelj, ili znači žene koje sjede, onda mu je jednina "kaidetun".)

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Ibnu Šihaba, od Salima, sina Abdullaha da je Abdullah, sin Muhameda sina Ebu Bekra izvijestio Abdullaha, sina Umera, od Aiše, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, (Uzvišeni Allah) od nje (s njom), supruge (žene) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Zar nisi vidjela da je tvoj narod (tj. da su tvoji ljudi) izgradili (tj. obnovili, obnavljali) Ka'bu i (da) su skratili (malo) od temelja Ibrahima?" Pa sam rekla: "O poslaniče Allaha! Zar nećeš vratiti nju na temelje Ibrahima?" Rekao je: "Da nije mlado (tj. skorašnje) bivanje tvoga naroda u bezvjerstvu, (učinio bih to)."

(Tumačenje ove izreke već je prošlo u tekstu, odnosno ovome prevodu kada je bilo riječi od hadisima o hadžu.)

Pa je rekao Abdullah, sin Umera: Zaista ako je bila Aiša čula ovo od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ne mislim poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) je ostavljao potiranje (i ljubljenje tih) dvaju uglova koja slijede (nalaze se njih dva uz polukružni zid (tj. prema polukružnom zidu zvanom hidžru - pa ta dva ćoška, ugla nije potirao ni zbog čega drugoga) osim (zato što je slučaj) da se Kaba nije upotpunila na temeljima Ibrahima.

GLAVA:

"Govorite (Recite): Vjerovali smo (tj. Vjerujemo mi) u Allaha i što se je spustilo (objavilo) k nama.....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Usman, sin Umera, izvijestio nas je Alija, sin Mubareka, od Jahja-a, sina Ebu Kesira, od Ebu Selemeta, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Bili su stanovnici (tj. sljedbenici) knjige (Božije objavljene prije Kur'ana, a to se misli na Tevrat, Zebur i Indžil koji su sabrani u jednu zbirku koja se zove Biblija, a biblija na latinskom znači: knjiga - pa pripadnici Biblije, odnosno njezini sljedbenici bili su običaja da) čitaju (iz Biblije) Tevrat u (na) ibranijskom (jevrejskom) jeziku i (da) tumače njega (Tevrat) u (na) arapskom jeziku stanovnicima (sljedbenicima) Islama, pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ne potvrđujte sljedbenike Biblije, a (i) ne učinite (ne oglašavajte) lažnim njih, i govorite (recite im): "Vjerovali smo (Vjerujemo) u Allaha i što se je spustilo k nama (od Allaha).....". "Reći će (ti) glupi (maloumni) od (tih) ljudi: "Šta je okrenulo leđa njima (tj. Šta je okrenulo, skrenulo njih) od njihove strane (okretanja pri molitvi) koja (je ta što) su bili (oni) na njoj (na nju se okretali)?" Reci: "Allahu je (Allahu pripada taj) istok i (taj) zapad; upućuje koga hoće ka putu pravom.".

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, čuo je Zuhejra od Ebu Ishaka, od Bera-a, bio zadovoljan Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, klanjao (okrećući se) ka kući (toga) svetoga mjesta (tj. ka Jerusalimu nakon preseljenja, selidbe u Medinu) šesnaest mjeseci, ili sedamnaest mjeseci, a zadivljavaše ga da bude njegova Strana prema Kabi. I zaista ono klanjao je - ili klanjao je nju, molitvu popodneva i klanjao je sa njim (neki) narod (prvi puta se okrećući prema Kabi po zapovjedi i dozvoli Uzvišenoga Allaha), pa je izašao (jedan) čovjek od (onih) ko je bio klanjao sa njim, pa je prošao pokraj stanovnika

(izvjesne) bogomolje, a oni su naklonjači (a oni su u molitvi u stavu naklonjanja, naklona, ruku'a). Rekao je:

"Svjedočim (zaklinjući se) sa Allahom zaista (da) sam već klanjao sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, prema Meki (se okrećući)." Pa su se (oni) okrenuli u krugu (tj. napravili su krug) kao što su oni (tj. u stanju obavljanja molitve on ako u stavu ruku-a, naklona okrenuvši se oni) prema Kabi. A bio je (izvjestan broj ljudi onaj) koji je umro na (toj) strani (okretanja prema Jerusalimu) prije (nego se desio slučaj) da se okreće prema Kabi (a to su neki) ljudi (koji) su se ubili (koji su ubijeni u ratu, poginuli), nismo znali šta (da) govorimo o njima (šta da reknemo za njih i njihovo klanjanje). Pa je spustio Allah:

"..... a nije bio Allah za (tako nešto da) upropasti vaše vjerovanje (tj. vaše klanjanje, vašu molitvu), zaista Allah je za (te) ljude zaista samilostan milostiv.". "I takođe učinili smo vas (jednim) narodom srednjim (tj. sljedbom umjerenom) zato (da) budete svjedoci na (te) ljude i (da) bude (Moj) poslanik na (nad) vama svjedokom (tj. svjedok).....".

PRIČAO NAM JE Jusuf, sin Rašida, pričao nam je Džerir i Ebu Usamete, a (ova) riječ je za Džerira (tj. a ovo je riječ Džerirova - njegov iskaz kako je on pričao), od Aameša, od Ebu Saliha. A rekao je Ebu Usamete:

Pričao nam je Ebu Salih od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zvaće (Pozvaće) se Nuh (Noe) sudnjega dana (tj. na sudnjem danu), pa će reći (govoriti Nuh): "Dvoudazov Tebi, i dvije sreće Tebe (Tvoje, tj. i od Tebe su dvije sreće; i od Tebe je svaka sreća i svako dobro), o moj Gospode!" Pa će reći (govoriti Allah dž.š.): "Da li si priopćio (saopštio)?" Pa će reći (Nuh): "Da." Pa će se reći njegovom narodu: "Da li je priopćio (Božiju objavu Nuh) vama?" Pa će govoriti (reći oni): "Nije došao nama (Nije dolazila nama nikakva ni prilika) od opominjača." Pa će reći (Allah dž.š. Nuhu): "Ko svjedoči tebi?" Pa će reći: "Muhamed i njegov narod (njegova sljedba)." Pa će (oni) svjedočiti da je on već priopćio, i (da) će biti (taj) poslanik nad vama (na vas) svjedok (svjedokom). Pa to je Njegov govor, veličajno je Njegovo spominjanje:

"I takođe učinili smo vas (jednim) narodom srednjim (umjerenim, pravednim) zato (da) budete (jedni, neki) svjedoci na (te) ljude i (da) bude (taj) poslanik (tj. Moj poslanik Muhamed) nad vama svjedokom.....", a srednji je pravedan ("veset" je "adl", a "adl" je pravedan). "A nismo učinili (onu) Stranu koja je (ta što) si bio na njoj (ni zbog čega drugoga) osim zato (da) znamo (tj. da pokažemo vama onoga) ko slijedi (ovoga Moga) poslanika (i da se on izdvoji) od (onoga) ko se prevrće na svoje pete dvije, i zaista bila je (ta nova strana prema Kabi) zaista velika (tj. teška stvar za sve) osim na (osim za one) koje je naputio Allah, a nije bio Allah zato (odredio to da) upropasti vaše vjerovanje (tj. vaše klanjanje), zaista Allah je za (te) ljude zaista samilostan, milostiv."

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Sufjana, od Abdullaha, sina Dinara, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njih dvojice:

Dok (ti) ljudi klanjaju jutarnju molitvu u bogomolji Kuba-a, kadli je došao (jedan) dolazač (dolazitelj), pa je rekao:

"Spustio je Allah na Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (jedno) čitanje (tj. jedan ajet Kur'ana) da (se) okreće prema Kabi (Muhamed a.s. kada klanja), pa okrenite se (i vi) prema njoj." Pa su se upravili ka Kabi.

GLAVA:

"Već vidimo okretanje tvoga lica u (to) nebo, pa zaista okrenućemo svakako tebe strani (onoj što) se zadovoljavaš (s) njom (koju ti voliš), pa okreni tvoje (svoje) lice prema zabranjenoj (tj. svetoj) bogomolji (tj. prema Kabi).....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Mutemir od svoga oca (Sulejmana), od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je (pri kraju svoga života):

Nije ostao od (onih) ko je klanjao (prema te) dvije strane (niko na životu do sada) osim mene.

(Ajnija kaže da to znači da u Basri nije niko više ostao na životu osim Enesa, ali da je u pustinjским nekim naseljima i predjelima bio neki izvjestan broj još živih ljudi koji su klanjali prema obje Kible.)

"I zaista ako bi donio (ti onima) koji (su ti što) se je dala njima (prije tebe Božija) knjiga (tj. Biblija) svaki ajet (dokaz), ne bi slijedili (oni) tvoju stranu.....", do Njegovoga govora: "..... zaista ti si tada zaista od (tih) nasilnika (nepravednika)."

PRIČAO NAM JE Halid, sin Mahleda, pričao nam je Sulejman, rekao je: pričao mi je Abdullah, sin Dinara, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice:

Dok su (ti) ljudi u jutarnjoj molitvi u Kuba-u, došao je njima (jedan) čovjek, pa je rekao:

"Zaista poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (imao je takav slučaj da) se je već spustilo njemu noćas (jedno) čitanje (tj. ajet Kur'ana) i već se je zapovjedilo njemu da se okrene prema Kabi. Zar ne (Pazite, Pažnja)! Pa okrenite se njoj." A bilo je lice (tih) ljudi (okrenuto) ka Siriji, pa su se zaokružili (tj. pa su oni napravili krug) sa svojim licima ka Kabi.

"Koji (su ti što) smo dali njima (prije Kur'ana tu) knjigu, poznaju njega (tj. prepoznaju njega-Muhameda a.s., ili Kur'an) kao što poznaju svoje sinove, i zaista (jedna) skupina (grupa) od njih zaista sakrivaju (tu) istinu.....", do Njegovoga govora: "..... pa ne budi nipošto od sumnjičavih (od onih koji sumnjaju u tu istinu)."

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Kazeata, pričao nam je Malik od Abdullaha, sina Dinara, od Ibnu Umera, rekao je:

Dok su (ti) ljudi u Kuba-u u molitvi (toga) jutro, kadli je došao njima (jedan) dolazač, pa je rekao:

"Zaista Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (imao je slučaj da) se je već spustilo njemu noćas čitanje, i već se zapovjedilo njemu da se okrene prema Kabi, pa okrenite se (i vi) njoj." A bila su njihova lica (okrenuta) ka Siriji, pa su se zaokružili (zaokrenuli, okrenuli) ka Kabi.

"I za svakoga je strana (tj. svako ima svoju stranu što) je on okretač njoj (što se on okreće njoj), pa natječite se (potrčite ka tim) dobrim djelima; gdje god (vi) budete, dovesti će vas (na sudnji dan) Allah skupa, zaista Allah je na svaku stvar moćan."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Musena-a, rekao je: pričao nam je Jahja od Sufjana, pričao mi je Ebu Ishak, rekao je: čuo sam Bera-a, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega, rekao je:

Klanjali smo sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, prema Jerusalimu šesnaest - ili sedamnaest - mjeseci, zatim je promijenio (okrenuo Uzvišeni Allah) njega prema (sadašnjoj) strani.

"I odakle (otkuda god) si izašao, pa okreni tvoje (svoje) lice prema (doslovno: strani) zabranjene (svete) bogomolje (tj. Kabi), i zaista ono je zaista (ta) istina od tvoga Gospoda, i nije Allah zanemarivač od (onoga) što radite."

"Šatrehu" je (isto što i) "tilkaehu": prema njemu.

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Abdul-Aziz, sin Muslima, pričao nam je Abdullah, sin Dinara, rekao je: čuo sam Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njih dvojice, (da) govori:

Dok su (ti) ljudi u jutarnjoj molitvi u Kuba-u, kadli je došao njima (jedan) čovjek, pa je rekao:

"Spustilo se je noćas (jedno) čitanje, pa se je zapovjedilo njemu da se okrene (okreće) prema Kabi, pa okrenite se (vi) njoj." Pa su se zaokružili (tj. zaokrenuli oni) kao njihov oblik (tj. zadržavši svoj oblik i položaj, pozu u klanjanju). Pa su se upravili ka Kabi, a bilo je lice (tih) ljudi (okrenuto) ka Siriji.

"I odakle (otkuda god) si izašao, pa okreni svoje lice prema zabranjenoj (svetoj) bogomolji (tj. Kabi), i gdje god ste bili, pa okrenite vaša (svoja) lica prema njemu (svetome hramu, tj. prema njoj - Kabi).....".

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, od Malika, od Abdullaha, sina Dinara, od Ibnu Umera, rekao je:

Dok su (ti) ljudi u molitvi (toga) jutra u Kuba-u, kadli je došao njima (dođe im jedan) dolazač (čovjek), pa je rekao (pa reče):

"Zaista poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (imao je slučaj da) se njemu već spustilo (objavilo) noćas, i već se zapovjedilo njemu da se okreće (okrene) prema Kabi, pa okrenite se (i vi) njoj." A bila su njihova lica ka Siriji (okrenuta), pa su se zaokružili (zaokrenuli oni) ka Strani (tj. sadašnjoj strani, Kabi).

"Zaista Safa i Merva su od obreda Allaha (tj. od činova i znakova pokornosti Allahu), pa ko je hodočastio Kabu, ili je vršio umru, pa nema (nikakvoga) grijeha njemu da ophodi njih dva (ta dva brežuljka - Safu i Mervu), a ko je pokorno (dobrovoljno) činio (neko, jedno) dobro, pa zaista Allah je zahvalan, znan."

"Šeairu" je (isto što i) "alamatun": znakovi, njezina jednina je: "šeiretun" (tj. jednina od "šeairu" je "šeiretun").

A rekao je Ibnu Abas: "Essafvanu" je (isto što i) "el-hadžeru: kamenje. A veli se (da ta riječ znači) glatko kamenje koje neće dati niknuti (na sebi nijednoj) stvari (ništa), a jednina njezina (tj. jednina od riječi "safvanun") je "safvanetun" u značenju "essafa", a "essafa" je za sve (tj. za množinu, za plural, a i "essafa" znači: kamenje).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, izvijestio nas je Malik od Hišama, sina Urveta, od njegovoga oca da je on rekao: rekao sam Aiši, ženi Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, a ja sam tada novoga zuba (svoga, tj. a ja sam tada mlad):

"Je si li vidjela (mislila, tj. Šta ti misliš o tome šta znači) govor Allaha, blagoslovljen je i uzvišen je:

"Zaista Safa i Merva su od obreda Allaha, pa ko je hodočastio (ko hodočasti) Kabu ili je obavljao (ili obavlja) umru, pa nema (nikakvoga) grijeha na njega (njemu) da ophodi njih dva (okolo njih dva)....", (šta ti misliš o tome)?" "Pa ne mislim (ja, veli Urvete, ni) na jednoga (čovjeka da je ikakvu) stvar (tj. da je imalo griješan ako se desi to) da neće ophoditi (da ne ophodi) njih dva (ta dva brijega - Safu i Mervu)." Pa je rekla Aiša:

"Nikako (to nije tako)! Da je bila (ta objava, da je taj ajet to značio) kao što govoriš, bila bi (ona ovakoga teksta, ovako bi glasio taj ajet): "..... pa nema grijeha na njega da neće ophoditi (da ne ophodi) njih dva....". Spustio se je ovaj ajet samo o Pomagačima (koji, tj. a oni) uzvikivaše za (idol) Menat (odazov u vrijeme paganskoga hodočašća prije Islama), a bio je Menat (postavljen) prema (mjestu) Kudejdu, i čuvahu se (čuvali su se) grijeha (oni koji se je grijeh, po njihovom vjerovanju, sastojao u tom) da ophode (u tom paganskom hodočašću oni) između Safe i Merve. Pa pošto je došao Islam, pitali su poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, o tome, pa je spustio (objavio) Allah:

"Zaista Safa i Merva su od obreda (tj. od znakova poštovanja) Allaha, pa ko je hodočastio Kabu ili činio je umru, pa nema grijeha na njega da ophodi njih dva (okolo njih dva - breška, Safe i Merve).....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, pričao nam je Sufjan od Asima, sina Sulejmana, rekao je: pitao sam Enesa, sina Malika, bio zadovoljan Allah od njega, o Safi i Mervi, pa je rekao:

Gledasmo (Smatrasmo) da su njih dva od posla (od stvari) predislamlja (tj. da je ophođenje, trčanje između ta dva brda, breška, brežuljka - Safe i Merve - paganski običaj). Pa pošto je bio Islam (došao), uzdržavali smo se od (obilaženja, ophođenja) njih dvaju. Pa je spustio Allah, uzvišen je:

"Zaista Safa i Merva su od obreda Allaha, pa ko je hodočastio Kabu ili je činio umru, pa nema grijeha na njega.....".

GLAVA

Njegovoga govora: "I od (tih) ljudi je (neko) ko (je takav da) sebi uzima osim Allaha (nekakva božanstva) ravna (Allahu, ali protivna Allahu, koja su nasuprot Allahu).....".

(Endaden) je (što i) "addaden": oprečne stvari, tj. suparnici, protivnici. Njezina jednina (tj. jednina od riječi "endaden") je "niddun".

PRIČAO NAM JE Abdan od Ebu Hamzeta, od Aameša, od Šekika, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (jednu) riječ, a rekao sam (ja jednu) drugu. Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko je umro, a on zove (moli) osim Allaha (neko, jedno) ravno (slično božanstvo, tj. pozivajući u pomoć i moleći nekakvo božanstvo koje je oprečno, protivno Allahu), unišao je (tj. unići će u) Vatru." A rekao sam ja: "Ko je umro, a on neće zvati (tj. a on ne zove, ne moli, ne tvrdi) Allahu ravnoga (tj. protivnika, suparnika), unišao je (ući će u) raj."

"O (vi) koji ste vjerovali, propisala se je na vas (ta) odmazda u (tim) ubijenima: slobodan za slobodnoga.....", do Njegovoga govora: "..... kazna bolna."

"Ufije" je (što i) "turike": ostavilo se je njemu (nešto od odmazde, oprostila mu se je najžešća odmazda i zamijenila lakša odmazda).

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Amr, rekao je: čuo sam Mudžahida (da) je rekao: čuo sam Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (da) govori:

Bila je u (među) Israelićanima (ta) odmazda, a nije bila u (među) njima (ta) krvarina (plaćanja krvi, života ubijenoga, a da ubica ostane na životu da se nad njim ne izvrši smrtna kazna). Pa je rekao Allah, uzvišen je, za ovaj (moj) narod (za moju sljedbu):

"..... propisala se je na vas (ta) odmazda u ubijenima (tj. zbog ubijenih, za ubijena lica): (taj) slobodni za (toga) slobodnoga (da se ubije u slučaju kada je on izvršio ubijstvo), i rob za roba, i ženska za žensku; pa ko (bude imao slučaj i sreću da) se je oprostila njemu od njegovoga brata (jedna, neka) stvar (tj. nešto od odmazde).....", - pa (to) opraštanje je da primi (tu) krvarinu u (tom) namjernom (u hotimičnom ubijstvu) - "pa slijeđenje sa (tim) poznatim (tj. lijepim načinom) i izvršenje k njemu sa dobročinstvom....." - slijediće (tj. potraživaće rođak poginuloga krvarinu bez grubosti) sa poznatim (lijepim načinom) i izvršiće (platiće ubica krvarinu) sa dobročinstvom (tj. bez odugovlačenja i bez nastojanja da prođe jeftino) - "to je (jedno veliko) olakšanje od vašega Gospoda i milost....." - (tj. to je lakši i blaži način odmazde) od (onoga) što se je (bio) propisao na (one) ko je bio prije vas - "pa ko se je izneprijateljio (izrodio u neprijatelja) poslije toga, pa za njega je (pa on ima) kaznu bolnu." - (riječ "iateda": izneprijateljio se je - to znači: ko) je ubio poslije primanja (te) krvarine (tj. ko od ubice primi krvarinu, pa ga poslije toga opet ubije, pa njemu je bolna kazna).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdullaha, Ensarija, pričao nam je Humejd da je Enes pričao njima od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Knjiga Allaha je (odredila da se izvršuje, vrši, izvrši, izvršava ta) odmazda."

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Munira, čuo je Abdullaha, sina Bekra, Sehmiju, pričao nam je Humejd od Enesa da je Rubejia, njegova tetka razbila sjekutić (prednji zub jedne) djevojke, pa su tražili k njoj (tj. za nju taj) oprost, pa nisu htjeli (rođaci one djevojke da oprost). Pa su ponudili (rođaci Rubejije taj) otkup (naknadu za zub), pa nisu htjeli. Pa su došli poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i nisu htjeli (ništa drugo) osim (tu) odmazdu. Pa je zapovjedio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, za (tu) odmazdu. Pa je rekao Enes, sin Nadra:

"O poslanice Allaha! Zar će se razbiti sjekutić Rubejje (Rubeji-i)? Ne tako mi (Onoga) koji je poslao tebe sa (tom) istinom, neće se razbiti njezin sjekutić." Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"O Enese! Knjiga Allaha je (ta) odmazda (tj. propisala je tu odmazdu)." Pa se zadovoljio (taj) narod (koji je tražio tu odmazdu), pa su oprostili (tj. odustali od izvršenja odmazde). Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista od robova Allaha je (neko) ko (je takav) da je zakleo se na Allaha (ili: zakleo Allaha), zaista bi dao učiniti dobročinstvo (Allah dž.š.) njemu (tj. obistinio bi mu zakletvu, dao bi mu Allah šta je taj rob htio i želio da mu Allah dadne, da se desi)."

GLAVA:

"O (vi) koji (ste ti što) su vjerovali, propisalo se je na vas (to) postenje (taj post) kao što se je propisalo (ono) na (one) koji su otprije vas (bili u vremenu prošlih vjerovijesnika), možda vi (da i postom pokažete da) se bojite (čuvate se Allaha)."

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Ubejdulaha, rekao je: izvijestio me je Nafi' od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Bio je ašura' (deseti dan mjeseca muharema takav dan da) poste njega (tj. postahu ga, postili su ga) stanovnici predislamlja. Pa pošto je sišao ramadan (tj. pošto je objavljena od Uzvišenoga Allaha zapovjed da se posti mjesec ramadan, ramazan), rekao je (Muhamed a.s.):

"Ko je htio, postio je njega, a ko je htio, nije postio njega (tj. Ko hoće, neka ga posti, a ko neće, pa neka ga ne posti)."

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Ibnu Ufejnete od Zuhrije, od Urveta, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Bio je (dan zvani) ašura' (takav dan da) se posti (tj. postaše se on u vremenu) prije ramadana (prije zapovjedi da se posti post ramadana), pa pošto je sišao ramadan, ko je htio, postio je, a ko je htio, mrsio je."

PRIČAO MI JE Mahmud, izvijestio nas je Ubejdulah od Israila, od Mansura, od Ibrahima, od Alkameta, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je:

Unišao je njemu El-Eš'as, a on (Abdullah) jede (doslovno: uzima hranu, hrani se), pa je rekao (Eš'as):

"Dan (ovaj, tj. Danas) je ašura'." Pa je rekao (Abdullah): "Postaše (Postio) se (on) prije (nego što je bio slučaj) da siđe ramadan." Pa pošto je sišao ramadan, ostavio se je (napustio se je post dana ašura-a), pa približi se (primakni se i ti), pa jedi (sa mnom)."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Musena-a, pričao nam je Jahja, pričao nam je Hišam, rekao je: izvijestio me je moj otac od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Bio je dan ašura-a (takav da) poste njega Kurejševići u predislamlju, i bio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (običaja da) posti njega. Pa pošto je došao (u) Medinu, postio je njega i zapovjedio je za njegovo postenje. Pa pošto je sišao ramadan, bio je

ramadan (ramazan ta) obaveza (stroga i obavezna dužnost), a ostavio (napustio) se je ašura' (taj dan). Pa je (neko) bio ko je htio, postio je njega, a ko je htio, nije postio njega (nakon propisa da se ramazan posti).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... (nekoliko) dana izbrojanih, pa ko je bio od vas (neki, jedan) bolesnik ili je na (nekom) putovanju, pa (jedan, neki) broj od (nekih) dana drugih; a na (one) koji mogu (podnijeti, izdržati) njega (post stavlja se, određuje se) otkup: hrana (jednoga) siromaha (bijednika); pa ko je pokorno (dobrovoljno) učinio dobro (neko, tj. ko je dao otkup veći, bolji od hrane jednoga siromaha), pa ono je dobro (tj. pa to je bolje) za njega; a da postite (vi), dobro (tj. bolje) je za vas ako znadijaste."

A rekao je Ata': Msiće od (te) bolesti, svake nje, kao što je rekao Allah, uzvišen je.

(Jer u tekstu ajeta uz riječ "meridan: bolesnik, bolestan" nije spomenuto nikakvo ograničenje, tj. ne govori se o tome da li treba biti teže bolestan, ili ne.)

A rekao je Hasen i Ibrahim o (toj) dojilji i (toj) nosećoj (trudnoj ženi): Kada su se njih dvije bojale (kada se one opravdano plaše) na (za) svoje osobe, ili svoje dijete, msiće (se) njih dvije, zatim (će) njih dvije (to) naknaditi (naknadno postiti, napostiti). A što se tiče (toga) velikoga starca (prestaroga) kada nije mogao (kada ne može izdržati, podnijeti to) postenje, pa već je nahranio (nahranjivao, hranio, tj. otkupljivao je, otkupio postenje nahranjivanjem siromaha i sam) Enes poslije što (tj. kada je) ostario (i to je Enes činio jednu) godinu, ili dvije godine (dajući on za) svaki dan (jednome) siromahu hljeba i mesa, i mrsio je (nije postio). Čitanje (te) općenitosti (tj. Čitanje većine) je: "..... jutikunehu: mogu (izdržati) njega.....", i ono (ovo čitanje) je mnogobrojnije (od drugoga načina čitanja ovoga mjesta u tekstu Kur'ana, a to drukčije čitanje će se u daljem tekstu spomenuti i ono glasi "..... jutavvekunehu: opterećavaju se njime (postom)....").

PRIČAO MI JE Ishak, izvijestio nas je Revh, pričao nam je Zekerija, sin Ishaka, pričao nam je Amr, sin Dinara, od Ata-a, čuo je Ibnu Abasa (da) čita "..... ve aallezine jutavvekunehu fidjetun taamu miskinin: a na (one) koji se opterećuju njim je otkup: hrana (jednoga) siromaha.....".

Rekao je Ibnu Abas: Nije (ova odredba) dokinuta (ukinuta). Ono (to lice koje može da daje otkup za svoj post) je veliki starac (tj. stari starac, prestari starac) i velika (tj. stara, prestara) žena (što) neće (koja neće) moći (tj. ne mogu) njih dvoje da poste, pa neka nahranjuju (nahrane) njih dvoje mjesto svakoga dana (posta po jednoga) siromaha (bijednika) ako ima imovinske mogućnosti za otkup posta; a ko može izdržati post, treba da posti makar bio i star, jer je Uzvišeni Allah rekao u ajetu koji je odmah iza ovoga):

"..... pa ko je prisustvovao (prisutan bio kod svoje kuće) od vas (taj) mjesec (u tom mjesecu), pa neka posti njega.....". (A misli se na mjesec ramadan, ramazan.)

PRIČAO NAM JE Ajaš, sin Velida, pričao nam je Abdul-Aala, pričao nam je Ubejdulah od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan (Allah) od njih dvojice, da je on čitao: "..... fidjetu taami mesakine: otkup hrane (nekoliko) siromaha (bijednika).....". Rekao je:

Ona (Ova odredba) je dokinuta (ukinuta).

PRIČAO NAM JE Kutejbete, pričao nam je Bekr, sin Mudara, od Amra, sina Harisa, od Bukejra, sina Abdullaha, od Jezida, slobodnjaka Selemeta, sina Ekve-a (Ekveovoga), od Selemeta, rekao je:

Pošto je sišla (objava, tj. ajet): "..... a na (one) koji mogu (izdržati) njega je otkup: hrana (jednoga) siromaha.....", bio je (neko) ko (je takav da) je (on) htio da mrsi i (ili: a da) otkupi se (i sve je radio tako) dok je (najzad) sišao ajet koji je poslije nje (te objave, poslije ovoga ajeta u kojem se govori o otkupu), pa je dokinuo (ukinuo) nju (tu odredbu, tj. taj ajet o otkupu).

Rekao je Ebu Abdullah: Umro je Bukejr prije Jezida.

"Dozvolilo se je vama (u) noći (vašega) postenja (to) prilaženje (tj. u cilju spolnoga odnosa dolaženje) k vašim (svojim) ženama; one su (jedno) odijelo vama, a vi ste odijelo njima; znao je Allah da vi iznevjeravaste vaše (svoje) osobe (tj. da sam i sebe varaste, obmanjivaste), pa se je vratio na vas (tj. pa je primio vaše pokajanje) i oprostio je vama, pa sada dotičite se njih (tj. imajte po noći spolni odnos sa njima), i tražite sebi (ono) što je propisao Allah vama.....".

PRIČAO NAM JE Ubejdulah od Israila, od Ebu Ishaka, od Bera-a. A pričao nam je Ahmed, sin Usmana, pričao nam je Šurejh, sin Meslemeta, rekao je: pričao mi je Ibrahim, sin Jusufa, od svoga oca, od Ebu Ishaka, rekao je: čuo sam Bera-a, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega:

Pošto je sišao post ramadana, bili su (običajda) da se neće približiti (tj. da se ne približuju svojim) ženama (u) ramadanu, cijelom njemu. A bili su (neki) ljudi (takvi da) iznevjeravaju (varaju) svoje osobe (u tom pogledu), pa je spustio Allah, uzvišen je:

"..... znao je Allah da vi iznevjeravaste svoje osobe, pa se je vratio na vas (tj. primio je vaše pokajanje) i oprostio je vama.....".

GLAVA

Njegovoga govora, uzvišen je: "..... i jedite, i pijte, dok se je razjasnio vama (taj) konac bijeli od (toga) konca crnoga od (te) zore, zatim upotpunite (to) postenje do (te) noći; a ne dotičite se međusobno (sa) njima, a vi ste boravioci u (tim) bogomoljama.....", do Njegovoga govora: "..... boje se."

"El-akifu" je (što i) "el-mukimu": boravilac (koji boravi, stanuje).

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Ebu Avanete od Husajna, od Šabije, od Adija, rekao je:

Uzeo je Adij (jedno) uže (šnjuru, tj. konac, nit) bijelo i (jedno) uže crno, dok (tj. te kada) je bio neki (dio te) noći, pogledao (gledao) je, pa se nisu razjasnila njih dva (tj. nisu se jasno razlikovala ta dva užeta). Pa pošto je osvanuo, rekao je:

"O poslaniče Allaha! Učinio (tj. Stavio) sam (ih) pod svoj jastuk." Rekao je: "Zaista tvoj jastuk je tada zaista širok (kada je bio slučaj) da je bio (taj) konac bijeli i crni (koji su spomenuti u ajetu) pod tvojim jastukom."

(Jer se u ajetu misli na traku, nit bijelu od zore koja se pojavi na obzoru uz crnu nit noći koja počinje da se povlači pred osvitom zore, pa jastuk i uzglavlje pod koje bi stao obzor, zaista je širok, tj. bio bi širok.)

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, pričao nam je Džerir od Mutarrifa, od Šabije, od Adijja, sina Hatima, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega, rekao je: rekao sam:

"O poslaniče Allaha! Šta je (taj) konac bijeli od (toga) konca crnoga? Da li su njih dva (ta) dva konca (užeta, niti)?" Rekao je: "Zaista ti si zaista širokoga (svoga) zatioka (potiljka) ako si vidio (tj. mislio na ta obična) dva konca." Zatim je rekao: "Ne, nego ono (tj. nego to) je crnina (te) noći i bjelina (toga) dana."

PRIČAO NAM JE Ibnu Ebu Merjem, pričao nam je Ebu Gassan Muhamed, sin Mutarrifa, pričao mi je Ebu Hazim od Sehla, sina Sa'da, rekao je:

I spustilo se je "..... i jedite, i pijte, dok se je razjasnio vama konac bijeli od konca crnoga.....", a nije se spustilo "..... od (te) zore.....", i bili su (neki) ljudi, kada su htjeli (taj) post, (postupali tako da) je vezao (svezao) jedan (od) njih u (tj. na, za) svoje dvije noge (taj) bijeli konac i (taj) crni konac, i neprestano jede dok se je razjasnilo (dok se jasno ukaže) njemu viđenje njih dvaju. Pa je spustio Allah poslije njega (poslije toga slučaja; ili: poslije onoga dijela rečenoga, navedenoga teksta još ovaj dio teksta) "od (te) zore". Pa su znali da namjerava (misli On) samo (na tu) noć (kada se ona odvaja) od (toga) dana. "..... a nije (to) dobročinstvo u (tom) da dolazite (svojim) kućama od njihovih leđa (ozadi kada ste se obukli hodočasnički), a ali (tj. nego to) dobročinstvo je (postigao onaj) ko se je bojao (ko se boji Uzvišenoga Allaha); i dolazite (svojim) kućama od njihovih (tj. na njihova) vrata, i bojte (plašite) se Allaha, možda vi (da) se spasite."

PRIČAO NAM JE Ubejdulah, sin Musa-a, od Israila, od Ebu Ishaka, od Bera-a, rekao je:

Bili su (tj. Bili bi oni), kada su se hodočasnički obukli u predislamlju, dolazili (svojoj, ili: toj) kući (u kojoj su stanovali za vrijeme paganskoga hodočašća) od njezinih leđa, pa je spustio Allah:

"..... i nije dobročinstvo u (tome) da dolazite (tim) kućama od njihovih leđa, a ali je dobročinstvo (učinio onaj) ko se je bojao; i dolazite kućama od njihovih vrata.....". "I borite se (protiv) njih, čak (tj. tako da) neće biti (da ne bude nikakve) kušnje (iskušenja, tj. idolopoklonstva) i (da) bude (ta) vjera za Allaha (da bude vjera pripadala Allahu, tj. da se vjeruje Allah), pa ako su svršili (tj. ako su se prošli idolopoklonstva), pa nema (nikakvoga) neprijateljstva osim na (te) silnike (nepravednike)."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Abdulvehab, pričao nam je Ubejdulah od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice:

Došla su njemu (nekakva) dva čovjeka u kušnji (tj. u vrijeme bune, pobune) Ibnu Zubejra, pa su rekla njih dvojica:

Zaista (ovi) ljudi napravili su (to što vidiš), a ti si sin Umera i drug Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, pa šta sprječava tebe da izađeš (i da uzmeš učešća u tom okršaju)?" Pa je rekao:

"Sprječava mene (to što ja znam) da je Allah zabranio krv moga brata (muslimana da je prolijevam)."

(Iz ovoga se jasno vidi da i Abdullah, sin Umerov, r.a. kao i još neki drugovi Muhameda a.s. nisu smatrali da je dozvoljeno da se muslimani međusobno ubijaju zbog vlasti u islamskoj državi i zajednici, ili zbog okrnjenja i gubljenja neke oblasti iz svoje vlasti ako je u izgubljenoj toj oblasti na vlast došao musliman po zahtjevu muslimana te oblasti, kao što je bio slučaj sa Ibnu Zubejrom. Ova dvojica sagovornika koja su vodila ovaj razgovor sa Abdullahom, sinom Umera, r.a., kao što će se vidjeti, imala su drukčije mišljenje. Oni su smatrali da se treba boriti protiv otcijepljenoga dijela islamske države, i protiv vođe toga otcijepljenoga dijela i te oblasti, i smatrali su da je ta borba isto tako dužnost svakoga muslimana isto kao što je dužnost svakoga muslimana da se bori u ratu protiv nemuslimana, pa makar da je vođa otcijepljene oblasti musliman. Čak su to svoje stanovište potkrepljivali ajetima koji se odnose na borbu protiv idolopoklonika i drugih neprijatelja muslimana i Islama. To njihovo takvo tumačenje tih ajeta nije usvojio Abdullah, sin Umera, r.a. koji je, također, dobro znao i značenje ajeta u Kur'anu koji stavlja u dužnost muslimanima da se pokoravaju svome glavnome rukovodiocu, vođi, halifi, vladaru ili kako god hoćeš, nazovi ga. Smatrajući da je pogrešno prolijevanje krvi za međusobnu vlast, nije Ibnu Umer r.a. učestvovao u ovome okršaju ni na jednoj od dvije zaraćene strane. Vojsku halife Abdulmelika predvodio je Hadžadž protiv Ibnu Zubejra pred 73. godine po Hidžri, i borba se je vodila u samoj Meki. Iduće godine umro je i Ibnu Umer.)

Pa su rekla njih dva (tj. ta dva sagovornika Ibnu Umerova ka Ibnu Umeru): "Zar nije rekao Allah: "I borite se (vi protiv) njih, čak (da) neće biti (čak da ne bude nikakve) kušnje (tj. idolopoklonstva)...."?" Pa je rekao (Ibnu Umer): "Borili smo se, čak (da) nije bilo kušnje i bila je (ta) vjera za Allaha; a vi hoćete da se borite, čak (da) bude kušnja (idolopoklonstvo i njegove posljedice u koje spada i međusobno ubijanje, ili od čiji je običaja bilo međusobno ubijanje) i (da) bude (ta) vjera za (nekoga drugoga) osim Allaha."

A povećao je Usman, sin Salih, od Ibnu Vehba, rekao je: izvijestio me je (jedan omsica (jedan iks) i Hajvete, sin Šurejha, od Bekra, sina Amra, Meafirije da je Bukejr, sin Abdullaha, pričao njemu od Nafi-a da je (jedan, neki) čovjek došao Ibnu Umeru, pa je rekao:

"O Ebu Abdurahmane! Šta je nosilo tebe na (to) da hodočastiš (jednu) godinu i (da) obavljaš umru (jednu) godinu, a (da) ostavljaš (tu) borbu u (na) putu Allaha, moćan je i veličajan je, a već si znao (ono) što je potaknjivao (ponukavao) Allah u nje ga (za njega, za borbu)?"

(Taj čovjek je smatrao borbu protiv otcijepljenoga dijela muslimana isto što i borbu protiv idolopoklonika i drugih muslimanskih neprijatelja, i nazivao je nju borbom na putu Allaha, za put Allaha. A takvo rezonovanje je žalosno ako je proizvod vlastitoga shvatanja, a ako je proizvod povodjenja za nekim ko nije ni musliman, ali je sebi postavio za uzor, onda takvo lice i nije musliman, nego je obični hipokrit, licemjerac, kvazimusliman. Takvih je, eto, bilo još u ono vrijeme, pa nije ni čudo, što ih danas ima u pretežnom broju u redovima onih koji sačinjavaju pripadnike Islama na cijelom svijetu.)

Rekao je (Ibnu Umer tome čovjeku, za kojega neki drže da je bio haridžija): "O sine moga brata (tj. o bratiću po vjeri)! Sagradio se je Islam na pet (načela):

Vjerovanje u Allaha i Njegovoga poslanika; i (tih) pet (dnevnih) molitava (molitvi); i postu ramadana (ramazana); i davanju zekata (obavezne godišnje tačno određene milostinje) i hodočašću Kabe."

Rekao je: "O Ebu Abdurahmane! Zar nećeš čuti (Zar ne čuješ ono) šta (što) je spomenuo Allah u Svojoj knjizi (Kur'anu):

"A ako su se (neke) dvije skupine (grupe) od (tih) vjernika pobile, pa učinite dobrim (odnose) među njima dvjema (tj. pa izmirite ih, naravnajte ih), pa ako je nasilje učinila jedna (od) njih dviju na (toj) drugoj (nad tom drugom), pa borite se (protiv one) koja nasilje čini čak (dotle da) se vrati (ona) ka zapovjedi (naredbi) Allaha.....", "..... borite se (vi protiv) njih čak (da) neće biti (da ne bude nikakve) kušnje (tj. idolopoklonstva)....." (zar ovo ne čuješ, ne slušaš)?" Rekao je: "Činili smo (to) na vremenu (za vrijeme) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. I bio je Islam malen (tj. pripadnici Islama bili su tada malobrojni), pa je bio (taj) čovjek (musliman mnogi u takvoj prilici da) se iskušava u svojoj vjeri (tj. da se stavlja na muke zbog svoje vjere): ili su (ili bi) ubili njega (neprijatelji Islama), ili kažnjavaju (ili bi kažnjavali) njega (muslimana), dok se je umnožio Islam (na kraju), pa nije bilo (nikakve) kušnje."

Rekao je: "Pa šta je tvoj govor (šta misliš) o Aliji i Usmanu?" Rekao je: "Što se tiče Usmana, pa bio je Allah oprostio njemu, a što se tiče vas, pa mrzili ste da oprostite njemu (vi). A što se tiče Alije, pa (on je) sin strica poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i njegov je zet." I dao je znak (tj. pokazao je Ibnu Umer) sa svojom rukom, pa je rekao: "Ovo je njegova (Alijina) kuća gdje vidite (tj. među kućama, sobama Božijega poslanika Muhameda a.s. je Alijina kuća, ili soba)."

GLAVA

Njegovoga govora: "I trošite u put Allaha, a ne bacajte sa svojim rukama u (tu) propast, i činite lijepo (dobro djelo), zaista Allah voli (te) činitelje lijepoga."

"Ettehluketu" i "elhelaku" je jedno (tj. te obadvije riječi znače isto: propast).

PRIČAO NAM JE Ishak, pričao nam je Nadr, pričao nam je Šubete od Sulejmana, rekao je: čuo sam Ebu Vaila od Huzejfeta:

"I trošite u put Allaha, a ne bacajte sa svojim rukama u propast (doslovno: ka izvjesnoj propasti - a ovaj ajet ima mnogo tumačenja koja se neće ovdje navoditi).....", rekao je (Huzejfete): Sišla je (ova objava, ovaj ajet) o (tom) trošku (tj. izdatku za borbu protiv neprijatelja Islama). "..... pa ko je bio od vas bolesnik (bolestan), ili je u njega (pojavilo se neko) uznemirivanje od njegove glave....."

PRIČAO NAM JE Adem, pričao nam je Šubete od Abdurahmana, sina Asbahanije, rekao je: čuo sam Abdullaha, sina Makila, rekao je:

Sjedio sam do Kaba, sina Udžreta u ovoj bogomolji - misli (na) bogomolju Kufe - pa sam pitao njega o "značenju riječi (u ajetu): "..... otkup od postenja.....", pa je rekao:

Natovario sam se (i otišao) ka Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, a (te) vaši (uši) prosipaju se na moje lice, pa je rekao: "Nisam bio (u mogućnosti da) mislim (tj. Ne pomišljah) da je (taj) trud (tj. ta poteškoća) već doprla u tebe ovo (ovu mjeru). Zar ne nalaziš (jednu) ovcu?" Rekao sam: "Ne." Rekao je: "Posti tri dana, ili nahrani šest siromaha, za svakoga siromaha (tj. svakome siromahu dadni) polovinu sa-a od hrane, i obrij tvoju (svoju) glavu." Pa je sišla (ta objava, taj ajet) o meni (u vezi mene) naročito, a ona (ta odredba) je za vas (sviju) općenito. "..... pa ko se je koristio sa umrom do hodočašća....."

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Imrana Ebu Bekra, pričao nam je Ebu Redža' od Imrana, sina Husajna, bio zadovoljan Allah, uzvišen je, od njega, rekao je:

Sišao je ajet (o tome) davanju korišćenja (uživanja, tj. ajet o umri pred hodočašće - to je sišlo, objavljeno) u knjizi Allaha, pa smo činili nju (tu pogodnost) sa poslanikom Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i nije se spustilo (nikakvo) čitanje (koje) zabranjuje njega (taj postupak), i nije se zabranila ona (ta radnja), čak je umro (Muhamed a.s., a to nije bilo zabranjeno). Rekao je (poslije smrti Muhameda a.s. jedan) čovjek sa svojim mišljenjem (tj. po svome mišljenju ono) što je htio.

Rekao je Muhamed (tj. Buharija): Govori se (Veli se): Zaista on je Umer (tj. Taj čovjek je Umer koji je zabranjivao umru u danima hadža pred sami hadž; a neki drugi osim Buharije vele da je to bio Usman).

"Nije na vas (nikakav) grijeh da sebi tražite (neku, jednu) dobrotu od vašega (od svoga) Gospoda....."

PRIČAO MI JE Muhamed, rekao je: izvijestio me je Ibnu Ujejneta od Amra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Bili su Ukaz, Medženete i Zul-Medžaz pijace (ili: sajmovi, vašari, tj. mjesta gdje su se održavali sajmovi, vašari jednom godišnje) u predislamlju, pa su se čuvali grijeha da trguju u (tim) praznicima (u tim vremenima, sezonama vršenja hodočašća), pa je sišla (objava, sišao je ajet):

"Nije na vas (nikakav) grijeh da sebi tražite (neku, jednu) dobrotu od vašega (svoga) Gospoda....." - u praznicima (vremenima, sezonama toga) hodočašća.

GLAVA:

"Zatim se vratite (sa Arefata od Muzdelife, preko Muzdelife; doslovno "efidu" znači: dajte izliti se, razidite se, razlijte se sa Arefata) odakle su se vraćali (ti) ljudi.....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Muhamed, sin Hazima, pričao nam je Hišam od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Uzvišeni Allah (doslovno: Allah, uzvišen je), od nje, rekla je:

Bili su Kurejševići i ko se je vjerio njihovom vjerom (tj. i svi oni koji su bili njihove vjere, vjere onakve kakvu su ispovijedali Kurejševići - svi su oni bili običaja da) stoje u (na) Muzdelifi (umjesto na Arefatu kada bi obavljali pagansko hodočašće), i (oni) se imenovahu (nazivahu) Humsi (Ahmesi: Čvrsti, Žestoki), a bili su ostali (od) Arapa (ostali Arapi običaja da) stoje u (na) Arefatu.

(Uz Kurejševiče se u ovome ubrajaju još ova plemena: Sasa'atovi Amirovići, Sekif i Huza-a.)

Pa pošto je došao Islam, zapovjedio je Allah Svome vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, da dođe Arefatu, zatim (da) stoji u (na) njemu, zatim (da) se vrati od njega (sa njega). Pa to je Njegov govor, uzvišen je:

"Zatim se vratite, odakle su se vratili (vraćali ti) ljudi....."

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Ebu Bekra, pričao nam je Fudajl, sin Sulejmana, pričao nam je Musa, sin Ukbeta, izvijestio me je Kurejb od Ibnu Abasa, rekao je:

"Ophođenje (mnogo izvjesnoga) čovjeka okolo (oko) Kabe što je bio dozvoljen (tj. čovjeka koji je bio razriješen stega je poželjno), čak (tako da) uzvikne (telbiju) za (to) hodočašće. Pa kada je pojašio ka Arefatu, pa ko je (takav da) se je olakšalo njemu poklonjanje (poklon, tj. žrtvena životinja) od deva, ili krava (goveda) ili brava, šta (što) se je olakšalo njemu od toga, koje je htio (pa neka potjera od njih što je htio); osim da se nije olakšalo njemu, pa na njega je (onda dužnost da posti) tri dana u (tom) hodočašću, a to je prije dana Arefata. Pa ako je bio zadnji dan od (ta) tri dana dan Arefata, pa nema (nikakva) grijeha na njega (njemu). Zatim neka ode čak (tako da) stoji u (na) Arefatu od molitve popodneva ka (tj. do vremena) da bude (ta) tmina (pomrčina). Zatim neka se odbiju (neka krenu) od (sa) Arefata kada su se vratili (razišli) od njega dok dopru Džem-u (tj. Muzdelifi, mjestu) koje je (to što) zanoćivaju u njemu. Zatim neka (taj čovjek hodočasnik) spominje Allaha mnogo. I umnožavajte (tj. mnogo izgovarajte) tekbir (veličanje Allaha) i tehliil (izjavljivanje da je božanstvo samo Allah) prije (nego) da osvanete. Zatim se vratite, pa (jer) zaista (ti) ljudi vraćahu (se odatle i tako na taj način), a rekao je Allah, uzvišen je:

"Zatim se vratite (vraćajte), odakle su se vraćali (ti) ljudi, i tražite oprost (od) Allaha, zaista Allah je veliki opraštač, milostiv.", (i tako postupite) dok bacite (najzad taj) kamenčić (kod Akabe). "A od njih je (neko takav) ko govori: "Naš Gospode, daj nam u (toj) ovozemnosti lijepu (životnu stazu, lijep život) i u (tom) drugom svijetu (u onozemnosti) lijepu (sreću, lijep život, raj), i sačuvaj nas (od) kazne Vatre."."

PRIČAO NAM JE Ebu Mamer, pričao nam je Abdulvaris od Abdulaziza, od Enesa, rekao je:

Bio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (običaja da) govori:

"Moj Bože! Naš Gospode (Gospodare), daj nam u (toj) ovozemnosti lijepu (sreću) i u (na tom) drugom svijetu lijepu (sreću), i sačuvaj nas kazne Vatre." "..... a on je žestok (u) parničenju (protivljenju, neprijateljstvu)."

A rekao je Ata': "Nesl" je (ovdje u ovome ajetu upotrebljena riječ u značenju riječi) "hajvanun": stoka, marva. ("Neslun" inače znači: porod.)

PRIČAO NAM JE Kabisate, pričao nam je Sufjan od Ibnu Džurejdža, od Ibnu Ebu Mulejketa, od Aiše, (ona) podiže njega (sljedeći hadis do Muhameda a.s.):

"Najmrži (između tih) ljudi ka Allahu je najžešći (u prepiranju taj čovjek), (taj) svađalica (koji se mnogo svađa, prepire se, tj. zakleti, nepomirljivi, svađalica)." A rekao je Abdullah: Pričao nam je Sufjan, pričao mi je Ibnu Džurejdž od Ibnu Ebu Mulejketa, od Aiše, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od nje, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

"Ili ste mislili (računali) da uniđete (u) raj, a nije vam (još) došao primjer (onih) koji su prošli otprije vas (tj. a nije vas nikako zadesilo još ono što je zadešavalo one prije vas): dotaknula je njih (ta) poteškoća (bijeda, siromaštvo) i (ta) šteta (bolest, nesreća, udes).....", do "blizu."

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam od Ibnu Džurejdža, rekao je: čuo sam Ibnu Ebu Mulejketa (da) govori: rekao je Ibnu Abas, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je značenje ovoga ajeta isto kao i značenje ajeta u suri Jusufu:

"Čak (tj. Te) kada su očajavali (ti) poslanici i mislili su da su oni već (u takvom položaju da) se je njima slagalo.....", lagano (čitajući riječ "kuzibu", bez pojačanoga "z"), odveo je nju (tj. njega-ovaj ajet) tamo, i čitao je "čak (da) govori (taj) poslanik i koji su vjerovali sa njim: "Kada je (tj. Kada će doći) pomoć Allaha? Zar ne! Zaista pomoć Allaha je blizu.". Pa sam sreo (veli Ibnu Ebu Mulejkete) Urveta, sina Zubejra, pa sam spomenuo njemu to, pa je rekao: Rekla je Aiša:

"Zaštitu Allaha (tj. Sačuvaj Bože)! Tako mi Allaha nije obećao Allah Svome poslaniku (ništa) od (jedne) stvari (tj. nije obećao baš ništa) nikada (drukčije) osim (tako da) je znao da je ono bivajuće (tj. da će ono biti još) prije (nego) da umre (Božiji poslanik), ali (nego) nije prestalo (to) iskušenje (tj. ali je neprestano to iskušenje bilo) sa (tim) poslanicima čak (da) su se bojali da bude (onaj) ko je sa njima (između njihovih vjernika i sljedbenika, preokrenuo se u one koji) smatraju lažnim njih (tj. da ih počnu ne vjerovati)." Pa (Aiša) čitaše njega (taj ajet ovako):

"..... ve zannu ennehum kad kuzzibu: i mislili su da su oni već smatrali se lažnima.....", oteščano (bivši slovo "z", tj. čitajući ona harf-slovo "z" u riječi "kuzzibu" pojačano, a kao takvo, otežano je njegovo izgovaranje).

GLAVA:

"Vaše žene su oranje za vas (tj. mjesto gdje vi zaoravate, sijete svoje sjeme, spermu), pa dođite vašem (svome) oranju gdje (kako, na koji način) ste htjeli, i proturite naprijed za vaše osobe (za sebe, sebi vi).....". Ajet (vidjeti taj u cijelosti).

PRIČAO NAM JE Ishak, izvijestio nas je Nadr, sin Šumejla, izvijestio nas je Ibnu Avn od Nafi-a, rekao je:

Bio je Ibnu Umer, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, kada je čitao Kur'an, (takvoga običaja da) nije govorio čak (tako da) završi njega (čitanje, pa onda razgovara). Pa sam (ja) uzeo njemu (mushaf da ga preslušavam kako on uči napamet, naizust jednoga) dana, pa je čitao suru Bekare dok (je) dokrajčio (došao) do (jednoga) mjesta (u toj suri, pa) je rekao:

"Znaš (li) o čemu se je spustio (ovaj ajet, o čemu, u vezi čega se spustila ova objava)?"
Rekao sam: "Ne." Rekao je: "Spustila se je o tome i tome." Zatim je prošao (dalje, tj. nastavio je dalje, čitati napamet, naizust). A od Abdusamedu: Pričao mi je moj otac, pričao mi je Ejub od Nafi-a, od Ibnu Umera: "..... pa dođite vašem (svome) oranju gdje ste htjeli (tj. kako ste htjeli).....", rekao je: "Doći će joj u."

(Ovdje su u komentarima izložena razna tumačenja i mišljenja o tome šta iza prijedloga "fi: u", treba da stoji dalje još, ali to se ovdje neće prikazivati.)

Predao je njega (ovaj hadis, ili ovo pričanje Ibnu Umera) Muhamed, sin Jahja-a sina Seida, od svoga oca, od Ubejdulaha, od Nafi-a, od Ibnu Umera.

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Sufjan od Ibnul-Munkedira, čuo sam Džabira, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Bili su Židovi (običaj da) govore (u vezi spolnoga odnosa): Kada je (čovjek, muž) spolno općio (sa) njom (sa ženom) od (strane) iza nje, došlo je (na svijet, tj. rodilo se je, rodiće se njihovo) dijete razroko (razrooko, tj. takvo da mu oči gledaju koso, nakrivljeno). Pa je sišla (objava ajeta):

"Vaše žene su oranje za vas, pa dođite (tj. vi pridite vašem oranju), gdje (tj. kako) ste htjeli....."

(To jest: Neće biti dijete razroko zbog toga ako spolno općite sa svojim suprugama prilazeći vi njima ozada umjesto sprijeda, ne moraju one da leže, dakle, na leđima pri spolnom općenju kako su to neki tvrdili.)

GLAVA:

"I kada ste razvjenčavali (svoje) žene, pa su doprle (razvjenčane žene) svojem roku (svome roku), pa ne sprječavajte njih (žene) da se vjenčavaju (sa) svojim muževima.....".

PRIČAO NAM JE Ubejduh, sin Seida, pričao nam je Ebu Amir Akadija, pričao nam je Abbad, sin Rašida, pričao nam je Hasen, rekao je: pričao mi je Makil, sin Jesara, rekao je:

Bila je za (u) mene sestra (tj. imao sam jednu sestru što) se je prosila (tražila za vjenčanje, za udaju obrativši se prosilac njezin) ka meni. A rekao je Ibrahim od Junusa, od Hasena: pričao mi je Makil, sin Jesara. Pričao nam je Ebu Mamer, pričao nam je Abdulvaris, pričao nam je Junus od Hasena da je sestra Makila, sina Jesara, (bila u takvoj prilici da) je razvjenčao nju njezin muž, pa je ostavio nju dok se završio njezin broj (dana koji je morala da čeka poslije razvjenčanja da bi se ona mogla ponovo udati). Pa je zaprosio nju (od Makila bivši njezin muž), pa nije htio Makil (da je dadne za bivšega njezinoga muža ponovno da se ona udaje). Pa je sišla (objava, tj. sišao je ajet Kur'ana u kojem se, između ostaloga, kaže):

"..... pa ne sprječavajte njih da se vjenčavaju (one sa bivšim) svojim muževima....." "A koji se usmrte (umru, preminu) od vas, a ostave supruge (iza sebe), pričekajte (one u vezi udaje poslije vas) sa svojim osobama (sa samima sobom one) četiri mjeseca i deset (dana); pa kada su (one) doprle (ovome) svome roku (čekanja), pa nema (nikakva) grijeha na vas u (onome, za ono) što su učinile (one) sa svojim osobama sa (tim) dobrom (tj. na poznat, zakonit način), a Allah je o (onome) što činite (radite vi) obavješten." "..... ja'fune.....", je (što i) "jehebne: poklanjaju (one)."

PRIČAO MI JE Umejete, sin Bistama, pričao mi je Jezid, sin Zurej-a, od Habiba, od Ibnu Ebu Mulejketa, rekao je Ibnu Zubejr: rekao sam Usmanu, sinu Affana:

"A koji se usmrte (umru) od vas, a ostavljaju supruge.....", rekao je: već je dokinuo (ukinuo) njega (ovaj ajet taj) drugi ajet, pa zašto pišeš njega - ili (zašto) ostavljaš njega (napisanoga u Mushafu)?" Rekao je (Usman): "O sine moga brata! Neću promijeniti (izmijeniti nijednu) stvar od njega od (tj. sa) njegovoga mjesta."

(Ovaj ajet koji je naveden pred ovim hadisom nije dokinut, ukinut, nego je on dokinuo, ukinuo jedan drugi ajet koji na isti način počinje, ali se drukčije nastavlja i završava, a taj ajet se nalazi u istoj suri poslije ovoga na pet ajeta. Napominje se još i to da u početku prevoda seneda ovoga hadisa treba da tekst glasi ovako: PRIČAO MI JE Umejete, sin Bistama, pričao nam je (a ne: pričao mi je) Jezid, sin Zurej-a, od Habiba..... .)

PRIČAO NAM JE Ishak, pričao nam je Revh, pričao nam je Šibl od Ibnu Ebu Nedžiha, od Mudžahida:

"A koji se usmrte (umru) od vas, a ostave supruge.....", rekao je: Bio je ovo (taj) broj (što ona) sebi broji (tj. što čeka taj broj dana žena) kod porodice svoga (umrloga) muža - dužnost. Pa je spustio Allah:

"A koji se usmrte (koji umru) od vas, a ostave supruge, (izvršiće oni jednu) oporuku za svoje supruge (svojim suprugama neku) robu ka (toj godini (tj. robu neku za godinu dana da se može izdržavati žena pomoću te robe) bez istjeravanja (žene iz stana umrloga supruga, muža), pa ako su (one same sobom) izašle, pa nema (nikakvoga) grijeha na vas (vama) u (onome, tj. zbog onoga) što su učinile (one) u svojim osobama od (nekoga) dobra.....", rekao je: Učinio je Allah njoj potpunost (upotpunjenje te) godine (sa) sedam mjeseci i dvadeset dana (na ona četiri mjeseca i deset dana - doslovno: noći) oporukom. Ako je htjela, stanovala je (tj. Ako hoće, stanovaće) u svojoj oporuci (tj. prema oporuci). A ako je htjela, izašla je (ako hoće opet, izaći će ona), i ono (tj. i to) je govor Allaha, uzvišen je:

"..... osim (bez) istjeravanja (tj. bez izlaženja žene iz kuće umrloga muža), pa ako su (one) izašle, pa nema grijeha na vas....." Pa (taj) broj (dana koje treba da čeka) je kao što jest on - dužnost je na nju. Tvrdio je to (Ibnu Ebu Nedžih) od Mudžahida. A rekao je Ata': Rekao je Ibnu Abas: Dokinuo je ovaj ajet njezin broj (dana čekanja) kod njezine porodice, pa će sebi (ona) brojiti (čekati te dane ondje) gdje je htjela (gdje hoće), i ono (tj. i to) je govor Allaha, uzvišen je: "..... osim (bez) istjeravanja (izlaženja).....". Rekao je Ata': Ako je htjela (tj. Ako ona hoće), sebi je brojila (sebi će brojiti, tj. čekaće) kod njegove porodice i stanovala je (stanovaće) u svojoj oporuci (u kući svoje oporuke, gdje joj je oporučeno). A ako je htjela, izašla je (izaći će ona) zbog govora Allaha, uzvišen je:

"..... pa nema grijeha na vas u (onome, zbog onoga) što su učinile (one).....". Rekao je Ata': Zatim je došlo (to) nasljeđivanje (tj. došao je ajet o nasljeđivanju), pa je dokinuo (ukinuo to) stanovanje (stan), pa sebi (ona) broji (tj. pa ona čeka) gdje je htjela, a nema (nikakva) stanovanja (stana) njoj. A od Muhameda, sina Jusufa: Pričao nam je Verka' od Ibnu Ebu Nedžiha, od Mudžahida za ovo. A od Ibnu Ebu Nedžiha, od Ata-a, od Ibnu Abasa, rekao je:

Dokinuo je ovaj ajet njezin broj (tj. njezino čekanje) u njezinoj (u svojoj) porodici, pa će sebi brojiti (tj. pa će ona čekati) gdje je htjela zbog govora Allaha, uzvišen je: "..... osim (bez) istjeravanja (izlaženja).....", slično njemu (slično onome što se prenijelo od Mudžahida).

PRIČAO NAM JE Hiban, pričao nam je Abdullah, izvijestio nas je Abdullah, sin Avna, od Muhameda, sina Sirina, rekao je:

Sjedio sam ka mjestu sjedenja (tj. u sijelu što) su u njemu (jedni) velikani od Pomagača, i u (među) njima je Abdurahman, sin Ebu Lejla-a, pa sam spomenuo hadis Abdullaha, sina Utbeta, o stvari (o stanju, o slučaju) Subejate, kćeri Harisa (za koju je pričao Abdullah Utbetov da je ona ostala udovica iza Sada Havletovoga, pa je rodila poslije njegove smrti za dvadeset i pet dana, i da joj je dozvolio Muhamed a.s. da se odmah iza poroda uda ne čekajući ona četiri mjeseca i deset dana, jer se je porodila - a to je odredba za trudnu udovicu, prema ajetu u suri Talak, da takva udovica čeka dok se ne porodi iza smrti muža od kojega je ostala noseći, trudna).

Pa je rekao Abdurahman: A ali (nego) njegov stric bio je (takav da) neće govoriti (ne govori) to (tako - a misli na Abdullaha Mesudovoga, strica Abdullaha Utbetovoga). Pa sam rekao: Zaista ja sam zaista odvažan (smion) ako sam slagao na (jednoga) čovjeka (koji se još nalazi živ) u strani (u kraju) Kufe, i podigao je (Ibnu Sirin izgovarajući ovo) svoj glas. Rekao je (Ibnu Sirin dalje): Zatim sam izašao, pa sam susreo Malika, sina Amira - ili: Malika, sina Avfa (jedan od pripovjedača je sumnjao). Rekao sam:

"Kako (Kakav) je bio govor (tj. Kakvo je bilo mišljenje) Ibnu Mesuda o (ženi što je) umro njoj njezin suprug (muž), a ona je noseći (noseća, trudna)?" Pa je rekao: Rekao je Ibnu Mesud: "Zar činite na nju (to) stavljanje grubosti (oštrine naređujući njoj da mora da čeka više od četiri mjeseca i deset dana ako je trudna sve dok ne rodi), a neće činiti (a vi ne činite, ne dajete) njoj (to) dopuštenje (tj. tu olakšicu da se može udati i prije četiri mjeseca i deset dana ako se je porodila prije isteka, navršenja četiri mjeseca i deset dana)?! Zaista je sišla sura (tih) žena (i to ona sura) kraća poslije (one sure) dulje."

(To jest sura Talak koja je kraća i u kojoj se govori o čekanju udovice do vremena rađanja nosećega djeteta - ta je sura objavljena iza sure Bekare koja je dulja i u kojoj se govori o tome da udovica treba čekati četiri mjeseca i deset dana. A ono što je objavljeno poslije, kasnije - ima prednost jer je to ujedno i obrazloženje onome što je objavljeno prije.)

A rekao je Ejub od Muhameda: Susreo sam Ebu Atijeta Malika, sina Amira (bez sumnje, svakako).

GLAVA:

"Čuvajte se međusobno na (tim) molitvama i (toj) srednjoj molitvi.....".

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Jezid, izvijestio nas je Hišam od Muhameda, od Abideta, od Alije, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio.

PRIČAO MI JE Abdurahman, pričao nam je Jahja, sin Seida, rekao je Hišam, pričao nam je Muhamed od Abideta, od Alije, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao (na) dan Hendeka:

"Zadržali (Spriječili) su nas od molitve (toga) srednjega (klanjanja, tj. od te srednje molitve) dok (ili: čak) je zašlo Sunce. Napunio Allah njihove grobove i njihove kuće - ili: njihove utrobe; sumnjao je Jahja (kako je rečeno) - vatrom!"

GLAVA

(Njegovoga govora, uzvišen je): "..... i stojte (ustanite) radi Allaha (tj. klanjajte u ime Allaha bivši vi) usrdni.", to jest: pokorni.

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Ismaila, sina Ebu Halida, od Harisa, sina Šubejla, od Ebu Amra Šejbanije, od Zejda, sina Erkama, rekao je:

Bili smo (običaja da) govorimo (tj. Razgovarismo) u (toj) molitvi, govori jedan (od) nas svome bratu o svojoj potrebi (sve do vremena) dok je (dok nije) sišao ovaj ajet:

"Čuvajte se međusobno (jedan drugoga) na (tim) molitvama i (toj) srednjoj molitvi (da ne razgovarate), i stojte (ustanite, tj. klanjajte) radi Allaha (bivši vi) usrdni.", pa se je zapovjedilo nama za (tu) šutnju (u molitvi). "Pa ako ste se bojali (tj. ako se bojite, plašite neprijatelja i slično), pa (klanjajte vi bivši vi) pješaci (tj. stojeći na nogama) ili jahači (na konjima); pa kada ste bili sigurni (tj. kada budete sigurni, bezbijedni), pa spominjite Allaha (tj. klanjajte) kao što je (Allah) poučio vas (ono) što ne znadijaste (što niste bili takvi da znate)."

A rekao je Ibnu Džubejr: "Kursijuhu" je "ilmuhu" (Njegovo prijestolje je Njegovo znanje). Govori se: "Bestaten" je "zijadeten" i "fadlen" (Prostiranje je povećanje i vrijednost). "Efrig" je "enzil" (Izlij je spusti, tj. riječ Izlij znači: spusti. A u tom smislu su i ostale riječi ovdje, a i na drugim mjestima. Jedne riječi objašnjavaju smisao drugih). "Ve la jeuduhu" je (značenja) "la juskiluhu": Neće otešćati Njemu (tj. Nije otešćalo Njemu, Ne daje teškoće Njemu, Ne pričinja težine Njemu čuvanje, obdržavanje nebesa i Zemlje). "Adeni" je (što i) "eskaleni": Otešćalo je meni. "A "el-adu" i "el-ejdu" je (što i) "el-kuvvetu": snaga. "Essinetu" je "nuasun" (drijemanje). "Jetesenneh" je (što i) "jetegajjer": izmijenio se (izmijenilo se; odnosno: izmjenjuje se). "Fe buhite" je (značenja) "zehebet hudždžetuhu": otišao je njegov dokaz (tj. propao mu je dokaz). "Havijetun" je (značenja) "La enise fiha": Nema druga u njoj. "Urušuha" je (značenja) "ebnijetuha": njezine građevine (građevine te određene oblasti). "Essinetu" je "nuasun": drijemanje. "Nunširuha" (tako neki čitaju umjesto "nunšizuha", a "nunširuha") je (što i) "nuhridžuha": vadimo je (tj. vadimo njih - kosti). "Iasarun" je žestok vjetar (što) puše (duva) od zemlje ka nebu kao stup (stub). U njemu je vatra.

A rekao je Ibnu Abas: "Salden" je (značenja): Nije (tj. Nema) na njemu (nijedna) stvar (tj. Nema na njemu ništa - misli se na kamen koji je po temelju go). A rekao je Ikrimete: "Vabilun" je žestoka kiša (jaka kiša). "Ettallu" je (što i) "enneda": rosa.

(A veli se da "tallun" i "neda, neden" znači sitna kiša, slaba kiša, izmago, vlaga, vlažnost vazduha.)

A ovo je primjer djela (rada iskrenoga, pravoga) vjernika. "Jetesenneh" je (što i) "jetegajjer": izmjenjuje se, mijenja se.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, pričao nam je Malik od Nafi-a da je Abdullah, sin Umera, bio, kada se pitao (kada je bio pitan) o molitvi (toga) straha (tj. o molitvi u vrijeme opasnosti od neprijatelja), rekao (tj. bio bi rekao, rekao bi):

Stupiće naprijed (taj) vođ i (jedna) skupina (grupa) od (tih) ljudi, pa klanja sa njima (taj) vođa (jedan) naklon (rekat), a biće (a biva, a bude druga jedna) skupina (grupa) od njih

između njih i između (toga) neprijatelja (i ljudi te druge grupe biće tako da) nisu klanjali (da ne budu klanjali u času kada klanja prva grupa sa vođom). Pa kada su klanjali (oni) koji su sa njim (jedan) naklon (jedan rekat), povući će se (oni) nazad (na) mjesto (onih) koji nisu klanjali, a neće pozdravljati (tj. neće davati, predavati selama u znak završetka molitve). I stupiće naprijed (oni) koji nisu klanjali, pa će klanjati sa njim (jedan) naklon (jedan rekat). Zatim će otići (taj) vođa (sa molitve, tj. završiće on molitvu), a već je (on sam) klanjao dva naklona (dva rekata). Pa će ustati svaki jedan (tj. svaki pojedinac) od (te) dvije skupine (grupe), pa klanjaju (pa će oni klanjati) za svoje osobe (sami po sebi još jedan) naklon (rekat) poslije (što je bio slučaj) da ode (taj) vođa (sa molitve završivši on dva rekata), pa biva (tj. pa će biti) svaki jedan (pojedinac) od (te) dvije skupine (grupe da) je već klanjao dva naklona (dva rekata na taj način). Pa ako je bio strah (takav da je) on žešći od toga (da se može to tako obaviti molitva), klanjali su (tj. klanjaće oni) pješice stojeći (oni) na svojim nogama ili jašući (oni) okrenuti (oni bivši) prema Strani ili bez (da su oni) okrenuti prema njoj.

Rekao je Malik: Rekao je Nafi': Neću misliti (tj. Ne mislim) Abdullaha, sina Umera, (da) je spomenuo to (on drukčije) osim (prenoseći to on) od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. "A koji se usmrte (usmrćuju) od vas, a ostavljaju supruge.....".

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Ebul-Esveda, pričao nam je Humejd, sin El-Esveda, i Jezid, sin Zurej-a, rekla su njih dvojica: pričao nam je Habib, sin Šehida, od Ibnu Ebu Mulejketa, rekao je: rekao je Ibnu Zubejr: Rekao sam Usmanu:

"Ovaj ajet koji je u Bekari "A koji se usmrte (umru) od vas, a ostavljaju supruge....", do Njegovoga govora "..... osim (tj bez) istjeravanja.....", (taj ajet je takav da) je već dokinuo (ukinuo) njega (onaj) drugi ajet, pa zašto pišeš njega?" Rekao je (Usman): "Ostavićeš njega (u Mushafu, tj. Ostavi ga napisanoga u Mushafu). O sine moga brata (bratiću)! Neću izmijeniti (promijeniti nijednu) stvar od njega od (tj. sa) njegovoga mjesta."

Rekao je Humejd: Ili načinom ovim (tj. Ili slično ovome je rekao Usman). "I pošto je rekao Ibrahim: "Moj Gospode! Pokaži mi, kako oživljuješ (te) mrtve (umrle)....". "Fe surhunne" je (što i) "katti'hunne": pa isijeci (sasijeci dobro) njih (ptice).

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Saliha, pričao nam je Ibnu Vehb, izvijestio me je Junus od Ibnu Šihaba, od Ebu Selemeta i Seida, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Mi smo preči za (tu) sumnju od Ibrahima pošto (tj. kad) je rekao:

"Moj Gospode, pokaži mi kako proživljuješ (te) umrle (te mrtve)." Rekao je (Uzvišeni Allah): "A zar nisi vjerovao (zar ne vjeruješ u to)?" Rekao je (Ibrahim): "Da, a ali zato (da) se smiri moje srce.....".

GLAVA

Njegovoga govora: "Zar voli jedan vas da bude za (tj. u) njega (jedna) bašča (vrt) od palmi i grožđa, teku ispod nje (te) rijeke, za (u) njega je u njoj od svakih (tih) plodova.....".

PRIČAO NAM JE Ibrahim, izvijestio nas je Hišam od Ibnu Džurejdža, čuo sam Abdullaha, sina Ebu Mulejketa, (da) priča od Ibnu Abasa. Rekao je (Ibnu Džurejdž): A čuo sam njegovoga brata Ebu Bekra, sina Ebu Mulejketa, (da) priča od Ubejda, sina Umejra,

rekao je: rekao je Umer, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, (jednoga) dana drugovima Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio:

"O čemu mislite ovaj ajet (da) je sišao "Zar voli jedan vas da bude za (u) njega (jedna) bašča (vrt).....?" Rekli su: "Allah je znaniji (tj. Allah zna)." Pa se rasrdio Umer, pa je rekao: "Govorite: "Znamo, ili nećemo znati (ili: ne znamo)." Pa je rekao Ibnu Abas: "U mojoj duši je od njega nešto (doslovno: jedna stvar), o zapovjedniče (tih) vjernika." (Ajet je u arapskom ženskoga roda.) Rekao je Umer: "O sine moga brata, reci, i ne omalovažavaj tvoju (svoju) osobu." Rekao je Ibnu Abas: "Udarila se je primjerom za (jedan) rad (tj. Ta bašča je donešena kao primjer za posao i rad)."

Rekao je Umer: "Koji rad?" Rekao je Ibnu Abas: "Za (jedan, neki) rad." Rekao je Umer: "Za (jednoga) čovjeka imućnoga (koji) radi u pokornosti Allahu, moćan je i veličajan je, zatim je poslao Allah njemu (toga) sotonu, pa je radio u (tim) grijesima dok je ugušio svoja djela (radove, tj. dobre poslove sa tim grijesima)."

"..... fe surhunne....", je (što i) "katti'hunne" isijeci (dobro) njih. "..... neće pitati (ne pitaju, tj. ne prose milostinju obraćajući se oni na te) ljude upornošću (dosađivanjem)....." Govori se: "Elhafa alejje", i "elehha alejje" i "ahfani bil-mes'eleti: (sva tri izraza znače) bio je uporan (ustrajan) na mene u (tom) prosjačenju (a to znači: dosađivao je meni sa prosjačenjem). "Fe juhfikum.....", je (isto što i) "judžhidukum": zatrudnjuje vas (stvara poteškoće vama, zamara vas, dosađuje vam, namuču vas).

PRIČAO NAM JE Ibnu Ebu Merjem, pričao nam je Muhamed, sin Džafera, rekao je: pričao mi je Šerik, sin Ebu Nemira da su Ata', sin Jesara, i Abdurahman, sin Ebu Amreta, Ensarija rekli (doslovno: rekla su njih dvojica): čuli smo Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, (da) govori: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Nije (taj) siromah koji (je takav da) vrati njega (ta) datula i (te) dvije datule, a ni (taj) zalogaj, a ni (ta) dva zalogaja. Siromah (taj) je samo (onaj) koji se ponaša pošteno (čedno, tj. koji uopće ne prosjači, a siromašan je). I čitajte, ako ste htjeli (ako hoćete) - misli (na) Njegov govor, uzvišen je - : "..... neće pitati (tj. ne prosjače od tih) ljudi uporno (tj. dosađujući, dosađivanjem).....". "..... i dozvolio je Allah (tu) prodaju (tj. trgovinu), a zabranio je (tu) kamatu...." "El-messu" je (što i) "eldžununu": ludost (poludjelost).

PRIČAO NAM JE Umer, sin Hafsa sina Gijasa, pričao nam je moj otac, pričao nam je Aameš, pričao nam je Muslim od Mesruka, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Pošto su sišli (ti) ajeti od kraja (tj. koji se nalaze na kraju) sure Bekare o (toj) kamati, čitao (pročitao) je njih poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, na (te) ljude (tj. ka tim ljudima), zatim je zabranio (tu) trgovinu u (tom) vinu (tj. trgovanje sa vinom, trgovanje sa tim opojnim pićima). "Briše Allah (tu) kamatu.....": (to znači) Daje otići njoj (tj. Odstranjuje nju, uništava je).

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Halida, izvijestio nas je Muhamed, sin Džafera, od Šubeta, od Sulejmana, čuo sam Ebu Duha-a (da) priča od Mesruka, od Aiše da je ona rekla:

Pošto su se spustili (ti) zadnji ajeti od sure Bekare, izašao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je čitao (pročitao, rekao) njih u Bogomolji, pa je zabranio (tu) trgovinu u (tom) vinu (sa vinom). "..... pa dozvolite za rat od Allaha i Njegovoga poslanika.....": (to znači) pa znajte.

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Gunder, pričao nam je Šubete od Mansura, od Ebu Duha-a, od Mesruka, od Aiše, rekla je:

Pošto su se spustili (ti) ajeti od kraja sure Bekare, čitao je njih Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, u Bogomolji, i zabranio je trgovinu u vinu. "A ako je bio vlasnik teškoće (tj. a ako je bio siromašan), pa čekanje (priček) do lakoće, a da milodarite, bolje je za vas ako znadijaste." A rekao je nama Muhamed, sin Jusufa, od Sufjana, od Mansura i Aameša, od Ebu Duha-a, od Mesruka, od Aiše, rekla je:

Pošto su se spustili (ti) ajeti od kraja sure Bekare, ustao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je pročitao njih nama, zatim je zabranio trgovinu u vinu (sa vinom).

GLAVA:

"I čuvajte se dana (što) se vraćate u njemu ka Allahu.....".

PRIČAO NAM JE Kabisate, sin Ukbeta, pričao nam je Sufjan od Asima, od Šabije, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Zadnji ajet (što) je sišao na Vjerovijesnika (Vjerovijesniku), pomilovao ga Allah i spasio, (to) je ajet (te) kamate.

GLAVA:

"..... i ako (tj. a ako) pokazujete (vi ono) što je u vašim dušama, ili sakrivete njega, obračunava se (tj. obračunavaće se međusobno sa) vama za njega Allah, pa oprašta (pa oprostiće onome) kome hoće, a kažnjava (a kazniće onoga) koga hoće, a Allah je na svaku stvar moćan."

PRIČAO NAM JE Muhamed, pričao nam je Nufejlja, pričao nam je Miskin od Šubeta, od Halida Hazza-a, od Mervana Asfera, od (jednoga) čovjeka od (tj. između) drugova Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, a on je Ibnu Umer, da je on (ajet - a on je ženskoga roda u arapskom jeziku, pa je i zamjenica koja se odnosi na riječ ajet uvijek ženskoga roda - slijedeći ajet) već se dokinuo "..... a ako pokazujete što je u vašim dušama, ili sakrivete njega,.....", ajet (taj vidjeti cio).

GLAVA:

"Vjerovao je (taj) poslanik u (ono) što se je spustilo k njemu od njegovoga Gospoda.....".

A rekao je Ibnu Abas: ".... isren....", je (što i) "ahden": obaveza (opterećenje). A govori se: "..... gufraneke....", je (značenja) "magfireteke fagfir lena": Tvojim (Svojim) opraštanjem, pa oprosti nama.

PRIČAO MI JE Ishak, sin Mansura, izvijestio nas je Revh, izvijestio nas je Šubete od Halida Hazza-a, od Mervana Asfera, od (jednoga) čovjeka od drugova poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je: mislim ga (mislim da je to bio) Ibnu Umer:

"..... a ako pokazujete što je u vašim dušama, ili sakrivete njega.....", rekao je: dokinuo je njega (ovaj ajet drugi taj) ajet koji je poslije njega.

SURA ALI IMRAN (IMRANOVA OBITELJ, PORODICA, ROD)

"Tukaten" i "tekijjeten" je jedno (istoga značenja: čuvanjem, bojanjem). "Sirrūn" je "berdun": studen, hladan; hladnoća. "Šefa hufretin" je kao "šeferrekiyyeti": ivica, rub rupe je kao (što se rekne) ivica, rub bunara, i strana njegova ("ve harfuha": i strana njegova, bunarova). "Tubevviu" je (što i) "tettehizu muaskeren": uzimaš mjesto skupljanja vojske. "Elmusevviimu" (i "el-musevvemu") je (onaj) koji ima (koji je takav da je za njega, da je u njega neko) obilježje sa (nekim) znakom, ili sa (komadićem) vune ili sa (onim) što je bio (on obilježen od drugih vrsta znakova). "Ribbijjune" (znači te) sve (tu množinu), a (njegova) jednina je "ribbijjun". "Tehussunehum" je (značenja) "teste'silunehum katlen": iskorijenite njih ubijanjem. "Guzzen" (je plural, množina, i ta riječ znači: ratnici, borci), njezina jednina je "gazin". "Senektubu" je (što i) se nahfezu: zapamtićemo (sačuvaćemo). "Nuzulen" je (što i) "sevaben": nagradu. A dozvalja se i (da znači) smješten kod Allaha, kao što je tvoj govor: "enzeltuhu" (a znači) smjestio sam ga (na stan kod sebe). A rekao je Mudžahid: A "el-hajlul-musevvetu" su (konji koji) su krasni (savršeni, divni), lijepi.

A rekao je Ibnu Džubejr: "..... ve hasuren.....", je (onaj koji) neće doći (koji ne dolazi, ne prilazi tim) ženama (tj. koji nema spolnih odnosa sa ženama). A rekao je Ikrimete: "..... min fevrihim.....", je (značenja) "min gadabihim jevme Bedrin": od njihove srdžbe (na) dan Bedra.

(Drugi to tumače na drugi način.)

A rekao je Mudžahid: "..... juhridžul-hajje" (izvodi toga života)....", (to je to ljudsko sjeme (sperma što) izade mrtvo i izade iz njega (taj) živi (čovjek). "El-ibkaru....", je početak zore, a "el-ašijju" je naginjanje Sunca - mislim ga do (časa kada hoće ono) da zađe (zapadne).

GLAVA:

"..... od njega su (neki, jedni) ajeti učvršćeni (jasni, nedvosmisleni).....", i rekao je Mudžahid (da su to ajeti u kojima se govori šta je izvjesno): dozvoljeno i (izvjesno) zabranjeno, "a drugi su slični (tj. nejasni).....", potvrđuje neki (dio) njega (kitaba Božijega-Kur'ana jedan drugi dio) neki, kao Njegov govor, uzvišen je: "..... i ne zavodi s njim (nikoga) osim pokvarene.", i kao Njegov govor, veličajno je Njegovo spominjanje: "..... i čini (stavlja tu) nečistoću na (one) koji neće razumjeti.", i kao Njegov govor, uzvišen je: "I koji su se naputili, povećao je njima pravopuće (pravi put).....".

"Zejjun" je (što i) "šekkun" (sumnja). "..... traženjem sebi (te) kušnje (tj. smutnje)....." (to su ti) slični (tj. nejasni ajeti, pa ko u srcu sumnja, on istražuje te nejasne ajete Kur'ana). "..... a (ti vjernici) ustaljeni....", znaju "govore: Vjerovali smo (tj. Vjerujemo) u njega.....".

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Meslemeta, pričao nam je Jezid, sin Ibrahima, Tusterija od Ibnu Ebu Mulejketa, od Kasima, sina Muhameda, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Čitao (pročitao) je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ovaj ajet: "On je (onaj) koji je spustio na tebe (tu) knjigu, od nje su (jedni) ajeti učvršćeni, oni su majka (tj. izvor, temelj te) knjige, a drugi su slični (tj. dvosmisleni, nejasni), pa što se tiče (onih) koji (imaju) u svojim srcima (jedno) skretanje (tj. sumnju), pa (oni) slijede (ono) što je slično (tj. što je nejasno) od nje (od ove knjige) traženjem sebi kušnje (tj. zbog traženja smutnje) i traženjem sebi njegovoga (tj. njezinoga) tumačenja, a ne zna njegovoga (njezinoga) tumačenja (niko) osim Allah, a (ti) ustaljeni u (toj) nauci govore: Vjerovali smo u njega (u kitab, u nju - knjigu), sve je od (strane) kod našega Gospoda (tj. sva je ova knjiga od našega Gospoda), a ne opominju se (drugi) osim vlasnici mozgova (tj. osim pametni)."

Rekla je: Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "Pa kada si vidjela (ili: kada si vidio, tj. Pa kada vidiš one) koji slijede (ono) što je slično (nejasno) od njega (od nje), pa ti su (ti to oni) koje je imenovao (nazvao, označio) Allah, pa budite na oprezu (od njih (tj. čuvajte se njih).

GLAVA:

"..... i zaista ja tražim utočišta njoj u Tebe i njezinome potomstvu od (toga) sotone prokletoga."

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, od Seida, sina Musejeba, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Nema od rođenoga (djeteta što) se rađa (rodi da prođe drukčije) osim (tako), a (taj) sotona dotakne njega kada se rodi, pa vikne (više dijete) derući se od doticanja (toga) sotone, osim njega (tj. izuzev jedino) Merjemu i njezinoga sina."

(To jest: Jedino što taj sotona nije dotaknuo Merjemu i Isa-a - Mariju i Isusa.)

Zatim govori (govoraše) Ebu Hurejrete: I čitajte, ako ste htjeli "..... i zaista ja tražim utočišta njoj u Tebe i njezinom potomstvu od (toga) sotone prokletoga (da ih zaštitiš)."

GLAVA:

"Zaista (oni) koji kupuju za ugovor (za obavezu) Allaha (za Božiju obavezu) i svoje zakletve (jednu, neku) cijenu malu, ti (su takvi griješnici da) nema udjela (nikakvoga) "- (tj.) nema dobra -" za njih u (na tom) drugom svijetu.... i za njih je (tj. i oni imaju jednu) kaznu bolnu." - ("elimun" je što i) "mu'limun" (i) "mudžiu" (a obje riječi znače: koji daje bol, tj. kazna koja će zadavati bolove), ("elimun" je) od "elemun": bol; i on je (tj. taj oblik "elimun" je ovdje upotrijebljen) u mjestu (tj. umjesto "mu'limun" koji ima oblik) "muf'ilun".

PRIČAO NAM JE Hadžadž, sin Minhala, pričao nam je Ebu Avanete od Aameša, od Ebu Vaila, od Abdullaha, sina Mesuda, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko se je zakleo (Ko se zakune) zakletvom trpljenja (tj. zakletvom na koju je pozvan i zadržan na sudu, suđenju radi nje, ali se zakune lažno) zato (da) sebi odsiječe s njom (pomoću nje, zakletve) imanje (jednoga) čovjeka muslimana, susreo je (tj. susresti će) Allaha, a On je na njega srdit." Pa je spustio Allah potvrđivanje toga (tj. kao potvrdu tome):

"Zaista (oni) koji kupuju za ugovor (za obavezu) Allaha i svoje zakletve (neku, jednu) cijenu malu, ti (su takvi da) nema (nikakvoga) udjela za njih u (na tom) drugome (svijetu).....", do kraja (toga) ajeta. Rekao je: Pa je unišao Eš'as, sin Kajsa i rekao je: "Šta priča vama Ebu Abdurahman?" Rekli smo: "Tako i tako (To i to)." Rekao je: "O meni se je spustio (taj ajet). Bio je za (u) mene bunar u zemlji sina (jednoga) strica moga. Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Tvoj dokaz, ili njegova zakletva (treba)." Pa sam rekao: "Tada se zaklinje (on, tj. Tada će se on zaklesti), o poslaniče Allaha!" Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko se je zakleo na (jednu, neku) zakletvu trpljenja (da) sebi odsiječe sa njom (sa zakletvom, pomoću zakletve) imanje (nekoga) čovjeka muslimana, a on je u njoj (u toj zakletvi) griješnik, susreo je (tj. susresti će) Allaha, a On je (a Allah je) na njega srdit."

PRIČAO NAM JE Alija - on je sin Ebu Hašima -, čuo je Hušejma, izvijestio nas je Avvam, sin Havšebe, od Ibrahima, sina Abdurahmana, od Abdullaha, sina Ebu Evfa-a, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, da je (jedan) čovjek uspostavio (podigao jednu) robu u (toj) pijaci, pa se zaklinjao u njoj (tj. za nju, za tu robu) zaista (da) je već dao za nju (onoliko) što nije dao njega zato (da) obori (tj. da navuče) u nju (u tu robu, na tu robu jednoga, nekoga) čovjeka od (tih) muslimana, pa je sišao (ajet):

"Zaista koji sebi kupuju za ugovor Allaha i svoje zakletve (jednu) malu cijenu,.....", do kraja (toga) ajeta.

PRIČAO NAM JE Nasr, sin Alije sina Nasra, pričao nam je Abdullah, sin Davuda, od Ibnu Džurejdža, od Ibnu Ebu Mulejketa da (neke) dvije žene probadaše (kožu šilom, tj. šivaše kožu, šivale su njih dvije kožu) u (jednoj) kući, ili u (toj) sobi. Pa je izašla jedna (od) njih dviju, a već se je dalo proći sa (jednim) šilom (probadačom) u njezin dlan (tj. a proboden joj je dlan, šaka, ruka sa šilom, iglom probadačom, probadačem), pa je tvrdila na (tu) drugu (da je ona ubola nju šilom). Pa se je podigla (dostavila ta stvar) ka Ibnu Abasu, pa je rekao Ibnu Abas: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Da se daje (nekim, tim) ljudima sa njihovim tvrđenjem (tj. prema njihovim tvrđenjima, po njihovim tužbama), zaista bi otišle krvi (tj. životi nekih) ljudi i njihovi imeci (i njihova imanja). Opominjite nju sa Allahom, i čitajte njoj:

"Zaista koji kupuju sebi za ugovor Allaha....."."

Pa su opominjali nju, pa je priznala (da je zabola to šilo u dlan svoje drugarice). Pa je rekao Ibnu Abas: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zakletva je na (onoga) što se tvrdi na njega (da je nešto počinio, učinio, tj. Kada ne postoje jasni dokazi kod tužitelja, onda je ta zakletva obavezna na tuženoga da se zakune da on nije počinio ono zbog čega je tužen)."

GLAVA:

"Reci: O stanovnici (tj. pripadnici pređašnje Božije) knjige, dođite ka (jednoj) riječi jednako između nas i između vas da nećemo obožavati (nikoga drugoga) osim Allaha.....".

"Sevain" je (što i) "kasdin": upravljenoj (ustremljenoj, usmjerenoj; umjerenoj).

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Musa-a, od Hišama, od Mamera. A pričao mi je Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, izvijestio me je Ubejdulah, sin Abdullaha sina Utbeta, pričao mi je Ibnu Abas, pričao mi je Ebu Sufjan iz svojih usta ka mojim ustima, rekao je:

Otišao sam u (tome) vremenu koje je bilo između mene i između poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (a u kojem je trajalo primirje poslije ugovora o miru na Hudejbiji). Rekao je: Pa dok sam ja u Siriji, kadli (poštoli) je donijelo se (jedno) pismo od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, ka Irakliju. Rekao je: A bio je Dihjete Kelbija donio njega, pa je dao njega ka velikanu (velikašu mjesta) Busra-a. Pa je dao njega (to pismo) velikan Busra-a ka Irakliju. Rekao je: Pa je rekao Iraklije:

"Da li je ovdje ijedan (čovjek, iko) od naroda toga čovjeka (ovoga čovjeka što mi je poslao ovo pismo i) koji tvrdi da je on (neki) vjerovijesnik?" Pa su rekli: "Da." Rekao je: Pa sam se pozvao (pozvan sam) u nekolicini od Kurejševića. Pa smo unišili Irakliju, pa smo se posadili (posaðeni smo mi) pred njega. Pa je rekao:

"Koji (između ovih, od) vas je najbliži porijeklom ovome čovjeku koji tvrdi da je on (neki, nekakav, jedan) vjerovijesnik?" Pa je rekao Ebu Sufjan: Pa sam rekao: "Ja." Pa su posadili mene pred njega, a posadili su moje drugove ozadi (pozadi, iza) mene. Zatim je pozvao za svoga tumača (prevodioca), pa je rekao: Reci njima: "Zaista ja sam pitalac (tj. Zaista ja ću pitati) ovoga o ovome čovjeku koji tvrdi da je on vjerovijesnik. Pa ako je slagao meni, pa oglasite lažnim njega (demantujte ga, recite da ne govori on istinu)." Rekao je Ebu Sufjan: I zakletva Allaha (je moja zakletva, tj. I kunem se Allahom), da nije (toga) da dadnu prenijeti (da prenesu) na mene (tu) laž, zaista bih slagao (lagao o Muhamedu a.s. tada u toj prilici). Zatim je rekao svome tumaču (prevodiocu):

"Pitaj ga, kako (kakvo) je njegovo plemstvo (tj. njegovo porijeklo) u (među) vama?" Rekao je: Rekao sam: "On je u nama (tj. među nama) plemenit (dobroga porijekla)." Rekao je: "Pa da li je bio od njegovih očeva (predaka iko neki) vladar?" Rekao je: Rekao sam: "Ne." Rekao je: "Pa da li bijaste sumnjičili njega sa (tom) laži prije (nego je počeo) da govori (ono) što je rekao?" Rekao sam: "Ne." Rekao je: "Je li slijede njega visoki (časni, ugledni pojedinci od tih) ljudi, ili njihovi slabići?" Rekao je: Rekao sam: "Nego (tj. Ne visoki, nego) njihovi slabići (slabi, nemoćni)." Rekao je: "Povećavaju (li) se, ili se okrnjuju (smanjuju)?" Rekao je: Rekao sam: "Ne, nego se povećavaju." Rekao je: "Da li se vraća (tj. odmeće) ijedan od njih od svoje vjere poslije (što je bio slučaj) da uniđe u nju (da li se odmetne od nje) mržnjom za nju (tj. iz mržnje prema toj vjeri u koju je bio unišao)?" Rekao je: Rekao sam: "Ne." Rekao je: "Pa da li ste se borili (protiv) njega?" Rekao je: Rekao sam: "Da." Rekao je: "Pa kako (kakva) je bila vaša borba (protiv) njega?" Rekao je: "Biva (taj) rat između nas i između njega kovama (kao kove, kante kojima se dohvaća i grabi voda iz bunara: nekad dohvati, zagrabi jedna, a nekad druga): pogađa od nas, i pogađamo od njega." Rekao je: "Pa da li vrši vjerolomstvo (da li krši ugovor)?" Rekao je: Rekao sam: "Ne. A mi smo od njega (odsutni) u ovome vremenu (kako smo krenuli ovamo), nećemo znati (tj. ne znamo sada) šta je on napravljao u njemu (tj. šta je napravio u ovom vremenu dok smo ovamo, dok smo ovdje, tu)." Rekao je: Tako mi Allaha nije omogućio meni od riječi (jedne da) uvedem u nju (jednu sumnjivu) stvar osim ove (tj. nisam mogao ništa sumnjivo da ubacim baš ni jednu riječ drugu osim ove: ne znam šta je napravio otkako smo mi ovamo-ovdje). Rekao je: "Pa da li je rekao (tj. govorio) ovaj govor (njegov) ijedan (čovjek) prije njega?" Rekao je: Rekao sam: "Ne." Zatim je rekao svome tumaču (prevodiocu): Reci njemu:

"Zaista ja sam pitao tebe o njegovom plemstvu u (među) vama, pa si tvrdio da je on u (među) vama plemenit. A takođe su (Božiji) poslanici (takvi da) se šalju u plemstvima (tj. od dobrog porijekla) svoga naroda. I pitao sam te da li je bio u njegovim očevima (djedovima nekakav) vladar, pa si tvrdio da nije. Pa sam rekao: Da je bio od njegovih očeva (kakav) vladar, rekao bih: čovjek (je to koji) traži vlast svojih očeva. I pitao sam te o njegovim sljedbenicima: jesu li njihovi (oni) slabići, ili su njihovi visoki (ugledni), pa si rekao: nego (ne, nego) njihovi slabići, a oni su sljedbenici (Božijih) poslanika. I pitao sam te da li bijaste sumnjičili njega za (tu) laž prije (nego je postao slučaj) da govori (ono) što je rekao, pa si tvrdio da nije (tj. da niste). Pa sam spoznao da on nije bio zato (da) ostavi (tu) laž na (te) ljude, zatim (da) ode pa (da) laže na Allaha. I pitao sam te da li se vraća (odmeće) ijedan od njih od svoje vjere poslije (što je slučaj) da uniđe u nju mržnjom za nju (iz mržnje prema njoj), pa si tvrdio da ne, a takođe je (takvo to) vjerovanje kada se je pomiješalo (sa) veselošću (tih) srca. I pitao sam te da li se povećavaju, ili se okrnjuju (smanjuju), pa si tvrdio da se oni povećavaju, a takođe (takvo) je (to) vjerovanje dok se upotpuni. I pitao sam te da li ste se borili (protiv) njega, pa si tvrdio da ste se vi borili (protiv) njega, pa (da) biva (taj) rat između vas i između njega kovom (kao kove), (nekad) postigne (on) od vas i (nekad) postignete (vi) od njega; a takođe su (takvi ti Božiji) poslanici, stavljaju se na iskušenje, zatim biva (bude) za njih (ta) posljedica (tj. zatim njima bude posljedica dobra, oni pobijede). I pitao sam te da li vrši vjerolomstvo, pa si tvrdio da on neće vršiti (da ne vrši on) vjerolomstvo, a takođe su (takvi Božiji) poslanici, neće vršiti (ne vrše) vjerolomstvo. I pitao sam te da li je govorio ijedan (čovjek) ovaj (njegov) govor prije njega, pa si (ti) tvrdio da ne (da nije). Pa sam rekao: Da je bio govorio (Da je govorio) ovaj (njegov) govor ijedan (čovjek) prije njega, rekao bih: Čovjek (taj) povodio se je (tj. povodi se) za govorom (što) se je govorio (rekao se je još) prije njega." Rekao sam: Zatim je rekao:

"Sa čime zapovjeda vama (tj. O čemu vam zapovjeda, Šta vam naređuje)?" Rekao je: Rekao sam: "Zapovijeda nam za (tu) molitvu, i zekat (obaveznu određenu količinski godišnju milostinju), i povezanost (sa rodbinom) i čednost (poštenje, suzdržavanje od prosjačenja)." Rekao je:

"Ako bude (ono) što govoriš o njemu istina, pa zaista on je vjerovijesnik. I već znadijah (bijah znao) da je on izlazač (da će on izaći, pojaviti se), a ne mišljah (ja ne bijah mislio za) njega (nisam znao, nisam mislio da će biti) od vas (tj. između vas). I da zaista ja znam da ću ja doprijeti (dospjeti) k njemu, zaista bih volio (želio) njegovo sretanje (njegov susret - da se s njim sretnem). I da sam bio kod njega, zaista bih prao od njegovih nogu (stopala prašinu). I zaista će doprijeti svakako njegova vlast (na područje) što je pod mojim dvama stopalima (pod mojim nogama)." Rekao je: Zatim je pozvao za pismo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je pročitao njega, pa kada li je u njemu:

"Sa imenom (tj. U ime) Allaha milosrdnoga milostivoga. Od Muhameda, poslanika Allaha (Allahovoga) ka Irakilju (Hiraklu), velikanu (velikašu) Vizantinaca! Pozdrav na (onoga, tj. Pozdrav onome) ko je slijedio (ko slijedi ovo) pravopuće! Što se tiče poslije, pa zaista ja pozivam tebe sa pozivanjem (te vjere) Islama. Primi Islam, spasićeš se. I primi Islam, daće ti Allah tvoju nagradu dvaput. Pa ako si okrenuo leđa (ako okreneš leđa), pa zaista na tebe je grijeh (tih) ratara (poljodjelaca, poljoprivrednika). I: "O stanovnici (tj. sljedbenici prethodne Božije) knjige, dođite ka (jednoj) riječi jednakoj između nas i između vas da nećemo obožavati (nikoga drugoga) osim Allaha....", do Njegovoga govora "..... svjedočite za (to, svjedočite o tome) da smo mi muslimani (primaoci Islama)."

Pa pošto je završio čitanje (toga) pisma, podigli su se (njihovi) glasovi kod njega i mnogo je bilo (te) galame (buke). I zapovjedilo se je za nas, pa smo se izveli (pa smo istjerani napolje). Rekao je: Pa sam rekao svojim drugovima kada smo izašli: Zaista već se je zastvarila (tj. postala je velika) stvar sina Ebu Kebšeta (sina Ebu Kebšetovoga). Zaista ono zaista plaši se njega vladar Asferovića (tj. Vizantinaca). Pa sam neprestano bio ubijeden (tvrdo uvjeren) u stvar poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, da će se ona pojaviti (kao pobjedonosna, da će ona pobijediti), dok je (najzad) uveo Allah na mene (tj. dok me je uveo Allah u) Islam.

Rekao je Zuhrija: Pa je pozvao Irakilje velikane Vizantinaca, pa je sakupio njih u (jednu) svoju kuću, pa je rekao:

"O družino Vizantinaca! Da li je za vas u (tom) spasu i pravome putu (do) kraja (te) vječnosti (tj. Da li imate želju za vječnim spasom i pravim putem), i da ustraje vama vaša vlast?" Rekao je: Pa su se razbježali (pobjegli su) razbježavanjem magaraca (te) divljači ka (svojim) vratima (na koja su unišili), pa su našli njih (da) su se već zaključala. Pa je rekao: "Na mene sa njima (Ovamo ih meni)!" Pa je pozvao njih, pa je rekao: "Zaista ja sam sebi ispitivao samo vašu žestinu (čvrstoću) na vašoj vjeri, pa već sam vidio od vas (taj postupak) koji sam volio (želio)." Pa su pali ničice njemu, i zadovoljili su se od njega (sa njim).

GLAVA:

"Nećete postići (to) dobročinstvo do (da) trošite (dijelite) od (onoga) što volite.....", do "..... za njega znan (za njega zna).".

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Ishaka, sina Abdullaha sina Ebu Talhata, da je on čuo Enesa, sina Malika, bio zadovoljan Allah od njega, (da) govori:

Bio je Ebu Talhate najmnogobrojniji Pomagač u Medini (po) palmama, i bio je najdraži (od) njegovih imanja ka njemu (komad zvani) Biruha' (ili Bejruha'). I bila je (ta zemlja, voćnjak taj) okrenut prema Bogomolji, i bio je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (običaj da) ulazi (u) nju i pije od vode (jedne) u njoj lijepe. Pa pošto se spustilo:

"Nećete postići (to) dobročinstvo do (da) trošite (dijelite) od (onoga) što volite.....", ustao je Ebu Talhate, pa je rekao:

"O poslaniče Allaha! Zaista Allah govori: "Nećete postići (to) dobročinstvo do (da) trošite od (onoga) što volite.....", a zaista najdraži (od) mojih imanja ka meni je Biruha' (Bejruha'), i zaista ona (ta zemlja, njiva sa palmama) je milostinja za Allaha (u ime Allaha od mene, tj. dajem radi želje da postignem Allahovo zadovoljstvo), nadam se njezinom dobročinstvu i njezinoj pohrani kod Allaha, pa stavi nju, o poslaniče Allaha, gdje je pokazao tebi Allah (da je najbolje da se stavi, okrene, upotrijebi ona)." Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Bravo (tj. Vrlo dobro)! To je odlazeće imanje (u dobre svrhe)! To je odlazeće imanje! I već sam čuo šta si rekao. I zaista ja vidim (tj. mislim) da učiniš nju (tj. da dadneš tu zemlju) u (među svoje) najbliže (rođake)."

Rekao je Ebu Talhate: "Činim (to), o poslaniče Allaha!" (To jest: "Učiniću tako!") Pa je razdijelio nju Ebu Talhate u svoje najbliže i svoje stričeviče. Rekao je Abdullah, sin Jusufa, i Revh, sin Ubadeta (pričajući ovaj hadis): To je unosno imanje (rentabilno imanje, koje donosi dobit, čar, korist).

PRIČAO MI JE Jahja, sin Jahja-a, rekao je: Čitao sam Maliku: "..... odlazeće imanje."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdullaha, Ensarija, pričao mi je moj otac od Sumameta, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Pa je učinio nju Hassanu i Ubejju, a ja sam bliži k njemu, a nije učinio meni od nje (nijednu) stvar (tj. ništa).

GLAVA:

"..... pa donesite Tevrat, pa čitajte ga, ako ste bili istiniti (vi)."

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Ebu Damrete, pričao nam je Musa, sin Ukbeta, od Nafi-a, od Abdullaha, sina Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da su (izvjesni) Židovi došli ka Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, sa čovjekom od njih i ženom (tj. da su doveli jednoga svoga čovjeka i ženu), već su bludničili (učinili preljub) njih dvoje, pa je rekao njima:

"Kako činite sa (onim) ko je bludničio od vas?" Rekli su: "Ugljenišemo (tj. namažemo, potaremo ugljem, ocrnimo) njih dvoje i udaramo (izudaramo) njih dvoje." Pa je rekao: "Ne nalazite (li vi) u Tevratu (to) kamenovanje?" Pa su rekli: "Ne nalazimo u njemu (nijednu) stvar (tj. ništa)." Pa je rekao njima Abdullah, sin Selama: "Slagali ste. Pa donesite Tevrat, pa čitajte njega, ako ste bili istiniti." Pa je stavio njegov predavač koji predaje njega od njih (ili: njegov proučavalac koji proučava njega - Tevrat - između njih) svoj dlan na ajet (toga) kamenovanja (na ajet koji govori o kamenovanju bludnika i bludnice), pa je počeo (da) čita (ono) što je ispod (tj. ispred) njegove ruke i što je iza nje, a ne čita ajeta kamenovanja. Pa je iščupao (tj. sklonio, odstranio, otklonuo Abdullah) njegovu ruku od (tj. sa) ajeta kamenovanja, pa je rekao:

"Šta je ovo?" Pa pošto su vidjeli to, rekli su ovo je ajet kamenovanja. Pa je zapovjedio za njih dvoje, pa su se kamenovali njih dvoje blizu gdje je mjesto stavljanja (tih) umrlih (lica spremljenih za pokop) kod Bogomolje (tj. mjesto je to blizu Bogomolje). Rekao je: Pa sam vidio njezinoga druga (da) se nadnosi (naginje) na nju (da) čuva nju (da je zaštititi od toga) kamenja.

GLAVA:

"Bili ste najbolji (jedan) narod (što) se je izveo (dao pokazati) za (te) ljude (tim ljudima).....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, od Sufjana, od Mejsereta, od Ebu Hazima, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, "Bili ste najbolji narod (što) se je izveo za (te) ljude.....", rekao je:

Najbolji ljudi za (te izvjesne, određene) ljude (što su bili takvi da vi) dovedete njih u (tim) lancima u njihovim vratovima dok (tj. te oni onda postanu takvi da) uniđu u Islam (i steknu sreću na obadva svijeta).

GLAVA:

"Pošto su razmišljale (pomišljale neke) dvije grupe od vas da oslabe njih dvije (da se prepadnu, poplaše, tj. pobjegnu).....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan, rekao je: rekao je Amr: čuo sam Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (da) govori:

O nama je sišao (ajet): "Pošto su razmišljale (neke) dvije grupe od vas da oslabe njih dvije, a Allah je zaštitnik (pokrovitelj) njih dviju...." Rekao je: Mi smo (te) dvije grupe: Harisetovići i Selimetovići; a ne volimo - a rekao je Sufjan jedanput: a ne veseli mene - da on (taj ajet) nije sišao (ne volimo) zbog govora Allaha: "..... a Allah je zaštitnik njih dviju (tj. tih dviju grupa).....".

GLAVA:

"Nije za tebe od (te) zapovjedi (ili: od toga posla nijedna) stvar (ništa).....".

PRIČAO NAM JE Hiban, sin Musa-a, izvijestio nas je Abdullah, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, rekao je: pričao mi je Salim od svoga oca da je on čuo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, kada je podigao svoju glavu sa (doslovno: od toga) naklonjanja (sa ruku'a) u zadnjem naklonu (rekatu) od (molitve) zore (da) govori:

"Moj Bože! Prokuni omsicu (tog-i-tog), i omsicu i omsicu (tog-i-tog i tog-i-tog)!", poslije što govori (poslije što izgovori rečenicu): "Čuo Allah za (onoga) ko je hvalio Njega! Naš Gospode i Tebi hvala!" Pa je spustio Allah: "Nije za tebe (Nije tebi) od (toga) posla (nijedna) stvar (ništa).....", do Njegovoga govora: "..... pa zaista oni su silnici." Predao je njega (prednji hadis) Ishak, sin Rašida, od Zuhrije.

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, pričao nam je Ibnu Šihab od Seida, sina Musejeba, i Ebu Selemeta, sina Abdur-Rahmana, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, bio - kada je htio da moli na (tj. protiv) jednoga (lica), ili za jedno (lice) - usrdno se molio poslije (toga) naklonjanja (poslije toga ruku'a). Pa ponekada je rekao, kada je rekao: "Čuo Allah za (onoga) ko je hvalio Njega! Moj Bože, naš Gospode, Tebi hvala!", (poslije toga bi govorio, tj. molio):

"Moj Bože! Spasi Velida, sina Velida, i Selemeta, sina Hišama, i Ajjaša, sina Ebu Rebiata. Moj Bože, pojačaj Tvoje (Svoje) gaženje na Mudar, i učini njega (gaženje, tj. kaznu njima gladne) godine kao godine Jusufa." Glasno izgovara (Muhamed a.s. u molitvi) to. I govoraše (tj. I bio je običaja da govori, moli) u nekoj svojoj molitvi (ili: u nekom dijelu svoje molitve) u molitvi zore (sabahu):

"Moj Bože! Prokuni omsicu i omsicu (tog-i-tog i tog-i-tog)!", (uperivši to prokletstvo) za (neka) plemena od Arapa, dok je (tj. te je) spustio Allah:

"Nije za tebe od (toga) posla (nijedna) stvar (ništa)....." Ajet (taj vidjeti u cijelosti).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... a (taj) poslanik poziva vas u vaš najzadnji (red, tj. u zaštitnicu, u položaju da ostanete na mjestu koje štiti zaleđe glavnini vojske).....".

A on - izraz "uhrakum" - je ženski rod (od izraza "ahirikum" (zadnji vas; a nije "uhrakum" ženski rod od izraza "aharikum": drugi vas). A rekao je Ibnu Abas: "..... jednu (od) dvije najljepše (nagrade)....." (to znači) pobjedu, ili mučeništvo (bivanje šehitom, šehidom).

PRIČAO NAM JE Amr, sin Halida, pričao nam je Zuhejr, pričao nam je Ebu Ishak, rekao je: čuo sam Bera-a, sina Aziba, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Učinio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (zapovjednikom) nad (tim određenim) pješacima (na) dan Uhuda Abdullaha, sina Džubejra, i došli su (i bili su) poraženi, pa to je (taj momenat, čas) pošto (tj. kada) poziva njih (taj) poslanik u njihov najzadnji (red, tj. u zaštitnicu). A nije ostalo sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, osim dvanaest ljudi.

GLAVA

Njegovoga govora: "..... smirenost (sigurnost), drijemanje.....".

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima sina Abdurahmana, Ebu Jakub, pričao nam je Husejn, sin Muhameda, pričao nam je Šejban od Katadeta, rekao je: pričao nam je Enes da je Ebu Talhate rekao:

Pokrilo (tj. Obuzelo) je nas (to) drijemanje, a mi smo u našim mjestima redanja (tj. na našim položajima gdje smo postavljeni u bojne redove na) dan Uhuda. Rekao je: Pa je počeo moj mač (sablja da) ispada iz moje ruke i uzimam ga, i ispadne mi i uzmem ga.

GLAVA

Njegovoga govora: "Koji su se odazvali Allahu i (Njegovome) poslaniku od poslije što je pogodila njih (ta) rana (to ranjavanje), za (one) koji su lijepo činili od njih i bojali su se, velika nagrada (je pripremljena)."

"El-karhu" je (što i) "el-džirahu": rane, rana. "Istedžabu" je (što i) "edžabu": odazvali su se (doslovno: odgovorili su). "Jestedžibu" je (što i) "judžibu": odaziva se (odgovara).

GLAVA:

"..... zaista (ti) ljudi skupili su se za vas (zbog vas, tj. protiv vas)....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Junusa, mislim ga (mislim da) je rekao: pričao nam je Ebu Bekr od Ebu Hasina, od Ebu Duha-a, od Ibnu Abasa:

"..... dosta nam je Allah, i divan li je darivalac (ili: oslonac na koji se oslanja, i koji je dostatan)!", rekao je nju (tu rečenicu) Ibrahim - njemu pozdrav (mir)! - kada se bacio (kada je bačen) u (onu) vatru, i rekao je nju Muhamed, pomilovao ga Allah i spasio, kada su rekli:

"Zaista (ti) ljudi skupili su se za (tj. protiv) vas, pa plašite se njih, pa je povećalo njima (muslimanima to zastrašivanje njih, povećalo im je) vjerovanje i rekli su: "Dosta nam je Allah, i divan li je (taj) darivalac (pomoći i spasa od opasnosti svake vrste)."

PRIČAO NAM JE Malik, sin Ismaila, pričao nam je Israil od Ebu Hasina, od Ebu Duha-a, od Ibnu Abasa, rekao je:

Bio je zadnji (dio, kraj) govora Ibrahima kada se je bacio u (onu) vatru:

"Dosta mi je Allah, i divan li je (taj) darivalac (spasa od svake opasnosti)."

GLAVA:

"I ne misli nipošto (ti za one) koji škrtare sa (onim) što je dao njima Allah od Svoje dobrote on (taj postupak škrtarenja, škrtosti da) je dobar za njih, nego on je zao za njih, postaviće ogrlicom (postaviće se kao đerdan na vrat) njima (ono) što su škrtarili s njim (to će im se postaviti kao ogrlica na) sudnjem danu, a za Allaha je (tj. a Allahu pripada) nasljedstvo (tih) nebesa i (te) Zemlje, a Allah je o (onome) šta radite obaviješten."

"..... sejutavvekune.....", je (značenja) kao tvoj govor (tj. kao kada rekneš): "Tavvaktuhu bi tavkin": Poogrličio sam ga sa ogrlicom (Ođerdanio sam ga sa đerdanom, tj. stavio sam njemu ogrlicu, đerdan na vrat).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Munira, čuo je Ebu Nadra, pričao nam je Abdurahman, on je sin Abdullaha sina Dinara, od svoga oca, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejreta, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko (bude takav da) je dao njemu Allah (jedno) imanje, pa nije izvršio njegov zekat (tj. pa ne bude davao od toga imanja obaveznu, godišnju, količinski određenu milostinju), predstaviće se (pretvoriće se, stvoriće se) njemu njegovo imanje ćelavom zmijom (kao ćelava zmija, poskok), ona ima (u nje su) dvije tačke (crne tačke iznad očiju), poogrličiće se njemu ona (tj. saviće mu se okolo vrata u kolo kao ogrlica na) sudnjem danu, uzeće za njegove dvije vilice - misli (tj. hoće da kaže) za njegova dva ugla (od usta), govori (tj. govoreći ta zmija): "Ja sam tvoje imanje, ja sam tvoja blagajna." Zatim je pročitao ovaj ajet:

"I neka ne misle nipošto (nikako oni) koji škrtare sa (onim) što je dao njima Allah od Svoje dobrote.....", do kraja (toga) ajeta (je čitao).

GLAVA:

"..... i zaista ćete čuti svakako od (onih) koji su (ti što) se je njima davala (Božija) knjiga od prije vas i od (onih) koji su pridruživali (Uzvišenome Allahu druga božanstva, tj. i od onih koji su idolopoklonici i bezbožnici - čućete od njih jedno) mnogobrojno uznemirivanje (vrijeđanje).....".

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije, izvijestio me je Urvete, sin Zubejra, da je Usamete, sin Zejda, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, izvijestio njega da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pojašio (uzjašio) na (jednoga) magarca na pokrivaču fedefijskom (napravljenom u mjestu Fedeku), i učinio je sajahadžem Usameta, sina Zejda, iza sebe (a pošto je da) posjeti Sada, sina Ubadeta, u Harisovićima (od velikoga plemena) Hazredža prije događaja (tj. prije borbe) Bedra. Rekao je:

Dok (Čak, tj. Te) je prošao pokraj sijela, u njemu (u tom sijelu) je Abdullah, sin Ubejja, (on-Abdullah taj) je sin Selule. A to je (bilo) prije (nego što je bio slučaj) da primi Islam (prividno, jer stvarno ga nije nikad ni primio) Abdullah, sin Ubejja. Pa kada li su u (tome) sijelu mješavine (izmiješane, pomiješane skupine, grupe) od (tih izvjesnih medinenskih) muslimana, i idolopoklonika: obožavalaca (tih) kipova, i Židova i muslimana. I u (tom) sijelu je Abdullah, sin Revahata. Pa pošto je pokrila (zahvatila to) sijelo prašina (od te) životinje, zastro (pokrio) je Abdullah, sin Ubejja, svoj nos sa svojim ogrtačem, zatim je rekao:

"Ne prašite nam (Ne dižite prašine na nas)!" Pa je pozdravio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, njih, zatim je stao (zastao), pa je sišao (sjašio), pa je pozivao njih ka Allahu i čitao je njima Kur'an. Pa je rekao Abdullah, sin Ubejja, (on) je sin Selule: "O (ti) čovječe! Zaista ono nema ljepše (ništa) od (onoga) što govoriš (ti) ako je bilo istina (ako je to istina), pa nećeš uznemirivati (tj. pa ne uznemiruj) nas sa njim (sa tim) u našem sijelu. Vрати se ka tvome (svome) stanu, pa ko je došao (ko dođe) tebi, pričaj njemu." Pa je rekao Abdullah, sin Revahata: "Da, o poslaniče Allaha, pa pokri (tj. obaspi) nas sa njim (sa tim svojim pričanjem) u našim sijelima, pa (tj. jer) zaista mi to volimo." Pa su se grdili (psovali ti) muslimani, i (ti) idolopoklonici i (ti) Židovi, čak su bili skoro (blizu da) međusobno skaču (jedan na drugoga, da se podignu međusobno jedan na drugoga). Pa je neprestano Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, spuštao (tj. stišavao) njih dok su se umirili (smirili). Zatim je uzjašio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, svoju (jahaću) životinju, pa je išao (otišao) dok je unišao (tj. posjetio) Sada, sina Ubadeta. Pa je rekao njemu Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"O Sade! Zar nisi čuo šta je rekao Ebu Hubab?" Hoće (da kaže da misli pod tim na) Abdullaha, sina Ubeja. "Rekao je tako i tako (to i to)." Reкао je Sad, sin Ubadeta: "O poslaniče Allaha! Oprosti mu, i okreni se od njega (svojom stranom kao da nisi ništa čuo). Pa tako mi (Onoga) koji je spustio na tebe (tj. tebi Svoju) knjigu (tj. Kur'an) zaista je već donio Allah (tu) istinu koju je spustio na tebe (i to u vrijeme kada) su se zaista već izmirili (ili: sklopili mir) stanovnici ovoga gradića (tj. Medine) na (uvjet, uz uslov) da okrunje njega, pa (da) omotaju njega sa (tim) omotačem (vladarske krune). Pa pošto nije htio Allah to sa (tom) istinom koju je dao tebi Allah, ugušio (udavio) se je s time (Abdullah, sin Ubejja), pa to se učinilo sa njim (ono) što si vidio (da te on mrzi)."

Pa je oprostio njemu poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. I bio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, i njegovi drugovi (bili su običaja da) opraštaju (tim) idolopoklonicima i stanovnicima (sljedbenicima Božije) knjige (prije Kur'ana), kao što je (i) zapovjedio njima Allah i (bili su običaja da) se strpljuju na (tom) uznemiravanju. Reкао je Allah, uzvišen je:

"..... i zaista čućete svakako od (onih) koji su (ti što) se je njima dala (Božija) knjiga prije vas i od (onih) koji su pridruživali (Allahu druga božanstva, tj. i od idolopoklonika) mnogo uznemirivanja (vrijeđanja).....", ajet (taj vidjeti). I rekao je Allah: "Voljeli su mnogi od stanovnika (tj. pristalica prijašnje Božije) knjige da vrate vas od poslije vašega vjerovanja (da budu opet) bezvjernici zavišću (zbog zavidnosti) od (strane) svojih duša.....", do kraja (toga) ajeta.

I bio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (običaja da) sebi tumači (to) opraštanje (da to ono) što je zapovjedio njemu Allah za njega, dok je (najzad) dozvolio Allah u njima (tj. sa njima - a to će reći: protiv njih borbu, ratovanje). Pa pošto je ratovao (vojevao) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (na mjestu zvanome) Bedr, pa je ubio (pobio) Allah s njime prvake bezvjernika Kurejša (plemena), rekao je (tada taj Abdullah) sin Ubejja, (a on) je sin Selule, i ko je sa njim od (tih) idolopoklonika i obožavalaca (tih) kipova (svi su rekli): "Ovo je (jedna) stvar (što) se je već oličila (tj. čije se je lice pokazalo jasno, pobjednički)." Pa su se prisegnuli (Božijem) poslaniku (Muhamedu), pomilovao ga Allah i spasio, na Islam, pa su primili Islam (formalno, prividno).

GLAVA:

"Ne misli nikako (nipošto one) koji se vesele sa (onim svojim postupanjem) što su došli (njemu, tj. što su ga učinili).....".

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ebu Merjema, izvijestio nas je Muhamed, sin Džafera, rekao je: pričao mi je Zejd, sin Eslema, od Ata-a, sina Jesara, od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, da su (neki) ljudi od (tih) dvoličnjaka na vremenu (za vrijeme) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (bili takvi da) je bio (njihov postupak takav), kada je (kada bi) izašao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ka (tom) ratovanju, (da) su izostajali od njega i veselili su se sa svojim sjedenjem protivno (tj. nasuprot) poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (koji je odlazio u boj). Pa kada je (tj. kada bi) došao (iz borbe nazad) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ispričavali (izvinjavali) su se k njemu, i zaklinjali su se i voljeli su da se pohvaljuju sa (onim) što nisu činili. Pa je sišao (ajet):

"Ne misli nipošto (one) koji se vesele sa (onim) što su došli (njemu, što su učinili, počinili) i vole da pohvaljuju sa (onim) što nisu učinili."

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam da je Ibnu Džurejdž izvijestio njih od Ibnu Ebu Mulejketa da je Alkamete, sin Vakasa, izvijestio njega da je Mervan rekao svome vrataru:

"Odi (Idi), o Rafi-e, ka Ibnu Abasu, pa reci: Zaista ako je bio (tj. ako bi bio) svaki čovjek, (koji) se je veselio sa (onim) što se njemu dalo i (koji) je volio da se pohvaljuje sa (onim) što nije učinio, (ako bi bio) kažnjen, zaista kaznićemo se (bićemo kažnjeni) svakako svi."

Pa je rekao Ibnu Abas: "A šta je za vas i za ovu (postavku, tj. šta je vama i ovoj postavki)? Pozvao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, samo (neke) Židove, pa je pitao njih o (nekoj) stvari, pa su sakrili nju njemu, i izvijestili su ga za (neku drugu) osim nje.

Pa su pokazivali njemu da su već tražili pohvalu k njemu (tj. od njega da ih pohvali) za (ono) što su izvijestili njega o njemu u (vezi onoga) što je pitao njih. I veselili su se za (zbog onoga) što se njima dalo od njihovoga sakrivanja (prave istine)." Zatim je pročitao Ibnu Abas:

"I pošto je uzeo Allah obavezu (ugovor onih) koji su (ti što) se je njima dala (prijašnja Božija) knjiga.....", također (čitajući sve) do Njegovoga govora: "..... vesele se (oni) sa (onim) što se je njima dalo i vole da se pohvaljuju sa (onim) što nisu učinili...." Slijedio je njega (Hišama) Abdurezak od Ibnu Džurejdža.

PRIČAO NAM JE Ibnu Mukatil, izvijestio nas je Hadžadž od Ibnu Džurejdža, izvijestio me je Ibnu Ebu Mulejkete od Humejda, sina Abdurahmana sina Avfa, da je on izvijestio njega da je Mervan (pričao) za ovo.

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaista u stvaranju (tih) nebesa i Zemlje i naizmjeničnosti (tj. i naizmjeničnom pojavljivanju te) noći i (toga) dana zaista su dokazi (znakovi) za posjednike (tih) mozgova (tj. znakovi za razumne da postoji Mudri, Sveznajući, Moćni Tvorac vasione i zakona koji vladaju u vasioni, svemiru)."

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ebu Merjema, izvijestio nas je Muhamed, sin Džafera, rekao je: izvijestio me je Šerik, sin Abdullaha sina Ebu Nemira, od Kurejba, od Ibnu Abbasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Zanoćio (Prenoćio) sam kod svoje tetke Mejmune, pa se je pričao (pa se razgovarao, pa je razgovarao) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, sa svojom porodicom (jedan) čas, zatim je zaspao. Pa pošto je bila zadnja trećina (te) noći, sjeo je, pa je pogledao ka (tom) nebu, pa je rekao:

"Zaista u stvaranju (tih) nebesa i Zemlje i naizmjeničnosti (te) noći i (toga) dana zaista su znakovi za posjednike (tih) mozgova (tj. za razumne ljude, osobe)." Zatim je ustao, pa se očistio (uzeo abdest), i oprao je sebi zube, pa je klanjao jedanaest naklona (rekata). Zatim je proučio ezan Bilal (a to znači: Zatim je Bilal glasno izgovorio poziv za dolazak na molitvu zore - dakle: proučio je ezan za sabah), pa je klanjao (Muhamed a.s. u kući svojoj) dva naklona (dva rekata), zatim je izašao, pa je klanjao jutarnju (molitvu, tj. fard od sabaha u džamiji zajednički, džematile).

GLAVA:

"Koji spominju Allaha stojeći, i sjedeći i na svojim stranama i razmišljaju (promišljaju) o stvaranju (tih) nebesa i Zemlje.....".

pozivač na zajedničku molitvu), pa je ustao (Muhamed a.s.), pa je klanjao laka (lahka, lagana) dva naklona (dva rekata sabahskoga suneta u kući), zatim je izašao (u džamiju), pa je klanjao (to) jutro (tj. tu jutarnju obaveznu molitvu, sabahski fard u džemaatu, zajednički u džamiji).

GLAVA:

"Naš Gospode! Zaista mi smo čuli (jednoga) dozivača (da) doziva (tj. pozivača koji poziva) za (to) vjerovanje.....". Ajet (taj vidjeti u cijelosti).

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, od Malika, od Mahremeta, sina Sulejmana, od Kurejba, slobodnjaka Ibnu Abasa (Ibnu Abasovoga), da je Ibnu Abas, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, izvijestio njega da je on zanoćio (noćio, prenoćio) kod Mejmune, supruge Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, a ona je njegova (tj. Ibnu Abasova) tetka (materina sestra). Rekao je:

Pa sam se povalio (tj. Pa sam legao) u širinu (toga) jastuka, a povalio se je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i njegova porodica u njegovu duljinu (dužinu). Pa je spavao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. Dok kada (tj. Te kada) se raspolovila (ta) noć, ili prije njega (prije raspolovljenja, tj. prije pola noći) za malo, ili poslije njega za malo, probudio se poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je počeo (da) potire (da tare to) spavanje (san, drijemanje) od (sa) svoga lica sa svojom rukom. Zatim je čitao (očitao tih) deset ajeta završnih od sure Ali Imrana. Zatim je ustao ka (jednoj) obješenoj mješini, pa se očistio iz nje, pa je uljepšao svoje čišćenje. Zatim je ustao (da) klanja. Rekao je Ibnu Abas: Pa sam ustao, pa sam napravio slično šta (što) je napravio (on). Zatim sam otišao, pa sam stao ka njegovoj strani (tj. uz njega). Pa je stavio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, svoju desnu ruku na moju glavu, i uzeo je za moje desno uho, suče ga (sučući ga, zasukujući, zavrćući ga). Pa je klanjao dva naklona (dva rekata), zatim dva naklona, zatim dva naklona, zatim dva naklona, zatim dva naklona, zatim dva naklona, zatim je nepario (raspario, tj. klanjao je vitr - namaz, molitvu koja ima neparan broj naklona). Zatim se povalio (legao je) dok je došao (tj. dok dođe) njemu (njegov) muezin (pozivač na zajedničku molitvu). Pa je ustao, pa je klanjao laka (lagana, lahka) dva naklona (dva rekata), zatim je izašao, pa je klanjao (to) jutro (tj. tu jutarnju molitvu).

SURA (ZVANA) NISA' (SURA ŽENA, TJ. U KOJOJ SE POMINJU, SPOMINJU ŽENE, JER NISA ZNAČI: ŽENE)

Rekao je Ibnu Abas: "Jestenkifu" je (što i) "jestekbiru": oholi se (drže sebe velikim; inače "jestenkifu je značenja: uzdiže se, sprječava se, tuđi se). "Kivamen": podlogu (oslon, temelj) - vaša podloga od vaših življenja (tj. vaša podloga za vaša življenja).

(Ovdje je navedena riječ "kivamen" koja ima isto značenje kao i riječ "kijamen" koja je upotrebljena u jednom ajetu u suri Nisa, pa čak po jednom kiraetu i u tom ajetu je mjesto "kijamen" upotrebljena riječ "kivamen".)

"..... za njih (za žene nekakav, jedan) put." Misli (na to) kamenovanje za (tu bludnicu) udovicu, a (to) bičevanje za (tu bludnicu) djevojku. A rekao je (neko drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "..... po, dvije, i po tri i po četiri.....". Misli (na) dvije, i tri i četiri. A neće preći (to jest: Ne prelaze ti) Arapi (riječ) "ruba-a": po četiri.

(To jest: U govoru Arapi ne upotrebljavaju ovakve oblike riječi dalje od izraza "ruba-a": po četiri; a to će reći: ne upotrebljavaju izraze kao na primjer "humase: po pet", "sudase: po šest" i tako dalje, premda se ti izrazi mogu napraviti i skovati.)

GLAVA:

"A ako ste se plašili (ako se bojite) da nećete biti pravedni u (tj. među tom) siročadi (sirotama, siroticama).....".

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam od Ibnu Džurejdža, rekao je: izvijestio me je Hišam, sin Urveta, od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, da je (jedan, neki) čovjek (bio u takvoj prilici da) je bila za (tj. kod) njega (jedna) sirotica (bez oca), pa je vjenčao nju (sebi, za sebe), a bila je za nju (tj. u nje jedna) palma i (on) zadržavaše nju (tu siroticu) na nju (za nju, za tu palmu, zbog te palme), a nije bila za nju (za tu siroticu) od njegove osobe (nijedna) stvar (tj. a ona-sirotica - nije imala od njega ništa, nikakve koristi), pa je sišao o njemu (ajet):

"A ako ste se plašili da nećete biti pravedni u (tim) sirotama.....". Mislim ga (da) je rekao (još Urvete i ovo): Bila je (ta sirotica) njegova suvlasnica (suvlasnica onoga čovjeka što je bio nju vjenčao sebi - suvlasnica) u toj (izvjesnoj) palmi i u njegovome imetku (imanju).

PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz, sin Abdullaha, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, od Saliha, sina Kejsana, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Urvete, sin Zubejra, da je on pitao Aiše o govoru Allaha, uzvišen je, "A ako ste se plašili da nećete biti pravedni u (tim) sirotama.....", pa je rekla:

"O sine moje sestre! Ova je (ta takva) sirotica (koja) bude u skrbništvu svoga zaštitnika (zakonskoga pokrovitelja, tutora - a ona) bude udružena (tj. bude suvlasnik sa) njim u njegovom imanju, i zadivljuje njega njezino imanje i njezina ljepota, pa hoće njezin zaštitnik da se oženi (sa) njom bez da bude pravedan u njezinom vjenčanom daru, pa (da) dadne njoj slično što daje njoj (neko drugi) osim njega (tj. što joj ponuđava, nudi neko drugi osim njega). Pa se je njima zabranilo da vjenčavaju njih (drukčije) osim (jedino tako) da budu pravedni njima, i (da) dopru njima najviši njihov običaj (postupak) u (tom) vjenčanom daru. Pa se zapovjedilo njima da vjenčaju (ono) što je lijepo njima od (tih) žena osim (tj. osim tih sirotica)." Rekao je Urvete: Rekla je Aiša: I zaista (ti) ljudi tražili su rješenje (od) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, poslije ovoga ajeta, pa je spustio Allah:

"I traže rješenje (od) tebe o (tim) ženama.....". Rekla je Aiša: I govor Allaha, uzvišen je, u (jednom) drugom ajetu: "..... a želite da vjenčate njih.....", (to znači također da se radi o slučaju kada) je želja jednoga (od) vas (da bude daleko) od svoje sirotice (tj. da ne sklapa s njome braka) kada bude (ona) maloga imanja i ljepote. Rekla je: Pa se je njima zabranilo da vjenčavaju od (onih) ko (je takav da) su željeli (oni) njegovo imanje i njegovu ljepotu u (tj. među tim) sirotama (tih) žena osim sa (tom) pravednošću, zbog njihove želje (da su daleko od njih) kada su bile (one) maloga imanja i ljepote (doslovno: malene imanjem i ljepotom).

GLAVA:

"..... a ko je bio siromašan, pa neka jede sa poznatim (načinom, tj. obično, normalno neka naplati svoj trud), pa kada ste dali (predali) k njima njihova imanja, pa zasvjedočite (dajte svjedoke) na njih, a dosta je bio Allah obračunavačem (tj. a dosta je Allah kao obračunavač)."

A "bidaren" je (što i) "mubadereten": žurenjem (pretjecanjem, prestizanjem). "..... Eatedna.....", je (što i) "eadedna": dali smo izbrojiti; ("eatedna" još znači što i) "efalna minel-atadi": dali smo učiniti od (te) pripreme (spreme).

PRIČAO MI JE Ishak, izvijestio nas je Abdullah, sin Numejra, pričao nam je Hišam od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od nje, o Njegovom govoru, uzvišen je:

"..... a ko je bio imućan, pa neka se sustegne (od naplaćivanja truda za vođenje brige i nadzora nad imanjem siročeta); a ko je bio siromašan, pa neka jede sa (tim) poznatim (načinom, tj. neka naplati obično).....", da je on (taj ajet) sišao o imanju (tj. u vezi imanja toga) siročeta kada je bio (staratelj) siromašan, da on jede od njega mjesto svoga stajanja (tj. vođenja računa) nad njim (na tim imanjem) sa poznatim (naplaćivanjem nadnice i truda u tom mjestu i tom vremenu).

GLAVA:

"I kada su prisustvovali (toj) diobi (nasljedstva) bližnji (rođaci), i (ta) siročad i (ti) bijednici, pa opskrbite ih (tj. dadnite im) od njega (od toga imanja koje se dijeli).....".

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Humejda, izvijestio nas je Ubejdulah Ešdžeija od Sufjana, od Šejbanije, od Ikrimeta, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice (doslovno: bio zadovoljan Allah-uzvišen je, uzvisio se je - bio zadovoljan od njih dvojice; ali već na više mjesta u prošlom tekstu, a i u daljem tekstu prevodi se i prevodiće se sa izrazom: "Uzvišeni Allah", umjesto "Allah, uzvišen je"), "I kada su prisustvovali (toj) diobi bližnji, i siročad i bijednici.....", rekao je:

On je učvršćen (tj. Ova odredba u ovome ajetu je punovažna; Ovaj ajet je u važnosti i sada), i nije dokinut (ukinut). Slijedio je njega (Ikrimeta) Seid od Ibnu Abasa.

(Po nekima slabima predajama tvrdi se da je Ibnu Abas rekao suprotno.)

GLAVA:

"Oporučuje vama Allah u vašoj djeci.....". (To jest: o vašoj djeci, u vezi vaše djece.....).

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, pričao nam je Hišam da je Ibnu Džurejdž izvijestio njih, rekao je: izvijestio me je Ibnu Munkedir od Džabira, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Posjetio je mene Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, i Ebu Bekr u Selimetovićima pješačeći (tj. idući pješice) njih dvojica, pa je našao mene Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (da ja) ne razumijem (doslovno: da nisam pri pameti, pri svijesti), pa je pozvao za vodu, pa se očistio (sa jednim dijelom) od nje, zatim je poprskao na mene (tj. zatim me je poprskao), pa sam se osvijestio, pa sam rekao:

"Šta zapovjedaš meni da napravim u svome imanju, o poslaniče Allaha?" Pa je sišao (ajet):

"Oporučuje vama Allah u (tj. o) vašoj djeci.....".

GLAVA:

"I za vas je polovina (tj. I vi imate naslijediti polovinu onoga) što su ostavile vaše supruge (žene).....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, od Verka-a, od Ibnu Ebu Nedžiha, od Ata-a, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Bilo je (to) imanje za (to) dijete, a bila je (ta) oporuka za (te) roditelje, pa je dokinuo (ukinuo) Allah od toga što je volio (što je htio), pa je učinio (tj. odredio) za (to) muško kao udio (tih) dviju ženskih, i učinio je za (te) roditelje za svako jedno (tj. za svako pojedino) od njih dvoje (tu) šestinu i (tu) trećinu, i učinio je za (tu) ženu (tu) osminu i (tu) četvrtinu, a za (toga) supruga (muža tu) polovinu i (tu) četvrtinu.

GLAVA:

"..... neće se dozvoliti (tj. ne dozvoljava se) vama da naslijeđujete (te) žene silom (na silu, preko njihove volje, u prilikama kada one to mrze), i ne sprječavajte ih (i ne zadržavajte ih od stupanja u brak), zbog (toga da) odnesete neki (dio od onoga) što ste dali njima.....". Ajet (taj vidjeti).

A spominje se od Ibnu Abasa (da je on rekao da): "..... la ta'dulununne....." (znači što i): "la takheruhunne": ne savladavajte ih (da odnesete nešto od onoga što ste im dali). "..... huben.....", je (što i) "ismen": grijeh. "..... teulu" je (što i) "temilu": nagnete se (vi, tj. učinite nasilje). "..... nihleten.....": "ennihletu" je (što i) "elmehru" (el-mehru) - vjenčani dar (prćija).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, pričao nam je Esbat, sin Muhameda, pričao nam je Šejbanija od Ikrimeta, od Ibnu Abasa. Rekao je Šejbanija: A spomenuo je njega (ovaj hadis) Ebul-Hasen Suvaija - a neću misliti (tj. a ne mislim da) je spomenuo njega (od ikoga drugoga) osim od Ibnu Abasa (u vezi ajeta) "O (vi) koji ste vjerovali, neće se dozvoliti (ne dozvoljava se) vama da naslijeđujete (te) žene silom (na silu), i ne sprječavajte ih, zbog (toga da) odnesete neki (dio od onoga) što ste dali njima.....", (da) je rekao (Ibnu Abas):

Bili su (postupali na sljedeći način) kada je umro (izvjesni oženjeni) čovjek. Bili su njegovi zaštitnici (zakonski zastupnici) preči za njegovu ženu (od svakoga drugoga, čak i od njezine porodice). Ako je (Ako bi) htio neki (od) njih, vjenčao je (vjenčao bi) sebi nju (uzeo je, uzeo bi nju sebi u brak). A ako su (A ako bi) htjeli, vjenčali su (vjenčali bi) nju (nekome kome su, kome bi oni htjeli). A ako su htjeli, nisu vjenčavali (oni) nje (nikome nikako tako da bi je ostavili i spriječili uopće od udaje poslije smrti bivšega muža). Pa su oni (bili) preči za nju od njezine porodice. Pa je sišao ovaj ajet (navedeni u ovoj GLAVI) o tome.

GLAVA:

"A za svakoga smo učinili (ili: za sve, za svaku stvar smo učinili neke) bližnje (ili: neke zaštitnike; ili: nasljednike) od (onoga) što su ostavili (ti) roditelji i (ti) najbliži.....".

Ajet (taj vidjeti, a taj ajet se na razne načine tumači i prevodi zbog mnogo značenja riječi "mevalije", ali ta tumačenja i razne mogućnosti prevoda neće se ovdje iznositi ni prikazivati).

A rekao je Mamer: "..... mevalije.....", je (što i) "evlijae": zaštitnici; štićenici; (i isto tako "..... mevalije.....", je što i) "vereseten": nasljednici (doslovno: nasljednike). "..... akadet ejmanukum (obavezale su se međusobno sa nekim vaše zakletve)....." - on je zaštitnik (te) zakletve, i on je (taj) saveznik. A (riječ) "el-mevla" (jednina od "mevalije") također je (tj. ta riječ ima značenje još i): sin (toga) strica; i "el-mevla" je: dobročinitelj (taj, i taj) opraštač roba (od ropstva); i "el-mevla" je: oprošteni rob; i "el-mevla" je (taj) vladar; i "el-mevla" je gospodar (gospodin, pokrovitelj, zaštitnik; ili drug) u (toj) vjeri.

PRIČAO MI JE Salt, sin Muhameda, pričao nam je Ebu Usamete od Idrisa, od Talhata, sina Musarifa, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, (u vezi tumačenja ajeta): "A za svakoga smo učinili (neke) bližnje (ili: zaštitnike).....", rekao je (da "mevalije" ovdje znači) nasljednike.

"..... a (oni) koji (su takvi da) su se obavezale međusobno vaše zakletve (s njima)....." (rekao je Ibnu Abas u vezi tumačenja tih riječi u tom ajetu ovo):

Bili su (ti) Iseljenici (u takvom položaju) pošto su došli (u) Medinu (da) naslijeđuje (taj) Iseljenik (toga) Pomagača osim njegovih rođaka (osim rodbine Pomagačeve) zbog (toga) bratstva (pobratimstva) koje (je to što) je izvršio bratimljenje Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, između njih. Pa pošto je sišao (ajet):

"A za svakoga smo učinili (neke) bližnje.....", dokinula (ukinula) se je (ta odredba nasljedstva na osnovu pobratimstva - jer ono "osim njegovih rođaka" znači da je Pomagača naslijeđivao njegov pobratim muhadžir, a ne njegovi rođaci, starosjedioci Medine). Zatim je rekao (Ibnu Abas u vezi riječi u tom ajetu) "..... a koji (su takvi da) su se obavezale međusobno vaše zakletve (s njima).....", (da to znači udjel) od (te) pomoći, i pomaganja i savjetovanja (ili: i odanosti), a već je otišlo (to) nasljedstvo (tj. to naslijeđivanje), a oporučiti će njemu (neki dio). Čuo je Ebu Usamete Idrisa, a čuo je Idris Talhu (Talhata).

GLAVA:

"Zaista Allah neće učiniti nasilje (način mjerenja) težine (jednoga) truna (prašine)....." - misli (na) mjeru truna (tj. koliko trun jedan).

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Abdulaziza, pričao nam je Ebu Umer Hafs, sin Mejsereteta, od Zejda, sina Eslema, od Ata-a, sina Jesara, od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da su (neki) ljudi u vremenu Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekli:

"O poslaniče Allaha! Da li ćemo vidjeti našega Gospoda (na) sudnjem danu?" Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Da. Da li se međusobno oštećujete u viđenju (toga) Sunca u (podnevnoj žestokoj) vrućini, svjetlu (ili: svjetlo, svjetlost Sunca kada je takva da) nije u njoj oblak (nikakav, kad nema nikakvih oblaka, kad je skroz vedro)?" Rekli su: "Ne." Rekao je: "A da li se oštećujete u viđenju (toga) Mjeseca (u) noći uštapa, svjetlu (svjetlosti, ili: svjetlost da) nije u njoj oblak (kad nemu u noći oblaka)?" Rekli su: "Ne." Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ne oštećujete se (tj. Nećete se oštećivati) u viđenju Allaha, moćan je i veličajan je (uvijek bio), (na) sudnjem danu (nimalo drukčije) osim kao što se oštećujete u viđenju jednoga (od) njih dvoga (od njih dvojice). Kada je bio (tj. Kada bude) sudnji dan, oglašiće (jedan) oglašavač (tj. dozivaće jedan dozivač):

"Slijedi (tj. Neka slijedi) svaka sljedba (svaki narod ono) što obožavaše (ona - ta sljedba - za vrijeme svoga života na Zemlji, u vrijeme prije proživljenja, vaskrsnuća)." Pa neće ostati (niko od onih) ko obožavaše (koji su obožavali nešto drugo) osim Allaha od (tih) idola i kipova (tj. kao što su oni koji obožavaše te idole i kipove, pa da će oni drukčije proći) osim (tako da) će se međusobno obarati u Vatru. Čak (tj. Te) kada nije ostao (ne bude ostao niko drugi) osim (onaj) ko obožavaše Allaha: dobročinitelj, ili grijешnik i ostaci stanovnika (tj. pripadnika pređašnje Božije) knjige, pa će se pozvati Židovi, pa će se reći njima:

"Koga obožavaste (Koga ste obožavali)?" Rekli su (tj. Reći će oni): "Obožavasmo (Obožavali smo) Uzejra, sina Allaha (sina Allahovoga)." Pa će se reći njima: "Slagali ste (tj. Lažete). Nije sebi uzeo Allah (ništa) od drugarice (žene), a ni djeteta (nikakvoga). Pa šta to tražite?" Pa su rekli (tj. reći će oni): "Ožednjeli (Ožednili) smo, naš Gospode, pa napoj nas." Pa će se dati znak (tj. pokazće se): "Zar nećete doći?" (Tj. "Dođite!") Pa će se skupiti (sakupiti) k Vatri, kao da je ona fatamorgana, lomi neki (dio) nje neki (sama sebe lomi, razbija), pa će se međusobno obarati u Vatru.

Zatim će se pozvati (ti) kršćani, pa će se reći njima: "Šta obožavaste (Šta ste obožavali)?" Rekli su (tj. Reći će oni): "Obožavasmo (Obožavali smo toga) pomazanika, sina Allaha (sina Allahovoga)." Pa će se reći njima: "Slagali ste (tj. Lažete). Nije sebi uzeo Allah (ništa) od drugarice, a ni djeteta." Pa će se reći njima: "Šta to tražite?" Pa takođe slično (tome) prvome (će se reći, tj. slično će se reći onome naprijed što je rečeno u vezi Židova - šta će reći oni, i šta će im se odgovoriti). Čak (te) kada nije ostao (niko drugi) osim ko obožavaše (osim onih koji su obožavali) Allaha (bio on, ili bili oni) od dobročinitelja, ili grijешnika, došao je (tj. doći će) njima Gospodar (svih tih) svjetova u najnižoj slici od koje su vidjeli (tj. smatrali) Njega u njoj, pa će se reći:

"Šta to iščekujete? Slijedi svaki narod (svaka sljedba ono) što obožavaše (ono što su obožavali)." Rekli su (tj. Reći će oni): "Rastavili (Rastali) smo se (od tih) ljudi u (tom) zemaljskom životu na (onome) najnužnijem što smo bili k njima (upućeni), i nismo se družili (sa) njima, i mi iščekujemo našega Gospoda kojega obožavasmo (kojeg smo obožavali)." Pa će reći:

"Ja sam vaš Gospod!" Pa će reći: "Nećemo pridruživati (tj. Ne pridružujemo) sa Allahom (nijednu) stvar (ništa)." Dvaputa ili tri (puta to će oni reći).

GLAVA:

"Pa kako (ćete se osjećati) kada smo doveli (kada dovedemo) od svakoga naroda (jednoga) svjedoka i doveli smo (i dovedemo) tebe nad ovima svjedokom?"

"El-muhtalu" i "el-hattalu" je jedno.

(Veli se da je ovdje po srijedi neka greška, jer "el-muhtalu" znači ohol, a "el-hattalu" znači varalica, koji se prikrada, neopaženo se primiće nekome i nećemu.)

"..... natmise vudžuhen (zbrisemo neka lica).....", (to znači): spravamo ih čak (da) se vrate (tj. da postanu) kao njihovi potiljci (jer izraz "tamesel-kitabe" (znači što i): "mehahu" (zbrisao je tu knjigu - pobrisao je nju). "..... seiren.....", je (što i) "vukuden": rasplamsavanje (gorenje, sjajenje vatre).

PRIČAO NAM JE Sadekate, izvijestio nas je Jahja od Sufjana, od Sulejmana, od Ibrahima, od Abideta, od Abdullaha (Mesudovoga). Rekao je Jahja: Neki (dio sljedećega) hadisa je od Amra, sina Murreta. Rekao je (Abdullah Mesudov): Rekao je meni Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Čitaj na mene (tj. Čitaj meni Kur'an)!" Rekao sam: "Zar (da) čitam na tebe, a na tebe se je spustio (Zar da čitam tebi, a tebi se je spustio, objavio, poslao)?" Rekao je: "Pa zaista ja volim da slušam njega od osim mene (tj. od nekoga drugoga osim sebe)." Pa sam čitao na njega (tj. njemu) suru Nisa' dok sam dopro (do ajeta) "Pa kako (ćete se osjećati) kada smo doveli od svakoga naroda (jednoga) svjedoka, a donijeli smo (tj. doveli smo, dovesti ćemo) tebe nad ove svjedokom?". Rekao je: "Zadrži (tj. Prestani)!" Pa kada li njegova dva oka suze (liju suze njih dva).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... a ako ste bili bolesnici, ili na (nekom) putovanju ili je došao jedan od vas iz (toga) polja (njive gdje je obavio nuždu).....".

"..... saiden.....", je (što i) "vedžhel-erdi": lice zemlje (tj. površina, površinu zemlje). A rekao je Džabir: Bili su (tj. Postojali su ti glavni) zavodnici (sotone) koji (su imali takav uticaj da) se međusobno sude (ljudi idući) k njima (k tim zavodnicima): u (plemenu) Džuhejnetu je (bio takav) jedan, i u Eslemu jedan i u svakom plemenu jedan, (a ti zavodnici, sotone su) vračari (pogađači, predskazivači budućnosti i sudbine), silazi na njih (taj) sotona (tj. silazi im taj nevidljivi zao duh).

A rekao je Umer: "El-džibtu" je (što i) "essihru": čarobnjaštvo (čarolije, mađije, čini), "ettagutu" je (što i) "eššejtanu": sotona (đavo). A rekao je Ikrimete: "El-džibtu" je u jeziku Abesinaca sotona (đavo), a "ettagutu" je (taj) vračar (pogađač, predskazivač budućnosti, i sudbine i izgubljenih stvari i tajni).

PRIČAO NAM JE Muhamed, izvijestio nas je Abdete od Hišama, od njegovoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Propala je (izgubila se je jedna) ogrlica Esme (Esmina), pa je poslao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, u njezino traženje (neke) ljude. Pa je prisustvovala (tj. Pa je nastupila ta) molitva (tj. vrijeme molitve), a (oni) nisu na očišćenosti (za molitvu, tj. nisu pod abdestom), a nisu našli (nikakve) vode, pa su klanjali, a oni su na (drugom stanju) osim očišćenosti. Pa je spustio Uzvišeni Allah - misli (na) ajet tejemuma (ajet u kome se govori o upravljanju na površinu od površine zemlje pa da se njom očisti - dakle: radi se o tejemumu - korišćenje zemlje, prašine u nedostatku vode u svrhu čišćenja za molitvu ili za druge svrhe). "..... ulil-emri minkum.....", je (što i) "zevil-emri": zapovjednicima od vas (vašima pokoravajte se).

(Doslovno "ulil-emri" i "zevil-emri" znači: posjednici te zapovjedi, vlasnici te zapovjedi, zapovjedanja; ili: posjednici, vlasnici posla, stvari uprave, upravljanja vladanja.)

PRIČAO NAM JE Sadekate, sin Fadla, izvijestio nas je Hadžadž, sin Muhameda, od Ibnu Džurejdža, od Ja'la-a, sina Muslima, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (u vezi kur'anskih riječi):

"..... pokoravajte se Allahu, i pokoravajte se (Njegovome) poslaniku i zapovjednicima od vas.....", rekao je (Ibnu Abas r.a.):

Sišao je (taj ajet) o Abdullahu, sinu Huzafeta sina Kajsja sina Adija, pošto je poslao njega Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, u (jednoj) četi (kao zapovjednika).

GLAVA:

"Pa ne, tako mi tvoga Gospoda, neće vjerovati (oni) do (da) postave sudijom tebe u (onome) što se je razgranalo među njima (tj. što je došlo u raspravu i spor među njima).....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Muhamed, sin Džafera, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, od Urveta, rekao je:

Prepirao (Sporio) se je Zubejr (sa jednim) čovjekom od Pomagača o (jedan strmi) vodotok (o jednom strmom vodotoku koji je išao, isticao) od (toga medinskoga) kamenjara, pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Napoj (tj. Natopi svoju njivu), o Zubejre, zatim pošalji (tj. pusti tu) vodu k tvome (k svome) susjedu (komšiji)!" Pa je rekao (taj) Pomagač: "O poslaniče Allaha! Da je bio (tj. Sudio si tako zbog toga što je slučaj da je bio Zubejr) sin tvoje tetke." Pa se obojilo (tj. poblijedilo je) njegovo lice, zatim je rekao:

"Napoj, o Zubejre, zatim zadrži (tu) vodu čak (da) se vrati (tj. da postane, da se nalije) ka (tim) zidovima (do tih zidova rupa okolo korijena palminoga debla), zatim pošalji (tu) vodu ka tvome (svome) susjedu." I uzeo je u cijelosti Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, Zubejru njegovo pravo u izričitom sudu (tj. u jasnoj svojoj presudi) kada je rasrdio njega (taj) Pomagač, a bio je dao znak (bio je pokazao) njima dvojici za (jedan) posao (za postupak) njih dvojice (što) je u njemu (jedna) širina. Rekao je Zubejr: Pa ne mislim ove ajete (da su imali neki drugi razlog i uzrok) osim (samo da) su sišli o tome:

"Pa ne, tako mi tvoga Gospoda, neće vjerovati (oni) do (da) uzmu sudijom tebe u (onome) što se je razgranalo među njima (tj. u onome u vezi čega je nastao spor među njima).....".

GLAVA:

"..... pa ti su sa (onima) koji (su takvi da) je dao blagodat Allah na njih od (grupe ljudi Svojih) vjerovijesnika.....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdullaha sina Havšeba, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, od svoga oca, od Urveta, od Aiše, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od nje, rekla je:

Čula sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Nema (nijednoga) od vjerovijesnika (tj. nema nijednoga vjerovijesnika koji) se razboli (pa da se postupi sa njim drukčije) osim (tako da) se je njemu dalo izabrati između ovozemnosti i drugoga svijeta." I bila je u njegovoj bolesti, koja (je ta što) se je uzeo on u njoj, uzela je njega hropljevina žestoka (jak hropac), pa sam čula njega (da) govori:

"Sa (onima) koji su (ti što) je dao blagodat Allah na njih od (tih) vjerovijesnika, i sasvim istinitih (iskrenih Božijih robova), i mučenika (šehita-šehida) i dobrih (vjernika)." Pa sam znala da je ono dalo se njemu izabrati (u tom času da li će da još živi, ili je voljan da umre).

Njegov govor: "I šta je vama (pa vi) nećete (da) se borite u putu Allaha i (nećete da se borite za one) koji se smatraju (broje) slabi od (tih) ljudi, i žena.....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Sufjan od Ubejdulaha, rekao je: čuo sam Ibnu Abasa (da) je rekao:

Bio sam ja i moja majka od (onih) koji su se smatrali slabi (tj. nemoćni za borbu i za seobu-hidžret).

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, pričao nam je Hamad, sin Zejda, od Ejuba, od Ibnu Ebu Mulejketa da je Ibnu Abas čitao (pročitao): "..... osim (onih) koji se smatraju slabi od (tih) ljudi, i žena i djece.....", (pa) je rekao:

Bio sam ja i moja majka od (onih) ko (je takav da) je ispričao Allah (njega, tj. da je Allah oglasio njih za nemoćne i oprostio im što se nisu borili i što nisu učinili hidžret, hidžru, što nisu emigrirali, iselili se iz Meke u Medinu). A spominje se od Ibnu Abasa (da je rekao u vezi tumačenja riječi "hasiret") "..... hasiret....", je (što i) "dakat": bila su tijesna (njihova prsa, stiješnjena). "..... telvu (zavijate; ili: odugovlačite, zavlačite)....": vaše (svoje) jezike sa (tim) svjedočenjem (tj. ako iskrivljujete; ili odugovlačite da izreknete, izjavite svojim jezikom svjedočenje, izjavu simbola vjere: "Nema božanstva osim Allah, i Muhamed je Allahov poslanik!"....., pa zaista je Allah o onome što radite obaviješten.").

A rekao je (drugi) osim njega (tj. osim Ibnu Abasa): "El-muragamu" je (što i) "el-muhadžeru": napušten (ostavljen; usamljen). "Ragamtu" je (značenja što i) "hadžertu kavmi": napustio sam moj (svoj) narod. "..... mevketun.....", je "muvekkaten vakkatehu alejhim": vremenski određen (što) je vremenski odredio njega (Allah) na njih (njima).

"Pa šta je za vas (tj. šta je vama) u dvoličnjacima (tj. zbog tih dvoličnjaka ste se podijelili na te) dvije skupine, a Allah je strmoglavio (vratio u bezvjerstvo) njih (tj. te dvoličnjake) sa onim, (tj. zbog onoga) što su stekli (tj. pogriješili oni).....".

Rekao je Ibnu Abas: "Beddedehum": (tj. "erkesehum" je što i "beddedehum", a "beddedehum" znači) razjedinio je njih (dvoličnjake; pa nemojte se vi dijeliti u dvije skupine raspravljajući se vi u vezi dvoličnjaka o tome da li su dvoličnjaci na pravom putu, ili nisu, a Allah je njih razjedinio i vratio ih je u bezvjerstvo). "..... fietun.....", je "džemaatun": skupina (grupa).

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Gunder i Abdurahman, rekla su njih dvojica: pričao nam je Šubete od Adijja, od Abdullaha, sina Jezida, od Zejda, sina Sabita, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, (govoreći o značenju kur'anskih riječi): "Pa šta je za vas (šta je vama) u (tim) dvoličnjacima (tj. u vezi njih podijelili ste se na) dvije skupine....." (rekao je Zejd, sin Sabita):

Vratili su se (neki) ljudi od drugova Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, od Uhuda (prije nego je počela borba protiv neprijatelja ne htijući oni da učestvuju u borbi). I bili su (se ti) ljudi (muslimani) u njima (tj. u vezi njih su se podijelili na) dvije skupine (grupe):

(jedna) skupina govori: "Ubij (pobij) njih (Muhamede, Božiji poslanice)!", a (jedna druga) skupina govori: "Ne." Pa je sišao (ajet):

"Pa šta je za vas (šta je vama) u (tim) dvoličnjacima (tj. zbog njih ste se podijelili na) dvije skupine.....".

A rekao je (Muhamed a.s.): "Zaista ona (Medina) je Tajbetu (Tajba), negira (tj. odstranjuje ona tu) nevaljalštinu (rđu) kao što odstranjuje (ta) vatra rđu (toga) srebra."

GLAVA:

"I kada je došla njima (jedna) stvar od (te) sigurnosti ili (toga) straha (opasnosti), raširili su nju....." to jest: proširili su nju (tj. otkrili su nju prije vremena).

"..... jestenbitunehu.....", je (što i) "jestahridžunehu": iscrpavaju nju (tj. rješavaju nju - tu stvar; izvlače zaključke, izumijevaju rješenja za nju). "..... hasiben.....", je (što i) "kafijen": dostatan. "..... osim žene (ženske)....." - misli (na to) mrtvo: kamen, ili ilovača (glina) ili što je slično njemu (slično tome).

(To jest: Oni se mole samo ženskima - a to će reći idolima koji su obično imali imena ženskoga roda. Pa je onda to dalje protumačeno: Mole se oni nečemu što je mrtvo, jer su kipovi pravljani od kamena, ili ilovače ili od nečega slično tome.)

"..... meriden.....", je (što i) "mutemerriden": ustrajnoga griješnika. "..... fe le jubettikunne (pa zaista će oni odsijecati svakako)....." (taj izraz "fe le jubettikunne" je od izraza, od glagola) "bettekehu" (a to) je (značenja i smisla što i) "katta'ahu": odsijecao je njega (ili: izodsijecao je njega). "..... kilen....." i "kavlen" je jedno (oboje znači: govor, riječ). "..... tubi'a.....", je (što i) "hutime": zapečatilo se je.

GLAVA:

"A ko ubije (jednoga, nekoga) vjernika namjerno, pa njegova kazna je pakao.....".

("Muteammiden" doslovno znači: upravljajući se - a to će reći pošavši u cilju, u svrhu ubijanja prema žrtvi da je ubije.)

PRIČAO NAM JE Adem, sin Ebu Ijasa, pričao nam je Šubete, pričao nam je Mugirete, sin Numana, rekao je: čuo sam Seida, sina Džubejra, rekao je:

Ajet (jedan što) su se razišli u njemu (oko njega) stanovnici Kufe (bio je uzrok), pa sam otputovao (da pitam) o njemu k Ibnu Abasu. Pa sam pitao njega o njemu, pa je rekao:

Sišao je ovaj ajet: "A ko ubije vjernika namjerno, pa njegova kazna je pakao.....", on je zadnje što je sišlo, i nije dokinula (ukinula) njega (nijedna) stvar (tj. ništa).

GLAVA:

"..... i ne govorite za (onoga) ko je bacio k vama (taj) pozdrav (mira, tj. ko vam je ponudio mir, sklapanje mira), nisi vjernik.....".

"Essilmu", i "esselemu" i "esselamu" je jedno (tj. sve tri te riječi znače isto: mir).

(Prema tome prevod teksta ajeta trebao bi da glasi ovako: "..... i ne govorite za onoga ko je bacio k vama (ponudu za taj) mir, nisi vjernik.....". Međutim, kako selam znači i pozdrav, prevod je izražen kako je to već navedeno.)

PRIČAO MI JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan od Amra, od Ata-a, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (u vezi ovoga ajeta): "..... i ne govorite za (onoga) ko je bacio k vama pozdrav (mira), nisi vjernik (nikakav).....", rekao je: rekao je Ibnu Abas:

Bio je (jedan) čovjek u bravčićima svojim (tj. u svome malom stadu brava, ovaca), pa su stigli njega (ti izvjesni) muslimani, pa je rekao (on njima):

"Pozdrav na vas (Pozdrav vama od mene, tj. Pozdravljam vas)!" Pa su ubili njega i uzeli su njegove bravčiće.

(Jedna druga predaja o ovome kaže da su ti muslimani smatrali da je taj čovjek njih pozdravio samo zato da bi se spasio i da bi spasio svoje brave-ovce, a što je želio da ih pozdravi običnim pozdravom, pa su ga zbog toga ubili.)

Pa je spustio Allah o tome (navedeni ajet, odnosno navedeni dio toga ajeta) do Njegovoga govora: "robu (toga) života ovozemnoga....." (a to su) ti bravčići (to malo stado brava).

Rekao je (Ata'): Čitao je Ibnu Abas: "..... (ilejkumus)selame.....", (a Nafi' i Hamzete su čitali: "..... ilejkumusseleme...."): pozdrav.

GLAVA:

"Neće se izjednačiti (izravnati, tj. Nisu jednaki, ravni ti) sjedači (kod kuće) od (tih) vjernika i (ti) borci u putu Allaha.....".

PRIČAO NAM JE Ismail, sin Abdullaha, rekao je: pričao mi je Ibrahim, sin Sada, od Saliha, sina Kejsana, od Ibnu Šihaba, rekao je: pričao mi je Sehl, sin Sada, Sa'idija da je on vidio Mervana, sina Hakema, u Bogomolji, pa sam došao dok sam sjeo ka njegovoj strani (tj. pa sam išao prema njemu dok sam ja sjeo uz njega), pa je (on) izvijestio nas da je Zejd, sin Sabita, izvijestio njega da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, diktirao njemu (kazivao njemu u pero da on piše ajet): "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od vjernika i (ti) borci u putu Allaha.....", pa je došao njemu Ibnu Umi Mektum, a on dobacuje njega na mene (tj. a on diktira njega meni). Rekao je ((Ibnu Ummi Mektum):

"O poslaniče Allaha! Tako mi Allaha da mogu (voditi tu) borbu, zaista bih se borio." A bio je (on) slijep. Pa je spustio Allah na Svoga poslanika, pomilovao ga Allah i spasio, a njegovo stegno je na mome stegnu, pa je bilo teško na mene (tj. meni tako-to) čak (da) sam se plašio (uplašio) da će se stucati (smrviti) moje stegno. Zatim se otklonilo od njega (tj. otišlo je od njega to stanje), pa je spustio Allah:

"..... osim vlasnika (te) štete (oštećenja važnih tjelesnih sposobnosti, tj. osim prinuđenih, primoranih da sjede kod kuće zbog slijepoće i sličnoga).....".

PRIČAO MI JE Hafs, sin Umera, pričao nam je Šubete od Ebu Ishaka, od Bera-a, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Pošto je sišao (ajet): "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od vjernika.....", pozvao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, Zejda, pa je pisao (napisao) njega (taj ajet). Pa je došao Ibnu Ummi Mektum, pa se je potužio (na) svoje oštećenje (vida, tj. na svoju slijepoću, sljepoću), pa je spustio Allah:

"..... osim vlasnika (te) štete.....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, od Israila, od Ebu Ishaka, od Bera-a, rekao je:

Pošto je sišao (ajet): "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od (tih) vjernika.....", rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Pozovite omsicu (iksa, tog-i-tog)." Pa je došao njemu, a sa njim je (taj) divit (tintarica) i (ta) ploča (tabla), ili (ta) plečka (tj. kost od pleća, lopatica od plečke, jer su pisali i na tome zbog pomanjkanja i oskudice u papiru), pa je rekao:

"Piši: "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od (tih) vjernika i (ti) borci u putu Allaha.....", a iza (pozadi) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (u tom času bio) je Ibnu Ummi Mektum, pa je rekao:

"O poslaniče Allaha! Ja sam slijep." Pa je sišla njezinim mjestom (u njezino, u njeno mjesto, na njezino mjesto - ili: Pa je sišao na mjesto njega-toga ajeta - ovaj ajet): "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od (tih) vjernika, osim vlasnika (te) štete (oštećenja u vidu), i (ti) borci u putu Allaha.....".

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam da je Ibnu Džurejdž izvijestio njih. - H - A pričao mi je Ishak, izvijestio nas je Abdurezak, izvijestio nas je Ibnu Džurejdž, izvijestio me je Abdulkerim da je Miksem, slobodnjak Abdullaha sina Harisa, izvijestio njega da je Ibnu Abas, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, izvijestio njega (da riječi u ajetu) "Neće se izjednačiti (ti) sjedači od (tih) vjernika.....", (da se te riječi odnose na one koji su izostali) od Bedra i (te) izlazače ka Bedru (tj. i na one koji su išli na Bedr u borbu).

GLAVA:

"Zaista (oni) koji (su takvi da) su usmrtili njih (ti) anđeli (u takvom stanju da su oni) nasilnici svojim dušama, rekli su (tj. reći će im anđeli): "U čemu ste bili?" Rekli su (tj. Reći će oni anđelima): "Bili smo smatrani nemoćnima u (toj) zemlji"; rekli su (reći će anđeli): "Zar nije bila zemlja Allaha (Allahova Zemlja) prostrana, pa (da) se iselite u njoj (u drugi kraj gdje ste mogli ispovijedati Islam)?".....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jezida, Mukri' (Mukria), pričao nam je Hajvete i (još jedan drugi) osim njega, rekla su njih dva: pričao nam je Muhamed, sin Abdurahmana, Ebul-Esved, rekao je:

Odsjekao se je na stanovnike Medine (jedan) odred (tj. Odredilo se je stanovnicima Medine da dadnu jedan odred vojske, jednu vojsku za borbu pristalica Abdullaha, sina Zubejra, protiv muslimana stanovnika Sirije koji su bili pristalice Abdul-Melika), pa sam se upisao u njega (u taj odred). Pa sam susreo (sreo) Ikrimeta, slobodnjaka Ibnu Abasa (Ibnu

Abasovoga), pa sam izvijestio njega, pa je zabranjivao to meni najžešćim (svojim) zabranjivanjem, zatim je rekao:

Izvijestio me je Ibnu Abas da su (neki) ljudi od (tih prvih) muslimana bili sa (tim) idolopoklonicima, umnožavaju crninu (tih) idolopoklonika (tj. uveličavajući oni mnoštvo, masu, gomilu idolopoklonika) na (protiv) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (u jednoj borbi - veli se na Bedru -), dođe (ta) strijela, pa se baci (pa se gađa) s njom, pa pogodi jednoga (od) njih, pa ubije njega; ili se udari (tj. ili bude udaren), pa se ubije (pa od toga udarca bude ubijen). Pa je spustio Allah:

"Zaista (oni) koji (su takvi da) su usmrtili njih (ti) anđeli (u takvome stanju da su oni bili) nasilnici svojim dušama.....". Ajet (taj vidjeti). Predao je njega (taj hadis) Lejs od Ebul-Esveda.

(S ovim je Ikrimete htio da kaže Ebu-Esvedu ovo: Iako ti u srcu nisi za ratovanje muslimana između sebe, ako u tom takvom ratu pogineš, učinićeš nasilje sam sebi, svojoj duši jer ćeš na nju natovariti grijeh učestvovanja u takvom ratu; a ako ti ubiješ koga u takvom ratu, opet si učinio još veći grijeh - isto onako kao što je bio slučaj i sa tim nekim muslimanima u redovima idolopokloničke vojske koja se je borila protiv Muhameda a.s. i muslimana - ti muslimani su krivi što nisu izbjegli učestvovanje u takvoj vojsci koja se bori protiv Muhameda a.s., i kad je takav musliman u takvoj prilici i poginuo, on je opet griješan i sam je sebi nasilje učinio iako u duši, možda, nije želio da uzme učešća u borbi protiv muslimana i Muhameda a.s.)

"Osim (onih) koji se smatraju nemoćni od (tj. između tih) ljudi, i žena i djece (koja) neće moći (koja ne mogu učiniti nikakve) varke (tj. izlaza da se oni spase) i neće se napatiti putu (tj. i ne znaju nikakvoga puta kojim bi se iselili u neki drugi kraj)."

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Hammad od Ejjuba, od Ibnu Ebu Mulejketa, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (govoreći on o ajetu) "Osim (onih) koji se smatraju (kao) nemoćni.....", rekao je:

Bila je moja majka od (onih) ko (je takav da) je ispričao Allah (njega, tj. opravdao ga da se ne može iseliti).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... pa ti (takvi) možda Allah da oprostí njima.....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Šejban od Jahja-a, od Ebu Selemeta, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Dok Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, klanja večernju molitvu, pošto (tj. kadli) je rekao (kadli odjednom reče):

"Čuo Allah za (onoga) ko je hvalio Njega!", zatim je rekao prije (nego) da ničiči (tj. prije nego da on padne ničice, prije nego da ode na sedždu):

"Moj Bože! Spasi Ajjaša, sin Ebu Rebi'ata! Moj Bože! Spasi Selemeta, sin Hišama! Moj Bože! Spasi Velida, sina Velida! Moj Bože! Spasi (one) koji se smatraju slabi (nemoćni) od (tih) vjernika! Moj Bože! Prižesti (Pojačaj) Tvoje gaženje (tj. Svoju kaznu) na (pleme)

Mudar. Moj Bože! Učini nju (kaznu na taj način što ćeš poslati njima gladne) godine kao godine Jusufa (tj. kao što si dao nerodne godine u vrijeme Jusufa a.s.)."

GLAVA

Njegovoga govora: "..... a nema grijeha (nikakvoga) na vas ako je bilo s vama (tj. za vas, vama neko) uznemirenje od kiše, ili ste bili bolesni, da ostavite (stavite osim sebe, da skinete sa sebe vi) vaša (svoja) oružja.....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, Ebul-Hasen, izvijestio nas je Hadžadž od Ibnu Džurejdža, rekao je: izvijestio me je Ja'la od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, (govoreći o kur'anskim riječima): "..... ako je bilo sa vama (ili: za vas, u vas neko) uznemirenje od kiše, ili ste bili bolesni.....", rekao je (Ibnu Abas):

Abdurahman, sin Avfa bio je ranjen (pa je u vezi toga, u vezi njega sišlo je to, taj dio riječi u tom ajetu što se u njemu nalaze te riječi).

GLAVA

Njegovoga govora: "I traže (oni) rješenje (pravno rješenje od) tebe o (tim) ženama; reci: Allah daje rješenja vama o njima, i što se čita na vas (tj. i što se čita vama) u (toj izvjesnoj) knjizi u (tj. o) sirotama (tih) žena.....".

PRIČAO NAM JE Ubejd, sin Ismaila, pričao nam je Ebu Usamete, rekao je: pričao nam je Hišam, sin Urveta, od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, (u vezi kur'anskih riječi) "I traže rješenje (od) tebe o (tim) ženama; reci: Allah daje rješenje vama o njima.....", do Njegovoga govora: "..... a (vi) želite da vjenčate njih (sebi).....", rekla je Aiša:

On je (tj. To je izvjesni taj) čovjek (što) biva kod njega (ta) sirotica, on je njezin zaštitnik (zakonski zastupnik) i njezin nasljednik, pa je bila suvlasnik njegov u njegovom imanju, čak u (toj izvjesnoj) palmi (ili: grozdu od palme, u grozdu od hurmi, datula), pa želi (on) da vjenča nju (sebi) i mrzi da spari (vjenča on) nju (nekom drugom) čovjeku pa (da taj čovjek) bude suvlasnik njemu u njegovom imanju sa (onim, tj. uz ono) što je bila suvlasnik njemu (ona, tj. zbog toga što je ona bila suvlasnik njegov prije udaje). Pa spriječi (on) nju (od udaje za nekoga drugoga). Pa je sišao ovaj ajet (o tome).

"A ako se je (jedna) žena bojala od svoga muža uzdizanju (tj. odustajanja od njegovoga izvršavanja bračnih obaveza prema njoj), ili okretanja (glave od nje).....".

A rekao je Ibnu Abas: "Šikakun" je (što i) "tefasudun": međusobno kvarenje odnosa.

(Ovo tumačenje Ibnu Abasa značenja riječi "šikakun" trebalo je doći u tekstu ranije po mišljenju komentatora.)

"..... i učinile su se prisutnima (te) duše (toj) škrтости.....", (a to znači): njegova (čovjekova) strast u (izvjesnoj) stvari (što) hlepi na nju (što je pohlepan) na nju. "..... kao (tu) obješenu.....", (to znači): Nije ona udovica, a niti je vlasnica muža (tj. a niti je ona udata, odnosno, a niti je sa mužem). "..... nušuzen.....", je (što i) "bugdan": mržnju (mržnja).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, izvijestio nas je Abdullah, izvijestio nas je Hišam, sin Urveta, od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, (govoreći ona o kur'anskim riječima) "A ako se je (jedna) žena bojala od svoga muža uzdizanja (odustajanja, mržnje), ili okretanja (njegovoga, svoje glave od nje).....", rekla je:

Čovjek (izvjesni dođe u takvu priliku da) bude kod njega (njegova) žena (u takvom stanju da) nije (on) tražilac mnogoga (življenja u braku) od nje, hoće da se rastavi s njome, pa (ona) govori (tj. rekne njemu): "Činim te od moje stvari u dozvoljenosti (ali da me ne razvjenčavaš, tj. Ne razvjenčavaj me od sebe, a dozvoljavam ti da ne izvršavaš svoje bračne obaveze prema meni ako ne želiš da ih izvršavaš)." Pa je sišao ovaj ajet o tome.

"Zaista (ti) dvoličnjaci su u (tom) najnižem stupnju (ili: najnižem dnu).....".

A rekao je Ibnu Abas: najnižoj Vatri.

(Tj. "u najnižem stupnju (dnu)", znači u najnižoj Vatri.)

"..... nefekan.....", je (što i) "sereben": podzemni hod (idenje, prolaz), tunel.

(Od "nefekan" je nastala i riječ "munafikan": dvoličnjak, jer kako god tunel ima dva otvora, tako i dvoličnjak sebi postigne dva otvora, izlaza: jedan kod muslimana, a jedan kod neprijatelja muslimanskih.)

PRIČAO NAM JE Umer, sin Hafsa, pričao nam je moj otac, pričao nam je Aameš, rekao je: pričao mi je Ibrahim od Esveda, rekao je:

Bili smo u kolutu (tj. u krugu, u društvu) Abdullaha (Mesudovoga), pa je došao Huzejfete dok je stao nad nama, pa je pozdravio, zatim je rekao:

"Zaista već se je spustilo (to) dvoličnjaštvo na (jedan) narod bolji od vas."

(To jest: Bili su stavljeni na iskušenje da postanu dvoličnjaci oni koji su živjeli u boljoj generaciji, pokoljenju - u pokoljenju savremenika, ashaba koje je bolje nego vaše pokoljenje - pokoljenje tabi'ina, pa zato ne smatrajte da i vi ne možete u takvo iskušenje zapasti da postanete dvoličnjaci.)

Rekao je Esved: "Slava Allahu! Zaista Allah govori (tj. kaže u Kur'anu): "Zaista (ti) dvoličnjaci su u najnižem stupnju (dnu) od Vatre.....". Pa se osmjehnuo Abdullah.

(Veli se da je to bilo u znak divljenja riječima Huzejfeta koji je upozoravao na čuvanje i opreznost od dvoličnjaštva.)

I sjeo je Huzejfete u stranu (tj. u jedan kraj te) bogomolje. Pa je ustao Abdullah, pa su se razišli njegovi drugovi. Pa je gađao mene sa (tim) pijeskom (Huzejfete - to kaže Esved), pa

sam došao njemu. Pa je rekao Huzejfete: "Začudio sam se od (tj. zbog) njegovoga smijeha, a već je poznavao (znao ono) što sam rekao. Zaista već se je spustilo (to) dvoličnjaštvo na narod (tj. na jedne ljude koji) su bili bolji od vas, zatim su se vratili, pa se vratio Allah na njih (tj. zatim su se ti ljudi pokajali od dvoličnjaštva, pa je Allah primio njihovo pokajanje)."

GLAVA:

Njegov govor: "Zaista mi smo objavili k tebi kao što smo objavili ka Nuhu.....", do Njegovoga govora: "..... i Junusu, i Harunu i Sulejmanu.....".

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja od Sufjana, rekao je: pričao mi je Aameš od Ebu Vaila, od Abdullaha (Mesudovoga), od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ne treba za jednoga (tj. ni jednome čovjeku, nikome) da govori: "Ja sam bolji od Junusa, sina Meta-a (Metaovoga)."

(Ili: Ne treba ni jednome čovjeku da govori da sam ja bolji od Junusa, sina Meta-a.)

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Sinana, pričao nam je Fulejh, pričao nam je Hilal od Ata-a, sina Jesara, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ko je rekao (Ko rekne): "Ja sam bolji od Junusa, sina Meta-a, pa već je slagao (ili: Ko rekne da sam ja bolji od Junusa, sina Meta-a, pa već je slagao)."

GLAVA:

"Traže rješenje tebi (tj. od tebe); reci: Allah daje rješenje vama o (tom) licu bez djece i roditelja (to znači "el-kelaletu"); ako je (jedan) čovjek propao (tj. umro), nije za njega dijete (tj. nema djeteta), a za njega (tj. u njega) je sestra (a ima jednu sestru), pa za nju je polovina (tj. pa njoj pripada polovina onoga) što je ostavio (on poslije svoje smrti od kakve imovine), a on naslijeđuje nju (tj. svu njezinu imovinu) ako nije bilo za nju (tj. u nje nijedno) dijete.....".

A "el-kelaletu" je (onaj) ko (je takav da) nije naslijedio njega otac ili sin, a on (taj izraz) je infinitiv od (ili: on-taj izraz je proistekao od): "tekellelehunnesebu" (nagnulo se je njemu, porijeklo; ili: uzelo se je njemu porijeklo sa obje strane - a misli se, valjda na to da mu se je prekinulo porijeklo; ili: dosadilo se je njemu porijeklo, otupilo, zatupilo se je njemu porijeklo njegovo - a to će opet reći prestalo mu je porijeklo na obje strane).

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, pričao nam je Šubete od Ebu Ishaka: čuo sam Bera-a, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Zadnja sura (koja) je sišla je Beraetun, a zadnji ajet (koji) je sišao je (ajet): "Traže rješenje tebi (tj. od tebe).....".

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

GLAVA

tumačenja sure Maide (El-Maidete, a riječ "maidetun" znači: sofru, stol, trpeza, postavljena trpeza sa hranom; a u ovoj suri se spominje trpeza koju je Uzvišeni Allah poslao sa neba Isa-u a.s. - Isusu -, pa se po tome i zove ova sura)

"..... hurumun.....", njezina jednina (tj. jednina od "hurumun") je "haramun": zabranjena stvar (ali ovdje riječ "haramun" plural "hurumun" znači hodočasnički obučena, odjevena osoba). "..... fe bi ma nakdihim misakahum.....", je (što i) "bi nakdihim": sa njihovim kvarenjem (kršenjem svojih ugovora, obaveza). "..... elleti ketebellahu (koju je propisao Allah).....", je (značenja) "džealellahu": (koju) je učinio Allah (vama). "..... tebu'e.....", je (značenja) "tahmile": (da) poneseš (da natovariš). "..... dairetun.....", je (značenja) "devletun": okretanje (okretaj, prevrtaj, prevrat, preokret). A rekao je (jedan drugi) osim njega (tj. osim onoga ko je dao prethodna tumačenja za te prijašnje riječi): "El-igrau" je (što i) "etteslitu": davanje moći (ili: davanje vlasti; a veli: bacanje, ubacivanje nečega - mržnje i slično - među neke osobe i lica). "..... udžurehunne.....", je (što i) "muhurehunne": njihove vjenčane darove (njihove prćije).

"El-Muhejminu" je (što i) "el-eminu": pouzdan (povjerljiv). Kur'an je pouzdan na svaku knjigu prije sebe (tj. povjerljiv je u svaku Božiju knjigu prije sebe, prethodnu).

Rekao je Sufjan: Nema u Kur'anu (nijedan) ajet žešći na mene (žešći meni, žešći za mene) od: "..... niste (ni) na (jednoj) stvari (ni na čemu) do (da vi) uspostavite Tevrat, i Indžil i (ono) što se je spustilo k vama od vašega Gospoda.....". "..... mahmesatun.....", je (što i) "medža'atun": glad. "..... men ahjaha (ko je oživio nju, tj. ko oživi nju)....." - misli (na to): ko je zabranio ubijanje nje (osobe) osim sa pravom (tj. osim ako je ubije po kazni), živjeli su (tj. živjeće ti) ljudi od njega (od nje; ili: zbog njega) svi. "..... šir'aten ve minhadžen.....", je (što i) "sebilen ve sunneten": put i običaj (put i postupak). "Fe in 'usire.....", je (što i) "zahere": pokazalo se je (tj. Pa ako se je pokazalo.....). "..... el-evlejšani.....", jednina njih dvojice ("el-evlejšani" znači: dvojica preča, podobnija) je "evla": preči (podobniji). (To jest: "El-evlejšani" je dvojina od "evla", a "evla" je jednina).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... danas sam usavršio vama vašu vjeru.....".

A rekao je Ibnu Abas: "Mahmesatun" je (što i) "medža'atun": glad.

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Beššara, pričao nam je Abdurahman, pričao nam je Sufjan od Kajsas, od Tarika, sina Šihaba: Rekli su (izvjesni) Židovi Umeru:

"Zaista vi čitate (jedan) ajet (takav) da je sišao u nas (nama), zaista bismo uzeli njega bajramom (praznikom, tj. praznovali bismo dan kada je sišao taj ajet)." Pa je rekao Umer: "Zaista ja zaista znam kad se je spustilo, i gdje se je spustilo i gdje je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, kada se je spustio (taj ajet): (to je bilo na) dan Arefata, i zaista mi smo (bili) tako mi Allaha u (tj. na) Arefatu." Rekao je Sufjan: I sumnjam (da li) je bio petak, ili ne: "..... danas sam usavršio vama vašu vjeru.....".

GLAVA

Njegovoga govora: "..... pa niste našli (nikakve) vode, pa upravite se (kakvoj) zemlji čistoj.....".

"..... tejemmemu.....", je (što i) "teammedu": upravite se. "..... ammine.....", je (što i) "amidine": upravljajući se oni. "Emmentu" i "tejemmentu" je jedno: upravio sam se.

A rekao je Ibnu Abas: "..... lemestum (dotaknuli ste).....", i "..... temessuhunne (dotaknete njih).....", i "..... ellati dehaltum bi hinne (koje su te što ste unišili sa njima).....", i "el-ifda'u" (dovođenje, dopiranje) je brak (tj. sva ta četiri izraza u Kur'anu označavaju tim načinom pojam braka, bračnog odnosa).

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Abdurahmana, sina Kasima, od njegovoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, supruge Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekla je:

Izašli smo sa poslanikom Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, u nekom (od) njegovih putovanja. Te kada smo bili u (mjestu) Bejda-u, ili u Zatul-Džejšu (sumnja Aiša r.a.), odsjekao (tj. prekinuo, otrgao) se je niz (ogrlica, đerdan) moj, pa se podigao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, na njegovo traženje i podigli su se (ti) ljudi sa njim, a nisu na vodi (tj. blizu vode, kod neke vode) i nije sa njima voda (tj. i nemaju oni uza se vode, nemaju sa sobom vode). Pa su došli (ti) ljudi k Ebu Bekru Siddiku, pa su rekli:

"Zar (ti) ne vidiš šta je napravila Aiša? Podigla je poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i (te) ljude, a nisu na vodi (kod neke vode) i nije sa njima voda (i nemaju vode)." Pa je došao Ebu Bekr, a poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, stavljajući je (tj. stavio je) svoju glavu na moje stegno, već je zaspao. Pa je rekao: "Zadržala si poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i (te) ljude, a nisu na vodi i nije sa njima voda." Rekla je Aiša: Pa je korio mene Ebu Bekr i rekao (tj. i izgovorio) je šta je htio Allah da rekne, i počeo je (da) udara mene sa svojom rukom u moju slabinu (u moj bok). I ne sprječava me od pomicanja (pokretanja sobom zbog njegovoga udaranja ništa drugo) osim mjesto poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, na mome stegnu. Pa je ustao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, kada je osvanuo na (stanju) bez vode. Pa je spustio Allah ajet (toga) upravljanja (ka zemlji i prašini pa da se njom čisti kada nema vode).

Pa je rekao Usejd, sin Hudajra: "Nije on (ovaj ajet) prva vaša blagoslov, o rode (o porodico) Ebu Bekra!" Rekla je: Pa smo poslali (podigli tu) devu koja je (ta što) sam bila na njoj, pa kada li (taj) niz (đerdan) pod njom.

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Sulejmana, rekao je: pričao mi je Ibnu Vehb, rekao je: izvijestio me je Amr da je Abdurahman, sin Kasima, pričao njemu od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje (s njom):

Pala je (jedna) ogrlica moja (tj. ispala je) u Bejda-u, a mi smo ulazači (tj. a mi ulazimo u) Medinu. Pa je postavio devu na koljena Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (tj. dao joj je znak da se spusti, da legne ona na svoja koljena) i sjahao je, pa je presavio (nagnuo) svoju glavu u moje krilo spavajući (on, tj. zaspavši on). Došao je Ebu Bekr, pa je udario mene šakom u prsa žestokim udaranjem (žestokim udarcem, vrlo jako) i rekao je:

"Zadržala si (te) ljude u ogrlici (tj. zbog jedne ogrlice)." Pa sa mnom je (ta) smrt zbog mjesta poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, a već je zadao meni bol. Zatim se zaista Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, probudio, a bilo je prisutno (osvanulo je to) jutro. Pa se je tražila (ta) voda, pa se nije našla, pa je sišao (taj ajet):

"O (vi) koji ste vjerovali, kada ste ustali ka (toj) molitvi.....". Ajet (taj vidjeti). Pa je rekao Usejd, sin Hudajra: "Zaista već je dao blagoslov Allah za (te) ljude (tj. tim ljudima) u vama (tj. zbog vas), o rode (porodico) Ebu Bekra! Niste vi (ništa drugo) osim (jedan) blagoslov za njih (tj. vi ste sreća njima, sreća za njih)."

GLAVA

Njegovoga govora: "..... pa idi ti i tvoj Gospod, pa se borite vas dvojica, zaista mi smo evo ovdje sjedači (mi ovdje sjedimo)."

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Israil od Muharika, od Tarika, sina Šihaba: čuo sam Ibnu Mes'uda, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: Vidio sam od Mikdada (ili: Prisustvovao sam Mikdadu; ili: Prisustvovao sam sa Mikdadom). - H - A pričao mi je Hamdan, sin Umera, pričao nam je Ebu Nadr, pričao nam je Ešdžeija od Sufjana, od Muharika, od Tarika, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je: rekao je Mikdad (na) dan Bedra:

"O poslaniče Allaha! Zaista mi nećemo reći tebi kao što su rekli Israelićani Musa-u: "..... pa idi ti i tvoj Gospod, pa se borite vas dvojica, zaista mi smo evo ovdje sjedači.", a ali (tj. nego ti kažemo): "Prolazi (tj. Idi), a mi smo sa tobom!" Pa kao da se je ono otklonilo (odstranilo nelagodno stanje) od poslanika Allaha (Allahovoga), pomilovao ga Allah i spasio. I predao je njega (taj hadis) Veki' od Sufjana, od Muharika, od Tarika da je Mikdad rekao to Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio.

GLAVA:

"Kazna (onima) koji ratuju Allahom (tj. protiv Allaha) i Njegovim poslanikom i trče u (toj) Zemlji pokvarenošću (tj. i koji trče na Zemlji, po Zemlji da siju pokvarenost - njihova je kazna) samo da se poubijaju, ili (da) se povješaju.....", do Njegovoga govora: "..... ili (da) se protjeraju iz (te) zemlje (tj. iz te oblasti gdje su sijali pokvarenost i nevaljaštine - da se interniraju u drugu neku oblast).....". Ratovanje protiv Allaha je nevjerovanje u Njega.

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Muhamed, sin Abdullaha, Ensarija, pričao nam je Ibnu Avn, rekao je: pričao mi je Selman Ebu Redža', slobodnjak Ebu Kilabeta, da je on bio sjedač (tj. da je bio sjedio) iza (pozadi, ozadi) Umera, sina Abdul-Aziza, pa su spominjali i spominjali su (prisutni ljudi pitanje šerijatskoga pravnoga postupka koji se naziva "el-kasametu" i prevodi se onda kada se sa sigurnošću ne zna ko je ubio lice nađeno mrtvo), pa rekli su (da smatraju taj postupak kao neku vrstu odmazde za ubijenoga i kao neku vrstu zadovoljenja rođaka ubijenoga lica) i rekli su:

"Već su vršili odmazdu s njom (osvećivali su ubijenoga s tom vrstom postupka, takvom presudom tebi prethodne) halife." Pa se je obazro (okrenuo) ka Ebu Kilabetu, a on iza njegovih leđa, pa je rekao: "Šta (ti) govoriš (tj. Šta ti o tom misliš), o Abdullahe, sine Zejda?" Ili je rekao: "Šta govoriš, o Ebu Kilabete?" Rekao sam:

"Nisam znao (tj. Ne znam nijednu) osobu (da je takva da) se je dozvoljavalo njezino ubijanje u Islamu osim čovjeka (koji) je bludničio poslije ženidbe, ili je ubio (on neku) osobu bez (odmazde neke) osobe ili je ratovao Allahom i Njegovim poslanikom, pomilovao ga Allah i spasio, (tj. ili je postao odmetnik od Islama nakon što je bio primio Islam pa više ne vjeruje u Allaha i Njegovoga poslanika a.s.)." Pa je rekao Anbesete: "Pričao nam je Enes za tako i tako (to i to)." Rekao sam: "Meni je pričao Enes (to tako, slično tome), rekao je:

Došao je (jedan) narod (tj. Došli su neki ljudi) na Vjerovijesnika (Vjerovijesniku), pomilovao ga Allah i spasio, pa su govorili njemu (razgovarali su sa njime), pa su rekli:

"Već smo osjetili (za nas) nezdravom ovu zemlju (tj. Ne prija nam zrak i voda ovoga grada Medine)." Pa je rekao: "Ovo je marva (tj. deve i stoka grupna, krupna) naša izlazi (odlazi na pašu dalje od Medine), pa izađite u njoj (tj. i vi sa njom), pa pijte od njezinih mlijeka (njena mlijeka, od njih mlijeka) i njezinih mokrača." Pa su izašli u njoj (sa njom sa stokom), pa su pili od njezinih mokrača i njezinih mlijeka, i ozdravili su (oni) i nagnuli su se na (toga) pastira (čobana), pa su ubili njega i sebi su potjerali (tu) marvu (stoku, tj. te deve).

"Pa šta (da) se usporava od ovih (Pa zašto da se oklijeva sa kaznom ovih ovakvih?!)" ("Što da se s nestrpljenjem čeka šta će biti od ovih ovakvih?!)" "Ubili su (tu) osobu, i ratovali su Allahom i Njegovim poslanikom i zastrašili su poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio."

(Dakle kod ovih je krivica bila očita.)

Pa je rekao: "Slava Allahu!" Pa sam rekao: "Sumnjičiš mene (ti, tj. Izgleda da mi ne vjeruješ da je ovo meni pričao Enes)." Rekao je (Anbesete): "Pričao je nama za ovo Enes (također)." Rekao je (Ebu Kilabete): I rekao je (Anbesete):

"O stanovnici toga (kraja, tj. O stanovnici Sirije; ili: O stanovnici Damaska)! Zaista vi nećete prestati sa dobrom (tj. vi ćete biti neprestano dobro) dok je dao ostajanje Allah ovome (čovjeku) u vama (među vama) i slično njemu (tj. Bićete dobro dok god Allah daje da među vama bude bio ovaj i sličan njemu neko)."

GLAVA

Njegovoga govora: "..... i (da) su rane odmazde.....".

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Selama, izvijestio nas je Fezarija od Humejda, od Enesa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Razbila je Rubeji-a, a ona je tetka Enesa, sina Malika, sjekutić (zub jedne) djevojke od Pomagača, pa je tražio (taj) narod (tu) odmazdu. Pa su došli Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa je zapovjedio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, za (tu) odmazdu. Pa je rekao Enes, sin Nadra, stric Enesa, sina Malika:

"Ne! Tako mi Allaha neće se razbiti njezin zub, o poslaniče Allaha!" Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"O Enese! Knjiga Allaha je (presudila da se izvrši ta) odmazda." Pa su se zadovoljili (ljudi koji su predvodili taj) narod i primili su otkup (platu za krv, krvarinu tu). Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista od robova Allaha (ima neko) ko (je takav) da se je zakleo na Allaha (tj. da se zakune Allahom), zaista je (zaista bi) učinio istinitom njemu (Allah zakletvu)."

GLAVA:

"O (ti Moj) poslaniče, priopći (ono) što se spustilo k tebi od tvoga Gospoda,.....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, pričao nam je Sufjan od Ismaila, od Šabije, od Mesruka, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

"Ko je pričao tebi da je Muhamed, pomilovao ga Allah i spasio, sakrio (neku) stvar od (onoga) što se spustilo njemu, pa već je slagao, a Allah govori: "O (ti) poslaniče, priopći (ono) što se je spustilo k tebi od tvoga Gospoda.....". " Ajet (taj vidjeti).

GLAVA

Njegovoga govora: "Neće uzimati (tj. Neće kažnjavati) vas Allah za (tu) brbljivost (tj. za tu nepromišljenost) u vašim zakletvama.....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Selemeta, pričao nam je Malik, sin Suajra, pričao nam je Hišam od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje:

Spustio se je ovaj ajet: "Neće uzimati (kažnjavati) vas Allah za (tu) brbljivost u vašim zakletvama.....", u govoru (toga) čovjeka (tj. u vezi riječi i govorenja čovjekovoga): "Ne, tako mi Allaha!", i: "Da, tako mi Allaha!".

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Ebu Redža-a, pričao nam je Nadr od Hišama, rekao je: izvijestio me je moj otac od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, da je njezin otac bio (takav da) neće pogaziti u zakletvi (tj. neće pogaziti zakletvu) dok je spustio Allah otkupljenje (iskupljenje, tj. do toga vremena nije kršio zakletve, a kada je Allah odredio otkupljenje) zakletve, rekao je Ebu Bekr:

Neću vidjeti (Neću smatrati nijednu) zakletvu (koja je takva da) mislim (nešto drugo) osim nje (da) je bolje od nje (pa da ću postupiti sa tom zakletvom na drugi način) osim (tako da) sam primio (tj. da ću primiti) dopuštenje Allaha, i učinio sam (tj. i učiniću onaj postupak) koji je bolji (od ostajanja na onome za koji sam se bio zakleo).

GLAVA

Njegovoga govora: "O (vi) koji ste vjerovali, ne zabranjujte lijepih (ugodnosti, uživanja) što je dozvolio Allah vama (njih).....".

PRIČAO NAM JE Amr, sin Avna, pričao nam je Halid od Ismaila, od Kajsa, od Abdullaha (Mesudovoga), bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Bili smo (običaja da) ratujemo (tj. Ratovasmo u društvu) sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, a nije (tj. a nisu) sa nama žene, pa smo rekli: "Zar se nećemo ujaloviti (uškopiti, uštrojiti)?" Pa je zabranio nama to. Pa je dopustio nama poslije toga da sebi vjenčavamo (tu) ženu za (tu) odjeću (tj. davši mi njoj vjenčanoga dara samo tu izvjesnu odjeću). Zatim je čitao (pročitao ajet):

"O (vi) koji ste vjerovali (tj. koji vjerujete), ne zabranjujte lijepih (ugodnosti, uživanja) što je dozvolio Allah vama (da ih koristite).....".

GLAVA

Njegovoga govora: "..... (to) vino, i hazardna igra, i (postavljeni) idoli i (te) strijelice (za igru za pogađanje sudbine) su samo paganstvo od posla (toga) sotone.....".

A rekao je Ibnu Abas: "El-azlamu" je (što i) "el-kidahu": strijelice (što su imali običaj Arapi prije Islama da) traže udio (udjel, tj. sreću) sa njima (tj. pomoću izvlačenja tih strijelica) u (svojim) poslovima. A "nusubun" (to je jednina, a množina te riječi je) "ensabun" je postavljeno kamenje (što) kolju na njemu (žrtve kipovima, idolima; a neki kažu da ta riječ znači: idol, kip). A rekao je (neko drugi) osim njega (tj. osim Ibnu Abasa): "Ezzelemu" (zelemun) je (ta) strijelica (što) nema pera za nju (što nema pera u nje), a on (taj izraz) je jednina (od) "el-ezlamu". A "el-istiksamu" (traženje udjela, dijela, tj. sreće, sudbine) je (da) dadne kolati (tim) strjelicama (da ih stavi u pokret), pa ako su zabranile njemu, zabranio je sebi (tj. prošao se toga posla), a ako su zapovjedile njemu, činio je (ono) što zapovjedaju njemu.

(Može se i u jednini ženskoga roda glagol upotrijebiti u ovome prevodu zadnje rečenice.)

"Judžilu" je (što i) "judiru": daje kružiti (okreće). A već su označavali (te) strijelice (jednim, nekim) znakovima sa (nekim) vrstama (da oni) traže udjel (sreću) s njima.

(Veli se da je od tih strijelica na jednoj pisalo: "Emereni rabbi - Zapovjedio je meni moj gospodar!" Na jednoj je pisalo: "Nehani rabbi - Zabranio mi je moj gospodar!" Na jednoj je pisalo: "Vahidun minkum - Jedan od vas!" I tako dalje.)

A učinio sam od njega (od toga traženja udjela, sreće pomoću tih strijelica rekne se sa oblikom) "kasemtu" (tj. kada to činiš drugom; a ako to činiš sebi, za sebe onda se rekne: "istaksemtu), a "el-kusumu" je infinitiv (neodređeni oblik: traženje udjela, sreće; ili: tražiti udjela, sreće za neki posao pomoću strijelica).

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima, izvijestio nas je Muhamed, sin Bišra, pričao nam je Abdulaziz, sin Umera sina Abdulaziza, rekao je: pričao mi je Nafi' od Ibnu Umera, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, rekao je:

Sišlo je zabranjivanje (toga) vina, a zaista je u Medini (bilo) tada zaista pet pića (tj. pet vrsta pića opojnih što) nije u njima piće (od toga) grožđa (tj. a u Medini je tada postojalo pet vrsta opojnih pića osim pića opojnoga koje se pravi od grožđa).

PRIČAO NAM JE Jakub, sin Ibrahima, pričao nam je Ibnu Ulejjete, pričao nam je Abdulaziz, sin Suhejba, rekao je: rekao je Enes, sin Malika, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega:

Nije bilo za (tj. u) nas (nikakvo drugo) vino osim ovoga vašega fadiha koji (je ta vrsta pića što) nazivate njega fedih (ili: fadih; a to je vrsta soka, opojnoga pića koje se dobijalo od datula koje još nisu dobro sazrele, ali bez stavljanja na vatru). Pa zaista ja sam zaista stajac (stojim), (i) pojam (napajam) Ebu Talhata, i omsicu i omsicu (i tog-i-tog i tog-i-tog) kadli je došao (kadli dođe jedan) čovjek, pa je rekao (taj pridošli čovjek):

"A da li je doprla (došla) vama (ta) vijest?" Pa su rekli: "A šta je to (bilo, tj. A kakva je to vijest)?" Rekao je: "Zabranilo se je (to) vino." Rekli su: "Prolij ove krčage (velike testije; ili: ove ćupove za vino), o Enese!" Rekao je: Pa nisu pitali o njima (za njih), a niti su se vraćali njima poslije vijesti (toga) čovjeka.

PRIČAO NAM JE Sadekate, sin Fadla, izvijestio nas je Ibnu Ujejneta od Amra, od Džabira, rekao je:

Pili su jutarnje piće (tj. Doručkovali su neki) ljudi (u) jutru Uhuda (to) vino, pa su se ubili (pa su pobijeni, poginuli) od njihovoga dana (tj. toga njihovoga dana) svi (kao) mučenici (šehiti-šehidi), a to je bilo prije njegovoga zabranjivanja (prije zabrane vina i opojnih pića).

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima, Hanzalija, izvijestio nas je Isa i Ibnu Idris od Ebu Hajjana, od Šabije, od Ibnu Umera, rekao je: čuo sam Umera, bio zadovoljan Allah od njega, na govornici Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Što se tiče poslije. O (vi) ljudi! Zaista ono sišlo je zabranjivanje (toga) vina, a ono je od pet (vrsta voća, i žita i sličnoga pravilo se i izrađivalo se): od (toga) grožđa, i datula, i meda, i pšenice i ječma. A (to) vino je (sve ono) što je zastiralo (tu) pamet (tj. sve što zanosi, opija pamet)."

GLAVA:

"Nije na (ili: Nije za one) koji su vjerovali i radili su (te poslove) dobre (nikakav) grijeh u (onome, tj. zbog onoga) što su kušali (okusili).....", do Njegovoga govora "..... a Allah voli (te) dobročinitelje (tj. one koji čine lijepa, dobra djela i poslove."

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Hamad, sin Zejda, pričao nam je Sabit od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, da je (to) vino koje se je protilo (bilo se to vino zvalo) fedih (fadih). A povećao je meni Muhamed od Ebu Numana, rekao je:

Bio sam napajač (toga) naroda u stanu Ebu Talhata, pa je sišlo zabranjivanje (toga) vina, pa je zapovjedio (jednome) dozivaču, pa je dozivao (tj. vikao je taj dozivač). Pa je rekao Ebu Talhate: "Izađi, pa pogledaj, šta je ovaj glas (pogledaj o čemu se radi)." Rekao je: Pa sam izašao. Pa sam rekao: "Ovo je (To je nekakav) dozivač (koji) doziva (više):

"Zar ne (Pazite, Pažnja)! Zaista (to) vino već se je zabranilo." (To jest: "Pažnja! Zabranjeno je vino.") Pa je rekao meni: "Odi (Idi), pa prolij njega (prolij ga)." Rekao je: Pa je teklo u (po) ulicama (sokacima) Medine. Rekao je: A bilo je njihovo vino tada fedih (fadih, tj. od vrste vina zvanoga fedih). Pa je rekao neki (dio toga tadašnjega) naroda: "Ubio se je (tj. Poginuo je jedan) narod (Ubijeni su, poginuli su neki ljudi), a ono je u njihovim trbusima (stomacima)." Rekao je: Pa je spustio Allah (taj ajet):

"Nije na (one) koji su vjerovali i radili su (ta) dobra (djela) grijeh u (onome, tj. zbog onoga) što su kušali.....".

GLAVA

Njegovoga govora: "..... ne pitajte od (tj. o nekim) stvarima (koje su takve) ako se pokažu vama (one), ružne (tj. neugodne) će biti (one) vama.....".

PRIČAO NAM JE Munzir, sin Velida sina Abdurahmana, Džarudija, pričao nam je moj otac, pričao nam je Šubete od Musa-a, sina Enesa, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Predikovao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (jednu) prediku (propovjed, hutbu takvu da) nisam čuo slične njoj nikada. Rekao je:

"Da znate šta (ja) znam, zaista ste se smijali (tj. zaista bi se vi smijali vrlo) malo i zaista bi (vi) plakali mnogo." Rekao je: Pa su pokrili drugovi poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, svoja lica, za njih je (tj. oni imaju neko) jecanje (na nos). Pa je rekao (jedan) čovjek:

"Ko je moj otac?" Rekao je: "Omsica (taj-i-taj)." Pa je sišao ovaj ajet:

"..... ne pitajte o (nekim) stvarima ako se (one) pokažu vama, biće ružne (neugodne) vama....". Predao je njega (ovaj hadis) Nadr i Revh, sin Ubadeta, od Šu'beta.

PRIČAO NAM JE Fadl, sin Sehla, rekao je: pričao nam je Ebu Nadr, pričao nam je Ebu Hajsemete, pričao nam je Ebu Džuvejrijete od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Bili su (neki) ljudi (običaja da) pitaju poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ismijavanjem (radi ismijavanja), pa govori (pa pita taj izvjesni) čovjek: "Ko je moj otac?" I govori (I pita izvjesni taj) čovjek (što) luta njegovu deva: "Gdje je moja deva?" Pa je spustio Allah o njima ovaj ajet:

"O (vi) koji ste vjerovali (tj. koji vjerujete), ne pitajte o (nekim) stvarima ako se pokažu vama, biće ružne (neugodne) vama.....", dok je završio (svršio) taj ajet, svega njega (sav).

GLAVA:

"Nije učinio Allah (ništa) od (deve) rascijepljenoga uha, a ni puštene da luta kuda hoće, a ni (ovce) spojene, a ni (ždrjebaka) čuvara (tj. očuvanih leđa svojih).....".

(To su sve nazivi raznih životinja između deva i ovaca koje su među idolopoklonicima bile žrtvovane idolima na dva načina: ili da lutaju, a da se ni od koga ne upotrebljavaju za korišćenje, ili da ih samo putnici i siromasi koriste u nuždi muzuču njihovo mlijeko - muzuču ih, ili jašući ih. U tumačenjima Kur'ana spomenuto je bliže značenje svake od ovih riječi.)

"I pošto je rekao Allah.....", (to znači): Govori (tj. I govoriće Allah - na sudnjem danu: "O Isa, sine Merjeme! Jesi li ti rekao ljudima..."), jer se dalje o tome u tekstu Kur'ana veli: "Rekao je Allah: (Ovo je dan - kada - će koristiti istinitima njihova istina.....", i baš "kada će koristiti" pokazuje taj izraz da izraz upotrebljen u prošlom vremenu ima značenje budućega vremena - tj. izraz "kale: rekao je", znači: reći će). I "iz: pošto" je ovdje spajanje (tj. ono je ovdje suvišno).

"El-maidetu" (sofra, trpeza), njezin korijen je "mef'uletun" (tj. ta riječ ima značenje kao riječ od istoga korijena koja ima oblik "mef'uletun", a to je "memjudetun": ona kojoj je

donešena hrana), kao (što je i izraz) "išetin radijetin: zadovoljan život" (a to je u smislu: "išetun merdijjetun anha: život od kojega se je zadovoljno, sa kojim se je zadovoljno"), i "tatlikatun bainetun: razvođenje rastavljajuće" (u smislu: "tatlikatun mebinetun biha" - od "mebjunetun biha: razvođenje s kojim se rastavlja, s kojim se bude rastavljeno"). A značenje je (te riječi "el-maidetu"): Opskrbio (Nahrnio) se je s njom (na njoj) njezin vlasnik od (nekoga) dobra. Govori (Rekne) se: "Medeni": učinio je lijepo (dobro) meni; "jemiduni": čini lijepo (dobro) meni. A rekao je Ibnu Abas: "..... muteveffike.....", je (što i) "mumituke": usmrćivač tebe (davalac smrti tebi).

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Ibrahim, sin Sa'da, od Saliha, sina Kejsana, od Ibnu Šihaba, od Seida, sina Musejjeba, rekao je:

"El-behiretu" je (deva) koja (je takva da) se sprječava njezino mlijeko zbog (tih) idola, pa neće pomusti (tj. pa ne muze) nju nijedan (čovjek) od (tih) ljudi. A "essaibetu" je (takva deva što) puštaše da se izlijeva (tj. da hoda, da ide ona kuda hoće) zbog svojih božanstava, neće se nositi (ne nosi se) na njoj stvar (nijedna, tj. ne tovari se na nju ništa). Rekao je: A rekao je Ebu Hurejrete: Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Vidio sam (u snu, tj. Sanjao sam) Amra, sina Amira, Huzaiju (da) teglji (da vuče on) svoje crijevo u Vatri. Bio je prvi ko je (koji je) pustio ići (tim devama) puštenima da idu (kuda hoće)."

A "el-vesiletu" (el-vasiletu) je mlada deva (što) porani (požuri da oteli-odevi, okoti, rodi žensko) u prvom priplodu deve, zatim podvostruči (ona) poslije sa (drugim) ženskom; i puštaše ići (tj. da ona ide) njima zbog njihovih idola (iz razloga što se desilo) da je spojila (ta deva teleći se - rađajući se) jednu (od) njih dviju sa (tom) drugom (ženskom otelitom devom tako da) nije među njima dvjema (bilo otelito, oteljeno) muško. A "el-hamu" (hamun) je ždrjebak (ždrijebac) deve (što) oplodi (to) oplodjenje odbrojano (tj. koji oplodi određen broj deva - veli se deset), pa kada je svršio (izvršio) svoje oplodjenje, ostavili su (ostavili bi) ga za (te) idole, i oprostili su ga (dali su oprostiti njega, poštjednili bi ga) od (toga) nošenja (tovarenja), pa nije se nosila (tovarila) na njemu stvar (nikakva), i nazivali su ga (imenom) "el-hami" (hamin).

A rekao je Ebul-Jeman: Izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije: čuo sam Seida, rekao je izvještava (tj. izvještavajući) ga za ovo (tj. o ovome). Rekao je (Seid Musejebov): A rekao je Ebu Hurejrete: Čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, slično njemu. A predao je njega (ovaj hadis, ili: ovo pričanje) Ibnul-Had od Ibnu Šihaba, od Seida, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega: Čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Ebu Jakuba, Ebu Abdullah Kirmanija, pričao nam je Hassan, sin Ibrahima, pričao nam Junus od Zuhrije, od Urveta da je Aiša, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od nje, rekla: Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Vidio sam pakao (da) razbija (tj. da jede) neki (dio) njega (drugi) neki (dio, tj. da sam sebe jede), i vidio sam Amra (da) teglji (vuče) svoje crijevo, a on je prvi ko je pustio slobodno lutati (ići tim devama) puštenima (da one idu kuda hoće)."

GLAVA:

"..... i bio sam nad njima svjedokom dok sam trajao u (među) njima, pa pošto si usmrtio mene, bio si Ti (tim) paziteljem nad njima, i Ti si na svaku stvar svjedok (prisutan)."

PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, pričao nam je Šubete, izvijestio nas je Mugirete, sin Numana, rekao je: čuo sam Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, rekao je:

Predikovao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"O (vi) ljudi! Zaista vi ste (vi ćete biti) sakupljeni ka Allahu bosu (bivši vi), goli, neobrezani (neosunećeni)." Zatim je rekao:

"..... kao što smo počeli prvo stvaranje, povrat ćemo ga (tj. obnovićemo ga nakon uništenja), obećanjem na nas (tj. na sebe to obećanje primamo, stavljamo), zaista mi smo bili činitelji.", do kraja (toga) ajeta (je očitao). Zatim je rekao:

"Zar ne (Pazite)! I zaista prvi od (tih) stvorenja (što) će se obući (zaodjeti) sudnjega dana (tj. na Sudnjem danu) je Ibrahim. Zar ne (Pazite)! I zaista ono dovesti će se (neki) ljudi od moje sljedbe, pa će se uzeti sa njima (na stranu) lijevu. Pa ću reći: "O moj Gospode! Moji drugčići (mali drugovi su to)!" Pa će se reći: "Zaista ti nećeš znati (tj. ne znaš ono) šta su proizveli (oni) poslije tebe." Pa ću reći kao što je rekao (kao što će reći taj) dobri rob (Božiji): "..... i bio sam nad njima svjedokom dok sam trajao u (među) njima, pa pošto si usmratio mene, bio si Ti (tim) paziteljem nad njima.....". Pa će se govoriti (reći će se): "Zaista ovi nisu prestali biti vraćajući sebe na svoje pete otkako si se rastavio (od) njih (tj. neprestano su se vraćali u bezboštvo i idolopoklonstvo i njegove običaje otkako si umro i rastao se od njih)."

GLAVA

Njegovoga govora: "Ako kazniš njih, pa zaista oni su Tvoji robovi; a ako oprostiš njima, pa zaista Ti, Ti si (taj) moćni, mudri."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Kesira, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Mugirete, sin Numana, rekao je: pričao mi je Seid, sin Džubejra, od Ibnu Abasa, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Zaista vi ste sakupljeni (tj. vi ćete biti sakupljeni, proživljeni na sudnjem danu), i zaista ljudi (su neki takvi da) će se uzeti sa njima (da se vode na stranu) lijevu, pa ću reći kao što je rekao (taj) dobri rob:

"..... i bio sam nad njima svjedokom dok sam trajao u (među) njima,.....", do Njegovoga govora: "..... (taj) moćni, mudri."

SURA EN'AM (EL-EN'AM)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Abas: "Zatim nije bila njihova kušnja.....", (to znači): njihova isprika (njihovo izvinjenje, pravdanje). "..... marzšatin (napravljene; podignute).....", (ono) što se napravi (podigne na nešto, pa bilo to) od loze i (tj. ili to bilo od nečega drugoga) osim toga (osim loze da se podigne na podupirače i slično da ne leži i ne puza po tlu). "..... hamuleten (nosačicu životinju je stvorio)....", (a to ona) što se nosi na njoj. "..... ve le lebesna....", je (što i) "le šebbehna": i zaista bi smo učinili sličnim (sumnjivim). "..... ve jen'evne....", je (što i) "jeteba'adune": udaljavaju se (međusobno). "..... tubsele....", je (što i) "tufdaha": sramoti se

(ona-osoba). "..... ubsilu.....", je (što i) "ufdihu": dali su se osramotiti. "..... pružači svojih ruku.....", "el-bestu" je (što i) "addarbu": udaranje.

(To će reći "bestun" znači pružanje, prostiranje, ali ta riječ ovdje u tekstu znači udaranje.)

"..... isteksertum.....", je (značenja): zavodili ste mnogo. "..... stvorio od (toga) oranja.....": Učinili su Allahu od njihovih (od svojih) plodova i imanja (jedan) dio, a (tome) sotoni i (tima) kipovima (jedan) dio. ".... ekinneten.....", njezina jednina je "kinanun": zastor (poklopac, pokrivač). "..... emmeštemelet....." misli (da rekne, tj. hoće da kaže): Da li omotava (obuhvata maternica ženske nešto drugo) osim muško, ili žensko, pa zašto zabranjujete neki (plod), a dozvoljavate neki. "..... mesfuhan.....", je (što i) "muhrakan": proliven. "..... sadefe.....", je (što i) "eareda": okrenuo se je. "..... ublisu.....", je (što i) "ujisu": stavili su se u očaj (tj. stavljeni su oni u očaj). "..... ubsilu.....", je (što i) "uslimu": predali su se (predani su-ka propasti). ".... sermeden...." je (što i) "Daimen": trajno (vječno). "..... istehvethu....." je (što i) "edallethu": zavela je njega (tj. zaveli su njega đavoli, sotone na pogrešan put). "..... temterune....." je (što i) "tešukkune": sumnjate. "..... vakren....." je (što i) "samemun": gluhoća (gluhost). A što se tiče (značenja riječi) "vikrun", pa zaista ono je (tj. ona znači) tovar (teret, težina). "..... esatiru.....", njezina (njena) jednina je "usturetun" i "istaretun", a ona (ta riječ) je (što i riječ) "etturrehatu": neistine (pokvarenosti, neispravnosti). "..... el-be'sau.....", je od "el-be'su" (žestina, snaga, jakost), a biva (ta riječ i) od "el-bu'su" (teško stanje materijalno, siromaštvo). "..... džehreten....." je (što i) "muajeneten": očevidno (javno, tj. očekivano). "..... essuveru....." je skupina (tj. množina od riječi) "suretun", kao Njegov govor "suretun" i "suverun".

(Prvo "essuveru" znači slike - ali se ovdje misli na riječ u tekstu Kur'ana "..... ve lehulmulku jevme junfehu fissuri.....", pa "essuri" ovdje on zamjenjuje, odnosno poistovjećuje sa "essuveru". Drugo "suverun" znači poglavlja.)

"..... melekute...." je (što i) "mulke": vlast. Slično strahovanju (koje je) bolje od milosti

(tj. Slično riječi "melekutun" nalaze se riječi "rehebutun" i "rehamutun" u poslovi: Strahovanje je bolje od milosti - Rehebutun hairun min rehamutin.)

A rekneš (to isto i na ovaj način): "Turhebu hajrun min en turhame": Zastrašuješ se (tj. Da bude zastrašen) bolje je od (toga) da se pomiluješ (tj. bolje je nego da ti se ukazuje milost, nego da ti se daje milost od ljudi). "..... dženne....." je (što i) "azleme": zamračio se je (obzor, nastupio je mrak usljed noći). "..... teala....." je (što i) "ala": bio je visok (tj. Uzvišen je). "..... ve in ta'dil....." je (što i) "tuksit": i ako bude pravedna (- ta izvjesna osoba -), neće se primiti od nje u tome danu. Govori se (tj. rekne se): Na Allaha su njegovi računi, to jest: njegov obračun (proračun - a svrha ovoga je da se kaže da je riječ "husbanun" množina od riječi "hisabun"). A govori se (rekne se): ".... husbanen...." (a to znači što i) "meramije": strjelice (strijele); i ("husbanen" još znači i) "rudžumen liššejatini": kamenovanja za (te) sotone (đavole; ili: meteorite za - tj. protiv tih - sotona, đavola označuje riječ "husbanen"). "..... mustekarrun (mjesto ustaljivanja)...." u leđima (oca - a misli se na sperm, sjeme čovjekovo od kojega je čovjek stvoren nakon što je dospjelo u maternicu majčinu iz očeva spolnoga uda). "..... ve mustevdeun (mjesto ostavljanja, pohranjivanja)....." je u maternici (maternici majke). "El-kinvu" je (što i) "el-'izku": kita, grozd. A dva (grozda kaže se) "kinvani", a (ta) skupina (tj. množina) takođe: "kinvanun" (množina je "kinvanun", a dvojina je "kivani"). Slično (riječi) "sinvun" i "sinvanun".

(Tj. "Kinvanun" je kao i riječ "sinvanun" koja ima jedninu "sinvun", a dvojinu "sinvani". "Sinvun - sinvanu" znači: rođeni brat, i izdanak iz korijena nekoga stabla koji je nikao iz istoga korijena kao i još jedan drugi izdanak; blizanac brat ili bliznac izdanak iz istoga korijena voćke.)

GLAVA:

"I kod Njega su ključevi (toga) neviđenoga (ključevi tajnoga, tajni), neće znati njih (ne zna njih niko drugi) osim On.....".

PRIČAO NAM JE Abdulaziz, sin Abdullaha, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, od Ibnu Šihaba, od Salima, sina Abdullaha, od njegovoga oca (Abdullaha Umerovoga) da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Ključevi (toga) nevidljivoga (doslovno: Ključevi te odsutnosti, odsustvovanja) su pet (stvari, tj. Pet stvari su tajna koju samo zna Allah):

"Zaista Allah je (taj što je) kod Njega znanje Časa, i spušta (tu) kišu, i zna šta je u (tim) maternicama, i ne zna (nijedna) osoba šta će to steći (ona) sutra, i ne zna (nijedna) osoba u kojoj će zemlji (ona) umrijeti, zaista Allah je znan, obaviješten."."

GLAVA

Njegovoga govora: "Reci: On je (taj koji je) moćan na (to) da pošalje na vas (neku) kaznu od iznad vas, ili od ispod vaših nogu....".

"..... jelibisekum....." je (što i) "jahlitakum": (da) pomiješa vas; (a to je) od (infinitiva) "iltibasun": pomiješati se. "..... jelibisu...." je (što i) "jahlitu": pomiješaju (tj. naprave smušenost). "..... šije'an....." je (što i) "firekan": stranke (grupe, grupašenja).

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Hamad, sin Zejda, od Amra, sina Dinara, od Džabira, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Pošto je sišao ovaj ajet: "Reci: On je (taj koji je) moćan na (to) da pošalje na vas (jednu) kaznu od iznad vas....", rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Utječem se u Tvoje lice (tj. Tražim zaštite u Tebe od Tvoje kazne, Svemoćni Allahu!)" Rekao je: "..... ili od ispod vaših nogu....", rekao je:

"Utječem se u Tvoje lice." "..... ili (da) pomiješa vas strankama (tj. ili da vas razbije u stranke, u neprijateljski raspoložene grupe) i (da) dadne kušati nekima (od) vas žestinu (snagu, junaštvo) nekih.....", rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ovo je laganije." Ili: "Ovo je lakše."

("Ehven" i "ejser" su približno istoga značenja.)

GLAVA:

"..... i nisu pomiješali svoje vjerovanje (ni) sa (kakvim) nasiljem.....".

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Ibnu Ebu Adijj od Šubeta, od Sulejmana, od Ibrahima, od Alkameta, od Abdullaha (Mes'udovoga), bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Pošto je sišao (ajet u kojem se kaže): "..... a (ili: i) nisu pomiješali svoje vjerovanje sa nasiljem (nikakvim).....", rekli su njegovi drugovi:

"A koji (od) nas nije učinio (nekakvo) nasilje?" Pa je sišao (ajet u kojem se kaže):

"..... zaista (to) idolopoklonstvo (mnogoboštvo) je zaista nasilje veliko."

GLAVA

Njegovoga govora: "..... i Junusa, i Luta, i svakoga (od njih) odlikovali smo na (te) svjetove."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Ibnu Mehdija pričao nam je Šubete od Katadeta, od Ebul-Alijeta, rekao je: pričao mi je sin strica vašega (našega) vjerovijesnika - misli (na) Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice - od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ne treba (ni) za (jednoga) roba da govori: Ja sam bolji od Junusa, sina Metta-a."

(A može da se prevede još i ovako: "Ne treba nijedan rob da govori da sam ja bolji od Junusa, sina Metta-a.")

PRIČAO NAM JE Adem, sin Ebu Ijasa, pričao nam je Šubete, izvijestio nas je Sad, sin Ibrahima, rekao je: čuo sam Humejda, sina Abdurahmana sina Avfa, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ne treba (ni) za (jednoga) roba da govori (Neka ne govori ni jedan rob): Ja sam bolji od Junusa, sina Metta-a."

GLAVA

Njegovoga govora: "Ti su (oni) koje je uputio Allah, pa sa njihovim pravopućem se povodi (tj. pa povodi se za njima, kreni njihovim stazama),.....".

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam da je Ibnu Džurejdž izvijestio njih, rekao je: izvijestio me je Sulejman Ahvel da je Mudžahid izvijestio njega da je on pitao Ibnu Abasa:

"Je li u (suri zvanoj) "Sad" ničičenje (tj. Je li potrebno učiniti sedždu kada se pročita, prouči ajet u suri Sad)?" Pa je rekao: "Da." Zatim je čitao (pročitao): "I poklonili smo....", do Njegovoga govora "..... pa sa njihovim pravopućem se povodi,.....". Zatim je rekao: "On (Davud) je od njih (od tih vjerovijesnika za koje je rečeno da se za njima povodi)." Povećao je Jezid, sin Haruna, i Muhamed, sin Ubejda, i Sehl, sin Jusufa, (pričajući sva trojica) od Avvama, od Mudžahida: Rekao sam Ibnu Abasu, pa je rekao: "Vaš vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (je i on) od (onih) ko (je takav da) se je njemu zapovjedilo da se povodi sa njima (tj. za njima i on, pa onda vi ostali pogotovu).

(Napominje se da na početku ove GLAVE treba tekst da glasi ovako: GLAVA Njegovoga govora: "Ti su (oni) koje je uputio Allah,.....", a ne kako na prethodnoj strani stoji: GLAVA Njegovoga govora: "..... ti su (oni) koje je.....". NAPOMENA: Porodica prevodioca ovoga prevoda ispravila je taj tekst u odgovarajućoj gore navedenoj GLAVI.)

GLAVA

Njegovoga govora: "A na koji su bili Židovi zabranjivali smo svaku vlasnicu nokta (tj. svaku životinju koja ima kopito i nerascijepljen papak i pticu sa kandžama), i od (tih) goveda i brava zabranjivali smo na njih (tj. njima) lojeve njih dvoga (tj. lojeve i sala goveda i brava).....". Ajet (taj vidjeti).

A rekao je Ibnu Abas: "..... svaku vlasnicu nokta....." je deva i noj (tj. pod izrazom vlasnica nokta - doslovno: vlasnik nokta, imalac nokta, noktaš - misli se na devu i na noja). "..... el-havaja....." je (što i) "el-meb'aru": mjesto izmeta (mjesto gdje izlazi izmet, balega, brabonjci; tj. krajnja crijeva). A rekao je (neko drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "..... hadu....." je (značenja) "saru jehuden": postali su Židovi. A što se tiče Njegovoga govora: "..... hudna.....", (pa to je značenja) "tubna": povratili smo se (pokajali smo se; tj. vraćamo se, kajemo se). "Haidun" je (što i) "taibun": vraćalac (pokajnik).

PRIČAO NAM JE Amr, sin Halida, pričao nam je Lejs od Jezida, sina Ebu Habiba, rekao je Ata': čuo sam Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice: čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ubio Allah (te) Židove! Pošto je zabranjivao Allah na njih (tj. njima) njihove lojeve (loj), topili (pretapali) su njega (loj), zatim su prodavali njega, pa su jeli nju (tu cijenu, zaradu od loja)." A rekao je Ebu Asim: Pričao nam je Abdulhamid, pričao nam je Jezid: Pisao je ka meni Ata': Čuo sam Džabira od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

GLAVA

Njegovoga govora: "..... i ne približujte se nevaljalštinama (bezobraštinama) što se je pokazalo od njih i što se je sakrilo.....".

PRIČAO NAM JE Hafs, sin Umera, pričao nam je Šubete od Amra, od Ebu Vaila, od Abdullaha (Mesudovoga), bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Nema nijednoga (bića, tj. Nema nikoga da) je ljubomorniji od Allaha, i zbog toga je zabranjivao (zabranio te izvjesne) nevaljalštine (bezobraštine, i to ono) što se je pokazalo od njih i što se je sakrilo (tj. i vidljive, javne i tajne nevaljalštine je zabranio). A nema (nijedne) stvari (da) je draža k njemu (ta) hvala od Allaha, i zbog toga je hvalio Svoju osobu (Sam sebe).

Rekao sam (Ebu Vailu - to kaže za sebe Amr): "Čuo (li) si njega od Abdullaha?" Rekao je: "Da." Rekao sam: "I je (li) podigao njega (taj hadis do usta Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, Abdullah)?" Rekao je: "Da."

"..... vekilun....." je (što i) "hafizun": čuvar; i (što i) "muhitun bihi": obuhvatač za njega (obuhvatač njega, opkoljivač njega). "..... kubulen....." je množina (od riječi) "kabilun": skupina. A značenje je da ono (to) su vrste za (tu) kaznu, svaka vrsta od njih je (jedna) skupina. "..... zuhrufek-kavli....." (ukras toga govora). Svaka stvar (što) si uljepšavao nju i šarao si nju, a ona je neistinita (lažna), pa ona je ukras (ukrašavanje, tj. ona je patvorina, ili

slična patvorini). "..... ve harsun hidžrun (i oranje zabranjeno)....." je (što i) "haramun": zabranjenostaa, zabranjen (tj. "hidžrun" je što i "haramun"). I sve zabranjeno (spriječeno), pa ono je "hidžrun mahdžurun" (zabranjena zabrana). I "el-hidžru" je svaka zgrada (što) si izgradio nju. I govori (rekne) se (kaže se) za (tu) ženku od (tih) konja "hidžrun". A govori se za (tu) pamet "hidžrun" i "hidžen". A što se tiče El-Hidžra, pa (to) je mjesto Semuda (plemena gdje je ono obitavalo). A (onaj prostor) što si sprječavao na njega od (te) zemlje, pa on je "hidžr" (ili: I onaj prostor što si ga ogradio kamenjem, kamenom ogradom od dijela te zemlje, pa on je "hidžr"). I od njega (od ovoga, zbog ovoga) nazvao se je razbijeni (tj. odvojeni polukružni zid) Kabe "hidžr", kao da je on (taj izraz "hatimun") proizveden (izveden) od (izraza) "matumun" (razbijen, odvojen), kao (što je slučaj sa izrazom) "katilun" (koji je izveden) od "maktulun" (oboje znači: ubijen). A što se tiče (izraza) Hadžrul-Jemameti, pa on je (jedan) stan (odsjedalište, boravište).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... ovamo vaše svjedoke.....".

Jezik (tj. Narječje) stanovnika Hidžaza je "helumme" (ovamo!) za jednoga, i dvojicu i skup (i množinu).

(To jest: Ta riječ se upotrebljava jednako i kada se zapovijeda jednome, ili dvama-dvojici ili više lica, i kada ih se doziva, kada se dozivaju. To vrijedi samo za stanovnike Hidžaza. Stanovnici Nedžda nešto drukčije upotrebljavaju tu riječ.)

GLAVA:

"..... neće koristiti (nijednoj) osobi njezino vjerovanje.....".

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Abdulvahid, pričao nam je Umarete, pričao nam je Ebu Zur'ate, pričao nam je Ebu Hurejrete, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Neće se pojaviti (nastati, početi) Čas do (da) se pojavi (rodi se, dakle: dok se ne pojavi, dok se ne rodi) Sunce od njegovoga zalaza (od mjesta gdje zalazi). Pa kada su vidjeli (tj. kada vide, ugledaju) njega (ti) ljudi, vjerovao je (tj. vjerovaće tada svi, svaki, svako) ko je na njoj (na Zemlji). Pa to je vrijeme (takvo kada) neće koristiti (nijednoj) osobi njezino vjerovanje (koja osoba) nije bila vjerovala otprije (dakle: neće joj koristiti to vjerovanje ako nije otprije vjerovala)."

PRIČAO MI JE Ishak, izvijestio nas je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Hemmama, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Neće se pojaviti (Neće nastati) Čas do (da) se pojavi (da se rodi) Sunce od njegovoga (od svoga) zalaza (od mjesta gdje zalazi). Pa kada se pojavilo (kada se pojavi, kada se ono rodi) i vide njega (ti) ljudi, vjerovali su (tj. vjerovaće tada oni) svi. A to je vrijeme (to kada) neće koristiti (nijednoj) osobi njezino vjerovanje....." Zatim je čitao (pročitao taj) ajet.

SURA AARAF (EL-EARAFU)

Rekao je Ibnu Abas: "..... ve rijašen (ve rišen: i perje)....." (to je izraz kojim se misli na to) imanje (čovjekov imetak). "..... zaista On neće voljeti (tj. ne voli te) prelazače (granice u nečemu, pretjerivače u nečemu)": (to znači ne voli one koji prelaze granicu, pretjeravaju, pretjeruju) u (toj) molbi (molitvi) i u (drugome) osim nje (osim molitve). "..... afev....." je (značenja): bili su mnogobrojni i bila su mnogobrojna njihova imanja. "El-Fettahu" je (što i) "El-Kadi": sudija.

("Fettahun" u korijenu znači veliki otvarač, i veliki pobjednik.)

".....iftah bejnena....." je (značenja) "ikdi bejnena": sudi među nama. ".....netaknel-džebele....." je (značenja) "refa'na": podigli smo (to brdo). "..... inbedžeset....." je (što i) "infedžeret": provrela je (izvirala je, izvirala su). "..... mutebberun...." je (što i) "husranun": šteta (propast). ".... asa..." je (što i) "ahzenu": žalostim se (da se žalostim). "..... te'se..." je (što i) "tahzen": žalosti se ("fe la te'se": pa ne žalosti se).

A rekao je (neko drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "..... šta je spriječilo tebe da ne ničičiš (da ne padneš ničice)...." govori se (da to znači): Šta je spriječilo tebe da ničičiš (da padneš ničice). "..... jahsifani...." je (značenja): Uzeli su njih dvoje (sebi taj) pokrovac (pokrivač, tj. grubu odjeću) od lišća raja, slažu (tj. slažući) njih dvoje (to) lišće, lijepe njih dvoje (to) lišće neko (od) njega ka nekom (tj. na neko). "..... sev'atihima...." je (kao jedna) oznaka (tj. izraz) o dvama polnim udovima njih dvoga (njih dvoje), a to će reći: o sramnim mjestima njih dvoga-njih dvoje (poseban izraz pod kojim se podrazumijevaju sramna mjesta). "..... i roba ka vremenu (tj. do nekog, jednog vremena).", ono (to vrijeme) je ovdje do sudnjega dana (tj. riječ "hinun: vrijeme" ovdje u ovome ajetu označava razdoblje sve do sudnjega dana). A (ta riječ) "hinun" je kod Arapa (oznaka za trajanje) od časa (trena, hipa) do (tolikoga trajanja) što se neće izbrojiti (obuhvatiti) njegov broj (tj. ta riječ znači i samo jedan časak, a i neograničeno vrijeme, vremensko trajanje). "Errijašu" i "errišu" je jedno, a ono je (ono) što se je pokazalo (što se pokazuje) od (toga) odijela. "..... kabiluhu....." je (što i) "džiluhu": njegovo pokoljenje (naraštaj), koje je (to što je) on od njih. "..... iddareku....." je (što i riječ) "idžteme'u": sakupili su se. A rascjepi (tj. rupe, šupljine toga) čovjeka i životinje, sve (od) njih nazivaju se "sumumun", jednina njezina (tj. jednina od "sumumun") je "semmun", a ona je (a one - te šupljine, te rupe su): njegova dva oka, i njegove dvije nozdrve, i njegova usta, i njegova dva uha, i njegova zadnjica i njegov spolni organ (ud; "ihlilun" doslovno znači: šupljina na koju izlazi mokraća, mokraća). "..... gavašin....." je (ono) što su se pokrivali s njim. "..... nušuren...." je (što i) "muferrikaten": rastavljena (tj. raznovrsna, raznovrsne). ".... nekiden...." je (što i) "kalilen": malo. ".... jagnev...." je (što i) "je'išu": žive ("ke en lem jagnev fiha": kao da oni nisu živjeli u njoj - u toj oblasti...). ".... hakikun...." je (što i) "hakkun": pravo (prav, ispravan). "..... isterhebuhum....." je od (riječi) "errehbetu": strah (pa onda "isterhebuhum" znači: tražili su prestrašiti njih, tj. tražili su, nastojali su da zadadnu strah njima.....). ".....telekkafu (telkafu)...." je (što i riječ) "telekkamu": ždere (guta, jede brzinom). "..... tairuhum...." je (što i) "hazuhum": njihov udjel (njihova sreća, sudbina). "Tufanun" (potop) od (te) bujice (poplave vode), a govori (a rekne) se za (to) mnogo umiranje (za mnogobrojnu smrt) "ettufanu" (pomor). "El-kummelu" je (što i) "el-hamnanu": krpelj (krpuša, ugrk), koji slični malim obadovima (obad; parazit koji siše krv životinja i leže svoja jajašca u kožu leđa životinje od koji nastaju izrasline, kvrge na leđima životinja, domaćih životinja: goveda i deva. Inače, ima još mnogo tumačenja u vezi riječi "el-kummel", a isto tako i u vezi riječi "el-hamnanu", ali se to neće navoditi.). "Urušun" i "arišun" je zgrada. "..... sukita.....": Svaki ko se je pokajao, pa već je (on) "sukita" (za njega se kaže da je sukita). fi jedihi (a to doslovno znači: palo se je u njegovoj ruci; a to se opet tumači da to ima za cilj da naglasi da onaj koji se pokaje za nešto ujede se za ruku, za prste). "El-esbatu" su plemena Israeličana. "..... ja'dune fissebti (prelaze granicu u tu subotu).....", je (značenja) prelaze

(griješe) zbog njega (toga dana u koji im je bilo zabranjeno raditi), prelaze (preko naredbi Božijih); "ta'du" je (što i) "tudžaviz": pređi (prođi). "..... šurre'an....." je (isto što i) "ševari'a": pokazivačice (približivačice, pokazujući se, približujući se one - ribe). "..... beisin....." je (što i) "šedidin": žestokoga (jakoga; žestokim, jakim kažnjavanjem; teškom kaznom). "..... ahlede ilel-erdi (boravio je, nastanio se je k toj zemlji)....." je (značenja) sjeo je i ispršio se je (ili: usjedio se je i odgodio se je za poslije). ".... se nestedridžuhum....." to jest: Doći ćemo im od njihovoga mjesta sigurnosti (bezbjednosti, tj. Kazniću ih od onoga mjesta šaljući im kaznu odakle su smatrali da su bezbjedni, sigurni), kao što je (značenja i) Njegov govor, uzvišen je (On):

"..... pa je došao njima Allah odakle (oni sebi) nisu računali (odakle nisu mislili).....". "..... min džinnetin...." je (što i) "min džununin": od ludosti (od poludjelosti). "..... ejjane mursaha...." je (što i) "meta hurudžuha": kada je njezino (tj. njegovo) izlaženje? "..... fe merret bihi....." je (značenja): Istrajalo (Ustrajalo) je sa njom nošenje (djeteta) pa je upotpunila njega (nošenje; inače "fe merret bihi" znači: pa je prolazila s njim, sa začetim djetetom). "..... jenzeganneke...." je (što i) "jestehiffenneke": traži bivanje lakim svakako (od) tebe (u rasuđivanju, tj. sotona traži od tebe da postupiš ludo, pogrešno na svaki način). "..... tajfun (taifun)...." je (što i) "mulimmun bihi lememun": pogađač (što) je sa njim rastrojstvo (tj. događaj koji pogodi, zadesi čovjeka, a koji je događaj takav da izazove umno rastrojstvo i lakše ludilo). A govori (kaže se, rekne) se "taifun", a on je jedan (te isti, tj. "tajfun" i "taifun" su izrazi, riječi koje imaju isto značenje). "..... jemuddunehum (pomažu ih)...." (to znači): nagizdavaju (tj. prikazuju kao lijep taj zabludjeli pravac). "..... ve hifeten....." je (što i) "havfen": i strahom (tj. iz straha). A "hufjeten" je od (riječi) "el-ihfa'u": sakrivanje. A "el-asalu" (predvečerja), njezina jednina (tj. jednina od te riječi) je "esilun", a on (taj izraz) je (oznaka za vrijeme) što je između popodneva do zalaza (sunčevoga); kao što je tvoj govor: Jutrom i predvečerjem. "..... zabranjivao je (tj. zabranio je) moj Gospod samo (te) nevaljalštine (bezobraštine), što se je pokazalo od njih i što se je sakrilo....".

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, pričao nam je Šubete od Amra, sina Murreta, od Ebu Vaila, od Abdullaha (Mesudovoga), bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: Rekao sam:

"Ti (li) si čuo ovo od Abdullaha?" Rekao je: "Da." I podigao je njega (do usta Muhameda a.s.). Rekao je:

"Nema nijednoga (bića da je) ljubomornije (tj. da više mrzi nevaljalštine i bezobraštine) od Allaha, pa je zbog toga zabranio (te) nevaljalštine, što se je pokazalo od njih i što se je sakrilo (od njih, dakle: bile javne ili tajne). I nema nijednoga (nikoga da) je draži k njemu (taj) način pohvale od Allaha, pa je zbog toga pohvaljivao Svoju osobu (Sam Sebe)."

"I pošto je došao Musa za (tj. u) Naše (određeno) vrijeme, i govorio je njemu (tj. i razgovarao je sa njim) njegov Gospod, rekao je: "Moj Gospode! Pokaži meni, (da) pogledam k Tebi (tj. Pokaži mi Sebe, da Te vidim)"; rekao je: "Nećeš vidjeti Mene, a ali pogledaj ka (tom) brdu, pa ako je ustalilo se (tj. ako se ustali ono na) svome mjestu, pa vidjećeš Mene"; pa pošto se je pokazao (ukazao) njegov Gospod za (to) brdo (tj. tome brdu), učinio je njega ravinom (učinio ga je porušenim, srušenim), i srušio se je (pao je) Musa onesviješten, pa pošto se je osvijestio, rekao je: "Slava Tebi", kajem se k Tebi, i ja sam prvi (od tih) vjernika."

Rekao je Ibnu Abas: ".... erini (pokaži meni)....." je (što i) "eatini": daj mi (daruj mi).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, pričao nam je Sufjan od Amra, sina Jahja-a, Mazinije, od njegovoga oca, od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Došao je (jedan) čovjek od (tih) Židova ka Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, (a) već se je ošamarilo njegovo lice (lice toga Židova) i rekao je:

"O Muhamede! Zaista (jedan) čovjek od tvojih drugova od Pomagača ošamarilo je (mene) u moje lice (po mome licu)." Rekao je: "Pozovite ga." Pa su pozvali njega. Rekao je: "Zašto si ošamarilo njegovo lice?" Rekao je: "O poslaniče Allaha! Zaista ja sam prošao pokraj (tih) Židova, pa sam čuo njega (tj. ovoga da) govori: "Tako mi (Onoga) koji je odabrao Musa-a nad (to) ljudstvo (nad te ljude)." Pa sam rekao: "I nad Muhameda (Zar i nad Muhameda)?" I uzela je mene (jedna) srdžba (razjarenost), pa sam ošamarilo njega." Rekao je:

"Ne odabirite mene između (tih) vjerovijesnika (tj. Ne govorite za mene da sam ja bolji od tih drugih Božijih vjerovijesnika), pa (tj. jer) zaista (ti) ljudi onesvijestice se (na) sudnjem danu, pa ću biti prvi ko će se (koji će se) osvijestiti (doći k sebi), pa kada li ja sa Musa-om (a on je) uzimač (uzeo je) za (jednu) nogu (toga) Prijestolja! Pa neću znati (tj. Pa ne znam da li) se je osvijestio prije mene, ili se je nagradio za onesvještenje Tura (tj. na Turu što je bio onesviješten)?"

"..... manu (nebeski kruh) i prepelice.....".

PRIČAO NAM JE Muslim, pričao nam je Šubete od Abdulmelika, od Amra, sina Hurejsa, od Seida, sina Zejda, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Gomoljika (ta, tj. Izvjesna jestiva podzemna gljiva, pečurka) je od mane, a njezina voda je lijek oku (tj. jedan lijek za to oko)."

GLAVA:

"Reci: O ljudi! Zaista ja sam poslanik Allaha k vama skupa (tj. svima - poslanik Allaha) koji je (taj što pripada) Njemu vlast (tih) nebesa i Zemlje, nema božanstva osim On, oživljuje i umrtvljuje (On daje život i smrt), pa vjerujte u Allaha i Njegovoga poslanika, (toga) vjerovijesnika narodnoga (ili: vjerovijesnika nepismenoga) koji vjeruje u Allaha i Njegove riječi, i slijedite ga, možda vi (da) se napatite."

PRIČAO NAM JE Abdullah, pričao nam je Sulejman, sin Abdurahmana, i Musa, sin Haruna, njih dvojica su rekla: pričao nam je Velid, sin Muslima, pričao nam je Abdullah, sin Ala-a sina Zebra, rekao je: pričao mi je Busr, sin Ubejdulaha, rekao je: pričao mi je Ebu Idris Havlanija, rekao je: čuo sam Ebu Derda-a (da) govori:

Bila je između Ebu Bekra i Umera (neka) prepirka (neki međusobni razgovor), pa je rasrdio (naljutio) Ebu Bekr Umera, pa je otišao od njega Umer rasrđen. Pa je slijedio njega Ebu Bekr moli njega da traži oprost njemu (tj. moleći ga da mu oprost), pa nije učinio, čak je zatvorio svoja vrata u njegovo lice. Pa je okrenuo (tj. Pa je došao) Ebu Bekr ka poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. Pa je rekao Ebu Derda': A mi smo (se u tom času zadesili) kod njega. Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Što se tiče ovoga vašega druga, pa već se je zgrabio (s nekim u koštac, tj. već se je prepirao, borio se s nekim; ili: već je pretekao u dobru nekoga tražeći prvi izmirenje nakon prepirke)." Rekao je: A pokajao se (i) Umer na (tj. za ono) što je bilo od njega, pa je okrenuo

(tj. došao je i on ka Muhamedu a.s.) dok je pozdravio (nakon dolaska) i sjeo ka Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, i ispričao je poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (tu) vijest. Rekao je Ebu Derda': I rasrdio se poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. I počeo je Ebu Bekr (da) govori:

"Tako mi Allaha, o poslaniče Allaha, zaista ja sam bio nasilniji (veći nasilnik, gori - više sam ja pogriješio)." Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Da li ste vi ostavljači meni moga druga (na miru, tj. Hoćete li ostaviti moga druga na miru)! Da li ste vi ostavljači meni moga druga! Zaista ja sam rekao (tj. govorio): "O ljudi, zaista ja sam poslanik Allaha ka vama skupa (svima)!", pa ste rekli (govorili): "Slagao si (tj. Lažeš)!", a rekao je (govorio je odmah tada) Ebu Bekr: "Bio si istinit (tj. Istinu govoriš, Istinu kažeš)."

Rekao je Ebu Abdullah: "Gamere" je (značenja): pretekao je sa (tim, izvjesnim) dobrom (druge osobe).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... sniženja (tj. oprost grijeha želimo i molimo).....".

PRIČAO NAM JE Ishak, izvijestio nas je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Hemama, sina Munebiha da je on čuo Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, (da) govori: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Reklo se je Israelićanima:

"Uniđite (na ta) vrata čineći ničicu (vi, ničičeći vi), i govorite: Sniženje (grieha, oprost grijeha molimo)!, oprostićemo vama vaše greške."

Pa su zamijenili (izmijenili te zapovjedi, tj. umjesto tih zapovjedi oni su postupili drukčije), pa su unišli pužu (pužući oni) na svojim zadnjicama, i rekli su: boba (jedna, tj. zrno jedno) u (jednoj) dlaki (je to što molimo, želimo, tj. da imamo onoliko zrna žita koliko imamo dlaka na tijelu - a zanemarili su, dakle, traženje sniženja-oprosta grijeha)."

GLAVA:

"Uzmi (kao svoju ćud taj) oprost (prelaženje preko tuđih grešaka), i zapovijedaj za (to) dobro, i okreni se od (tih) neukih (ili: grubih, surovih)."

"El-urfu" je (što i) "el-marufu": dobro (dobročinstvo).

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, pričao nam je Šuajb od Zuhrije, izvijestio me je Ubejdulah, sin Abdullaha sina Utbeta, da je Ibnu Abas, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao:

Došao je 'Uzejnete, sin Hisna sina Huzejfeta, pa je odsjeo na (tj. kod) svoga bratića (bratućeda) Hurra, sina Kajsa. A bio je (Hurr) od (te) nekolicine (ljudi) koji su (takvi da) približuje njih Umer (tj. drži ih blizu sebe, u svome društvu i sijelu). A bili su (ti) čitači (Kur'ana) drugovi sijela (sjednica) Umera i (drugovi) njegovoga zdogovaranja, bili (su oni) sredovječni ili mladi (mladići). Pa je rekao 'Uzejnete svome bratiću (sinu svoga brata):

"O moj bratiću! Za tebe je (tj. Ti imaš jedno) lice (tj. jedan ugled, jednu čast) kod ovoga zapovjednika, pa traži dozvolu za mene na njega (tj. njemu da unidem)." Rekao je: "Tražiću dozvolu za tebe njemu (doslovno: na njega)." Rekao je Ibnu Abas: Pa je tražio dozvolu Hurr za Ujejneta. Pa je dozvolio njemu Umer. Pa pošto je unišao na njega (njemu, tj. Pošto je posjetio njega), rekao je:

"Hej (ili: Ih, ili: Ona stvar je ovakva, tj. Ono stanje je ovakvo), o sine Hattaba! Pa tako mi Allaha ne daješ nam (toga velikoga) dara, i nećeš suditi (tj. i ne sudiš) među nama sa (tom) pravdom."

("Džezlun" je prvobitno značilo golemo, veliko ogrijevno drvo, pa je od toga poslije postao izraz za obilan, velik dar.)

Pa se rasrdio Umer, čak je pomišljao s njim (tj. htio je njega da kazni). Pa je rekao njemu Hurr: "O zapovjedniče vjernika! Zaista Allah, uzvišen je, rekao je Svome vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio:

"Uzmi oprost, i zapovijedaj za dobro, i okreni se od neukih." I zaista ovaj je od neukih (od grubih)." Tako mi Allaha nije prešao (prošao) njega Umer kada je pročitao njega na njega (njemu, tj. nije prošao mimo ovaj ajet a da ne postupi po njemu, prema njemu kada mu ga je pročitao - a to će reći: oprostio je Umer Ujejneta). A bio je (Umer) veliki stajač kod knjige Allaha (tj. postupao je precizno po Božijoj knjizi, prema odredbama Kur'ana).

PRIČAO NAM JE Jahja, pričao nam je Veki' od Hišama, od njegovoga oca, od Abdullaha, sina Zubejra, (govoreći on o ajetu) "Uzmi oprost, i zapovijedaj za dobro....", rekao je:

Nije spustio Allah (ovaj ajet ni o čemu drugom) osim o ćudima (tih) ljudi. A rekao je Abdullah, sin Berrada: Pričao nam je Ebu Usamete, pričao nam je Hišam, izvijestio me je od svoga oca, od Abdullaha, sina Zubejra, rekao je:

Zapovjedio je Allah Svome vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, da uzme (taj) oprost od naravi (iz ćudi tih) ljudi; ili kao što je rekao (ili: od naravi ljudi. Ili kao što je rekao.).

("Afvun" doslovno znači zbrisavanje, brisanje nečega, pa onda brisanje grijeha - a to znači: oprost, opraštanje.)

SURA ENFAL (EL-ENFALU)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Njegov govor: "Pitaju te o (tim) ratnim plijenovima; reci: plijenovi (ti) su za Allaha i (Njegovoga) poslanika (tj. Plijenovi pripadaju Allahu i Njegovom poslaniku), pa čuvajte se Allaha, i popravljajte vlasnicu (stanja) između vas (tj. popravljajte vaše, tj. svoje međusobne odnose, svoju jedinstvenost)....".

Rekao je Ibnu Abas: "El-enfalu" je (što i) "el-meganimu": ratni plijenovi, ratne dobiti (zadobijene od neprijatelja pobjedom nad njim). Rekao je Katadete: "..... rihukum (vaš vjetar)....." je (značenja) "el-harbu": rat. Govori se (Rekne se): "Nafiletun" je (što i)

"atijjetun": dar (poklon, tj. dobit - pa je od toga postao i izraz "nefelun": ratna dobit, plijen u ratu, množina "enfalun").

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Abdurahima, pričao nam je Seid, sin Sulejmana, izvijestio nas je Hušejm, izvijestio nas je Ebu Bišr od Seida, sina Džubejra, rekao je: rekao sam (pitao sam) Ibnu Abasu, bio zadovoljan Allah od njih dvojice:

"Sura Enfal (šta veliš o njoj)?" Rekao je: "Sišla je o Bedru."

"Ešševketu" je (što i) "el-haddu": oštrica (oštrina, tj. zaštita, odbrana). ".... murdifine...." je (značenja): grupu poslije grupe (tj. u grupama, u skupinama koje dolaze jedna za drugom). "Redifeni" i "erdefeni" je (što i) "dža'e ba'di": došao je poslije mene. "....zuku." je (što i) "baširu": dotaknite se (osjetite na svojoj koži); i (što i) "džerribu": iskusite. A nije ono (tj. ovaj izraz "zuku") od (izraza) "zevku-femi": kušanja usta (okus ustima, jezikom). "..... fe jerkumehu...." je (što i) "jedžmeahu": (pa da) sakupi njega. "..... šerrid...." je (što i) "ferrik": rastavi (odvoji). ".... ve in dženehu...." je (značenja) "talebu": (a ako) su tražili. "Essilmu", i "esselmu" i "esselamu" je jedno (sva tri izraza znače: mir). ".... jushine...." je (što i) "jaglibe": (da) nadvlada (pobjedi).

A rekao je Mudžahid: "..... mukaen...." je uvlačenje njihovih prsta u njihova usta, a ".... tasdijeten...." je "essafiru": zviždanje (zujanje).

(Po nekima "mukaen" znači zviždanjem ustima, a "tasdijeten" znači pljeskanje rukama.)

".... lijusbituke...." je (značenja) "li jahbisuke": zato (da) zadrže tebe (zato da zatvore tebe).

"Zaista najgori (od tih) životinja kod Allaha su (ti) gluhi, nijemi koji neće razumjeti."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, pričao nam je Verka' od Ibnu Ebu Nedžiha, od Mudžahida, od Ibnu Abasa (govoreći on o ajetu): "Zaista najgore (od tih) životinja kod Allaha su (ti) gluhi, nijemi, koji neće razumjeti (neće da razumiju, koji ne razumiju).", rekao je:

Oni su nekolicina (ljudi) od (plemena) Abdudarovića.

"O (vi) koji ste vjerovali, odazovite se Allahu i (Njegovome) poslaniku, kada je pozvao (kada poziva) vas za (ono, tj. ka onome) što oživljava vas (što vam daje života, vitalnosti), i znajte, da Allah rastavlja (isprječava se, popriječi se) između (toga) čovjeka i njegovoga srca i da je On (taj što) ćete se k Njemu sakupiti."

"..... istedžibu...." je (isto što i) "edžibu": odgovorite (tj. odazovite se, prihvatite ono čemu se pozivate). ".... lima juhjikum...." je (što i) "juslihukum": popravlja vas (pomiruje vas, pravi mir među vama).

PRIČAO MI JE Ishak, rekao je: izvijestio nas je Revh, pričao nam je Šubete od Hubejba, sina Abdurahmana: čuo sam Hafsa, sina Asima (da) pričao od Ebu Seida, sina Mualla-a, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Klanjavah (tj. Bio sam više puta u prilici da klanjam, nalazim se u molitvi), pa je prošao (pa prođe) pokraj mene poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je pozvao

mene, pa nisam došao njemu (odmah nego) dok sam klanjao (poslije namaza), zatim sam došao njemu. Pa je rekao (jedanput):

"Šta je spriječilo tebe da dođeš? Zar nije rekao Allah:

"O (vi) koji ste vjerovali, odazovite se Allahu i (Njegovom) poslaniku kada je pozvao vas....?" Zatim je rekao:

"Zaista poučicu svakako tebe najveću suru u Kur'anu prije (nego) da izađem." Pa je otišao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, zato (da) izađe, pa sam spomenuo (napomenuo) njemu.

A rekao je Muaz: Pričao nam je Šubete od Hubejba, sina Abdurahmana, čuo je Hafsa, čuo je Ebu Seida, (jednoga) čovjeka od drugova Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, o ovome (za ovo da priča) i rekao je:

"Ona (Ta sura) je: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova.", (to) sedam koji su po dva (ili: to sedam podvostručenih - ajeta; ili: (to) sedam predvostručenih - ajeta).

(Na osnovu ovoga hadisa se vidi da sura Fatiha ima naziv i "esseb'ul-mesani", a taj izraz se prevodi, odnosno tumači i objašnjava na mnogo načina, ali te načine nećemo navoditi; a taj izraz je spomenut i u jednom ajetu u suri Hidžr.)

GLAVA

Njegovoga govora: "I pošto su rekli: Moj Bože! Ako je bilo ovo on (tj. ona - ta) istina od kod Tebe (tj. istina od Tebe poslata), pa okiši (tj. daj kišu) na nas kamenje iz (toga) neba, ili donesi nam (kakvu) kaznu bolnu."

Rekao je Ibnu Ujejnete: Nije imenovao (nazvao) Allah, uzvišen je, kišu (riječ "metarun") u Kur'anu (drukčije) osim (kao) kaznu, a imenuje (nazivaju) nju Arapi (izrazom) "el-gajsu" (kiša), i on je (tj. i taj izraz za kišu je spomenuo i obuhvatio) Njegov govor, uzvišen je:

"I On (Allah) je (taj) koji spušta (tu) kišu od poslije (tj. nakon) što su očajavali (bili izgubili nadu da će pasti kiša ikako).....".

PRIČAO MI JE Ahmed, pričao nam je Ubejdulah, sin Muaza, pričao nam je moj otac, pričao nam je Šubete od Abdulhamida, druga Zijadije, čuo je Enesa, sina Malika, bio zadovoljan Allah od njega: Rekao je Ebu Džehl:

"Moj Bože! Ako je bila ovo on (ona-ta) istina od kod Tebe (dakle: Ako je ovo istina od Tebe), pa okiši na nas kamenje (daj kišu kamenja) iz (sa toga) neba, ili donesi nam (kakvu) kaznu bolnu." Pa je sišao (ajet):

"A nije bio Allah zbog (toga da) kažnjava njih, a ti si (Muhamede, bivši) u njima (među njima), i nije bio Allah njihov kažnjavač, a oni traže oprost. A šta je za njih (tj. A šta je njima - pa misle) da neće kažnjavati njih Allah, a oni odvrćaju (sprječavaju) od Svete Bogomolje (Kabe).....". Ajet (taj vidjeti).

GLAVA

Njegovoga govora: "A nije bio Allah zbog (toga da) kažnjava njih, a ti si u njima (tj. dok si god ti, Muhamede, među njima), i nije bio Allah njihov kažnjavač, a oni traže oprost."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Nadra, pričao nam je Ubejdulah, sin Muaza, pričao nam je moj otac, pričao nam je Šubete od Abdulhamida, druga Zijadije, čuo je Enesa, sina Malika, rekao je: rekao je Ebu Džehl:

"Moj Bože! Ako je bila ovo on (ona-ta) istina od kod Tebe (Ako je bilo ovo od Tebe istina), pa okiši na nas kamenje (daj kišu kamenja) iz (toga) neba, ili donesi nam (kakvu) kaznu bolnu." Pa je sišao (ajet):

"A nije bio Allah zbog (toga da) kažnjava njih, a ti si u njima (među njima), i nije bio Allah njihov kažnjavač, a oni traže oprost. I šta je za njih (tj. A šta je njima - pa misle) da neće kažnjavati njih Allah, a oni odvrću od Svete Bogomolje...". Ajet (taj vidjeti).

"I borite se (protiv) njih dok neće biti (tj. dok ne bude više bilo nikakve) kušnje (tj. zavođenja u idolopoklonstvo), i (da) bude (ta njihova) vjera, sva ona za Allaha (tj. Allahu, vjera samo u Allaha, a to je Islam - predanost Allahu)..."

PRIČAO NAM JE Hasen, sin Abdulaziza, pričao nam je Abdullah, sin Jahja-a, pričao nam je Hajvete od Bekra, sina Amra, od Bukejra, od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je (jedan) čovjek došao njemu, pa je rekao:

"O Ebu Abdurahmane! Zar nećeš čuti (Zar ne čuješ, ne slušaš ono) šta je (što je) spomenuo Allah u Svojoj knjizi:

"A ako (neke) dvije grupe (skupine) od (tih) vjernika pobiju se...", do kraja (toga) ajeta (znaš već šta se kaže), pa šta sprječava tebe da se nećeš (da) boriš kao što je spomenuo Allah u Svojoj knjizi?"

(A radilo se o borbi za vlast u islamskoj državi između dviju muslimanskih grupa: grupe umejevičkog halife Abdul-Melika i grupe Abdullaha, sina Zubejra r.a.)

Pa je rekao (Ibnu Umer r.a. tome čovjeku koji je bio pristalica Abdulmelikov i koji je htio i Ibnu Umera iz neutralnosti da privuče u tabor Abdulmelikov): "O sine moga brata (bratiću)! Zavaravam se sa ovim ajetom i neću se boriti (tj. Tumačim ovaj ajet na drugi način nego što ga ti tumačiš i ne borim se u jednom takvom ratu u kojem ti učestvuješ u međusobnoj borbi muslimana za vlast - i to) draže je (to) k meni od (toga) da se zavaravam sa ovim ajetom koji (je taj što u njemu) govori Allah, uzvišen je:

"A ko ubije (jednoga) vjernika namjerno.....", do kraja (toga) ajeta."

(To jest: Da ne učestvujem u takvom ratu u kojem ti učestvuješ - to mi je draže nego da se zavaravam takvim tumačenjem onoga ajeta u kojem Allah kaže da je kazna vječno pakao onome ko ubije namjerno, hotimično jednoga vjernika zbog takve stvari i takvoga razloga kao što je borba za vlast, i prema tome, i borba za vrstu sistema.)

Rekao je (onaj čovjek Ibnu Umeru): "Pa zaista Allah govori:

"I borite se (protiv) njih čak (dotle da) neće biti (nikakve) kušnje...." Rekao je Ibnu Umer: "Već smo učinili (to) na vremenu poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pošto (tj. kada) je bio Islam mali (malobrojan), pa je bio (taj musliman) čovjek (u takvu priliku zapadao da) se iskušava u svojoj vjeri (tj. stavlja se na muke zbog svoje vjere): ili ubiju njega, ili dadnu svezati njega (ili ga svežu idolopoklonici), dok se je umnožio (najzad) Islam (dok se nije umnožio najzad Islam), pa nije bila kušnja (više nikakva, tj. pa je nestalo idolopoklonstva i muka koje su zadavali muslimanima idolopoklonici)." Pa pošto je vidio (taj čovjek - koji je bio Haridžija -) da on (Ibnu Umer) neće (da) se složi (sa) njim u (onome) što (on) hoće, rekao je:

"Pa šta je tvoj govor (tj. šta je tvoje, kakvo je tvoje mišljenje) o Aliji i Usmanu?"
Rekao je Ibnu Umer:

"Šta je moj govor o Aliji i Usmanu (sada ćeš čuti). Što se tiče Usmana, pa bio je Allah već oprostio njemu, pa ste mrzili (vi, tj. a vi niste htjeli) da oprostite njemu. A što se tiče Alije, pa (on) je sin strica (amidže) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i njegov zet, i (pri tom) je dao znak sa svojom rukom (rekavši): I ovo je njegova kćerka, ili njegova kći, gdje vidite."

(Ispuštena je riječ "njegova" prije riječi "kćerka", pa rečenica treba da glasi: I ovo je njegova kćerka, ili njegova kći, gdje vidite. - Ponovo NAPOMENA porodice prevodioca: I ovu riječ "njegova" porodica prevodioca je uvrstila u samom tekstu.)

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Junusa, pričao nam je Zuhejr, pričao nam je Bejan da je Veberete pričao njemu, rekao je: pričao mi je Seid, sin Džubejr, rekao je:

Izašao je na nas, ili k nama, Ibnu Umer, pa je rekao (jedan) čovjek:

"Kako vidiš (Kako misliš, Šta misliš) o borbi (ove) kušnje (tj. o ratu protiv ove pobune)?" Pa je rekao: "A da li znaš šta je (ta) kušnja?"

(To jest: "Znaš li šta je prava kušnja? Prava kušnja je skretanje u bezboštvo i idolopoklonstvo, jer se i obožavanje zlatnoga teleta koje su Izraelićani bili počeli obožavati u odsustvu Musa-a, naziva u Kur'anu sa izrazom koji je nastao iz riječi "el-fitnetu". U suri Taha kaže se da je Harun odvrćao od obožavanja teleta Izraelićane govoreći im: "..... ja kavmi innema futintum bihi": o moj narode, iskušali ste se samo sa njim (tj. stavljeni ste na kušnju s tim teletom - a to će reći: otišli ste na pogrešan put, u idolopoklonstvo počevši vi obožavati to tele). Dakle, nije kušnja, i grijeh i pogrešan put ako se izrazi neslaganje da jedna ličnost bude halifa, vladar, glavni rukovodilac i slično tome, nego je "fitnetun" - kušnja, protiv koje treba ratovati, krivo vjerovanje, bezboštvo, idolopoklonstvo.")

"Bio je Muhamed, pomilovao ga Allah i spasio, (takvoga postupanja da) se bori (protiv tih) idolopoklonika, i bilo je (to) ulaženje na njih (njima, posjećivanje njih, ulaženje-ulazak u njihov krug) kušnjom (kušnja), a nije kao vaša borba na (tj. za tu) vlast."

GLAVA:

"O (ti Moj) vjerovijesniče, podstiči (te) vjernike na (tu) borbu; ako bude od vas dvadeset strpljivih (tj. izdržljivih), nadvladaće (oni) dvije stotine (neprijateljskih vojnika), a ako bude od vas stotina, nadvladaće (oni) hiljadu od (onih) koji su bili bezbožnici (koji ne vjeruju) s (toga što) su zaista oni narod (tj. ljudi koji) neće razumjeti (koji na razumijevaju)."

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, Abdullaha, pričao nam je Sufjan od Amra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice:

Pošto je sišao (ajet): "..... ako bude od vas dvadeset strpljivih, nadvladaće (oni) dvije stotine.....", pa pisalo se je (tj. propisalo se je) na njih da neće bježati (tj. da ne bježi, da ne smije bježati) jedan od deset (od deseterice). Pa je rekao Sufjan (više) osim jedanput: Da neće bježati dvadeset od dvije stotine. Zatim je sišao (ajet):

"Sada je olakšao Allah od vas (tj. olakšao vama).....", pa je propisao (tj. uzakonio, odredio Uzvišeni Allah) da neće bježati (tj. da ne bježi) stotina od dvije stotine. Povećao je Sufjan jedanput (u pričanju ovoga hadisa): Sišao je (ajet): "..... podstiči (te) vjernike na (tu) borbu, ako bude od vas dvadeset strpljivih.....". Rekao je Sufjan: A rekao je Ibnu Šbrumete (tabiin, kadija u Kufi): Mislim (Smatram to) zapovijedanje za dobro i odvratanje od zla slično ovome (tj. dvadeset na dvije stotine nekad, a nekad jedna stotina na dvije stotine; a neki kažu da to znači: da ne bježi jedan od dvojice kada ova dvojica rade kakav ružan posao, a ako ih bude više od dvojice koji rade neki ružan posao, onda da treba pobjeći od njih).

"Sada je olakšao Allah od vas i znao je (i zna) da je u vama slabost (da među vama postoji neka slabost).....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Abdullaha, Sulemija, izvijestio nas je Abdullah, sin Mubareka, izvijestio nas je Džerir, sin Hazima, rekao je: izvijestio me je Zubejr, sin Hirrita, od Ikrimeta, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Pošto je sišao (ajet): "..... ako bude od vas dvadeset strpljivih, nadvladaće (oni) dvije stotine.....", teško je bilo to (palo) na (te) muslimane kada se je uzakonilo (tj. odredilo) na njih da ne bježi jedan od deseterice. Pa je došlo (to) olakšanje, pa je rekao (Uzvišeni Allah):

"Sada je olakšao Allah od vas i znao je da je u (među) vama (neka) slabost, pa ako bude od vas (jedna) stotina strpljiva, nadvladaće (oni) dvije stotine.....". Rekao je: Pa pošto je olakšao Allah od njih od (toga) broja, okrnjio (smanjio) je od (te njihove) strpljivosti za količinu (onoga) što se je olakšalo od njih (ili: za količinu) onoliko koliko (što se je olakšalo od njih).

SURA BERAETE

".... velidžeten...." je svaka stvar (što) si uveo (uvukao, dao da uniđe) nju u (neku drugu) stvar. "..... eššukkatu...." je (što i) "esseferu": putovanje. "El-habalu" je (što i) "el-fesadu": pokvarenost; a "el-habalu" je (i): smrt. ".... ve la teftinni...." je (što i) "la tuvebbihni": ne kori me (ne izriči prijekora, ukora meni). "Kerhen" i "kurhen" je jedno (silom, na silu, preko volje). "..... muddehalen (podzemni hodnik)...." (da) uniđu u njega. "..... jedžmehune...." je (što i) "jusriune": žure (oni, tj. žureći oni). ".... vel-mu'tefikatu (sela, krajevi Lutovoga naroda)...." (što) se je prevrnula, izvrnula sa njima (ta) zemlja (to tlo što ih potrpalo). "....ehva..." je (što i) "elkahu fi huvvetin": bacio ga je u duboko mjesto (u bezdanu). "..... adnin...." je (što i) "huldin": vječnoga (tj. vječan). "Adentu bi erdin" to jest "ekamtu": boravio sam (ostao sam, stanovao sam u zemlji). I od njega (od toga izraza) je (i riječ) "ma'din" (rudnik, jer u njemu boravi, stanuje, tj. stalno se nalazi ruda, rudača). A govori se: u rudniku istine - (a to znači) u mjestu nicanja istine. "El-havalifu" (to je množina od) "el-halifu": koji je zastupio mene (tj. ostao je iza mene) pa je sjedio poslije mene. I od njega (od toga značenja toga izraza) je (i dova - molba za umrloga): Zastupio ga u (tim) ostalima (od

njegovoga potomstva, tj. Allah se brinuo i Allah čuvao umjesto njega njegove potomke koji su ostali iza njega)! A dozvoljava se (dozvoljena je mogućnost) da budu (te) žene (označene sa izrazom "el-havalifu", pa je to onda množina) od "el-halifetu". A ako je bio (taj izraz "el-havalifu") množina (tih) muških (množina od "el-halifu" koji označava muško, a ne žensko), pa zaista ono nije se dalo naći (naći) na određivanje njegove množine (na taj oblik) osim dvije riječi (još, a to su): "farisun" (množina te riječi) je "fevarisu"; i "halikun" (množina i te riječi) je "hevaliku" (dakle svega te tri riječi koje imaju oblik "failun", dolaze u množini na "fevailu").

(Dakle svega tri riječi muškoga roda imaju taj oblik množine, a ženske imenice samo dolaze na taj oblik. Istina neki drugi osim Buharije navode još neke imenice muškoga roda osim "halifun", "farisun" i "halikun", pa kažu da i te neke muške imenice imaju takođe množinu na oblik "fevailu", ali Buharija je naveo samo te tri.)

"El-hajratu" - njezina je jednina "hajretun" - a ona je (što i) "el-fevadilu": dobre (vrijedne, vrlo nagrade). ".... murdževne...." je (što i) "muehharune": odgođeni (ostavljeni za kasnije). ".... Eššefa...." je (što i) "šefirun": strana (obala rijeke), i ona je njezina ivica. A "el-džurufu" (potkopana obala) je (ono) što se je odnijelo (potkopalo) od (tih) bujica i dolina (tj. poplava niz te doline). ".... harin...." je (što i) "hairin" (hairun): nagnut (da padne, ali još nije pao). ".... zaista veliki kukalac (onaj koji mnogo više uh! - evvahun)...." samilošću i strahom (tj. mnogo kuka zbog samilosti i zbog straha, samilost prema ljudima i straha od Uzvišenoga Allaha). A rekao je (taj) pjesnik (Musakkab):

"Kada god sam ustao (da) osedlam nju (devu) u noći,
Ječi (Kuka ona) jekom (toga) čovjeka žalasnoga."

Govori se (za bunar) "tehevveretil-bi'ru" kada se je (on-bunar) porušio (srušio). I "inhare" je slično njemu (sličnoga značenja kao i "tehevvere" i "inhedeme": porušio se je, srušio se je).

GLAVA

Njegovoga govora: "Oslobođenje (Prestanak važnosti ugovora) od Allaha i Njegovoga poslanika (ovo) je (i upućuje se) ka (onima) koji su (ti što) ste se vi međusobno bili obavezali (sklopili ugovor) od (tih) idolopoklonika (koji su prvi prekršili odredbe toga ugovora)."

".... ezanun...." je (što i) "ialamun": obavještavanje (obavijest, davanje na znanje). A rekao je Ibnu Abas: "..... uho...." (što) potvrđuje (što je god ono čulo; potvrđuje, tj. On - Muhamed a.s. - je uho takvo da sasluša svakoga, sve i jednoga čovjeka). ".... opraeš ih (ili: da opereš njih) i očistićeš ih (da očistiš njih) sa njom (sa milostinjom).....". A kao ovaj (ajet) je mnogo (toga u Kur'anu, ili u jeziku Arapa - a misli se na to da se upotrijebe dvije riječi koje imaju isto ili slično značenje, a to je slučaj u navedenom ajetu, jer "tutahhiru" i "tuzekki" imaju slično značenje, samo što "tuzekki" ima jače značenje, u jačoj mjeri od riječi "tutahhiru"). A "ezzekatu" je (riječ koja još znači i) pokornost i iskrenost. ".... neće davati (tj. ne daju) zekat...." je (značenja): neće svjedočiti (ne svjedoče oni) da nema (nikakvoga) božanstva osim Allah. ".... judahune (judahi'une)...." je (što i) "jušbihune": slične (oni, tj. slični su oni u svome govoru, u svome mišljenju na govor, na mišljenje onih koji ne vjeruju).

PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, pričao nam je Šubete od Ebu Ishaka, rekao je: čuo sam Bera-a, bio zadovoljan Allah od njega, (da) govori:

Zadnji ajet (što) je sišao je (ajet): "Pitaju (Traže) rješenje tebi (tj. od tebe), reci: Allah daje rješenje vama o osobi zvanoj "el-kelaletu" (koja nema djece, a ni roditelja da bi je naslijedili)....", a zadnja sura (što) je sišla je (sura) Beraete (Beraetu).

GLAVA

Njegovoga govora: "Pa putujte u (po) Zemlji četiri mjeseca, i znajte da ste vi (sve drugo) osim činilaca nemoćnim Allaha (tj. i znajte da vi ni u kojem slučaju ne možete učiniti nemoćnim Allaha u onome što Allah hoće) i da je Allah ponižavač (tih) bezvjernika."

".... sihu...." je (što i) "siru": idite (tj. putujte).

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ufejra, rekao je: pričao mi je Lejs, rekao je: pričao mi je Ukajl od Ibnu Šihaba: i izvijestio me je Humejd, sin Abdurahmana da je Ebu Hurejrete, bio zadovoljan Allah od njega, rekao:

Poslao me je Ebu Bekr u tom (izvjesnom) hodočašću u (među) oglašavačima (što) je poslao njih (na) dan klanja (žrtava da) oglašavaju u Mini (na Mini) da neće hodočastiti poslije (ove) godine (nijedan) idolopoklonik i (da) neće ophoditi Kabu (nijedan) go (nag hodočasnik). Rekao je Humejd, sin Abdurahmana: Zatim je propratio (njih) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, sa Alijom (tj. poslao je za njima iz Medine na to hodočašće Aliju), sinom (sina) Ebu Taliba, i zapovjedio je njemu da oglasi za Beraete (suru među njima). Rekao je Ebu Hurejrete: Pa je oglašavao sa nama Alija (na) dan klanja (kurbana-žrtava) u (među) stanovnicima Mine za (suru) Beraete, i da neće hodočastiti poslije (te) godine idolopoklonik (idolopoklonici) i niti će (iko) ophoditi Kabu go (nag).

GLAVA

Njegovoga govora: "I oglas (objava) od Allaha i Njegovoga poslanika ka (tim) ljudima (na) dan (toga) najvećega hodočašća da je Allah čist od (tih) idolopoklonika i Njegov poslanik (tj. da raskidaju i otkazuju i oni ugovor koji je postojao, a koji su idolopoklonici prvi prekršili), pa ako ste se pokajali (od idolopoklonstva), pa ono je bolje za vas, a ako ste okrenuli leđa, pa znajte, da ste vi (sve drugo) osim činilaca nemoćnim Allaha; i obeseli (obraduj one) koji su bili bezvjeri sa kaznom bolnom."

"Azenehum" je (što i) "ealemehum": objavio je njima (dao je na znanje njima).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Justufa, pričao nam je Lejs, rekao je: pričao mi je Ukajl: rekao je Ibnu Šihab: pa izvijestio me je Humejd, sin Abdurahmana da je Ebu Hurejrete rekao:

Poslao me je Ebu Bekr, bio zadovoljan Allah od njega, u tome (izvjesnome) hodočašću u (među tim) oglašavačima (što) je poslao njih (na) dan klanja (žrtava da) oglašavaju u (na) Mini da neće hodočastiti poslije (te) godine (nijedan) idolopoklonik, a niti će ophoditi Kabu go (nag hodočasnik).

Rekao je Humejd: Zatim je propratio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, sa Alijom, sinom Ebu Taliba (tj. poslao za njima, iza njih odmah iz Medine Aliju), pa je zapovjedio njemu da oglašava za (suru) Beraete. Rekao je Ebu Hurejrete: Pa je oglašavao sa nama Alija u (među) stanovnicima Mine (na) dan klanja (žrtava) za (suru) Beraete, i da neće hodočastiti poslije (te) godine idolopoklonik i (ili: a) niti će ophoditi Kabu go.

"Osim (onih) koji su (ti što) ste međusobno sklopili ugovor (s njima) od (tih) idolopoklonika....".

PRIČAO NAM JE Ishak, pričao nam je Jakub, sin Ibrahima, pričao nam je moj otac od Saliha, od Ibnu Šihaba da je Humejd, sin Abdurahmana izvijestio njega da je Ebu Hurejrete izvijestio njega da je Ebu Bekr, bio zadovoljan Allah od njega, poslao njega u (tom) hodočašću koje (je to što) je učinio zapovjednikom njega poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, nad njim (nad tim hodočašćem) prije hodočašća oproštaja (oproštajnoga hodočašća) u grupi (tj. poslao je Ebu Hurejreta među grupom, sa grupom da) oglašava u (tom hodočašću među tim) ljudima da neće hodočastiti nipošto (nikako više) poslije (te) godine idolopoklonik i niti će ophoditi Kabu (iko) go (nag). Pa je bio Humejd (običaja da) govori: Dan (toga) klanja je dan (toga) najvećega hodočašća, zbog hadisa Ebu Hurejreta.

GLAVA:

"..... pa borite se (protiv) vođa (toga) bezvjerstva (ili: pa poubijajte vođe bezvjerstva), zaista oni su (takvi da) nema (nikakvih) zakletvi za njih (tj. oni nemaju nikakvih zakletvi - jer ne drže ni do kakve zakletve, nemaju ništa sveto).....".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Musena-a, pričao nam je Jahja, pričao nam je Ismail, pričao nam je Zejd, sin Vehba, rekao je: Bili smo kod Huzejfeta, pa je rekao:

Nisu ostala od drugova ovoga ajeta osim trojica, a niti od (tih) dvoličnjaka osim četvorica. Pa je rekao (jedan) Beduin: "Zaista vi, drugovi Muhameda, pomilovao ga Allah i spasio, izvještavate nas (o svemu i svačemu), pa nećemo znati (tj. pa ne znamo). Pa šta je umu ovih koji cijepaju (tj. otvaraju) naše kuće (sobe) i krađu skupocjenosti (skupocjena imanja koja su nam na srcu, više o srcu našem)?" Rekao je (Huzejfete): "Ti su (izvjesni) pokvarenjaci." (Pa je onda Huzejfete nastavio svoje prvobitno pričanje:) Da, nije ostalo od njih osim četvorica. Jedan (od) njih je veliki starac (stari starac), da se napio (da se napije on te) hladne (studene) vode, zaista ne bi našao (ne bi osjetio) njezinu hladnoću (tj. ne bi osjetio njezinu slast, jer je kažnjen još na ovome svijetu tako da ne osjeća slasti od imanja koje ima i uživa).

GLAVA

Njegovoga govora: ".... a (oni) koji blagajniče (tj. koji stavljaju u blagajnu, u kasu to svoje) zlato i srebro, a neće trošiti njega u put Allaha, pa obeseli ih sa (jednom) kaznom bolnom."

PRIČAO NAM JE Hakem, sin Nafi-a, izvijestio nas je Šuajb, pričao nam je Ebu Zinad da je Abdurahman Aaredž pričao njemu da je on rekao: pričao mi je Ebu Hurejrete, bio zadovoljan Allah od njega, da je on čuo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Biće blagajna jednoga (od) vas (na) sudnjem danu (jedna) zmija ćelava (ćelava zmija poskok)."

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, pričao nam je Džerir od Husajna, od Zejda, sina Vehba, rekao je:

Prošao sam pokraj Ebu Zerra u Rebezi (u mjestu kod Medine zvanom Rebezete), pa rekao: "Šta je spustilo (tj. nastanilo, smjestilo) tebe u ovu zemlju (tj. u ovo mjesto, selo)?" Rekao je: "Bili smo u Siriji, pa sam pročitao: "... a koji blagajniče (ostavljaju u blagajnu to) zlato i srebro, a neće trošiti njega u put Allaha, pa obeseli ih sa kaznom bolnom."

Rekao je Muavija: "Nije ovaj (ajet) o nama (u vezi nas), nije on (ni o kom drugom objavljen) osim o pripadnicima (te) knjige (Božije prije Kur'ana što je objavljena)." Rekao je: Rekao sam: "Zaista on je zaista o nama i o njima (tj. i u vezi nas i u vezi njih je objavljen - a to će reći: vrijedi, važi i za nas i za njih)."

GLAVA

Njegovoga govora, moćan je i veličajan je: "Danom (tj. Na dan kada) se zagrije (raspali vatra) na njoj (na toj imovini od zlata i srebra koja je bila nagomilavana) u vatri pakla, pa će se spaljivati s njom (tom usijanom imovinom) njihova čela (lica), i njihove strane i njihova leđa; (i reći će se njima:) ovo je (ono) što ste blagajničili (gomilali, ostavljali u kase) za vaše (za svoje) osobe, pa kušajte (ono) što bijaste blagajničili."

A rekao je Ahmed, sin Šebiba sina Seida, pričao nam je moj otac od Junusa, od Ibnu Šihaba, od Halida, sina Eslema, rekao je: Izašli smo sa Abdullahom, sinom Umera, pa je rekao:

Ovo je prije (nego što je bio slučaj) da se spusti (da se objavi, tj. prije nego se je propisao taj) zekat. Pa pošto se spustio (taj zekat - propis o zekatu), učinio je njega Allah čišćenjem (kao očišćenje) za (ta) imanja.

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaista broj (tih) mjeseci kod Allaha je dvanaest mjeseci u knjizi Allaha (na) dan (kada) je stvorio (ta) nebesa i Zemlju, od njih su četiri zabranjena (tj. četiri sveta mjeseca kada je zabranjeno ratovanje i ubijanje)....."

".... el-kajjimu....", je (što i) "el-kaimu": stajač (tj. prav, uspravan - a to će reći ispravan).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Abdulvehhaba, pričao nam je Hamad, sin Zejda, od Ejuba, od Muhameda, od Ibnu Ebu Bekreta, od Ebu Bekreta, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Zaista (to) vrijeme već je kružilo (tj. već kruži, kreće se u krug) kao (što je) njegov oblik (kruženja bio na) dan (kada) je stvorio Allah nebesa i Zemlju: (ta) godina je dvanaest mjeseci, od njih su četiri zabranjena (sveta): tri uzastopna (jedan do drugoga) zul-kadete, i zul-hidžete i muharemu; i (jedan je odvojen, usamljen, a to je) redžep Mudara (plemena, a to je onaj) koji je između džumada-a i šabana (tj. između džumadel-uhra-a i šabana)."

GLAVA

Njegovoga govora: "... drugoga (do) dvojice, pošto su njih dvojica u (toj) pećini (špilji), pošto govori svome drugu: Ne žalosti se, zaista Allah je sa nama...": (to znači: Allah je) naš pomagač.

"Essekinetu" je (oblik) "feiletun" od (riječi) "essukunu": mirovanje (smirenost, spokojstvo - obje te riječi imaju približno isto značenje).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Habban, pričao nam je Hemmam, pričao nam je Sabit, pričao nam je Enes, rekao je: pričao mi je Ebu Bekr, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Bio sam sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, u (toj) pećini, pa sam vidio (ugledao iz pećine) tragove (onih) idolopoklonika. Rekao sam: "O poslaniče Allaha! Da je zaista jedan (od) njih podigao svoje stopalo (svoju nogu još samo jednom, još samo malo), zaista bi vidio nas." Rekao je:

"Šta je tvoje mišljenje za dvojicu (takvu što) je Allah treći (sa) njima dvojicom (sa Svojom pomoći i milošću)?"

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Ibnu 'Uzejnete od Ibnu Džurejdža, od Ibnu Ebu Mulejketa, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je on rekao kada se dogodilo (desilo neprijatno stanje) između njega i između Ibnu Zubejra (zbog odbijanja Ibnu Abbasa da se prisegne na vjernost Ibnu Zubejru i da ga prizna halifom). Rekao sam (to sada veli Ibnu Ebu Mulejkete da je rekao Ibnu Abasu slijedeće kao neku vrstu prekora Ibnu Abasu zbog toga što nije htio da prizna halifom Ibnu Zubejra):

"Njegov otac je Zubejr, a njegova majka je Esma, a njegova tetka (po majci) je Aiša, a njegov djed je Ebu Bekr, a njegova nena (baba, ebejka) je Safijja."

(To su sve vrline zbog kojih je bio dostojan da bude halifa po mišljenju Ibnu Ebu Mulejketa.)

Pa sam rekao Sufjanu (to kaže Abdullah, sin Muhameda da je rekao Sufjanu, sinu Uzejneta): "Njegov sened (tj. Lanac ljudi preko kojih si čuo ovaj hadis koje je; kakav je)?" Pa je rekao: Pričao nam je. Pa je zaposlio (tj. Pa je zabavio, pomenuo, smeo) njega (jedan) čovjek i nije rekao (da mu je pričao) Ibnu Džurejdž.

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Muhameda, rekao je: pričao mi je Jahja, sin Meina, pričao nam je Hadždžadž, rekao je Ibnu Džurejdž, rekao je Ibnu Ebu Mulejkete:

A bila je između njih dvojice (Ibnu Abasa i Ibnu Zubejra jedna, neka) stvar (tj. loši odnosi). Pa sam poranio na (tj. ka) Ibnu Abasu, pa sam rekao: "Je li hoćeš (Hoćeš li) da se boriš (da ratuješ protiv) Ibnu Zubejra, pa (da tako ti) dozvoliš zabranu (svetinju, sveto tlo) Allaha (Allahovo)?" Pa je rekao: "Zaštita Allaha (tj. Bože, sačuvaj me od toga - Bože sačuvaj)! Zaista Allah je (to) propisao (odredio) Ibnu Zubejru i Umejevićima dozvoljavajući (oni tako nešto kao što je ratovanje u haremu - na svetome tlu), a zaista ja tako mi Allaha neću dozvoliti njega (sveto tlo da se na njemu ratuje) nikada." Rekao je (Ibnu Abas): Rekli su (ti) ljudi:

"Prisegni se (i ti na vjernost) Ibnu Zubejru!" Pa sam rekao: "A gdje sa ovim poslom (sa ovom stvari - stvari hilafeta) od njega (od Ibnu Zubejra da se odmakne daleko)? Što se tiče

njegovoga oca, pa (on) je pomagač (apostol) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, - hoće (da kaže da misli na) Zubejra. A što se tiče njegovoga djeda, pa drug (te) pećine (je on)." Hoće (tj. Misli na) Ebu Bekra. "A što se tiče njegove majke, pa (ona je) posjednica (toga, tj. onoga poznatoga) pasa (pojasa)." Hoće (tj. misli na) Esmu. "A što se tiče njegove tetke, pa (ona je) majka (tih) vjernika." Hoće (Misli na) Aišu. "A što se tiče njegove tetke (sa očinu, očevu stranu - jer mu je Aiša tetka sa majčinu stranu), pa (ona je) supruga Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio." Hoće (Misli na) Hadidžu (Hatidžu). "A što se tiče tetke Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, pa (ona je) njegova nena (baba, ebejka, tj. nena Ibnu Zubejrova)." Hoće (Misli na) Safijju. "Zatim je (on sam po sebi - tj. Ibnu Zubejr je sam po sebi) čedan (pošten) u Islamu, (veliki) čitač (učač) Kur'ana. Tako mi Allaha ako su darovali mene (ako su mi učinili neko dobro Umejevići), darovali su mene od blizoga (tj. zbog bližnjega srodstva - a to će reći: trebali su da me daruju kao bližnjega rođaka; a ovo su neki protumačili kao optužbu i prekoravanje i Umejevića i Ibnu Zubejra od strane Ibnu Abasa, jer se prema njemu nisu ponijeli ni jedni ni drugi kao što je trebalo); a ako su zagospodarili meni, zagospodarili su meni ravni (ugledni ljudi koji su) plemeniti." Pa je odabrao (Ibnu Zubejr te) Tuvejtate, i Usamate i Humejdate (tj. njih je prihvatio prije mene, a ja sam bio pozivao narod da njega i priznaju halifom, a ostavio sam svoje bližnje rođake Umejeviće). Hoće (tj. Ibnu Abas pod izrazima Tuvejtat, i Usamat i Humejdat misli na) ogranke plemena iz (većega plemena) Esedovića: Tuvejtoviće, i Usametoviće i Esedoviće. Zaista Ibnu Ebu-'As pokazao se je (da) ide (tom) napredovanju - misli (na) Abdulmelika, sina Mervana - a zaista on je zavio (tj. savio, podavio, podvio) svoj rep - misli (na) Ibnu Zubejra.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Ubejda sina Mejmuna, pričao nam je Isa, sin Junusa, od Umera, sina Seida, rekao je: izvijestio me je Ibnu Ebu Mulejkete:

Unišli smo Ibnu Abasu, pa je rekao: "Zar se nećete čuditi (Zar se ne čudite) Ibnu Zubejru! Ustao je (on) u ovome svome poslu (u ovoj svojoj stvari - stvari hilafeta), pa sam rekao: "Zaista obračunavaću se svakako svojom osobom za njega (što) se nisam obračunavao njom (sa njom) za Ebu Bekra i ni za Umera; i zaista njih dvojica su bili bliži za svako dobro (svakome dobru) od njega (tj. bili su u povoljnijem položaju od njega)." I rekao sam: "Sin (je on, tj. On je unuk) tetke Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, i sin (je) Zubejra, i sin (tj. unuk je) Ebu Bekra, i sin brata Hatidže, i sin sestre Aiše (tj. i sin Aišine sestre), pa kada li se (on) uzvisuje od mene i neće to (što mu ja htjedoh da budem pri ruci i na pomoći)!" Pa sam rekao: "Nisam bio (takav da) mislim (tj. Ne pomišljah) da ću zaista ja ponuditi ovo od svoje osobe (od sebe), pa (da) ostavim njega, i ne mislim ga (da, tj. i ne mislim da) hoće dobro (ikakvo sa mnom) I ako je bilo (da) nema bijega (tj. Ako je tako da treba, da mora neko od te dvije stranke da zagospodari), zaista da zagospodare meni moji stričevići (tj. moji rođaci Umejevići), draže je k meni od (toga nego) da zagospodari meni (neko drugi) osim njih (osim Umejevića, mimo njih).

GLAVA

Njegovoga govora: "... i (milostinje su za one što su) složena njihova srca....".

(To jest: čija srca treba da se još čvršće slože i sastave sa srcima ostalih muslimana.)

Rekao je Mudžahid: Slaže (sastavlja, udobrovoljava) ih sa (tim) darom.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Kesira, izvijestio nas je Sufjan od svoga oca, od Ibnu Ebu Nu'ma, od Ebu Seida, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Poslala se je k Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, (jedna, neka) stvar, pa je razdijelio nju među četvoricu, i rekao je:

"Slažem (tj. Udobrovoljavam) ih." Pa je rekao (jedan) čovjek: "Nisi učinio pravo." Pa je rekao: "Izaći će iz korijena (iz potomstva) ovoga narod (koji će biti takav da) će probijati iz (ove) vjere (tj. izlaziće iz Islama ljudi toga naroda)."

GLAVA

Njegovoga govora: "Koji kore (kude, napadaju te) dobrovoljne darivaoce (darovatelje milostinje) od (tih) vjernika.....".

".... jemizune...." je (što i) "je'ibune": kore (kude, napadaju). A ".... džuhdehum...." i "džehdehum" je (u smislu) "takatehum": svoju moć (ono koliko mogu oni).

PRIČAO MI JE Bišr, sin Halida, Ebu Muhamed, izvijestio nas je Muhamed, sin Džafera, od Šubeta, od Sulejmana, od Ebu Vaila, od Ebu Mes'uda, rekao je:

Pošto se nama zapovjedilo za (tu) milostinju, bili smo (običaja da) se natovarimo (tj. natovarismo se - to će reći: nosili smo jedan drugome stvari na sebi da bi štogod zaradili, pa da se prehranimo i da dadnemo milostinju od te zarade). Pa je donio Ebu 'Akil polovinu sa'a (hrane), a donio je (jedan) čovjek više od njega. Pa su rekli (ti) dvoličnjaci:

"Zaista Allah je zaista imućan (tj. nepotreban, neovisan) od milostinje ovoga (prvoga, tj. od Ebu Akilove milostinje), a nije učinio ovaj drugi (svoju milostinju ni zbog čega drugoga) osim licemjernošću (tj. osim iz licemjernosti da se vidi kako je on darežljiv)." Pa je sišao (ajet):

"Koji kore (kude te) dobrovoljne davaoce od (tih) vjernika u (tim) milostinjama i koji neće naći (ne nalaze) osim njihovu (tj. soju) trudnost (svoju moć, mogućnost da rade i da od te zarade dadnu milostinju).....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO MI JE Ishak, sin Ibrahima, rekao je: rekao sam Ebu Usametu: Je li pričao vama Zaidete od Sulejmana, od Šekika, od Ebu Mes'uda Ensarije? Rekao je (Ebu Mes'ud Ensarija):

Bio je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (običaja da) zapovijeda nama za (tu) milostinju, pa traži (pa je tražio) izlaza (načina) jedan (od) nas dok donese (da donese taj) mud (hrane - mud je četvrtina sa-a), a zaista jedan (od) njih danas je (vlasnik, tj. ima) stotinu hiljada. Kao da on daje izlagati za svoju osobu (tj. kao da on cilja, aludira na sebe).

GLAVA

Njegovoga govora: "Traži oprost za njih, ili ne traži oprost za njih, ako tražiš oprost za njih sedamdeset puta, pa neće oprostiti Allah njima (opet)....".

PRIČAO NAM JE Ubejd, sin Ismaila, od Ebu Usameta, od Ubejdulaha, od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, rekao je:

Pošto je preminuo Abdullah, sin Ubejja, došao je njegov sin Abdullah, sin Abdullaha, ka poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je pitao (tj. molio) njega da dadne (da

daruje) njemu svoju košulju (da) zamota (da spremi, opremi) u nju svoga oca. Pa je dao njemu. Zatim je pitao (molio) njega da klanja na (za) njega (posmrtnu molitvu-dženazu). Pa je ustao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, zato (da) klanja (da bi klanjao tu dženazu). Pa je ustao Umer, pa je uzeo za odjeću poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"O poslaniče Allaha! Klanjaš (ili: Klanjaćeš - zar ti, tj. Zar ćeš ti klanjati) na njega (tj. njemu dženazu), a već je zabranio tebi tvoj Gospod da klanjaš na njega (tj. njemu - Abdullahu, sinu Ubejja, dženazu)?" Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Samo je dao izabrati meni Allah, pa je rekao: "Traži oprost za njih, ili ne traži oprost za njih; ako tražiš oprost za njih sedamdeset puta....", a (ja) ću povećati njemu na (to) sedamdeset (puta još više od toga)." Rekao je (Umer):

"Zaista on (Abdullah, sin Ubejja) je dvoličnjak." Rekao je: Pa je klanjao na njega (tj. njemu dženazu) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. Pa je spustio Allah, uzvišen je: "I ne klanjaj (ni) na jednoga (tj. nijednome) od njih (dženazu koji god) je umro nikada, i ne stani nad njegov grob....".

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Bukejra, pričao nam je Lejs od Ukajla. A rekao je (drugi) osim njega: Pričao mi je Lejs, pričao mi je Ukajl od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Ubejdulah, sin Abdullah, od Ibnu Abasa, od Umera, sina Hataba, bio zadovoljan Allah od njega, da je on rekao:

Pošto je umro Abdullah, sin Ubejja, (on) je sin Selule, pozvao se za njega (njemu) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, zato (da on) klanja na njega (za njega dženazu). Pa pošto je ustao (ili: stao) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, skočio sam k njemu, pa sam rekao:

"O poslaniče Allaha! Zar (da) klanjaš na sina Ubejja (tj. sinu Ubejjevom dženazu), a već je (on) rekao dana toga tako i tako (to i to)?" Rekao je: Nabrajam njemu njegov govor. Pa se je nasmiješio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i rekao je:

"Odgodi (tj. Povuci se nazad) od mene, o Umere!" Pa pošto sam umnožio na njega (njemu), rekao je: "Zaista ja sam (u takvom stanju da) se je meni dalo izabrati (dalo mi se da biram), pa sam sebi izabrao. Da znam da ja ako sam povećao (ako povećam) na (to) sedamdeset (traženja oprosta), (da) će se oprostiti njemu, zaista bih povećao na njih." Rekao je: Pa je klanjao na njega (tj. njemu dženazu) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, zatim je otišao. Pa nije ostao osim lako (tj. osim malo) dok su sišla (ta) dva ajeta od (sure) Beraeta:

"I ne klanjaj (ni) na jednoga od njih (što) je umro nikada....", do Njegovoga govora ".... a oni su pokvarenjaci." Rekao je: Pa sam se čudio poslije od moje smionosti (tj. zbog svoje smionosti) na poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio. A Allah i Njegov poslanik su znani.

GLAVA

Njegovoga govora: "I ne klanjaj (ni) na jednoga od njih (koji) je umro nikada, i ne stani nad njegovim grobom."

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Enes, sin 'Ijada, od Ubejdulaha, od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je on rekao:

Pošto je preminuo (umro) Abdullah, sin Ubejja, došao je njegov sin Abdullah, sin Abdullaha, ka poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je dao njemu svoju košulju i zapovjedio je njemu da zamota (da opremi, spremi) njega u nju, zatim je ustao (da) klanja na njega. Pa je uzeo Umer, sin Hataba, za njegovu odjeću, pa je rekao:

"Klanjaš na njega (zar), a on je dvoličnjak, i već je zabranio tebi Allah da tražiš oprost za njih (za dvoličnjake, hipokrite, licemjere, licemjerce)?" Rekao je: "Samo je dao izabrati meni (Dao mi je samo da izaberem) Allah, ili izvijestio je mene Allah, pa je rekao:

"Traži oprost za njih, ili ne traži oprost za njih, ako tražiš oprost za njih sedamdeset puta, pa neće oprostiti Allah njima....". Pa je rekao: "Povećati ću (Povećaću traženje oprosta) njemu nad (više od) sedamdeset (puta)." Rekao je: Pa je klanjao na njega poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i klanjali smo (i mi) sa njim. Zatim je spustio Allah na njega (tj. njemu ajet):

"I ne klanjaj (ni) na jednoga od njih (koji) je umro nikada, i ne stani nad njegov grob, zaista oni su bili bezvjernici (tj. nisu vjerovali) u Allaha i Njegovoga poslanika i umrli su, a oni su pokvarenjaci."

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaklinjaće se (oni) sa Allahom vama kada ste se obrnuli (tj. kada se vratite iz borbe) k njima zbog (toga da) se okrenete od njih (tj. da odustanete od njih), pa okrenite se od njih, zaista oni su prljavština (nečistoća, pogani, nečisti), i njihovo sklonište (tj. prebivalište) je pakao nagradom (tj. to će im biti kao nagrada, a to znači: kazna) za (ono) što su bili (običaja da) stiču (da rade)."

PRIČAO NAM JE Jahja, pričao nam je Lejs od Ukajla, od Ibnu Šihaba, od Abdurahmana, sina Abdullaha da je Abdullah, sin Ka'ba rekao:

Čuo sam Ka'ba, sina Malika (da govori o svome slučaju) kada je izostao od Tebuka:

"Tako mi Allaha nije blagodario Allah na mene (nijedne) od blagodati - poslije pošto je uputio mene - veće od moje istinitosti poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, da ne budem lagao (slagao) njemu, pa (da) propadnem kao što su propali (oni) koji su lagali kada se je spuštala (ta Božija) objava (tj. ovaj ajet):

"Zaklinjaće se (oni) sa Allahom vama kada ste se obrnuli (vratili iz borbe) k njima...." do Njegovoga govora "pkvarenjaka."

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaklinju se vama zbog (toga da) budete zadovoljni od njih, pa ako budete zadovoljani od njih (vi)....." do Njegovoga govora ".... pkvarenjaka."

(I ovom prilikom se napominje da se arapski izraz u doslovnom prevodu "radije an: zadovoljan je bio od...." i toga svi drugi izvedeni glagolski oblici - ne slažu sa našim književnim izrazom te misli, jer se u našem jeziku rekne: "zadovoljan je bio s njim", a ne

"zadovoljan je bio od njega". Međutim, kako je već rečeno, prevodilac je htio da bude u većini slučajeva što doslovniji u prevođenju, pa neka se to ima u vidu.)

"A drugi su priznavali za svoje grijeh, pomiješali (miješali) su (jedno) djelo dobro, a drugo loše, možda Allah da se vrati na njih (tj. da primi njihovo pokajanje), zaista Allah je veliki opraštač, milostiv."

PRIČAO NAM JE Muemmel, pričao nam je Ismail, sin Ibrahima, pričao nam je Avf, pričao nam je Ebu Redža', pričao nam je Semurete, sin Džunduba, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, nama:

"Došla su mi noćas (ili: sinoć) dva dolazača (tj. nekakva dvojica), pa su njih dvojica poslali (iz sna u budno stanje, tj. podigli su, probudili su) mene, pa su njih dvojica stigla (došla) do (jednoga) grada sagrađenoga sa čerpičem (ciglom) zlata i čerpičem srebra. Pa su sreli (dočekali) nas (neki) ljudi, (jedna) polovina od njihovoga stvorenja (tj. njihovoga tijela) je (nešto) kao (nešto što je) najljepše što si ti vidjelac (što si ti vidio), a polovina (a pola) kao najružnije što si ti vidjelac. Rekli su njih dvojica njima:

"Idite, pa padnite (skočite vi) u tu (izvjesnu) rijeku." Pa su pali (oni) u nju, zatim su se vratili k nama, a već je otišlo to zlo (ta ružnoća) od njih, pa su postali u najljepšem obliku. Rekli su njih dvojica meni:

"Ovo je raj ostanka (stanovanja, boravka vječnoga), a ovo ti je tvoj stan (tvoje odsjedalište)." Rekla su njih dvojica: "Što se tiče (toga) naroda koji su bili (takvi da) je polovina (njihovog tijela) od njih lijepa, a polovina od njih ružna, pa zaista oni su miješali (jedan) posao dobar (dobro djelo), a drugi loš (posao), (ali) je prošao (tj. prešao je) Allah od njih (tj. prešao je preko njihovih grijeha, oprostio im je)."

GLAVA

Njegovoga govora: "Nije bilo za Vjerovijesnika i (one) koji su vjerovali da traže oprost za (te) idolopoklonike.....".

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima, pričao nam je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, od Seida, sina Musejeba, od njegovoga oca, rekao je:

Pošto je bila prisutna (tj. Pošto je došla) Ebu Talibu (ta) smrt, unišao je (njemu) Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, a kod njega su (u tom času bili) Ebu Džehl i Abdullah, sin Ebu Umejeta, pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"O moj striče (O moj amidža)! Reci: "Nema božanstva osim Allah!", (pa da) se prepirem za tebe s njom (tj. na osnovu nje - te rečenice) kod Allaha." Pa je rekao Ebu Džehl i Abdullah, sin Ebu Umejeta: "O Ebu Talibe! Zar (da ti) izbjegavaš vjeru Abdulmutaliba?" Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Zaista tražiću oprost svakako za tebe dok se meni ne zabrani od tebe (tj. o tebi da vodim brigu)." Pa je sišao (ajet):

"Nije bilo za Vjerovijesnika i (za one) koji su vjerovali (to) da traže oprost za (te) idolopoklonike i da su bili (tj. pa makar da su im oni bili) bližnji (rođaci) poslije što je bilo jasno njima (vjernicima) da su oni (da su ti idolopoklonici) drugovi pakla (tj. da će pasti u pakao jer su umrli kao idolopoklonici)."

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaista već se je povratio Allah na Vjerovijesnika, i (te) Iseljenike i Pomagače koji su slijedili njega u času (te) teškoće (u pohodu na Tebuk) poslije što je blizu bilo (da na krivi put) nagnu srca (jedne) grupe od njih, zatim se je povratio na njih (tj. primio je Allah njihovo pokajanje i povratio je Svoju milost na njih), zaista On je za njih (prema njima) mnogo samilostiv, milostiv."

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Saliha, rekao je: pričao mi je Ibnu Vehb, rekao je: izvijestio me je Junus. Rekao je Ahmed: A pričao nam je Anbesete, pričao nam je Junus od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Abdur-Rahman, sin Kaba, rekao je: izvijestio me je Abdullah, sin Kaba, a bio je vodič (vodič, tj. vodio je) Kaba od (između) njegovih sinova kada je oslijepio (on-Ka'b), rekao je: čuo sam Ka'ba, sina Malika, u njegovom hadisu (ili: u njegovom pričanju o ajetu):

"I na (tu) trojicu koji su se izostavili (iza ostalih su ostavljeni da se o njima osuda izrekne poslije).....", rekao je u (na) kraju svoga hadisa (tj. pričanja):

Zaista od moga pokajanja je (to) da se izuvam (tj. da se odričem) od svoga imanja (i dajem ga kao) milostinju ka Allahu i Njegovome poslaniku (tj. u ime zadovoljstva Allaha i Njegovoga poslanika). Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zadrži neki (dio) tvoga (svoga) imanja, pa ono je bolje za tebe."

"I na (tu) trojicu koji su se izostavili (koji su ostavljeni iza drugih da se o njima kasnije izrekne osuda, presuda), čak (tj. te) kada se je stijesnila na njih (tj. njima) Zemlja sa (onim) što je (tj. iako je ona) bila široka (prostrana), i stijesnule su se na njih njihove duše i mislili (tj. i uvjerali) su (se oni) da nema skloništa od Allaha (nikome drugome) osim ka Njemu (ka Allahu), zatim se je povratio na njih (tj. primio je njihovo pokajanje) zato (da) se povrate (pokaju oni), zaista Allah - On je (taj) veliki povraćalac (veliki primalac pokajanja), milostivi."

PRIČAO MI JE Muhamed, pričao nam je Ahmed, sin Ebu Šuajba, pričao nam je Musa, sin Eajena, pričao nam je Ishak, sin Rašida da je Zuhrija pričao njemu, rekao je: izvijestio me je Abdurahman, sin Abdullaha sina Ka'ba (Kaba) sina Malika, od svoga oca, rekao je: čuo sam svoga oca Kaba, sina Malika - a on je jedan (od te) trojice koji su (oni što) se je povratilo na njih (što im se je primilo pokajanje za grijeh izostajanja od pohoda na Tebuk) - da on nije izostao od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (ni) u (jednoj) vojni (što) je vojevao nju nikada osim dvije vojne: vojne (te) teškoće (tj. vojne pohoda na Tebuk) i vojne Bedra. Rekao je: Pa sam se složio (tj. odlučio sam se na) istinu (da reknem) poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, ručanicom (tj. i to sam mu i rekao u doba doručka - ili: seljačkoga ručka - a to je okolo, oko dva do tri sata prije podne). A bilo je malo (slučajeva) što dolazi (od) od (tj. sa nekoga) putovanja (što) je putovao njega (da se vrati u drugo doba dana) osim ručanicom. Pa počinjaše sa (svojom) bogomoljom, pa nakloni se dva naklona (tj. pa ovdje obavi molitvu od dva stajanja-dva rekata). I zabranio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, moj govor i govor moje dvojice drugova (tj. zabranio je razgovaranje sa nama trojicom), a nije zabranio govor (tj. razgovaranje ni sa) jednim od (tih) izostalih osim nas. Pa su se odstranili (ti) ljudi našega govora (razgovaranja). Pa sam ostao također (tj. tako) dok je bilo dugo (tj. dok se je oduljila) na mene (tj. meni ta) stvar. I nije (ništa ni) od (kakve) stvari (bilo) brižnije k meni od (toga) da umrem (u to vrijeme), pa (da) neće klanjati ne mene (meni dženazu) Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, ili (da)

umre poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa (da) budem od (tj. između tih) ljudi u tom stepenu, pa (da) neće govoriti (sa) mnogom (ni) jedan od njih (dok sam god živ) i neće klanjati na mene (meni niko dženzu kad umrem na kraju življenja). Pa je spustio Allah naše pokajanje na Svoga vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, kada je ostala (ta) zadnja trećina od (te) noći, a poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (bio) je kod Umu Seleme (u času kada je dobio objavu o primanju našega pokajanja). A bila je Umu Selema dobročiniteljka u mome stanju, potištena (zabrinuta) u mojoj stvari, pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"O Umu Selemo! Povratilo se je na Kaba (tj. Primljeno je pokajanje Kabovo)." Rekla je: "Pa zar neću poslati k njemu, pa (da) obeselim njega?!" Rekao je: "Tada će razbiti (slomiti) vas (ti) ljudi, pa će spriječiti vama (to) spavanje ostali (dio, ostatak te) noći." Čak (tj. Te) kada je klanjao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, klanjanje (molitvu te) zore, oglasio je za povraćanje Allaha na nas. A bio je kada se je obeselio (radovao zbog nečega), (takav da) se je sijalo njegovo lice, čak kao da je ono komad od (toga) Mjeseca. I bili smo, o (vas) trojica, (nas trojica, tj. mi smo bili te ličnosti, ti ljudi) koji su se izostavili od (te) stvari, koja se je primila od onih koji su se ispričali (izvinuli), kada je spustio Allah za nas (tj. nama to) povraćanje (to primanje pokajanja). Pa pošto su se spomenuli (oni) koji su lagali (slagali) poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, od (tih) izostalih, pa su se ispričali sa (tom) neistinom (laži), spomenuli su se sa najgorim što se je spomenuo sa njim ijedan (tj. iko). Rekao je Allah - slava Njemu!:

"Ispričavaju se vama (k vama) kada ste se vratili k njima, reci: ne ispričavajte se, nećemo vjerovati vama, već je obavijestio nas Allah od vaših vijesti, i vidjeće Allah vaše djelo (vaš rad) i Njegov poslanik....". Ajet (taj vidjeti).

GLAVA:

"O (vi) koji ste vjerovali, čuvajte se (bojte se) Allaha, i budite (budnite) sa (tim) istinitima."

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Bukejra, pričao nam je Lejs od Ukajla, od Ibnu Šihaba, od Abdurahmana, sina Abdullaha sina Kaba sina Malika, da je Abdullah, sin Kaba sina Malika - a bio je vodič (vodič slijepoga) Kaba, sina Malika - rekao: čuo sam Kaba, sina Malika (da) priča (svoj slučaj) kada se je izostao (kada je izostao od pohoda na Tebuk) o priči Tebuka:

Pa tako mi Allaha ne znam (ni) jednoga (čovjeka da) je iskušao njega Allah u istinitosti (tj. zbog istinitosti toga) pričanja ljepše od (onoga) što je iskušao mene. Nisam se upravio (namjerno) otkako sam spomenuo to poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, do ovoga moga dana (nikakvoj, nijednoj) laži. A spustio je Allah, moćan je i veličajan je, (spustio je) na Svoga poslanika, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista već se je povratio Allah na Vjerovijesnika, i (te) Iseljenike...." do Njegovoga (do Svoga) govora "... i budite sa (tim) istinitima (iskrenima)."

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaista već je došao vama (jedan) poslanik od (između) vas (doslovno: od osoba vas, od vaših ličnosti), teško je na njega (njemu ono) što ste grijeshili (što grijeshite), pohlepan je na vas (da uniđete u raj-dženet), za (te) vjernike je samilostan, milostiv."

Od (riječi) "erre'fetu" (samilost, najjača milost - od te riječi je atribut "reufun").

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije, rekao je: izvijestio me je Ibnu Sebbak da je Zejd, sin Sabita, Ensarija, bio zadovoljan Allah od njega - a bio je od (onih) ko piše (tj. koji su pisali, ispisivali Božiju) objavu - rekao:

Poslao je k meni Ebu Bekr ubojstvom stanovnika Jemame (tj. u vrijeme borbe protiv stanovnika Jemame da dođem njemu, pa sam došao (a kod njega je Umer, pa je rekao Ebu Bekr: Zaista Umer je došao meni pa je rekao:

"Zaista (to) ubijanje već se je osjetilo vrućim (tj. već se pojačalo, zažestilo na) dan Jemame u (tim) ljudima (veli se da je poginulo 1100, a po nekima 1400 muslimana, a od toga broja 70 hafiza), i zaista ja se plašim da će se osjetiti vrućim (tj. da će se pojačati to) ubijanje za (te) čitače (tj. hafize) u (tim) mjestima (ratištima mogućih budućih sukoba), pa (da) ode mnogo od Kur'ana, osim (jedino) da sakupite njega (Kur'an, tj. da ga napišete svega u jednu zbirku, neka je napisan, pa se tako neće zagubiti ništa od Kur'ana), i zaista ja zaista vidim (smatram da treba ti) da sakupiš Kur'an (tj. da ga napišeš sav, cio u jednu knjigu, u jednu zbirku)."

Rekao je Ebu Bekr: Rekao sam Umeru: "Kako (da) činim (učinim jednu) stvar (što) nije učinio nju poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (dok je bio živ)?" Pa je rekao Umer: "Ono (tj. To) je tako mi Allaha dobro (tj. To što ti predlažem dobra je stvar)." Pa nije prestao Umer (da) se vraća (obraća) meni u njemu (tj. zbog njega - zbog toga pisanja Kur'ana u jednu cjelovitu knjigu, zbirku) dok je rasprostranio (udobrovoljio) Allah za to moja prsa, i vidio sam (taj postupak) koji je vidio Umer (da je ispravan, tj. i na kraju sam smatrao to što je smatrao i Umer da treba da se učini). Rekao je Zejd, sin Sabita: A Umer je kod njega sjedač (tj. sjedi), neće govoriti (tj. ne govori ništa). Pa je rekao Ebu Bekr:

"Zaista ti si (jedan) čovjek mlad, pametan, i nećemo sumnjičiti tebe (ne sumnjamo u tebe), pišaše (ti tu) objavu za poslanika (tj. poslaniku) Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa slijedi se (tj. tragaj za) Kur'anom, pa sakupi njega (pa ga sakupi)."

Pa tako mi Allaha da je opteretio mene prenošenjem (nekoga, jednoga) brda od (tih) brda, ne bi bilo teže na mene (meni to) od (onoga) što je zapovjedio meni za njega od sakupljanja Kur'ana. Rekao sam: "Kako (da) činite vas dvojica (jednu) stvar (što) nije činio nju Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (za života)?" Pa je rekao Ebu Bekr: "Ono je (To je) tako mi Allaha dobro (to da se učini)." Pa nisam prestao (da) se vraćam (obraćam, tj. da protuslovim) njemu dok je rasprostranio (otvorio) Allah moja prsa za (taj postupak) koji (je to što) je rasprostranio Allah za njega prsa Ebu Bekra i Umera. Pa sam ustao, pa sam se slijedio (tragao, istraživao, ispitivao) Kur'an (da) sakupim njega iz (tih) krpa (tj. komada platna na kojem je bio pisan Kur'an), i (tih) kostiju od) plećaka (pleća), i grana (palminih sa kojih je odstranjeno lišće) i (iz) prsa (tih) ljudi (koji su znali napamet Kur'an), čak sam našao od sure Tevbe (to je drugi naziv, drugo ime sure Beraete) dva ajeta sa Huzejmetom Ensarijom, nisam našao njih dva (ni) sa jednim (drugim) osim njega (nisam našao ta dva ajeta ni kod koga drugog osim kod njega, tj. niko drugi osim njega nije znao napamet ta dva ajeta, a to su):

"Zaista već je došao vama (jedan) poslanik od vaših osoba, teško je na njega (njemu ono) što ste griješili, pohlepan ja na vas (da unidete u raj)....." do njegovoga kraja (tj. do kraja toga ajeta i onoga ajeta iza njega). I bile su (te) stranice koje (su te što) se je sakupio u njima Kur'an (nalazile su se) kod Ebu Bekra (sve do časa) dok je usmrtio njega Allah. Zatim kod

Umera dok je usmratio njega Allah, zatim kod Hafse, kćeri Umera. Slijedio je njega (Šuajba) Usman, sin Umera, i Lejs od Junusa, od Ibnu Šihaba. A rekao je Lejs: Pričao mi je Abdurahman, sin Halida, od Ibnu Šihaba, i rekao je: sa Ebu Huzejmetom Ensarijom.....

A rekao je Musa od Ibrahima: pričao nam je Ibnu Šihab: sa Ebu Huzejmetom..... A slijedio je njega (Musa-a) Jakub, sin Ibrahima, od njegovoga (tj. od svoga) oca (pričajući). A rekao je Ebu Sabit: Pričao nam je Ibrahim i rekao je: sa Huzejmetom, ili Ebu Huzejmetom.....

(Ne slažu se ovdje prenosiooci ovoga hadisa: jedni kažu da je ta dva ajeta Zejd našao kod Huzejmeta, a drugi kažu kod Ebu Huzejmeta.)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

SURA JUNUS

A rekao je Ibnu Abas: "..... fahteleta (pa se je pomiješalo)....." (to znači): Pa je izniklo sa (tom) vodom (zbog te vode bilje, rastinje) od svake boje. "I rekli su: Uzeo je sebi Allah dijete; slava Njemu (tj. Čist i uzvišen je On od toga)!? On je imućan (tj. nepotreban, neovisan od toga-ne treba Mu to),....".

A rekao je Zejd, sin Eslema (govoreći o značenju riječi u ajetu u suri Junusu): "..... da je za njih noga (stopalo) istine (da oni imaju nogu istine)...." (to) je Muhamed, pomilovao ga Allah i spasio. A rekao je Mudžahid: Dobro (tj. ".... da je za njih noga istine...." to znači ".... da je za njih dobro...." - a to će reći "da oni imaju dobro kod svoga Gospoda...."). Govori se: "..... to su znakovi...." - misli (na to da kaže): ovo su znakovi Kur'ana.

(To hoće da kaže zamjenica "tilke" koja doslovno znači: "ona, one, ono", ima nekada značenje: "ova, ovo", ili: "ta, to".)

Slično njemu (tome upotrebljavanju zamjenice trećega lica u značenju zamjenice drugoga lica) je (i u ajetu): "..... hatta iza kuntum fil-fulki ve džerejne bihim (te kada ste bili u tim lađama i tekle-plovile - su sa njima)....", značenje je: "bikum" (sa vama su tekle, plovile lađe po moru). "..... da'vahum...." je (što i) "duauhumi": njihova molitva (molba). "..... uhita bihim (obuhvatili se se oni, opkolili su se oni)...." je (značenja) "dnev minel-heleketi": približili su se (oni svojoj) propasti. "..... ehatat bihi hatietuhu (obuhvatila je njega njegova pogreška).....". "..... fettebeahum...." i "etbeahum" je jedno (istoga značenja): pa je slijedio njih (išao je za njima). "..... adven...." je od (izraza) "el-udvanu": neprijateljstvo.

A rekao je Mudžahid (govoreći o značenju riječi) "I da požuruje Allah (tim) ljudima (to) zlo njihovim traženjem žurbe za (to) dobro.....", (to) je govor (toga) čovjeka za svoje dijete i svoju imovinu kada se je rasrdio: Moj Bože! Ne blagoslovi u njemu, i prokuni ga!

".... zaista bi se izvršio k njima njihov rok...." (to) je (značenja): zaista bi se uništio (onaj) ko se je proklinjao (na koga se je tražilo Božije prokletstvo), i zaista bi usmratio njega (Allah). "Za (one) koji su činili lijepo je najljepša....." (to znači da će oni koji čine lijepu rabotu imati) sličnu njoj lijepu (nagradu u raju) i (jedno) povećanje (a to povećanje, višak nagrade) je praštanje (pogrešaka). A rekao je neko drugi (osim njega da) je (povećanje, višak nagrade vjernikovo) gledanje ka Njegovom licu (tj. u Božije lice, biće).

"El-kibriju" je (što i) "el-mulku": vlast. "I prešli smo sa Israelićanima (to) more (tj. Preveli smo Israelićane preko toga mora), pa je slijedio njih faraon i njegove vojske nasiljem i

neprijateljstvom (tj. iz nasilja i neprijateljstva), čak (te) kada je stigao (zadesio) njega (taj) potop (potopljenje, utopljenje, ugušenje vodom), rekao je: "Vjerovao sam (tj. Vjerujem) da ono nema božanstva osim (Jedini Bog Allah) koji (je to taj što) su vjerovali u Njega (što vjeruju Njega) Izraelićani, i ja sam od (tih) muslimana (ljudi koji su se predali tome Jedinome Bogu)."

"..... nundžike...." je (značenja): bacamo tebe na (jednu) uzvišicu od (te) zemlje (kopna), a on (taj izraz "nedžvetun") je (što i) "ennešezu": vis (visoko tlo), (i što i) "el-mekanul-murtefiu": uzdignuto mjesto.

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Beššara, pričao nam je Gunder, pričao nam je Šubete od Ebu Bišra, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Došao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u) Medinu, a (ti) Židovi poste ašura' (deseti dan mjeseca muharrema), pa su rekli:

Ovo je dan (što) se je pokazao (pobjednikom) u njemu Musa nad faraonom. Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, svojim drugovima:

"Vi ste preči za Musa-a (preči Musa-u) od njih, pa postite."

SURA (BOŽIJEGA POSLANIKA) HUDA, NA NJEGA (BOŽIJI) BLAGOSLOV I POZDRAV (MIR, SPAS)!

(Sura Huda, znači Sura u kojoj se spominje ime i događaj Božijega poslanika Huda a.s. koji se je desio njemu sa njegovim narodom. To ne znači da se u toj suri ne spominje i još neki Božiji poslanik osim Huda a.s. To isto vrijedi i za imena ostalih sura koja se nazivaju po imenima Božijih poslanika, pa to neka se ima u sjećanju, na umu, jer se ova napomena neće više obnavljati.)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Abas: "... asibun." je (što i) "šedidun": žestok (jak). "la džereme...." je (što i) "bela": da. A rekao je (drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "... ve haka...." je (što i) "nezele": sišao je. "... jehiku...." je (što i) "jenzilu": silazi. "... jeusun...." je (atribut na oblik) "feulun" od (glagola) "jeistu": očajavao sam (izgubio sam nadu).

A rekao je Mudžahid: "... tebteis...." je (što i) "tahzen": žalosti se. "... jesnune sudurehum (naginju svoja prsa)...." je (izraz kojim se ovdje označava) sumnja i kleveta u (tu) istinu (tj. na tu istinu). "..... zato (da) se sakriju od Njega...." (to znači): od Allaha ako su mogli (tj. ako mogu).

A rekao je Ebu Mejserete: "El-evvahu" je (značenja): Milostivi, u abesinskom (jeziku). A rekao je Ibnu Abas: "... badier-re'ji...." je (ono) što se je pokazalo nama (što se pokazuje nama). A rekao je Mudžahid: "El-Džudijju" je (jedno) brdo u Džeziri.

(Džezira je sjeverozapadni dio Mezopotamije.)

A rekao je Hasen: "... zaista ti si, zaista si ti (onaj) blagi...." (to znači da) se ismijavaju (ismjehivaju oni) sa njim. A rekao je Ibnu Abbas: "... akli'f...." je (što i) "emsiki": zadrži

(ustegni). ".... asibun...." je (što i) "šedidun": žestok. ".... la džereme...." je (što i) "bela": da. ".... ve farettennuru...." je (značenja) "nebe'al-mau": izviralala je (provrla, provrela je ta) voda.

A rekao je 'Ikrimete: Lice (površina) Zemlje (je "ettennuru"). "Zar ne! Zaista oni nagingju (savijaju) svoja prsa zato (da) se sakriju od Njega; zar ne! kada traže da se pokriju svojim odjećama, zna (On ono) što taje (sakrivaju oni) i što iznose javno; zaista On je znalac za vlasnicu (tih) prsa (tj. za tajnu koja zaokuplja i muči prsa)". A rekao je (drugi) osim njega: ".... ve haka...." je (što i) "nezele": sišao je (sišlo je, pogodilo je). ".... jehiku...." je (što i) "jenzilu": silazi. "Jeusun" je (oblik) "feulun" od (glagola) "jeistu": izgubio sam nadu (očajavao sam). A rekao je Mudžahid: "..... tebteis...." je (što i) "tahzen": žalosti se. ".... jesnune sudurehum (nagingju svoja prsa)...." je (izraz kojim se označava) sumnja i sumnjanje u (tu) istinu. ".... zato (da) se sakriju od njega...." - od Allaha ako su mogli (tj. ako mognu).

PRIČAO NAM JE Hasen, sin Muhameda sina Sabaha, pričao nam je Hadždžadž, rekao je: rekao je Ibnu Džurejdž: izvijestio me je Muhamed, sin Abada sina Džafera, da je on čuo Ibnu Abasa (da) čita:

"Ela innehum tesnevni suduruhum (Zar ne! Oni su zaista takvi da vrlo mnogo nagingju njihova prsa)....". Rekao je: Pitao sam ga o njemu (o ovome ajetu), pa je rekao: "Ljudi (neki) su bili (takvi da) se stide da se osame (da odu u nužnik), pa (da) dopru ka (tom) nebu (a to znači da im stidni, sramotni organi, udovi ugledaju nebo, okrenu se ka nebu); i (stidjeli su se) da spolno opće (sa) svojim ženama, pa (da) dopru (tj. da im se okrenu spolni udovi) ka (tom) nebu. Pa je sišao taj (ajet; sišlo je to) o njima."

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam od Ibnu Džurejdža, i izvijestio me je Muhamed, sin Abbada sina Džafera, da je Ibnu Abas čitao:

"Ela innehum tesnevni suduruhum (Zar ne! Zaista oni su takvi da se vrlo mnogo nagingju njihova prsa)....". Rekao sam (Ibnu Abbasu koji je imao svoj nadimak Ebul-Abas):

"O Ebul-Abas! Šta je (značenja) "..... vrlo mnogo se nagingju njihova prsa...."?" Rekao je: "Bio je (izvjesni) čovjek (običaja da) spolno opći (sa) svojom ženom, pa se stidi; ili (da) se osami (tj. ili da obavlja nuždu, ispražnjava se), pa se stidi (pa ga je stid). Pa je sišao (ajet): "Zar ne! Zaista oni su (takvi da) se nagingju (savijaju) njihova prsa....".

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Amr, rekao je: Čitao je Ibnu Abas:

"Zar ne! Zaista oni nagingju (savijaju - jesnune) svoja prsa zato (da) se sakriju od Njega; zar ne!, kada traže da se pokriju svojim odjećama....". A rekao je (drugi) osim njega (osim Amra) od Ibnu Abasa (da je on rekao o riječi) ".... jestagšune...." (da) je (ona istoga značenja što i) "jugattune ru'usehum": pokrivaju svoje glave. ".... sie bihim (bilo se je loše za njih)...." je (značenja) bilo je loše njegovo (Lutovo) mišljenje o njegovom narodu (loše je mislio on o svome narodu). ".... ve daka bihim (i stijesnilo se je sa njima)...." je (značenja): sa njegovim gostima (tj. zbog njegovih gostiju bojeći se on da mu goste ne napastuju pripadnici njegovoga naroda). "..... bi kit'in minellejli (u komadu, odsječku od te noći)...." je (značenja): u crnoći (tj. kada se smrkne). ".... ilejhi unibu...." je (što i) "erdžiu": k Njemu se vraćam.

GLAVA

Njegovoga govora: ".... a bilo je Njegovo prijestolje na (izvjesnoj) vodi....".

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb, pričao nam je Ebu Zinad od Aaredža, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Rekao je Allah, moćan je i veličajan je: "Troši (Dijeli, čovječe), trošiću (dijeliću) na tebe!" I rekao je: "Ruka Allaha je puna, neće okrnjiti nju obilna potrošnja (u toj) noći i danu (tj. neće umanjiti ono što je u Božijoj ruci lijevajuće, obilno davanje, darivanje danju i noću razne blagodati koje daje svima stvorenjima)." I rekao je: "Da li ste mislili (Jeste li vidjeli da ono) što je potrošio (podijelio) otkako je stvorio (to) nebo i Zemlju, pa zaista ono nije okrnjilo (ono) što je u Njegovoj ruci. I bilo je Njegovo prijestolje na (toj) vodi, i u Njegovoj ruci je (ta) vaga, spušta i podiže."

".... iaterake (pogodio je tebe)...." je (oblik) "iftealtu" (tj. "ifteale") od (riječi) "arevtuhu" to jest (tj. a "arevtuhu" je značenja što i) "esabtuhu": pogodio sam ga. I od njega (od toga glagola) je (i izreka): "Ja'ruhu va'terani": pogađa njega i poklapa (pokriva) mene. ".... uzimač za njezinu kiku...." to jest: u Njegovoj vlasti i Njegovoj snazi (moći) je. "Anidun", i "anudun" i "anidun je jedno, on (taj izraz označava) pojačanje tiranije (nadmenosti, oholosti, samovolje). ".... i govore (ti) svjedoci....", njegova jednina (tj. jednina od izraza "el-ešhadu") je "šahidun" (svjedok), kao (što je slučaj sa izrazom) "sahibun" (drug - a množina je) "ashabun" (drugovi). ".... ista'merekum...." je (značenja) učinio vas je stanovnicima (Zemlje).

(Rekne se:) "Eamertuhuddare fe hije umra": Nastanio sam ga (u tu) kuću (da stanuje u njoj dok je on živ, ili dok sam ja živ), pa ona (je) životna (tj. ta kuća je doživotna na uživanju); "džealtuha lehu": učinio sam nju (kuću) njemu. ".... nekirehum (smatrao je nepoznatima njih, nije prepoznavao njih)....", i "enkerehum i istenkerehum" je jedno (jednoga značenja). ".... hamidun medžidun (hvaljen, slavjen)....", kao da je on (tj. taj oblik "medžidun") "feilun" od (oblika) "madžidun". "Mahmudun" (je značenje oblika "hamidun", a ta oba oblika su) od "hamide" (hvalio je). "Sidždžilun" je (značenja taj) žestoki veliki. "Sidždžilun i sidždžinun" je (jednoga značenja, istoga značenja). A (harf - slovo) "l" (lam) i "n" (nun) su dvije sestre (tj. dva brata - a to će reći srodni su, i kao takvi, dolaze jedno mjesto drugoga, što i ove dvije riječi potvrđuju, koje imaju isto značenje i oblik s tom razlikom što je u jedne na kraju "l", a u druge "n" - "sidždžilun" i "sidždžinun"). A rekao je (pjesnik) Temim, sin Mukbila:

"I (ponekih) pješaka (što) udaraju (te) kacige jutrom (u ručanicu)
Udaranjem, međusobno se oporučuju za njega (ti) junaci, žestokim."

(To jest: Udaranjem..... žestokim, jakim. U tome stihu je, dakle, upotrebljena riječ "sidždžinun" u značenju žestok, jak. To je svrha navođenja stiha.)

"I ka Medjenu njihovoga brata Šuajba....", to jest: ka stanovnicima Medjena, jer zaista Medjen je (jedan) grad. A slično njemu (slično tome) je: "I pitaj (to) selo....", "i pitaj (tu) karavanu...." - misli (na) stanovnike (toga) sela i karavane. ".... iza vas leđno (tj. iza vaših leđa)....", govori (tj. hoće da kaže): niste se obzirali k Njemu. I govori se (I kaže se za nekoga čovjeka) kada nije izvršio (taj) čovjek njegove potrebe: bio leđima (za leđima) sa mojom potrebom; i: učinio si mene leđno (leđnim, tj. bacio si me za leđa). A (izraz) "ezzihriju" je ovdje (u ovoj poslovi, a ne u ajetu - to) da uzmeš sa sobom (jednu) jahalicu (jahaću životinju) ili (neku) posudu (vreću da) tražiš pomoći u njoj (da je imaš u zaleđu za svaki slučaj). ".... eraziluna...." je (što i) "sukatuna": naš otpadak (naši otpaci, naši nitkovi). ".... idžrami (moje griješenje)....", on (taj izraz) je infinitiv od "edžremtu", a neki (od) njih govori

(da je to od) "džeremtu". "El-fulku" i "el-feleku" je jedno (tj. imaju isto značenje), a ona (ta riječ) je (ta) lađa i lađe. "Mudžraha" (tj. "... medžraha...") je (što i) "medfeuha": njezino odbijanje (tj. njezino kretanje na plovidbu), a on (taj izraz "mudžra, medžra") je infinitiv (glagola) "edžrejtü" (dao sam teći, tj. pokrenuo sam, potjerao sam). A "ersejtü" je (što i) "habestu": zadržao sam. A čita se "... mersaha (njezino ustaljivanje, ukotvljenje)...." od (izraza) "reset hije": ustalila se je ona, "..... ve medžraha (i njezino tečenje, plovljenje)...." od (izraza) "džeret hije": tekla je ona. I (čita se još i ovako): "... mudžriha ve mursiha (davaoca tečenja njoj i ustaljivača nje, tj. njezinoga pokretača i njezinoga ustaljivača, umirivača)...." od (izraza) "fu'ile biha": učinilo se je s njom (to). "Errasijatu" je (značenja) "sabitatun": stalne (ustaljene).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... i govore (ti) svjedoci: Ovi su (oni) koji su lagali na svoga Gospoda; zar ne! prokletstvo Allaha na (te) silnike (nasilnike)!".

Jednina (od riječi) "el-ešhadu" je "šahidun" (svjedok), kao "sahibun" (drug) i "ashabun" (drugovi).

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jezid, sin Zurej'a, pričao nam je Seid i Hišam, rekla su njih dvojica: pričao nam je Katadete od Safvana, sina Muhriza, rekao je:

Dok Ibnu Umer ophodi kadli se pojavi (jedan) čovjek, pa je rekao (pa reče): "O Ebu Abdurahmane!" Ili je rekao: "O Ibnu Umere! Da li si čuo Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da je išta rekao) o (tom) sašaptavanju (tajnom razgovoru između Uzvišenoga Allaha i vjernika na sudnjem danu)?" Pa je rekao: Čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Približite se (taj) vjernik svome Gospodu." A rekao je Hišam: "Biće blizu (taj) vjernik, čak (da) će staviti na njega Svoju stranu, pa će ustanovljavati (utvrđivati, konstatovati) njemu za njegove grijeha: "Poznaješ (li svoj) grijeh taj (i taj)?" Govoriće: "Poznajem, moj Gospode! Govoriće "Poznajem.", dva puta. (To jest: Dva puta će reći: Poznajem.). Pa će reći (Uzvišeni Allah): "Pokrio sam ih (grijeha tvoje, čovječe vjerniče) u (toj) zemnosti (u tvom životu na Zemlji), i opraštam ih tebi danas." Zatim će se saviti stranice njegovih lijepih djela. A što se tiče (tih) drugih, ili (tih) bezvjernika, pa dozivaće se na glavama (tih) svjedoka (tj. pred tim svjedocima): "Ovi su (ti) koji su lagali na svoga Gospoda." A rekao je Šejban od Katadeta: pričao nam je Safvan.

GLAVA

Njegovoga govora: "I takođe je (tj. I takvo je) uzimanje (tj. kažnjavanje) tvoga Gospoda kada je uzimao (kažnjavao ta) sela, a ona su silna (a ona su pravila nasilje); zaista Njegovo uzimanje je bolno, žestoko."

"Errifdul-merfudu" je (što i) "el-avnul-muinu": pomagajuća pomoć (pomažuća, pomoć, tj. pomoć koja pomaže, koristi). "Refedtuhu" je (što i) "eantuhu": pomogao sam ga. "... terkenu...." je (što i) "temilu": nagingjete se (tj. ne nagingjite se, ne nagingjite ka silnicima). "Fe levla kane...." je (što i) "Fe hella kane": Pa zašto nije bilo (doslovno: Pa da li nije bilo). "... utrifu...." je (što i) "uhliku": uništili su se (bili su oni uništeni). A rekao je Ibnu Abas: "... zefirun ve šehikun...." je (jedan glas) žestok i (jedan) glas slab.

(Ima još mnogo tumačenja šta je "zefirun", a šta je "šehikun".)

PRIČAO NAM JE Sadekate, sin Fadla, izvijestio nas je Ebu Muavijete, pričao nam je Burejd, sin Ebu Burdeta, od Ebu Burdeta, od Ebu Musa-a, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista Allah zaista postupa blago (tj. polagano, bez žurbe) za (toga) nasilnika (tj. postupa blago sa tim silnikom), dok (te) kada je uzeo njega (kada ga kazni), nije spasio njega (nije pustio njega sa se riješi kazne - ne oprašta mu)." Rekao je: Zatim je čitao:

"I takođe (I takvo) je uzimanje (tj. kažnjavanje) tvoga Gospoda kada je uzimao (kada je kažnjavao ta) sela, a ona su nasilna, zaista Njegovo uzimanje je bolno, žestoko."

GLAVA

Njegovoga govora: "I uspostavljam (tj. obavljaj tu) molitvu (na) dvama krajevima (toga) dana i (u) blizinama od (te) noći (tj. i u časovima noći koji su blizu dana; ili: u jednoj skupini te noći); zaista (ta) lijepa djela odvođe (tj. poništavaju ta) loša djela; to je (jedna) opomena za (te) opominjače (koji se opominju, koji se sjećaju Uzvišenoga Boga)."

".... ve zulefen...." je (značenja: u jednim) časovima poslije (nekih) časova. I od njega (od toga) se je imenovala (tj. nazvala svojim imenom i) Muzdelifa (jer u nju dolaze hodočasnici u prvim časovima noći; ili zbog toga što se u njoj približuju hodočasnici Uzvišenom Allahu svojim vršenjem propisa hodočašća - zulfetun - zulefun znači i čas, i stepen, stupanj). "Ezzulefu" je stupanj poslije stupnja (stepen poslije stepena). A što se tiče (riječi) "zulfa" (blizina), pa (to) je infinitiv (i ima značenje isto kao što je) od (riječi) "el-kurba": najbliža (rodbina, ili uopće blizina). "Izdelefu" je (što i) "idžtemeu": sakupili su se. ".... ezlefa...." je (što i) "džema'na": sakupili smo.

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jezid, sin Zurej'a, pričao nam je Sulejman Tejmija od Ebu Usmana, od Ibnu Mes'uda, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da je (jedan) čovjek pogodio od (jedne) žene (jedan) poljubac (tj. da je jedan čovjek poljubio jednu ženu tuđu), pa je došao poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je to spomenuo njemu, pa se je spustilo na njega (tj. njemu ovo, tj. ovaj ajet):

"I uspostavi (tu) molitvu (na) dvama krajevima (toga) dana i (u) blizinama (ili: i u časovima te) noći; zaista (ta) lijepa djela odvođe (ponišavaju ta) loša djela; to je (jedna) opomena za (te) opominjače (za koji se opominju i sjećaju Uzvišenoga Allaha)." Rekao je (taj) čovjek: "Je li za mene ova (objava, tj. Je li ovaj ajet vrijedi za mene samoga)?" Rekao je (Muhamed a.s.):

"Za (svakoga) ko je radio sa njom (tj. po ovoj objavi, po ovome ajetu) od moje sljedbe (od moga naroda)."

SURA JUSUFA - NA NJEGA (BOŽIJI) BLAGOSLOV I POZDRAV (ILI: NJEMU BLAGOSLOV I MIR)!

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

A rekao je Fudajl od Husajna, od Mudžahida: ".... mutken (tako neki čitaju umjesto "mutteke'en")...." je (što i) "el-utrudžđu": limun (neka vrsta limuna). Rekao je Fudajl: Limun

je u abesinskom jeziku "mutken". A rekao je Ibnu 'Ujejneta (pričajući) od (jednoga) čovjeka, od Mudžahida: "Mutken" je svaka stvar (što) se je sjekla (odsjekla, presjekla) sa (tim) nožem (tj. pomoću noža). A rekao je Katadete: "... le zu 'ilmin..." je (značenja): činitelj sa (onim, tj. prema onome) što je znao. (Doslovno "le zu ilmin" znači: zaista posjednik znanja, tj. zaista učen, znan.). A rekao je Ibnu Džubejr: "Suvaun" je pehar (toga) Perzijanca (tj. perzijski pehar) koji (je takav da) se sastaju njegova dva kraja, pijahu (bili su običaja da piju) s njime (tj. iz njega) Nearapi (tj. Perzijanci). A rekao je Ibnu Abas: "... tufenniduni..." je (značenja) "tudžehhiluni": smatrate nezalicom mene. A rekao je (drugi) osim njega: "Gajabetun", svaka stvar (što) je dala odsustvovati od tebe (jednoj, nekoj drugoj) stvari, pa ona je "gajabetun".

(To je po nekima podzemna udubina, hodnik takav da ne vidiš stvar koja se u njemu nalazi jer ti vid do nje ne dopire.)

A "eldžubbu" je (taj) bunar koji se nije savio (tj. koji nije uređen i podzidan unutra.). "... bi mu'minin lena..." je (značenja) "bi musaddikin": potvrđivač (tj. nisi onaj koji vjeruje nama, ne vjeruješ nam...). "... ešuddehu (svoju snagu, žestinu, tj. punoljetnost)..." (to) je (vrijeme) prije (nego) da uzme (čovjek da ide) u (to) okrnjenje (svoje snage, tj. to je vrijeme čovjekovoga života prije nego čovjek pođe da nazaduje, da se smanjuje njegova snaga i sposobnost umna i fizička, tjelesna). Govori se: Dopro je svojoj snazi; i: doprli su (oni) njihovoj (svojoj) snazi.

(To jest: "El-ešuddu" se rekne i za jednu osobu i za više osoba, pa se zbog toga smatra da je to imenica koja nema množine, ili imenica u množini koja nema jednine.)

A rekao je neki (od) njih (stručnjaka za jezik): Jednina nje (te riječi "el-ešuddu") je "šeddun". A "el-muttekeu" je (ono) što si se naslonio na njega radi pića, ili radi pričanja (razgovora) ili radi hrane (jela). A neistinu je rekao (onaj) koji je rekao (da to znači) limun. I nije u govoru Arapa (taj) limun (tako nazivan). Pa pošto se je prepiralo na njih (protiv njih pošto su iznešeni dokazi) za (to) da je ono (značenje te riječi taj) naslonjač od (nekih) jastuka, pobjegli su ka gore od njega (od tvrđenja da je to limun), pa su rekli: Samo je ono "el-mutku", sa sukunom (na harfu, slovu) "t". A "el-mutku" je samo kraj sikilja (klitoris), i od toga (tj. i zbog toga) reklo se je njoj (tj. rekne se ženskoj osobi) "metkau" (žena koja ima klitoris, koja nije obrezana, osunećena), i "ibnul-metkai" (sin neobrezane). Pa ako je bilo (bio) tude limun (kakvoga limuna, tj. ako se radi tude u ajetu o kakvome limunu), pa zaista on je (bio) poslije (toga) naslonjača (tj. poslije jela za vrijeme kojega su se naslonjali na naslonjač). "... šegafeha..." govori se (da to znači što i) "belega ila šigafiha": dopro je do njezinoga "šigafa", a on (šigaf) je oklop (omot) njezinoga srca. A što se tiče "šeafefa", pa (to je) od (riječi) "mešufun": lud (poludio, izbezumljen, rasejan). "... asbu..." je (značenja) "emilu": nagingjem (nageću). "... adgasu ahlamin..." je (ono) što nema (nikakvoga) tumačenja za njega (nema mu nikakvoga protumačenja). A "eddigsu" je punjenje (te) ruke (tj. pregršt ruke, šaka) od sijena (trave) i (onoga) što je slično njemu (tome). I od njega je: "I uzmi sa tvojom (svojom) rukom svežanj (tj. šaku, pregršt, smotuljak jedan)..." (a) ne od Njegovoga govora "..... adgasu ahlamin...", jednina njezina (tj. jednina od riječi "adgasu") je "digsun". "..... nemiru..." je od (riječi) "el-miretu": hrana, životne namirnice (naročito koje je čovjek pohranio). "... i povećavamo sebi mjerenje (jedne) deve..." (tj. dobili smo više za toliko koliko što nosi (jedna) deva (za tovar deve). "... ava ilejhi..." je (značenja) "damme ilejhi": privukao je k njemu (k sebi). "Essikajetu" je (što i) "mikjalun": posuda (za mjerenje). "... istejesu..." je (što i) "je'isu": očajavali su (izgubili su nadu oni). "... i ne očajavajte od milosti Allaha...", značenje njegovo je (ta) nada (nadanje). "... halesu nedžijjen..." je (značenja) "iaterefu nedžijjen": povodili su se tajno (doslovo: poznavali su se tajno; a to će reći: odstranili su se, osamili su se tajno). A (ta) množina (od "nedžijjun") je "endžijetun".

"Jetenadževne" (međusobno se sašaptavaju, tajno razgovaraju). Jedan (taj) je "nedžijjun", a (ta) dva i (ta) množina (tj. i za dvojicu i za više njih opet izraz) je "nedžijjun" i (nekad i množina od toga) "endžijetun". "..... tefte'u...." je (značenja) "la tezu": nećeš prestati (Neprestano činiš). "..... haredan...." je (značenja) bolestan (opao od bolesti, usahnuo, pokvarenoga tijela od bolesti), topi (rastopi) tebe (ta) tuga (žalost). ".... tehassesu...." je (značenja) "tehaberu": izvijestite se (nastojte sebi pribaviti vijest, vijesti, podatke). ".... muzdžatin...." je (što i) "kaliletin": malene (malena, mala, malobrojna). ".... gašijetun min 'azabillahi (jedna poklapačica od kazne Allaha)...." je (izraz koji ovim načinom znači jedna Božija kazna) opća, obuhvatna.

GLAVA

Njegovoga govora: "... i upotpunjava Svoju blagodat na tebe i na rod (obitelj) Jakuba kao što je upotpunio nju na tvoja dva oca (djeda i pradjeda) otprije Ibrahima i Ishaka.....".

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Abdusamed od Abdurahmana, sina Abdullaha sina Dinara, od njegovoga oca, od Abdullaha, sina Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Plemeniti je sin plemenitoga, sina plemenitoga sina plemenitoga (Ili: Plemeniti je sin plemenitoga, (koji) je sin plemenitoga (koji) je sin plemenitoga): Jusuf, sin Jakuba sina Ishaka sina Ibrahima."

GLAVA

Njegovoga govora: "Zaista već je bilo u Jusufa i njegove braće (nekih) znakova za (te) pitače (za te koji pitaju, ispitivaju).".

PRIČAO MI JE Muhamed, izvijestio nas je Abdete od Ubejdulaha, od Seida, sina Ebu Seida, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, rekao je:

Upitao se je (Upitan je) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (o tome) koji čovjek (između ljudi) je najplemenitiji, (pa) je rekao:

"Najplemenitiji (od) njih kod Allaha je najbogobojazniji (od) njih." Rekli su: "Nije o ovome (da) pitamo tebe (Ne pitamo te o tome; Ne pitamo te za to). Rekao je: "Pa najplemenitiji (od tih) ljudi je Jusuf, vjerovijesnik Allaha, (koji) je sin vjerovijesnika Allaha (koji) je sin vjerovijesnika Allaha (koji je) sin prijatelja Allaha (ili: Jusuf, vjerovijesnik Allaha, sin vjerovijesnika Allaha, sina vjerovijesnika Allaha sina prijatelja Allaha)." Rekli su: "Nije o ovome (da) pitamo tebe (Ne pitamo te o tome)." Rekao je: "Pa o rudnicima (tj. o plemenima tih) Arapa pitate (li) mene?" Rekli su: "Da." Rekao je:

"Pa najbolji (između) vas u predislamlju su najbolji (između) vas (i) u Islamu kada su razumjeli (shvatili propise Islama)." Slijedio je njega (Abdeta) Ebu Usamete od Ubejdulaha.

GLAVA

Njegovoga govora: "... rekao je: Nego uljepšale su vama vaše duše (nekakvu) stvar; pa lijepo strpljenje je (moj postupak u ovome slučaju)....".

".... sevvelet...." je (što i) "zejjenet": nagizdala je (nakitila je).

PRIČAO NAM JE Abdulaziz, sin Abdullaha, pričao nam je Ibrahim, sin Sa'da, od Saliha, od Ibnu Šhaba. Rekao je: A pričao nam je Hadždžadž, pričao nam je Abdullah, sin Umera, Numejrija, pričao nam je Junus, sin Jezida, El-Ejlja, rekao je: čuo sam Zuhriju, čuo sam 'Urveta, sina Zubejra, i Seida, sina Musejjeba, i 'Alkameta, sina Vakkasa, i Ubejdulaha, sina Abdullaha, od hadisa Aiše, supruge Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, kada su rekli njoj stanovnici (te) laži (tj. ti lažovi ono) što su rekli, pa je očistio nju (Aišu) Allah (tj. objavio je njezinu, njenu nevinost). Svaki (pojedinač) pričao je meni (jednu) skupinu (pojedinsti) od (toga) hadisa. Rekao je (između ostaloga) Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ako si (ti, Aišo,) bila čista (nevinna), pa očistiće tebe Allah. A ako si bila učinila (neki) grijeh, pa traži oprost (od) Allaha, i pokaj se k Njemu." Rekla sam: "Zaista ja tako mi Allaha neću naći (tj. ne nalazim nikakvoga drugoga) primjera osim oca Jusufovoga:

"..... pa lijepo strpljenje je (moj postupak), a Allah je (onaj) od koga se traži pomoć na (ono, tj. protiv onoga) što opisujete." I spustio je Allah (ajete): "Zaista (oni) koji (su) donijeli (tu) laž su (jedna) družina od vas..." (to) deset ajeta.

PRIČAO NAM JE Musa, pričao nam je Ebu Avante od Husajna, od Ebu Vaila, rekao je: pričao mi je Mesruk, sin Edžde-a, rekao je: pričala mi je Umu Rumana, a ona je mati (majka) Aiše, rekla je:

Dok smo ja i Aiša (sjedile), uzela je nju (ta) vrućica (groznica), pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Možda je (to) u pričanju (tj. Možda je to zbog pričanja koje) se je pričalo (o njoj)." Rekla je (Umu Rumana): "Da." I sjela je Aiša (ustavši, podigavši se sa postelje, pa) je rekla: "Primjer moj i primjer vaš je (ili: Primjer mene i primjer vas je) kao Jakuba i njegovih sinova:

"..... nego uljepšale su vama vaše duše (nekakvu) stvar; pa lijepo strpljenje je (moj postupak), a Allah je (onaj) od koga se traži pomoć na (ono) što opisujete."

GLAVA

Njegovoga govora: "I htjela je njega (tj. zavodila, nastojala je da zavede njega žena) koja (je ta što) je on u njezinoj kući (da ga zavede) od njegove osobe (na preljub sa njom), i pozaključavala je (ta) vrata i rekla je: hodi ti (dođi ti)!....".

A rekao je 'Krimete: "Hejte leke" u havranijskom jeziku znači (ono što u arapskom književnom jeziku znači) "helumme" (Ovamo!). A rekao je Ibnu Džubejr (da "hejte leke" znači: "Tealeh" (tj. Dođi!).

PRIČAO MI JE Ahmed, sin Seida, pričao nam je Bišr, sin Umera, pričao nam je Šubete od Sulejmana, od Ebu Vaila, od Abdullaha, sina Mes'uda:

".... kalet hejte leke....", rekao je: I čitamo njega (ovaj ajet) samo kao što smo se poučili njega (tj. kao što smo poučeni da čitamo njega; riječ "hejte" čitaju neki "kurrai" - čitači, učači Kur'ana na drugi način, čak se navode četiri druga načina čitanja te riječi). ".... mesvahu...." je (što i) "mukamuhu": njegovo prebivanje (prebivalište, boravište). A ".... elfeja...." je (što i) "vedžeda": našli su njih dvoje. ".... našli su (oni) svoje očeve....". "..... elfejna (našli smo)....". A od Ibnu Mes'uda (da je on čitao ajet "Bel adžibte ve jesharune." na ovaj način): "Bel adžibtu ve jesharune (Nego čudim se (ja), a ismijavaju se (oni).)".

(Veli se - Kaže se da je ovdje ovo naveo Buharija da pokaže i podsjeti da neki i riječ "hejte" čitaju "hejtu" kao što i riječ "adžibte" neki čitaju "adžibtu".)

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan od Aameša, od Muslima, od Mesruka, od Abdullaha (Mesudovoga), bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da su Kurejševići (bili proklinjati, proklinjani) pošto su bili spori (tj. pošto su odgađali, zaostajali) od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, sa Islamom (sa primanjem Islama), rekao je (Muhamed a.s.):

"Moj Bože! Budi dosta meni (Ti protiv) njih sa sedam (nerodnih godina) kao sedam (godina gladnih za vrijeme) Jusufa." Pa je pogodila njih (jedna takva) godina (koja) je obrijala (tj. uništila) svaku stvar (sve), čak su jeli (oni te) kosti, čak je počeo (izvjesni) čovjek (da) pogleda (gleda) ka (tome) nebu, pa vidi između sebe i između njega (neba nešto) kao (taj) dim. Rekao je Allah:

"Pa očekuj sebi dan (kada) će donijeti (to) nebo (jedan) dim jasan.". Rekao je Allah: "Zaista mi smo otkrivači (otklanjači te) kazne malo, zaista vi ste vraćajući (tj. vi ćete se ponovno vratiti u bezvjerstvo)". Pa zar će se otkriti (tj. otkloniti) od njih (ta) kazna (na) sudnjem danu?! A već je prošao (taj) dim, i prošlo je (to) upropaštavanje (pogubljenje)."

GLAVA

Njegovoga govora: ".... pa pošto je došao njemu (taj) poslanik, rekao je: "Vrati se ka tvome (svome) gospodar, pa pitaj njega: šta je umu (onih) žena (tj. šta je bilo onim ženama) koje su isjekle (iskrižale) svoje ruke? Zaista moj gospodar za njihovu varku je znan." Rekao je: "Šta (je) vaše stanje (tj. Šta vam je bilo) pošto ste htjele Jusufa (da zavedete) od njegove osobe?" Rekle su (one): "Osim Allaha!" (tj. "Daleko je Allah od svega lošega i ružnoga! Sveti Bože!").....".

A "haše" i "haša" su (riječi kojima se iskazuje jedno) udaljavanje (odstranjivanje) i izuzimanje (nekoga od nedolichnih osebina, osobina; a posebno izražavanje da je Allah daleko od onoga svega što Njemu ne dolikuje, izražavanje da se On od svega nedolichnoga izuzima). ".... hashasa...." je (što i) "vedaha": bio je jasan (bilo je jasno; jasno je).

PRIČAO NAM JE Seid, sin Telida, pričao nam je Abdurahman, sin Kasima, od Bekra, sina Mudara, od Amra, sina Harisa, od Junusa, sina Jezida, od Ibnu Šihaba, od Seida, sina Musejbeba, i Ebu Selemeta, sina Abdurahmana, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Pomilovao Allah Luta (ili: Smilovao se Allah Lutu)! Zaista već je bio (na putu da) se sklone (skloni) ka žestokom (jakom) uglu. A da sam ostao u (tom) zatvoru (hapsu) što je (tj. koliko je dugo) ostao Jusuf, zaista bih se odazvao (odmah tom) pozivaču. I mi smo preči od

Ibrahima (da tražimo ono što je on tražio) pošto je (tj. kada je) rekao njemu: "..... a zar nisi vjerovao (a zar ti to ne vjeruješ)?" Rekao je: "Da, ali zato (da) se smiri moje srce.....".

GLAVA

Njegovoga govora: "Te kada (Čak kada) su očajavali (ti) poslanici (Moji)....".

PRIČAO NAM JE Abdulaziz, sin Abdullaha, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, od Saliha, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Urvete, sin Zubejra, od Aiše, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od nje, rekla je njemu, a on pita nju o govoru Allaha, uzvišen je:

"Čak (Te) kada su očajavali (ti Moji) poslanici.....", rekao je: Rekao sam: "Da li "kuzibu", ili "kuzzibu"?" Rekla je Aiša: "Kuzzibu."

(Riječ "kuzibu" znači: izvijestili su se za laž, lažno su obaviješteni; a "kuzzibu" znači: oglašavani su za lažove, smatrani su lažovima. Ta se riječ nalazi u tekstu navedenoga ajeta u početku GLAVE, ali nije odmah u cijelosti sav tekst u GLAVI naveden.)

Rekao sam: "Pa već su se uvjerali da njihov narod (tj. da su ljudi njihovoga naroda) smatrali za lažove njih, pa šta je ono sa (tom) mišlju (tj. šta znači ta riječ "zannu": mislili su, smatrali su)?" Rekla je: "Da, tako mi života zaista već su se (oni čvrsto) uvjerali u to." Pa sam rekao njoj: "..... i mislili su da su oni već (u takvom položaju da) se njima slagalo (da su lažno obaviješteni o tome da će im doći pomoć od Uzvišenoga Allaha)....". Rekla je: "Zaštita Allaha (tj. Sačuvaj Bože)! Nisu bili (Božiji) poslanici (takvi da) misle (tj. Ne mišljaše oni) to o svome Gospodu." Rekao sam (Pitao sam): "Pa šta je ovaj ajet (htio da izrazi, da rekne)?" Rekla je: "Oni su sljedbenici (tih) poslanika (Božijih, i to oni sljedbenici) koji su vjerovali u svoga Gospoda i potvrđivali su njih (poslanike, tj. smatrali su ih za istinite), pa je dugo bilo (to njihovo) iskušenje, i odgodila se je od njih (Božija) pomoć (do zadnjega časa). Te kada su očajavali (izgubili nadu Božiji) poslanici od (svakoga onoga) ko je smatrao za lažove njih od (ljudi) njihovoga naroda, i mislili su (Božiji) poslanici da su (i) njihovi sljedbenici već smatrali (tj. da su već počeli da smatraju) za lažove njih, došla je (došla bi) njima (poslanicama) pomoć Allaha kod toga (u tom momentu, času)."

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije, rekao je: izvijestio me je Urvete, pa sam rekao:

"Možda ona (ta riječ u ajetu da) je ".... kuzibu...." olakšano (bivši slovo "z", tj. nije dvostruko, udvojeno)." Rekla je: "Zaštita Allaha, (Sačuvaj Bože, od značenja) sličnoga njemu!" (Tj. od značenja koje bi se dobilo kada bi se tako čitala ta riječ.)

SURA RA'D (SURA RA'DA; SURA GRMLJAVINE)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA, MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Abas: "... kao prostirač svojih dvaju dlanova (šaka)...." (to) je primjer (toga) idolopoklonika koji je obožavao sa Allahom (neko) božanstvo (drugo) osim Njega, (njegov primjer je) kao primjer (toga) žednoga koji pogleda k svojoj mašti (tj. u mašti, u zamisli) u (tu) vodu iz daleka, i on hoće da dohvati nju, a neće moći (tj. a ne može da je dohvati). A rekao je (drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): ".... sehhare...." je (što i) "zellele": potčinio je (učinio je poniznim). "..... mutedžaviratun...." je (što i) "mutedanijatun": međusobno blize. "El-mesulatu", jednina njezina je "mesuletun", a ona je (tj. a ta riječ znači

te) priličnosti i sličnosti. A rekao je: "..... osim slično danima (onih) koji su prošli (postojali prije vas).....". "..... bi mikdarin....." je (što i) "bi kaderin": sa (jednom) količinom (ili: sa jednom odredbom). "..... muakkibatun....." su (jedni) anđeli čuvari, smjenjuju prvi od njih zadnje (doslovno: smjenjuje prva od nje zadnju; a to će reći: od te skupine anđela koji prate i čuvaju ljude dvije su smjene: prvu slijedi uzastopice, ustopice druga, zadnja). I od njega (od toga značenja) reklo se je (rekne se) "el-akibu": slijedeći (idući, naredni, tj. slijedeće pokoljenje, naraštaj, generacija). Govori se: "akkabtu fi eserih" (slijedio, došao sam u njegovome tragu, tj. došao sam za njim odmah, ustopice). "El-mihalu" je (što i) "el-ukubetu": kazna. "..... kao (taj) prostirač svojih dvaju dlanova ka (toj) vodi...." zato (da) zgrabi na (tu) vodu (tj. da uhvati tu vodu). "..... rabijen (povećavajući se, rastući)...." (to) je od (glagola) "reba" (povećavao se je), "jerbu" (povećava se on). "..... ili (kakve) robe pjena slična njemu....", roba (ta) je (ono) što (je takvo, to da ti) nauživaš se sa njim (tj. što je takvo da se koristiš s njime). "..... džufaen (upijanjem, isušanjem, tj. neiskorišćeno, beskorisno)...." (a ta riječ "džufaen" je od izraza): "edžfe'etil-kidru" (bacio je lonac pjenu, tj. prestao se je pjeniti lonac, a to se za lonac kaže onda) kada je proključao, pa se nadvisila (nad) njega (ta) pjena, zatim se smiri, pa ode (ta) pjena bez (ikakve) koristi; pa također se (tako) razlikuje (ta) istina od (te) neistine. "El-mihadu" je (što i) "el-firašu": dušek (postelja). "..... jedreune...." je (što i) "jedfeune": odbijaju (tj. odvrćaju, uzvrćaju). "Dere'tuhu anni" je (značenja "defa'tuhu": odbio sam ga (od sebe). "..... selamun alejkum....", to jest: "jekulune selamun alejkum" (govore oni: Pozdrav na vas!). "..... ve ilejhi metabi" je (značenje riječi "metabi" što i) "tevbeti": pokajanje moje ("..... i k Njemu je moje pokajanje."). "..... e fe lem jej'es...." je (značenja) "lem jetebejjen": nije se razjasnilo ("..... pa zar nije bilo jasno? zar se nije razjasnilo...."). "..... kariatun...." je (što i) "dahijetun": nesreća. "..... fe emlejtun...." je (što i) "etaltu": oduljio sam (otegnulo sam - a riječ "emlejtun" dolazi, nastala je) od (riječi) "el-melijju" i "el-milavetu" (el-mulavetu, melijjun: dugo vremena; milavetun i mulavetun: jedno, vrijeme, časak, ili dulji čas vremena). I od njega (tj. od toga) je "..... melijjen (dugo vremena, dulje vrijeme)....". A govori se za (taj) prostrani dugački (predjel) od Zemlje "melen minelerdi (jedna uvala, udolina od Zemlje)". "..... ešekku...." je (što i) "ešeddu": žešći (jači, oštiji), (a ešekku je drugi i treći stepen pridjeva) od (riječi) "el-mešekkatu" (teškoća). "..... muakkibun....", (što i) "mugajjirun": mijenjač (promjenjivač, izmjenjivač).

A rekao je Mudžahid: "..... mutedžaviratun (susjedne, blize parcele, komadi)....", dobri (između) njih i nevaljali (između) njih, neobrađeni (nekultivisani dijelovi, komadi zemlje). "..... sinvanun...." su (te) dvije palme ili više u jednome korijenu (tj. iz jednoga korijena). "..... ve gajru sinvanin...." je sama ona (jedna palma iz jednoga korijena). "..... sa jednom vodom (je sve natapano)....", kao dobar (dio, odjeljak od) sinova čovjeka (nekoga, ili: sinova Adema, praoca ljudi) i nevaljali (dio od) njih, otac njihov je jedan (tj. otac jedan i onih dobrih i onih nevaljalih). "..... essehabessikale (teške oblake - stvara, daje)...." (a to je oblak) koji je (taj što je) u njemu (ta) voda. "..... kao rasprostirač (prostirač) svojih dvaju dlanova...." (to znači): doziva (tu) vodu sa svojim jezikom i daje znak ka njoj sa svojom rukom, pa neće doći (pa ne dolazi) njemu nikada (ta voda na taj način). "..... tekle su doline sa svojom količinom...." (to znači): napuni (bujica) utrobu doline (cijelu dolinu). "..... pjenu rastuću (povećavajuću)....", "zebedussejli" (pjena te bujice) je (isto što i) nevaljaština (tj. rđa, hrđa toga) gvožđa i (toga) nakita (a to će reći da riječ "zebedun" znači i mulj, muljež bujice).

Njegovoga govora: "Allah zna šta nosi svaka ženka (ženska osoba, ili žensko biće) i šta okrnjuju (te) materice (maternice)....".

"Gida" je (što i) "nukisa": Okrnjilo se je (a može da znači: potonulo je, otišlo je u zemlju, utonulo je).

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Ma'n, rekao je: pričao mi je Malik od Abdullaha, sina Dinara, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Ključevi (toga) odsutnoga (tj. nepoznatoga, tajnoga) su pet (tajni što) ne zna njih (niko drugi) osim Allah: Neće znati (Ne zna ono) šta je u sutra (tj. u sutrašnjem danu, šta će biti sutra, ne zna niko) osim Allah; i ne zna šta okrnjuju (te) materice (maternice niko) osim Allah; i neće znati (ne zna uvijek pouzdano, sigurno) kada dolazi (ta) kiša nijedan (tj. niko) osim Allah; i neće znati (ne zna nijedna) duša (tj. osoba) u kojoj zemlji će umrijeti (ona) i neće znati (ne zna niko) kada će ustati (nastati, biti) Čas osim Allah."

SURA IBRAHIMA - NA NJEGA (BOŽIJI) BLAGOSLOV I POZDRAV (SPAS; ILI: BLAGOSLOV MU I MIR)!

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

GLAVA:

Rekao je Ibnu Abas: "... hadin...." je (što i) "da'in": pozivač (na pravi put). A rekao je Mudžahid: "Sadidun" je gnoj (gnjoj iz rane) i krv. A rekao je Ibnu 'Uzejnete (govoreći on o značenju): "..... spomenite (vi) blagodat Allaha na vas (tj. prema vama, vama koju je dao)...." (da to znači): ruke Allaha i Njegove danove (dane).

(Pod rukama Allahovim misli se na Allahove blagodati i darove, a pod Allahovim danovima, danima misli se na događaje koji su se desili u prošlim vremenima.)

A rekao je Mudžahid: "..... od svega (onoga) što ste pitali (molili, tražili) njega (ili: od Njega)...." (to znači: što) ste željeli k Njemu u njemu (tj. što ste god izrazili želju k Njemu za njega - za nešto). "..... traže nju (stazu, put) krivinom...." (to) je (značenja): traže (oni) za nju (tj. njoj - stazi neku) krivinu (iskrivljenje, tj. nastoje da s prave staze odu na krivu, pogrešnu). "I pošto je oglašio se vaš Gospod...." (to znači: pošto) je obavijestio vas (dao na znanje vama), oglašio je vama. ".... vratili su (oni) svoje ruke u svoja usta....", ovo je (jedan) primjer (o onome što) su odustali (oni) od (onoga) što se je njima zapovjedilo za njega (da ga vrše). "..... Moga mjesta....", (to znači: mjesta čovjekovoga stajanja pred Allahom na sudnjem danu) gdje će podignuti njega (čovjeka) Allah (da čovjek stoji) pred Njim. ".... od iza njega....", (to) je (značenja) "kuddamehu": pred njim. "..... vama sljedbenici....", jednina nje (te riječi "tebean") je "tabiun" (sljedbenik), kao (što) je "gajebun" i gaibun" (gaibun: odsutan, gajebun: odsutni). ".... sa povikivačem vas (tj. povikivač vas u pomoć)....", (to) je od glagola "istasrehani" (a to je što i) "istegaseni": tražio je pomoć (od) mene; "jestasrihuhu": povikuje (u pomoć) njega; (a to) je od (riječi) "surahun": vikanje (glasno dozivanje uz deranje). "..... ve la hilale (tj. ve la hilalun: i nema međusobnoga prijateljstva, druženja)....", (riječ "hilalun") je infinitiv od (glagola) "haleltuhu hilalen": družio sam se (sa) njim druženjem (međusobnim). A dozvoljava se (tj. moguće je da riječ "hilalun" bude) takođe množina (od) "hulletun" (prijateljstvo, prijatelj) i (množina) "hilalun" (prijateljstva, prijatelji). "..... udžtusset...." je

(značenja) "ustu'silet": iskorijenila se je (iščupala se je iz korijena, uništeno je njezino tijelo u cijelosti).

GLAVA

Njegovoga govora: "..... kao (jedno) stablo lijepo (dobro), njegov korijen je stalan (čvrst), a njegov ogranak (njegov vrh, vrh toga stabla) je u (tom) nebu. Daje svoje jelo (tj. svoj plod to stablo u) svakom času (vremenu).....".

PRIČAO MI JE Ubejd, sin Ismaila, od Ebu Usameta, od Ubejdulaha, od Nafi-a, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, rekao je:

Bili smo kod poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"Izvijestite me o (jednom) stablu (koje) sličići (ličići čovjeku muslimanu); ili (koje) je kao (taj) čovjek musliman: na opada njegovo lišće, i ne, i ne, i ne, daje svoje jelo (svoj plod u) svakom času (tj. Kažite mi koje je to drvo)?"
(To je kao postavljena zagonetka. Veli se da riječi i ne, i ne, i ne - i ne prekida se njegov plod, i ne gubi se njegova sjena, hlad i ne pokvari se njegova korist.)

Rekao je Ibnu Umer: Pa je palo u moju dušu (tj. na moj um, u moju misao) da je ona (da je ta voćka, to drvo) palma, a vidio sam Ebu Bekra i Umera (da) njih dvojica ne govore (ništa), pa sam mrzio da (i ja) govorim. Pa pošto nisu govorili (nijednu) stvar (ništa), rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ona je palma (To je palma)." Pa pošto smo ustali, rekao sam Umeru: "O moj oče (O babo; O taticice)! Tako mi Allaha zaista već je bilo palo u moju dušu (misao, pomisao) da je ona palma (pomislio sam da je to palma)." Pa je rekao: "Šta je spriječilo tebe da govoriš (tj. da rekneš, da kažeš)?" Rekao je: "Nisam vidio vas (da) govorite, pa sam mrzio (bilo mi je nezgodno) da govorim (ja), ili (da) reknem (jednu) stvar (išta)." Rekao je Umer: "Zaista da budeš (bio) rekao nju (Zaista da si rekao; da si kazao taj odgovor), draže je meni (k meni bilo, draže bi mi bilo, tj. draže bi bilo meni) od toliko i toliko."

GLAVA:

"Učvršćuje Allah (one) koji su vjerovali sa (tim) stalnim (čvrstim) govorom....".

PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, pričao nam je Šubete, rekao je: izvijestio me je Alkamete, sin Mersed, rekao je: čuo sam Sada, sina Ubejdeta, od Bera-a, sina Aziba, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Musliman kada se je pitao (tj. kada se bude pitao, kada bude pitan, upitan) u (svome) grobu, svjedočice da nema božanstva osim Allah i da je Muhamed poslanik Allaha, pa to je (tj. to znači) Njegov govor:

"Učvršćuje Allah (one) koji su vjerovali sa (tim) stalnim (sa tim čvrstim) govorom u (tom) životu najbližem i zadnjem (tj. u životu na ovome svijetu i na onome drugom svijetu).....".

GLAVA:

"Zar nisi vidio (tj. gledao) ka (onima) koji su zamjenjivali blagodat Allaha bezvjerstvom....".

"Zar nisi znao....", (to) je kao Njegov govor: "Zar nisi vidio kako.....", "Zar nisi vidio (gledao) ka (onima) koji su izašli.....".

"El-bevaru" je (što i) "el-helaku": propast; (a glagolski oblici od te riječi "bevarun" su) "bare" (on je propao), "jeburu" (propada, propašće), "bevren" (propadanje). "... kavmen buren....", je (što i) "halikine": propali (propao narod, propali ljudi).

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan od Amra, od 'Ata-a, čuo je Ibnu Abasa (da je tumačio slijedeći ajet, tj. ajet): "Zar nisi vidio (gledao) ka (onima) koji su zamjenjivali (zamijenili) blagodat Allaha bezvjerstvom.....", rekao je: Oni su (tj. To su) bezvjernici stanovnika Meke.

SURA HIDŽRA (SURA HIDŽR)

A rekao je Mudžahid (tumačeći riječi Kur'ana): "..... put na Mene ispravan." Istina se vraća ka Allahu i na Njega je njezin put. (Ima još mnogo drugih tumačenja izraza "alejje: na Mene"). "... zaista u vođi jasnome.", (to znači): na (jasnome tome) putu.

A rekao je Ibnu Abas: "Le amruke....." je (što i) "Le ajšuke": Zaista tvoj život (je moja zakletva, tj. Kunem se tvojim životom.....). "..... narod (ljudi nekakvi) nepoznati.", (to znači): Nije poznavao (nije poznao) njih Lut (Lot). A rekao je (drugi) osim njega (Ibnu Abasa): "..... knjiga poznata.", je rok (tačno određen i zapisan u knjizi sudbine). "Lev ma tetina....." je (što i) "Hella tetina": "Daj donesi nama.....". "Šije'un" je (što i) "umemun": Narodi. A za (te) dobre takođe su narodi (tj. A takođe i dobri imaju narode - a pod dobrima se misli na dobre Božije sluge, robove koje je Uzvišeni Allah odlikovao i obdario nečim mimo druge obične dobre vjernike; u kršćanstvu se zovu sveci, sveti ljudi).

A rekao je Ibnu Abbas: "..... juhreune." je (značenja) "musri'ine": žureći (žureći se oni, tj. oni žure, žure se). "..... lilmutevessimine.", je (značenja) "linnazirine": za (te) gledače (tj. promatrače). "..... sukkiret....", je (značenja) "guššijet": pokrila se je (zastrla se je, tj. pokrivena su, zastrla su, obmanuta su naša osjetila vida). "..... burudžen (kule)....", je (značenja) položaje (mijene toga kretanja) Sunca i Mjeseca. "... levakiha...." je (značenja) "melakiha" (a "melakiha" je množina od) "mulkihaten" (tj. od "mulkihatun"): oplođavajuća (ili: vodonosna, kišonosna - pa "levakiha" onda znači: oplođavajuće vjetrove, ili: vodonosne vjetrove, tj. vjetrove koji izazivaju kišonosne oblake). "... hame'in....", je skupina (tj. množina od riječi) "ham'etun", a ono je (tj. a to je izvjesno) blato promijenjeno (tj. pocrnjelo, crno blato uz kakvu vodu što se nalazi). A "el-mesnunu" je (značenja) "el-mabubu": izljeveno, proljeveno (proliveno). "... tevdžel...." je (značenja) "tehaf": plaši se (tj. ne plaši se - la tevdžel). "... dabire....", je (značenja) "ahire": zadnje (zadnji dio, kraj). "... le bi imamin mubinin (zaista u (jednom) vođi jasnom).", vođa (taj izvjesni) je (sve ono) što se povodiš i upućuješ se sa njim (za njim). "Essajhatu" je (značenja) "el-heleketu": propast.

"Osim (onoga sotone, đavola koji) je sebi ukrao (taj) sluh (prisluh, tj. koji je prisluhom ukrao, prisluskivao od meleka, anđela), pa je slijedio njega plamen (ili meteor) jasni (a to će reći: pa je pogodio njega plamen, pa je spalio njega-toga đavola - jasni plamen)."

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan od 'Amra, od 'Ikrimeta, od Ebu Hurejreta, dopire s njim (s pričanjem) Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

Kada je sudio (odredio) Allah (izvjesnu neku) stvar u (na tom) nebu, udarili su (tj. udare izvjesni) anđeli sa svojim krilima ponižavajući se (oni, tj. a oni su ponizni) Njegovome govoru (sudbini - i glas, zvuk, ton, krila od meleka zvekne) kao lanac na kamenu (glatkome). (Ili: - i glas Allahovoga govora i zapovjedi zvekne kao taj izvjesni lanac na kamenu). Rekao je Alija: I rekao je (i drugi) osim njega (osim Sufjana: na) kamenu. Provodi (Allah) njima (anđelima) to (što je dosudio, odredio, tj. Stavlja im na znanje Svoj govor i odredbu na taj opisani način i opisanim glasom). Pa kada se je otklonio strah od njihovih srca, rekli su (reknu ti anđeli pitajući oni najodabranije anđele kao što je Džibril i drugi):

"Šta je to rekao vaš Gospod?" Rekli su (tj. Reknu ti najodabraniji anđeli kao odgovor svakome onome) koji je rekao (tj. koji je pitao - njemu reknu, odgovore mu): "Istinu (je rekao Uzvišeni Allah tu i tu, takvu i takvu istinu je rekao), i On je (taj) Uzvišeni, Veliki." Pa čuju nju (tu riječ od anđela đavoli, sotone) kradljivci (toga) sluha (slušanja), a kradljivci (toga) sluha su ovako (postavljeni): jedan iznad drugoga. I opisivao je Sufjan (to) sa svojom rukom i rastavljao je (tj. pravio bi pukotine, razmake) između prsta svoje desne ruke, postavio je (postavio bi) njih neke (od) njih iznad nekih (da prikaže kako su oni postavljeni na razmaku u nebeskim visinama). Pa ponekad je stigao (stigne, pogodi taj) plamen (ili: taj meteor toga đavola) prislušivača prije (nego) da baci nju (tu riječ) ka svome drugu (ispod sebe), pa spali (plamen, meteor) njega (đavola). A ponekad ne stigne (nije stigao, pogodio) njega (plamen), čak (da uspije, pa uspije da) baci (da prenese) nju ka (onome) koji slijedi njega, ka (onome) koji je on niže od njega, čak (da) bace (tj. dobace đavoli, sotone) nju (riječ) ka Zemlji (tj. na Zemlju). A ponekad je rekao (u pričanju) Sufjan: čak (da ta riječ) stigne (dopre) ka Zemlji, pa se baci (pa se stavi, prenese) na usta (izvjesnoga) mađioničara (opsjenara, gatara, proricača sudbine), pa (on-taj mađioničar) slaže sa njom (tj. uz nju - uz tu istinitu riječ jednu od prave sudbine još) stotinu laži, pa biva istinit (pa ga smatraju za istinitoga u svemu što god rekne, ti neupućeni ljudi tako ga smatraju), govore (ti neki ljudi):

"Zar nije izvijestio (on) nas (na) dan taj i taj (da) će biti to i to (tako i tako), pa smo našli njega (tj. to) istinom (tj. da se je uistinu dogodilo)?" Zbog (te) riječi koja se čula iz (toga) neba (i koja se obistinila, oni to govore i vjeruju mu i one njegove laži koje laže uz onu istinu).

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Amr od Ikrimeta, od Ebu Hurejreta:

Kada je sudio (odredio) Allah (izvjesnu) stvar.... I povećao je (tj. dodao je na riječi ".... pa se baci-ta riječ - na usta toga izvjesnoga mađioničara....") i proricatelja (tj. i na usta proricatelja sudbine).

A pričao nam je Sufjan, pa je rekao: Rekao je Amr: Čuo sam Ikrimeta, pričao nam je Ebu Hurejrete (da) je rekao: Kada je sudio (odredio) Allah (izvjesnu) stvar...., i rekao je (u pričanju): na usta (izvjesnoga) mađioničara (gatara, a nije spomenuo i rekao: i na usta proricatelja sudbine). Rekao sam Sufjanu (to kaže Alija): "Da li si ti čuo Amra (da) je rekao: čuo sam Ikrimeta, rekao je: čuo sam Ebu Hurejreta (tj. čuo sam Ikrimeta da je rekao: čuo sam Ebu Hurejreta)?" Rekao je: "Da." Rekao sam Sufjanu: "Zaista (jedan) čovjek je predao (tj. pričao je da je čuo) od tebe, od Amra, od Ikrimeta, od Ebu Hurejreta, i podiže njega (to predanje do Muhameda a.s.) da je on čitao (umjesto "fuzzia"): "..... furriga (dalo se je

isprazniti, tj. istjerati strah).....". Rekao je Sufjan: "Ovako je čitao Amr, pa neću znati (tj. ne znam) čuo (li) je njega (da li je čuo to čitanje) ovako, ili ne." Rekao je Sufjan: "I ona (ta riječ) je naše čitanje (tj. I mi čitamo "furriga", a ne "fuzzia")."

GLAVA

Njegovoga govora: "I zaista već su smatrali lažnima (tj. lažovima) drugovi Hidžra (Božije) poslanike."

(A Hidžr je dolina, pustinjska oblast između Sirije i Medine.)

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Ma'n, rekao je: pričao mi je Malik od Abdullaha, sina Dinara, od Abdullaha, sina Umera, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao za drugove Hidžra (kada su on i njegovi drugovi prolazili kroz njihov kraj na putu za Tebuk):

"Ne ulazite na ove ljude (drukcije) osim (tako) da budete plakači (plakali - plačući). Pa ako niste bili plakači (ako ne budete plakali), pa ne ulazite na njih (tj. ne posjećujte ih - ne posjećujte stanove u kojima su oni nekada postojali zbog opasnosti i mogućnosti) da pogodi (zadesi i) vas slično (onome) što je njih pogodilo (jer ne uzeti pouku prilikom posjete kraju uništenih naroda i tada ne zaplakati, to je znak da je posjetilac tvrdoga srca, a tvrdoća srca je znak okrutnosti, a okrutnost svakoga časa može da bude kažnjena, tako tumače neki ovaj hadis)."

GLAVA

Njegovoga govora: "I zaista već smo dali tebi sedam od (tih) prevoja (ili: sedam od tih što su po dva, koji su po dva, koje su po dvije) i (dali smo tebi taj) Kur'an veliki."

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Gunder, pričao nam je Šubete od Hubejba, sina Abdurahmana, od Hafsa, sina Asima, od Ebu Seida, sina Mualla-a, rekao je:

Prošao je pokraj mene Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, a ja klanjam, pa je pozvao mene, pa nisam došao njemu dok sam klanjao (tj. nego sam dovršio klanjanje), zatim sam došao. Pa je rekao:

"Šta je spriječilo tebe da dođeš (odmah)?" Pa sam rekao: "Klanjah (Bio sam klanjao; Klanjao sam)." Pa je rekao: "Zar nije rekao Allah, uzvišen je:

"O (vi) koji ste vjerovali (tj. koji vjerujete), odazovite se Allahu i (Njegovome) poslaniku....". Zatim je rekao: "Zar ne (Pazi)! Poučiću te najveću suru u Kur'anu prije (nego) da izađeš iz Bogomolje." Pa je otišao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, zato (da) izađe (on), pa sam podsjetio (opomenuo, napomenuo) njega (njemu šta mi je rekao), pa je rekao:

"El-hamdu lillahi rabbil-alemine (Hvala Allahu, Gospodaru svjetova). Ona (Ta sura) je (tih) sedam prevoja (previjenih; ili: tih sedam koje su po dvije) i (ona je taj) Kur'an veliki koji (je taj što) se je meni dalo njega (što mi se je dao on)."

PRIČAO NAM JE Adem, pričao nam je Ibnu Ebu Zi'b, pričao nam je Seid Makburija od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Majka Kur'ana (tj. Izvor, vrelo Kur'ana - a to je takođe jedno ime sure "El-hamdu lillahi rabbil-alemine..." - dakle: sure Fatihe) - ona je (to) sedam prevoja (sedam previjenih; ili: to sedam koje su po dvije) i (ona je taj) Kur'an veliki."

Njegov govor: "Koji su učinili Kur'an (na) udove (tj. na dijelove - a to će reći rastavili su sadržaj na jedan dio koji priznaju, i na drugi dio koji oni ne priznaju i ne vjeruju)."

".... el-muktesimine.", je (značenja) "ellezine halefu": koji su se zaklinjali (zakleli). I od njega (od toga izraza) je "La uksimu...." (a to "la uksimu" značenja) je "uksimu": zaklinjem se.

(Ono "la" je ubačeno, umetnuto bez nekoga značenja, bez veze sa značenjem koje ima "la", a to će reći da je to "la" tu, tude suvišno po toj pretpostavki-pretpostavci.)

A čita se (ta riječ "La uksimu" još i ovako po jednom kiraetu, vedžhu - načinu) "Le uksimu": zaista kunem se (Zaista se zaklinjem). "..... kasemehuma...." je (značenja): zaklinjao se je (on) njima dvoma, a nisu se njih dvoje zaklinjali njemu.

A rekao je Mudžahid: "..... tekasemu.....", je (značenja) "tehalefu": zaklinjali su se međusobno (jedni drugima).

PRIČAO NAM JE Jakub, sin Ibrahima, pričao nam je Hušejm, izvijestio nas je Ebu Bišr od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice:

"Koji su učinili Kur'an udovima (tj. na dijelove).", rekao je (Ibnu Abas u vezi tumačenja tih riječi toga ajeta):

Oni su (To su) stanovnici (tj. sljedbenici prethodne Božije) knjige, izdijelili su njega (Kur'an na) dijelove, pa su vjerovali u neki (dio od) njega, a nijekali su (tj. a nisu vjerovali) neki (dio od) njega.

PRIČAO MI JE Ubejdulah, sin Musa-a, od Aameša, od Ebu Zabjana, od Ibnu Abbasa, bio zadovoljan Uzvišeni Allah od njih dvojice:

"Kao što smo spustili na (te) koji se zaklinju (ili: ne te koji sebi dijele, razdjeljuju).", rekao je:

Vjerovali su (tj. Vjeruju oni) u neki (dio), a nijekali su neki (dio, tj. a niječu, ne vjeruju u neki dio): Židovi i kršćani (su to).

GLAVA

Njegovoga govora: "I obožavaj tvoga (svoga) Gospoda, čak (da) dođe tebi (to) uvjerenost (sigurno, neminovno)."

Rekao je Salim: "El-jekinu" (izvjesna uvjerenost stvar) je (ovdje značenja) "el-mevtu": smrt.

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

SURA NAHLA (SURA NAHL)

".... ruhul-kudusi (duh svetosti)....", je (izraz i naziv za anđela -meleka- koji ima ime) Džibril.

(To pokazuje i ajet u kojem se kaže:) "Sišao je sa njim (tj. Snio je, donio je njega -Kur'an- taj izvjesni) duh pouzdani (povjerljivi)."

(U tom se ajetu naziva "duhom pouzdanim" anđeo koji je donosio, snosio Kur'an ka Muhamedu a.s., a taj anđeo isti naziva se i Džibril.)

".... u tijesnom (tj. u teškom stanju, raspoloženju).....". Govori se (u arapskim narječjima riječ "dajkun" i na način "dajjikun", jer se rekne): "Emrun dajkun", i (emrun) dajjikun (posao tijesan, težak; ili: stvar tijesna, teška). Slično (tome su još neki izrazi kao) "hejnun" i "hejjinun" (lagan, lahak, lak), i "lejnun" i "lejjinun" (mekan) i "mejtun" i "mejjitun" (mrtav).

Rekao je Ibnu Abas: "..... tetefejje'u (drugi način čitanja riječi "jetefejje'u") zilaluhu.....", je (značenja) "tetehejje'u": priprema se (njegova sjena, hlad; - veli se da je bilo pravo da se umjesto "tetehejje'u" kaže "tetemejjelu": naginje se njegova sjena, hlad). "..... subule rabbiki zululen (puteve svoga Gospoda ponizne, tj. potčinjene).....", (to) je (značenja): Neće biti tvrdo (teško) na nju (tj. njoj - pčeli - nijedno) mjesto (što) se je uputila njemu. A rekao je Ibnu Abas: ".... u njihovom prevrćanju (izvrćanju).....", je (značenja): njihovom suprotstavljanju (suprostavljanju, neslaganju, tj. njihovom prepiranju, svađanju).

A rekao je Mudžahid: ".... temidu.....", je (što i) "tekeffe'u": pomiče se (naginje se). ".... mufretune.....", je (značenja) "mensijjune": zaboravljeni (u njoj - u vatri pakla). A rekao je (drugi) osim njega (osim Mudžahida u vezi tumačenja ajeta):

"Pa kada si čitao Kur'an, pa traži utočište u Allaha (tj. od Allaha da te Allah zaštiti od sotone, protiv sotone)....", ovo je (takav tekst gdje je nešto) prometnuto naprijed, a (nešto) prometnuto ozadi, a to je da je (to) traženje utočišta prije (toga) čitanja (potrebno izreći). A značenje njezino (tj. značenje te rečenice "Euzu billahi....") je (to) čuvanje sebe sa Allahom (tj. molitva Allahu da nas sačuva).

A rekao je Ibnu Abas: "..... tusimune.....", je (značenja) "ter'avne": napasate (izgonite na pašu). ".... šakiletih...." je (značenja) "nahijetih": svojoj strani (koja mu priliči njegovome obliku stanja u kojem se nalazi). "..... kasdussebili (upravljenost izvjesnoga - možda Božijega - puta)....", je (značenja) "el-bejanu" (izvjesno bivanje jasnim, tj. jasno pokazivanje pravoga puta). "Eddif'u" je (ono) što si tražio toplotu (zagrijavanje s njime protiv studeni, hladnoće). "..... turihune (idete u povratku, tj. vraćate se)...." u (to) predvečerje, i "..... tesrehune (idete u odlasku, tj. izađete, izlazite)....", u (to) jutro (u tom jutru). "..... bi šikki.....", misli (na značenje koje ima i riječ) "el-mešekkatu": teškoća (pa onda "bi šiki" znači sa teškoćom). ".... ala tehavvufin (na postepenom strahovanju)....", je (značenja) "tenekkusin": okrnjivanju (postepenom, malo po malo se okrnjuje imovina i lica, osobe). "..... (u tim) marvama (stoki) je zaista (jedna) pouka.....", i ona (ta riječ "el-en'amu") biva ženskoga roda i biva muškoga roda, a takođe je (takva i riječ) "enne'amu", "el-en'amu" je skupina (tj. množina od riječi) "enneamu" (stoka, marva, domaće životinje). "..... eknanen.....", njezina jednina (tj. jednina od riječi "eknanen - eknanun) je "kinnun" (sklonište); kao (riječ) "himlun" (tovar) i (njegova množina) "ahmalun". "..... serabile....", je (što i) "kumusun": košulje. "..... tekikumul-harre (čuva, tj. čuvaju vas od te vrućine).....". A što se tiče ".... košulje (koje) čuvaju vas (od) vašega junaštva (vaše snage, žestine udaranja).....", pa zaista one su (tj. pa te košulje su ti) oklopi. "....

dehalen bejnekm (uvlačenje, tj. rovarenje, prevaru, kao prevaru) među vama....", svaka stvar (koja) nije bila zdrava (tj. koja nije zdrava, nije ispravna), pa ona je "dehalun".

Rekao je Ibnu Abas: "..... hafedetn.....", je (potomstvo) od djeteta (od djece izvjesnoga) čovjeka. "Essekeru" je (ono) što se je zabranilo od ploda nje (palme i grožđa, tj. od njihovoga ploda - ploda palmi i grožđa), a "(ta) lijepa opskrba" je (ono) što je dozvolio Allah. A rekao je Ibnu 'Ujejneta (pričao je on) od Sadekata (o značenju ajeta u kojem se nalaze riječi ".... rasukivanjima (tj. rasukujući, kvareći ona ono što je bila usukala, oprela)....", ona je (tj. ta žena koja je to radila, zvala se je) Harka'. Bila bi, kada je učvrstila (tj. čvrsto oprela) svoju pređu pokvarila nju (pokvarila bi je).

(Veli se da je njezino pravo ime bilo drukčije, a da joj je Harka' samo nadimak, jer "harka'u" znači: luda, budalasta; i ona koja dere, provaljuje zidove i slično.)

A rekao je Ibnu Mes'ud: "El-ummetu" je (značenja) "muallimul-hajri": poučavač (učitelj toga) dobra. A "el-kanitu" je (što i) "el-muti'u": pokoran (poslušan).

GLAVA

Njegovoga govora, uzvišen je: "..... a od vas je (neko takav) ko se vrati ka najnižem (najprezrenijem tom) životu....".

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Harun, sin Musa-a, Ebu Abdullah El-Aaver od Šuajba, od Enesa, sina Malika, bio zadovoljan Allah od njega, da se poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, moljaše (Uzvišenom Allahu ovako):

"Utječem se Tebi (Tražim pomoći u Tebe, od Tebe) od (te, tj. protiv te) škrtosti, i lijenosti (ljenosti), i najnižega (najprezrenijeg) života, i kazne (toga) groba (u grobu), i kušnje (toga) Lažova (Antihrista) i kušnje (toga) života i (te) smrti."

SURA ISRAELIĆANA

PRIČAO NAM JE Adem, pričao nam je Šubete od Ebu Ishaka, rekao je: čuo sam Abdurahmana, sina Jezida (da) je rekao: čuo sam Ibnu Mes'uda, bio zadovoljan Allah od njega, (da) je rekao o (suri) Israelićana (o suri Benu Israil), i Kehfa i Merjema (tj. i surama Kehf i Merjem):

Zaista one su od (tih) najizvrsnijih najprvih (prvih), i one su od moje rođene (imovine, tj. o moje starine).

(Veli se da se ove tri sure nazivaju najizvrsnije zbog svoga sadržaja, a najprve-prve, zbog toga što su se prve učile i poučavale nekoga prije ostalih sura, ili zbog toga što su bile objavljene među najprvima surama, među prvim surama . A veli se da Ibnu Mes'ud naziva te sure svojom starinom -starom, rođenom imovinom zbog toga što je on te sure vrlo rano naučio napamet.)

"..... fe sejungidune ilejke ru'usehum (pa će micati oni k tebi svoje glave)....", rekao je Ibnu Abas (da riječ "sejungidune" znači što i): "jehuzzune" (potresaće). A rekao je (drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "Negadat sinnuke" (Maknuo se je tvoj zub), to jest "teharreket" (Pomaknuo se je, pokrenuo se je iz svoga korijena). "Ve kadajna ila Beni Israile (I sudili smo ka Israelićanima)....", (to) je (značenja): Izvijestili smo ih zaista da će oni

pokvariti (tj. da će sijati pokvarenost na Zemlji dva puta). A "el-kada'u (sudeње - ta riječ) je (takva da dolazi) na načine (tj. ima više značenja pored onoga osnovnoga). "Ve kada Rabbuke (I sudio je tvoj Gospod)....", je (značenje) "emere Rabbuke": zapovjedio je tvoj Gospod. I od njega (I od toga raznovrsnoga upotrebljavanja te riječi je i to da se upotrebljava u značenju riječi) "el-hukmu" (presuđivanje) "Inne Rabbeke jakdi bejnehum (Zaista tvoj Gospod će presuđivati među njima)....". I od njega je (upotreba u značenju riječi) "el-halku": stvaranje "Fe kadahunne seb'a semavatin (Pa je stvorio njih -kao- sedam nebesa)....". ".... nefiren (četom, skupinom)....", ("nefirun" je onaj - skup ljudi) ko ide u boj sa njim (tj. koji idu u boj sa njim, sa nekim čovjekom). ".... mejsuren....", je (značenja) "lejjinen": mekan (blag). ".... ve li jutebbiru....", je (što i) "judemmiru": (da) unište (oni sve ono) "ma 'alev" (što su nadvisili, tj. što su pobijedili u ratu). ".... hasiren...." je (značenja što i) "mahbisen": mjesto gdje se zadržava (zatvara prisilno, zatvor; i "hasiren" je što i) "mahsaren": mjesto gdje se obuhvata (opkoljava, mjesto gdje se neko od strane nekoga stješnjava - što opet znači zatvor, logor, blokada i slično). "..... hakka...." je (što i) "vedžebe": trebalo je (biti nešto, tj. treba, nužno je i istinito, ispravno je da bude). "..... mejsuren...." je (značenja) "lejjinen": mekan (mekano, tj. blago, blagim načinom nekom reći nešto). ".... hit'en...." je (što i) "ismen": grijeh. A on (taj izraz "hit'un") je imenica od "hati'tu: pogriješio sam, promašio sam metu, cilj". A "el-hata'u", sa samoglasnikom "e" (uz suglasnike "h" i "t" - to) je njegov infinitiv od (toga) grijeha (tj. "hata'un" znači grijешiti, grijеšenje). "Hati'tu" je u značenju "ahta'tu".

(Ima i drugih tumačenja o značenju "hati'tu" i "ahta'tu", i značenju i obliku riječi "hit'un" i "hata'un".)

".... tahrika...." je (što i) "takta'a": presijecaš. ".... ve iz hum nedžva (i pošto su oni sašaptavanje)....", (riječ "nedžva") je infinitiv od "nadžejtu" (sašaptavao sam se, tajno sam razgovarao s jednom osobom), pa je opisao njih sa njom (sa tom riječi), a značenje (toga, tj. te riječi "nedžva") je (što i) "jetenadževne": sašaptavaju se međusobno (oni). ".... rufaten...." je (značenja) "hutamen": smrvljeno (zdrobljeno, razbijeno nešto što se je prethodno osušilo, sasušilo; a neki vele da "hutamun" znači: prah, zemlja). ".... vestefziz...." je (značenja) "istehiffe": omalovaži (tj. izazovi, gurni na krivi put). ".... bi hajlike (sa tvojim, tj. sa svojim konjaništvom)...." (to znači: sa) konjanicima. A "erredžlu" (tj. "erredžilu") je "erredždžaletu" (pješadija), jednina njezina (jednina od riječi "redžilun") je "radžilun" (pješak), kao "sahibun" i "sahbun" (drug i drugovi), i "tadžirun" i "tedžrun" (trgovac i trgovci). ".... hasiben...." je žestoki vjetar; a "el-hasibu" je također (ono) što baci njega (taj) vjetar, a od njega (od ovoga značenja) je ".... hasabu džehenneme (nanos pakla, tj. ono što je bačeno paklu, u pakao - kao da je vjetar nanio i bacio u pakao te osobe koje budu u paklu gorjele)....", baca se (baciće se) s njega (tj. baciće se njega, baciće se on - taj narod) u pakao, i on je njegov "hasab" (nanos, u pakao bačena stvar, tj. i on - taj pojedinac, ili narod je paklov, džehennemski pijesak od vjetra nanešen u pakao, u džehennem). A govori se: "hasabe fil-erdi", je (značenja) "zehebe": otišao je (u zemlju). A "el-hasabu" je izvedeno od "el-hasba'u" (a to opet znači što i): "el-hidžaretu" (kamenje; u stvari: sitno kamenje). ".... tareten....", je (što i) "merreten": jedanput. A njegova skupina (tj. množina od "tareten") je "tjijeretun" i "taratun". ".... le ahtenikenne....", je (značenja) "le este'silennehum": zaista iskorijeniću ih. Govori se: "Ihteneke fulanun ma inde fulanin min ilmin: istaksahu" (Iskusio je, zavladao je, ovladao je omsica, taj-i-taj sa onim što je kod drugoga omsice, kod tog-i-tog od znanja: tražio je najudaljeniji dio njega, tj. postigao je, našao je najdalju tačku njegovoga znanja). ".... tairehu....", je (što i) "hazzahu": njegov dio (tj. njegovu sreću).

Rekao je Ibnu Abas: Svaka (riječ) "sultanun" (koja je upotrijebljena) u Kur'anu, pa ona je (upotrijebljena, upotrebljena u značenju riječi) "hudždžetun": dokaz. ".... velijjun minezzulli (zaštitnik od poniženja toga)...." (to) je (značenja) "lem juhalif ehaden": Nije

sklapao (tj. Ne sklapa) savez (ni sa) jednim (bićem, ni s kim da bi ga neko zaštitio od poniženja).

GLAVA

Njegovoga govora: "... putovao je (ili: dao je putovati) sa Svojim robom noću od (te) Bogomolje Zabranjene (Svete Bogomolje, tj. od Kabe u Meki)....".

PRIČAO NAM JE Abdan, pričao nam je Abdullah, izvijestio nas je Junus. - H - A pričao nam je Ahmed, sin Saliha, pričao nam je Anbesete, pričao nam je Junus od Ibnu Šihaba, rekao je Ibnul-Musejjeb, rekao je Ebu Hurejrete:

Donijele su se poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (one) noći (kada) se je putovalo s njim u Jerusalem, dvije čaše: od vina, i (od) mlijeka (dvije čaše: u jednoj čaši je bilo vino, a u drugoj mlijeko). Pa je gledao k njima dvjema, pa je uzeo (to) mlijeko. Rekao je Džibril:

"Hvala Allahu koji je napatio tebe (Muhamede) za (tj. na to) stvaranje (tj. na piće to što je takvo da je čovjek stvoren na takav način da se hrani tim pićem-mlijekom)! Da si uzeo (to) vino, zalutala bi (propala bi) tvoja sljedba (tj. tvoj narod)."

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Saliha, pričao nam je Ibnu Vehb, rekao je: izvijestio me je Junus od Ibnu Šihaba, rekao je Ebu Selemete: čuo sam Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je: čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Pošto su smatrali lažnim mene Kurejševići, ustao sam u Hidžru (u prostoru uz desnu stranu Kabe koji je ograđen polukružnim zidom), pa je otkrio (tj. jasno prikazao, pokazao) Allah meni Jerusalem, pa sam počeo (da) izvještavam njih o njegovim znakovima, a ja gledam k njemu (u njega - u Jerusalem)." Povećao je Jakub, sin Ibrahima: Pričao nam je sin brata (tj. bratić) Ibnu Šihaba (Ibnu Šihabov bratić) od svoga strica:

"Pošto su smatrali lažnim mene Kurejševići kada se je putovalo sa mnom (noću) ka Jerusalmu....", (i dalje pričanje) je slično njemu (prethodnom hadisu).

".... kasifen (razbijač)....", (to) je (jedan) vjetar (što) razbija svaku stvar. ".... kerremna....", i "ekremna" je jedno (tj. imaju isto značenje obje riječi: počastili smo, odlikovali smo). ".... di'fel-hajati....", je (značenja) "azabel-hajati": kazne (toga) života; i kazne (te) smrti. ".... hilafeke...." i "halfeke" je jedno (tj. jednoga značenja: iza tebe, ozadi tebe).

(U stvari treba ovako prevesti: ".... hilafeke...." i "halfeke" je jednako, isto, izjednačeno.)

".... ve ne'a...." je (što i) "teba'ade": i udaljio se je. ".... šakiletihi...." je (što i) "nahijetihi": (na) svoju stranu. A ona (ta riječ "šakiletun") je od (riječi) "šeklihi": (na) njegov (svoj) oblik (način). ".... sarrefna...." je (što i) "vedždžehna": upravili smo. ".... kabilen...." je (značenja) "muajeneten" (viđenjem, tj. očevidno) i "mukabeleten" (susretanjem, suočenjem prema sebi, da vidimo nekoga prema sebi, nasuprot sebe). A reklo se je (da ta riječ "kabilen" znači ta) primalja (babica), jer da je ona susretačica prema njoj (prema porodilji, tj. stajačica je, stoji, nalazi se prema njoj) i prima njezino dijete (prihvata ga). ".... hašjetel-infaki (iz bojazni toga trošenja)....", "enfekarredžulu" (trošio je izvjesni čovjek) je (značenja) "emleka":

osiromašio je (zapao je u bijedu). I "nefikašej'u" (značenja) je "zehebe": otišla je (potrošila se je izvjesna) stvar. "... katuren..." je (značenja) "mukattiren": škrtac (daje biti škrt, preporučuje škrtost mnogo i drugom, a ne samo sebi). "... lilezkani (lil-ezkani: za te brade, tj. na te brade, podbratke)....", (el-ezkanu) je mjesto gdje se sakupljaju (sastavljaju te) dvije čeljusti, a jednina (te riječi) je "zekanun".

A rekao je Mudžahid: "... mevfuren...", je (što i) "vafiren": obilan (obilnoga). "... tebi'an....", je (značenja) "sairen": osvjetnika (koji traži za vas osvetu - se'r). A rekao je Ibnu Abas (da riječ "tebi'an" znači što i) "nesiren": Pomagača (pomagač). "... habet...." je (što i) "tafiet": ugasila se je (vatra). A rekao je Ibnu Abas: "... la tubezzir (ne rasipaj)....", (to) je (značenja) ne troši u (tu) neistinu (za laž). "... traženjem milosti (tj. tražeći milost)...." (to znači: zbog traženja) opskrbe. "... mesburen....", je (što i) "mel'unen": prokletoga (proklet). "... la takfu...." je (značenja) "la tekul": ne reci. "... fe džasu...." je (značenja) "tejemmemu": upravili su se (namjeravali su oni). "Juzdžil-fulke" je (značenja) "judžril-fulke": daje teći (ploviti tim) lađama. "... jehirrone lil-ezkani (padaju za - na - brade)...." (to) je (značenja) za (na) lica.

GLAVA

Njegovoga govora: "I kada smo htjeli da uništimo (jednu) naseobinu, zapovjedili smo njezinim uživaocima (tj. njezinim stanovnicima koji su živjeli u udobnosti i u slastima)....". Ajet (taj vidjeti-dakle: pogledajte, pročitajte taj ajet u Kur'anu).

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan, izvijestio nas je Mansur od Ebu Vaila, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je:

Bili smo (takvi da) govorimo (tj. Govorasmo; Govorili smo) za (izvjesno) pleme kada je bilo mnogobrojno (tj. kada se je namnožilo) u predislamlju: "Zastvarili su se (Namnožili su se) sinovi omsice (tj. iksovići)."

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan i rekao je: "Emire" (umjesto "emere"): Namnožio se je.

GLAVA:

"Potomstvo (onoga) koga smo natovarili sa Nuhom (Nojem), zaista on (Nuh) je bio (jedan) rob zahvalan (mnogo)."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, izvijestio nas je Abdullah, izvijestio nas je Ebu Hajjan Tejmija od Ebu Zur'ata, sina Amra sina Džerira, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Donijelo se je poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (nekakvo) meso, pa se podigla k njemu (ta) noga (ispod koljena od te zaklane i ispečene životinje), a zadivljavaše njega (volio je meso od noge), pa je zagrizao (prednjim zubima) od nje (jednim) zagrizanjem, zatim je rekao:

"Ja sam gospodin (tih) ljudi (na) sudnjem danu. A da li znate od čega (tj. zbog čega) je to? Sakupiće (se ti) ljudi (Sakupiće Allah i) prve i zadnje (doslovno: najprve i najzadnje) u površinu jednu (na jedno tlo), daće čuti njima (izvjesni) pozivač (čuće oni pozivača), i prolaziće njima (do njih, preko njih taj) vid (oko), i biće blizu Sunce, pa će doprti (dopirati

tim) ljudima od tuge i žalosti (jada onoliko, toliko) što neće moći (da izdrže oni) i neće nositi (tj. i neće moći da podnose i nose oni to) pa će reći (ti) ljudi:

"Zar nećete vidjeti (Zar ne vidite vi) šta je već doprlo vama? Zar nećete pogledati (gledati nekoga) ko će se zauzimati za vas (upućujući molbu) ka vašem Gospodu?" Pa će reći neki (od tih) ljudi nekima: "Na vas je sa Ademom (tj. Držite Adema - a to će reći: Tražite Adema)!" Pa će doći Ademu - na njega pozdrav (tj. Njemu mir)! - pa će reći (oni) njemu:

"Ti si otac (svih tih) ljudi. Stvorio je tebe Allah sa Svojom rukom (tj. Svojom moći), i puhnuo je (tj. udahnuo, nadahnuo je) u tebe od Svoga duha, i zapovjedio je (tih) anđelima, pa su ničičili (pa su pali ničice - na sedždu) tebi, (pa) zauzimaj se za nas k tvome (k svome) Gospodu. Zar nećeš vidjeti (tj. Zar ne vidiš, ne gledaš) ka (onome) što smo mi u njemu (u kakvom smo stanju, iskušenju)? Zar nećeš vidjeti (tj. pogledati) ka (onome) što je već doprlo nama (Zar ne vidiš šta nas je snašlo)?" Pa će reći Adem:

"Zaista moj Gospod već se je rasrdio danas srdžbom (takvom da) se nije rasrdio prije nje slično njoj, i neće se rasrditi poslije nje (poslije te srdžbe) sličnoj njoj (slično toj srdžbi). I zaista On je zabranio meni (da jedem) od (izvjesnoga) stabla, pa sam pogriješio (pa sam bio neposlušan) Njemu. Moja osoba (je meni najpreča da nju spašavam, za nju da se zauzimam i molim)! Moja osoba! Moja osoba! Otiđite (Idite) ka (nekome drugome) osim mene (mimo mene)! Otiđite ka Nuhu!" Pa će doći Nuhu, pa će reći (oni):

"O Nuhe (O Noje)! Zaista ti, ti si prvi (od Božijih) poslanika ka stanovnicima Zemlje, i već je imenovao (nazvao) tebe Allah (jednim) zahvalnim robom, zauzmi se za nas ka tvome (svome) Gospodu. Zar ne vidiš ka (onome) što smo mi u njemu (u kakvoj smo situaciji)?" Pa će reći: "Zaista moj Gospod, moćan je i veličajan je, već se rasrdio danas srdžbom (takvom da) se nije rasrdio prije nje slično njoj (slično toj srdžbi), a neće se (nikada) rasrditi poslije nje slično njoj (slično ovoj srdžbi). I zaista ono već je bila meni (uslišana i primljena jedna) molba (što) sam molio nju na svoj narod (protiv svoga naroda, tj. prokletstvo što sam njime prokleo svoj narod). Moja osoba (Ja se brinem za sebe; ja sam zabrinut za svoju osobu, šta će sa mnom biti)! Moja osoba! Moja osoba! Otiđite (Odite; Idite) ka (drugome) osim mene. Otiđite Ibrahimu." Pa će doći Ibrahimu, pa će govoriti (reći će oni):

"O Ibrahim! Ti si vjerovijesnik Allaha i Njegov prijatelj od (tj. između) stanovnika Zemlje, zauzmi se za nas ka tvome Gospodu. Zar ne vidiš ka (onome) što smo mi u njemu (Zar ne vidiš u kakvoj smo situaciji)?" Pa će reći (on) njima:

"Zaista moj Gospod već se rasrdio danas srdžbom (takvom da) se nije rasrdio prije nje slično njoj, a neće se rasrditi poslije nje slično njoj; a zaista ja sam već bio slagao tri laži." Pa je spomenuo njih Ebu Hajjan u (tom) hadisu. "Moja osoba! Moja osoba! Moja osoba! Otiđite ka (drugome) osim mene! Otiđite ka Musa-u!" Pa će doći (oni) Musa-u, pa će govoriti:

"O Musa! Ti si poslanik Allaha. Odlikovao te je Allah sa Svojim poslanstvom i sa Svojim govorom nad (te) ljude, (pa) zauzmi se za nas ka tvome Gospodu. Zar ne vidiš ka (onome) što smo mi u njemu?" Pa će reći:

"Zaista moj Gospod već se je rasrdio danas srdžbom (takvom da) se nije rasrdio prije nje slično njoj, a neće se rasrditi poslije nje slično njoj, a zaista ja sam već ubio (jednu) osobu (što) se nije (bilo) meni zapovjedilo za njezino ubijanje. Moja osoba! Moja osoba! Moja osoba! Otiđite ka (drugome) osim mene. Otiđite ka Isa-u." Pa će doći (oni) Isa-u, pa će govoriti:

"O Isa! Ti si poslanik Allaha, i Njegova riječ (što) je bacio nju ka Merjemi, i (jedan) duh od Njega, i govorio si (tim) ljudima u (toj) kolijevci (u bešiki bivši ti još kao) dijete, zauzmi se za nas ka tvome Gospodu. Zar ne vidiš ka (onome) što smo mi u njemu?" Pa će reći Isa:

"Zaista moj Gospod već se rasrdio danas srdžbom (takvom da) se nije rasrdio prije nje slično njoj, a neće se rasrditi poslije nje slično njoj." I nije spomenuo (nikakvoga svoga) grijeha. "Moja osoba! Moja osoba! Moja osoba! Otiđite ka (drugome) osim mene. Otiđite ka Muhamedu, pomilovao ga Allah i spasio. Pa će doći (oni) Muhamedu, pomilovao ga Allah i spasio, pa će reći (oni):

"O Muhamede! Ti si poslanik Allaha, i zadnji (doslovno: i pečat od Božijih) vjerovijesnika, i već je oprostio Allah tebi (i ono) što se je proturilo naprijed od tvoga grijeha (griješnja) i što se je ostavilo ozadi (iza), zauzmi se za nas ka tvome Gospodu. Zar ne vidiš ka (onome) što smo mi u njemu?"

Pa će otići (krenuti), pa će doći pod (to Allahovo izvjesno) prijestolje, pa će pasti ničičeći (čineći ničicu-sedždu) svome Gospodu, moćan je i veličajan je. Zatim će otvoriti Allah na mene (tj. meni) od Svojih zahvala (hvaljenja) i (od) ljepote (te) pohvale na Njega (jednu) stvar (što) nije otvorio nju (ni) na jednoga (čovjeka) prije mene. Zatim će se govoriti (reći će se):

"O Muhamede! Podigni tvoju (svoju) glavu, pitaj (tj. moli), darovati će se tebi (daće ti se), i zauzimaj se, primiće se tvoje zauzimanje (udovoljiće se tvome zauzimanju)." Pa će podignuti moju (svoju) glavu, pa će reći:

"Moja sljedba, o moj Gospode! Moja sljedba, o moj Gospode!" Pa će se govoriti (reći će se): "O Muhamede! Uvedi od tvoje (svoje) sljedbe (u raj svakoga) ko (spada u one što) nema obračuna nad njima (tj. koji neće polagati obračun) od (tih) desnih vrata od vrata (toga) raja (tj. uvedi ih na desna vrata raja), a oni su saučesnici (tih) ljudi (i) u (onome) što je osim toga od (tih drugih rajskih) vrata." Zatim je rekao:

"Tako mi (Allaha) koji je (Taj što je) moja duša u Njegovoj ruci zaista (ono) što je između (ta) dva dovratka od dovratka (toga) raja je (tako razmaknuto) kao što je (razmak, rastojanje) između Meke i Himjera (tj. San'e u Jemenu); ili kao što je između Meke i (mjesta) Busra-a (u Siriji)." (Jedan od pripovjedača je sumnjao o tom kako je rečeno).

GLAVA

Njegovoga govora: "... i dali smo Davudu Zebur."

(To jest: "... i dali smo Davudu napisano.", a to će reći napisanu knjigu. Ili: "... i dali smo Davudu - Davidu - psalme".)

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Nasra, pričao nam je Abdurezak od Mamera, od Hemmama, sina Munebbiha, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Olakšavalo se je na Davuda (tj. Lako i glatko je bilo Davudu to) čitanje. Pa zapovijedaše (on) za svoju jahalicu (životinju za jahanje) zato (da) se osedla (ona), pa čitaše

(tj. pa on pročita) prije (nego) da svrši (završi sluga osedlavanje) - misli (na to da Davud za to vrijeme pročita) Kur'an."

(Pod izrazom Kur'an može da se misli na tekst od Zebura koliko iznosi cijeli Kur'an, a to će reći da pročita za to kratko vrijeme više puta sav Zebur, jer je Zebur kraći od Kur'ana.)

GLAVA:

"Reci: Pozivajte (Zovite, molite one) koji su (ti što vi njih) tvrdite osim Njega (Allaha), pa (oni) neće posjedovati otkrivanje (otklanjanje te) štete od vas, a ni (kakvo) okretanje (izmjenjivanje).".

PRIČAO MI JE Amr, sin Alije, pričao nam je Jahja, pričao nam je Sufjan, pričao mi je Sulejman od Ibrahima, od Ebu Mamera, od Abdullaha (Mes'udovoga):

"..... ka njihovome (tj. ka svome) Gospodu (to) sredstvo.....", rekao je (o značenju tih riječi i ajeta u kojem se te riječi nalaze):

Bili su (neki) ljudi od (tih) ljudi (običaja da) obožavaju (neke) ljude od duhova (tj. neku grupu od tih izvjesnih duhova - nevidljivih bića), pa su primili Islam (ti) duhovi, a pridržavali su se ovi za njihovu (za svoju) vjeru (da obožavaju i dalje te duhove). Povećao je El-Ešdžeija od Sufjana, od Aameša:

"Reci: Pozivajte (Zovite, molite one) koji su (ti što vi) tvrdite.....", (pa je pročitao cijeli ovaj ajet i onaj ajet iza njega u kojem i stoji tekst: ".... ka njihovom Gospodu sredstvo.....", pa je onda rekao: Bili su neki ljudi od ljudi običaja da obožavaju neke ljude od duhova.....).

GLAVA:

"Ti koje pozivaju (tj. mole oni takvi su da oni sami) sebi traže ka njihovome (svome) Gospodu (to) sredstvo (posredništvo).....". Ajet (taj vidjeti).

(To jest koje mole i zovu u pomoć neki ljudi - ti duhovi i sami sebi traže posredstvo da se približe Uzvišenom Allahu pomoću primanja Islama i pomoću vršenja dobrih djela po islamskim propisima.)

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Halida, izvijestio nas je Muhamed, sin Džafera, od Šubeta, od Sulejmana, od Ibrahima, od Ebu Mamera, od Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njega, o ovome ajetu (u kojem stoje riječi) ".... koje pozivaju (dozivaju, mole - ti i sami) sebi traže ka njihovome (svome) Gospodu (to) sredstvo.....", rekao je:

Ljudi od (tih) duhova obožavaju se (tj. Neki su ljudi od duhova obožavani), pa su primili Islam.

GLAVA:

".... i nismo učinili (to) viđenje koje smo pokazali tebi (ni zbog čega) osim kušnjom za (te) ljude....".

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan od Amra, od Ikrimeta, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice:

".... i nismo učinili (to) viđenje koje smo pokazali tebi (dručkije) osim kušnjom (iskušenjem) za (te) ljude....", rekao je:

Ono je viđenje oka (što) se je pokazalo ono poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (u) noći (u kojoj) se je putovalo s njim.

".... i (to) stablo prokleta....", (to) je stablo zekkuma (stablo u paklu zvano "zekkum", a "zekkum" je i ime jednom stablu, rastinju koje raste u pustinji i ima cvijet kao cvijet jasmina).

GLAVA

Njegovoga govora: ".... zaista Kur'an (te) zore (tj. čitanje Kur'ana u zoru) je posvjedočeno.", rekao je Mudžahid:

Molitva (te) zore (to je značenje izraza: ".... zaista Kur'an zore....").

PRIČAO MI JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Abdurezak, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, od Ebu Selemeta i Ibnul-Musejjeba, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Vrijednost molitve (tih) sviju (tj. molitve skupine, namaza u skupini-džematu) nad molitvom (toga) jednoga (pojedince) je dvadeset i pet stepeni (stupnjeva). I sakupljaju (sastaju) se anđeli (te) noći i anđeli (toga) dana u molitvi (toga) jutro."

Govori Ebu Hurejrete: Čitajte, ako ste htjeli (ako hoćete):

".... i Kur'an (te) zore, zaista Kur'an zore bio posvjedočen (osvjedočen, tj. njemu se je prisutno).".

GLAVA

Njegovoga govora: ".... možda da će proživjeti (oživjeti, uskrsnuti) tebe tvoj Gospod (na jednome) mjestu pohvaljenom (pohvalnom).".

PRIČAO NAM JE Ismail, sin Ebana, pričao nam je Ebul-Ahvas od Adema, sina Alije, rekao je: čuo sam Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (da) govori:

Zaista (ti) ljudi postaće (na) sudnjem danu skupine. Svaki narod (Svaka sljedba) slijediće svoga vjerovijesnika govore (tj. govoreći oni): "O omsica (O ti)! Zauzimaj se; dok dopre (stigne na kraju to) zauzimanje ka Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio. Pa to će (biti na) dan (kada) će proživjeti njega Allah (ili: kada će poslati njega Allah na to) mjesto pohvaljeno.

PRIČAO NAM JE Alija, sin Ajaša, pričao nam je Šuajb, sin Ebu Hamzeta, od Muhameda, sina Munkedira, od Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Ko je rekao (tj. Ko rekne) kada čuje (to) dozivanje (na molitvu-namaz, tj. kada čuje ezan):

"Moj Bože, Gospodaru ove pozivnice pune (ovoga poziva) i (Gospodaru ove) molitve stojeće (tj. uspostavljajuće), daj Muhamedu (to) sredstvo (posredništvo), i (tu) vrlinu, i proživi ga (na jedno) mjesto pohvaljeno koje si obećao njemu;", dozvoljeno je bilo (tj. biće dozvoljeno) njemu moje zauzimanje (na) sudnjem danu."

Predao je njega (prednji hadis) Hamzete, sin Abdullaha, od svoga oca (Abdullaha Umerovoga), od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

GLAVA:

"I reci: Došla je (ta) istina, a propala je (umrla, izdahnula je ta) neistina (laž), zaista (ta) neistina bila je propalom (tj. zaista neistina je propala)."

"Jezheku" je (značenja) "jehliku": propada (on, uništava se).

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan od Ibnu Ebu Nedžiha, od Mudžahida, od Ebu Mamera, od Abdullaha, sina Mes'uda, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Unišao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u) Meku, a okolo Kabe (oko Kabe) je tri stotine i šezdeset kipova (statua), pa je počeo (da) udara njih sa (nekakvim) drvetom (koje se nalazilo) u njegovoj ruci i (da on) govori:

"Došla je (ta) istina, a propala je (ta) neistina, zaista (ta) neistina bila je propalom (tj. zaista ta neistina je propala). Došla je (ta) istina, a ne počinje se (tj. a ne stvara se ta) neistina i ne povraća se (tj. i ne obnavlja se ponovo, ponovno ona)."

GLAVA:

"I pitaju (oni) tebe o (tom) duhu (ili: o toj duši)....".

(O značenju i smislu riječi "erruhu" ima mnogo mišljenja i pretpostavki.)

PRIČAO NAM JE Umer, sin Hafsa, sina Gijasa, pričao nam je moj otac, pričao nam je Aameš, pričao mi je Ibrahim od Alkameta, od Abdullaha (Mesudovoga), bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Dok sam ja sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, (bivši ja zauzet poslom) u (nekom) oranju, a on je naslonjač (tj. a on se naslonio) na granu (tj. na štap od palmine grane), pošto (tj. kadli) su prošli (prolazili ti) Židovi! Pa je rekao neki (od) njih nekima:

"Pitajte ga o "erruhu" (duhu; ili duši, ili Džibrilu)...." Pa je rekao (neki od njih): "Šta je sumnjao (ili: sumnjalo) vas k njemu (tj. šta vas baca u sumnju pa da idete k njemu)?" A rekao je neki (od) njih: "Neće susresti (on) vas (ni) sa (jednom) stvari (što) mrzite nju." Pa su rekli:

"Pitajte ga." Pa su pitali njega o (tome) duhu, pa se je sustegnuo Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, pa nije vratio na njih (tj. nije odgovorio njima nikakvu) stvar (ništa), pa sam znao da će se ono objaviti k njemu (neka objava od Uzvišenoga Allaha), pa sam stajao (u) svome (na svome) mjestu. Pa pošto je sišla (ta) objava, rekao je (tj. očitao je, pročitao je nju):

"I pitaju te o (tome) duhu (o toj duši); reci: Duh (taj) je od stvari (ili zapovjedi) moga Gospoda, a nije se vama dalo od (toga) znanja osim malo."

GLAVA:

".... i ne budi gromoglasan sa tvojom (tj. sa svojom) molitvom, a ne budi (ni) nečujan sa njom (tj. ne obavljaj molitvu ni posve glasno, a niti nečujno i posve tiho, vrlo spuštenim glasom)....".

PRIČAO NAM JE Jakub, sin Ibrahima, pričao nam je Hušejm, pričao nam je Ebu Bišr od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, o Njegovom govoru, uzvišen je, ".... i ne budi gromoglasan sa tvojom molitvom (tj. u svojoj molitvi), a ne budi (ni) nečujan sa njom (tj. a ne budi ni posve, sasvim spuštenu glasa u njoj, u molitvi)....", rekao je:

Sišao je (ovaj ajet), a poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, sakrivač je u Meki (tj. sakriva se je u Meki tajno ispovijedajući Islam, sakriva se je, krio se je). Bio je (Bio bi) - kada je (kada bi) klanjao sa svojim drugovima - podizao (bi) svoj glas sa Kur'anom. Pa kada su čuli (kada bi čuli to ti) idolopoklonici, psovali su Kur'an, i ko je spustio njega i ko je donio njega. Pa je rekao Allah, uzvišen je, Svome vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio:

".... i ne budi gromoglasan sa tvojom (svojom) molitvom,....", to jest: sa tvojim (sa svojim) čitanjem, pa (da) čuju (ti) idolopoklonici, pa (da oni) psuju Kur'an, "..... i ne budi nečujan sa njom....." od tvojih (svojih) drugova, pa (da) ne dadneš čuti njima, "..... i sebi traži između toga put (srednji, umjereni)."

PRIČAO NAM JE Talk, sin Ganama, pričao nam je Zaidete od Hišama, od njegovoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, rekla je:

Spustilo se je to o (toj) molbi (molitvi uopće upućenoj Uzvišenom Allahu bez obzira je li se upućuje, da li se upućuje u klanjanju, ili inače).

SURA KEHFA (SURA KEHF)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

A rekao je Mudžahid: ".... takriduhum...." je (značenja) "tetrुकuhum": ostavlja ih (ona, tj. ono - Sunce). "Ve kane lehu sumurun (umjesto semerun: A bili su za njega plodovi, tj. A bilo je u njega plodova)....", (sumurun) je (značenja) "zehebun vefiddatun": zlato i srebro. A rekao je (drugi) osim njega (osim Mudžahida da sumurun) je (značenja) "džemaatussemeri": skupina (toga) ploda. ".... bahi'un...." je (što i) "muhlikun": uništavač. ".... esefen...." je (značenja) "nedemen": kajanjem (zbog kajanja). "El-kehfu" je otvor u brdu (u planini, tj. kehf znači pećina, špilja). A "errekimu" je (što i) "el-kitabu": knjiga (pismo, natpis). "Merkumun" je (značenja) "mektubun": napisan. Od "errakmu": pisanje, pisati (dolaze obje riječi, odnosno izvedene su obje riječi: i rekimun i merkumun). ".... svezali smo na njihova srca...." (to) je (značenja) nadahnuli smo ih strpljenjem (nadahnuli smo njima strpljenje). ".... da nije (toga)

da smo svezali na njezino srce (tj. da smo nadahnuli njoj strpljenje - a radi se o majci Muso-ovoj)....". ".... šetatan." je (značenja) "ifratan": pretjeranost. "El-vesidu" je dvorište (prostor pred kućom, ovdje: prostor pred pećinom), množina njegova (tj. množina od izraza "el-vesidu") je "vesaidu" i "vusudun". A govori se "el-vesidu" (da) je (značenja) "el-babu": vrata. ".... mu'sadetun...." je (značenja) "mutbekatun": poklopita (zaklopljena). "Asadel-babe" i "evsade": zaključao je (ta) vrata. (Asade i evsade znače isto). ".... beasnahum...." je (značenja) "ahjejnahum": oživjeli smo ih. ".... ezka...." je (značenja) "ekseru": mnogobrojniji, viši, više. A govori se (da ezka ovdje znači) "ehallu": dozvoljeniji (dozvoljenije, tj. blagosloveniji, pošteniji, blagoslovenije, poštenije). A govori se (da ovdje ezka znači) "ekseru rej'an": mnogobrojnije rastom (uzrastom, razrastanjem, rastinjem).

Rekao je Ibnu Abas (da ovdje riječ "ezka" znači: ljepši) "ukleha": njezinim jelom, odnosno njezinim plodom (jelom, plodom te naseobine, toga grada). ".... ve lem tazlim...." je (značenja) "lem tenkus": i nije okrnjila. A rekao je Seid od Ibnu Abasa: "Errekimu" je ploča (tabla izvjesna) od olova, napisao je njihov namjesnik (na njoj) njihova imena, zatim je odbacio (stavio) nju u svoju riznicu (blagajnu). Pa je udario Allah na njihove uši (tj. spriječio je njih da slušaju, da čuju, oduzeo je sposobnost čuvenja njihovim osjetilima sluha - njihovim ušima), pa su zaspali (spavali).

A rekao je (drugi) osim njega (osim Ibnu Abasa): "Ve'elet - te'ilu" (to) je (što i: "nedžet") "tendžu": spašava se (ona, tj. "ve'elet": spasila se je, "te'ilu": spašava se ona, ili spasiće se ona).

A rekao je Mudžahid: ".... mev'ilen.", je (značenja) "mahrizen": sačuvano (tj. nedostupno, neosvojivo, nepristupačno) mjesto (gdje se može neko sačuvati). ".... neće moći (oni nikakvo) čuvenje.", (to) je (značenja) neće razumjeti (shvatiti).

GLAVA

Njegovoga govora: ".... i bio je (taj) čovjek najmnogobrojnija stvar prepiranjem."

(To znači: Čovjek je biće koje se najviše svađa, prepire, vodi rasprave.)

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Jakub, sin Ibrahima sina Sa'da, pričao nam je moj otac od Saliha, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Alija, sin Husejna, da je Husejn, sin Alije, izvijestio njega od Alije, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, došao noću njemu i Fatimi, rekao je (njima dvoma nakon dolaska):

"Zar nećete vas dvoje klanjati?" (To jest: "Dajte klanjajte vas dvoje noćno dobrovoljno klanjanje!")

".... redžmen bil-gajbi (bacanjem kamenja u to odsutno, tj. u to tajno, neviđeno)....", (to) je (značenja) "lem jestebin": nije bilo jasno (njima, tj. nije bio jasan njima broj tih drugova). Govori se (da) ".... furutan...." (znači) "nedemen": kajanje. ".... suradikuha (njezin - vatri, vatre pakla - šator)....", (to) je slično (tome) šatoru i (toj) sobi koja opkoljava (te velike) šatore.

(O ovome ima mnogo tumačenja, tj. o riječi "suradik" i izrazu "suradikuha": njezin šator.)

".... juhaviruhu (odgovara mu, prepire se sa njim)...." (to) je od (riječi) "el-muhaveretu": odgovaranje, prepiranje (sa nekim međusobno). "Lakinne (iako se piše ta riječ kao "Lakinna", čita se ona "Lakinne", a biće odmah i objašnjeno zbog čega je to tako) huvellahu rabbi....", to jest: "Lakin ene huvellahu rabbi: Ali ja (sam taj koji vjeruje da je) On - Allah moj Gospod (Gospodar)....". Zatim je ukinuo (čitač, učaj to slovo koje Arapi zovu) "el-elifu" (tj. ukinuo je slovo "e" na početku riječi "ene") i slio (stopio, asimilirao) je jedno (od ta dva slova) "en" u drugo (tj. i slovo "n" od "lakin" stopio je, udvojio je sa slovo "n" od "ene" nakon što je odbacio prvo "e" od te riječi i pošto je ostalo samo "ne", pa je "lakin" i "ne" stopito u "lakinne"). ".... i cijepali smo kroz njih dvije (jednu) rijeku (tj. dali smo kroz njih dvije - bašče - da izvire, da teče rijeka)". Govori (neki od tumača da riječ "hilalehuma" znači što i) "bejnehuma neheren": između njih dviju rijeku (između dviju bašči rijeku). ".... zelekan.", je (značenja) "la jesbutu fihi kademun": neće biti (tj. nije) stalno u njemu (u tom tlu nijedno) stopalo (tj. nijedna noga; a to će reći onda da "zelekan" znači: gladak toliko da je klizav taj teren da se po njemu ne može čvrsto i stalno ići, putovati). "Hunalikel-velajetu (Tude je to zaštitništvo, tj. pomoć)....", (a ta riječ "el-velajetu") je infinitiv (od glagola koji ima još i drugi infinitiv na oblik "el-velju" ("el-vel'ju": biti blizu, slijediti; a ko je blizu tebe, taj ti može i pomoći i zaštititi tebe; a Allah je blizu nas sa Svojom moći, znanjem i milošću). ".... ukuben (umjesto "ukben": posljedicom, posljedicom, završetkom, svršetkom).", (ta riječ "ukuben", i riječi) "akibeten", i "ukba" i "ukbeten" je jedno (tj. sve četiri te riječi imaju isto značenje), a ona je (a ono je, tj. a to značenje je taj) drugi svijet (ili: taj krajnji, zadnji život, a to je život na onome drugome svijetu nakon proživljenja i nakon sudnjega dana poslije proživljenja, uskrsnuća, vaskrsnuća).

"Kibelen", i "kubulen" i "kabelen" (to) je (sve, tj. sve te tri riječi su značenja) "isti'nafen": počinjanjem (nanovo, obnavljanjem, tj. okrećanjem-okretanjem njima, dolaženjem u susret njima).

(Riječ "kubulen" je upotrijebljena u jednom ajetu sure Kehf, a tu riječ u tom ajetu neki čitaju i "kibelen", pa je zato ovdje dato tumačenje za te dvije riječi i za njima srodno onu treću. Riječ "kubulen" ima i drugih značenja, odnosno za tu riječ ima i drukčijih, drugačijih tumačenja.)

".... li judhidu....", je (značenja) "li juzilu": zato (da) otklonu (oni, da) odgurnu istinu sa njezinoga mjesta pomoću laži, lažnim prepiranjem i prividnim dokazima). "Eddehadu" je (značenja) "ezzeleku": klizanje (klizavost, nestalnost; prema ovome onda "li judhidu" znači: zato da dadnu klizati, okliznuti istinu da se istina oklizne i poklizne pomoću laži).

GLAVA:

"I pošto je rekao Musa svome momku: Neću prestati (da putujem drukčije) do (da) doprem sastajalištu (tih) dvaju mora (tj. tih dviju velikih rijeka), ili (da) prolazim (jedno dulje) vrijeme."

(Riječ "hukuben") je (značenja) "zemanen": vrijeme; a njegova množina (tj. množina toga izraza) je "ahkabun".

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Amr, sin Dinara, rekao je: izvijestio me je Seid, sin Džubejra, rekao je: Rekao sam Ibnu Abasu:

"Zaista Nevf El-Bikalija tvrdi da Musa, drug Hadira (Hidra) nije on (onaj) Musa, drug Israelićana." Pa je rekao Ibnu Abbas: "Slagao je neprijatelj Allaha (Allahov neprijatelj).

Pričao mi je Ubej, sin Ka'ba da je on čuo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Zaista Musa je ustao govornikom (kao govornik, propovjednik) u (među) Israelićanima, pa se upitao (upitan je): "Koji je čovjek najznaniji?" Pa je rekao: "Ja." Pa je ukorio Allah njega (doslovno: na njega) pošto (tj. jer) nije vratio (to) znanje k Njemu (ka Allahu), pa je objavio Allah k njemu:

"Zaista je za mene rob (tj. Zaista ja imam jednoga roba) u sastajalištu (ta) dva mora (tj. dvije rijeke), on je znaniji od tebe." Rekao je Musa: "O moj Gospode! Pa kako je za mene sa njim (kako imam načina da se sa njim sastanem; kako ću ga naći, sresti)?" Rekao je: "Uzećeš sa sobom (jednu) ribu, pa ćeš učiniti (staviti) nju u (jedan) zembilj (rogožar, ručnu torbu), pa gdje god si izgubio (tu) ribu, pa on je tude (pa on je tu)." Pa je uzeo (jednu) ribu, pa je učinio (pa je stavio) nju u (jedan) zenbilj (zembilj, rogožar, torbu), zatim je otišao (krenuo je), i otišao je (vodeći) sa sobom svoga momka Jušea, sina Nuna. Čak (Tj. Te) kada su došla njih dvojica (toj velikoj) stijeni, stavila su njih dvojica svoje glave, pa su zaspala njih dvojica. I zatrešla se je (ta) riba u (tom) zembilju, pa je izašla iz njega, pa je pala u (to) more (tj. u tu rijeku veliku), pa je uzela svoj put u (tom) moru (kao jedan svoj) pravac (u moru). I zadržao (zastavio) je Allah od (tj. iza te) ribe način tečenja (toka te) vode, pa je postao na njoj (tj. za njom - za ribom) kao (taj) pas (traka nad tom ribom). Pa pošto se probudio, zaboravio je njegov drug da izvijesti njega za (tu) ribu. Pa su otišli (tj. išli, putovali) njih dvojica ostatak svoga (toga) dana i noći svoje. Čak (te) kada je bilo (vrijeme) od sutra (sutrašnjega dana, sutradan), rekao je Musa svome momku:

"Daj nam naš ručak! Zaista već smo sreli od ovoga našega putovanja (veliki jedan) trud (umor, zamorenost - već smo se na ovom putu jako puno umorili)." Rekao je: A nije našao (tj. nije osjetio) Musa (toga) truda dok (tj. u putovanju prije nego) je prešao (to) mjesto koja je to što je zapovjedio Allah za njega. Pa je rekao njemu njegov momak: "Da li si mislio (vidio, tj. Vidje li ti, znaš li) pošto smo odsjeli ka (onoj) stijeni (uz onu stijenu), pa zaista ja sam zaboravio (tu) ribu, a nije dao zaboraviti meni nju (niko drugi) osim (taj) sotona da se sjetim nje (ili: da spomenem nju), i uzela je svoj put (i otišla je) u (to) more čudom."

(Ili: I uzeo je (Musa) njezin put u more (kao jednim) čudom - kao jedno čudo.)

Rekao je: Pa je bio (ulazak ribe u tu vodu) za (tu) ribu pravac, a za Musa-a i za njegovoga momka čudo. Pa je rekao Musa: "To je (ono) što tražismo (što smo bili tražili, što i tražimo)." Pa su se njih dvojica vratili na svoje tragove (po svojim tragovima) slijedenjem (tj. slijedeći svoje tragove u stopu). Rekao je: Vratila su se njih dvojica slijede (tj. slijedeći) njih dvojica svoje tragove dok su došli (dok nisu došli na kraju) ka (toj) stijeni, pa kada li (kadli) tamo jedan) čovjek pokriven (nekom) odjećom! Pa je pozdravio njega Musa. Pa je rekao Hadir (El-Hadir): "A gdje (ili: A kako) je u tvojoj zemlji (taj) pozdrav?" Rekao je: "Ja sam Musa." Rekao je: "Musa Israelićana?" Rekao je: "Da. Došao sam ti zato (da) poučiš mene (nešto) od (onoga) što si se poučio pravome putu." Rekao je:

"Zaista ti nećeš moći sa mnom (da imaš) strpljenje. O Musa! Zaista ja sam na (jednom) znanju od znanja Allaha (od Allahovoga znanja što) je poučio mene njega (njemu - tome znanju - a) ti njega nećeš znati (a ti ga ne znaš). A ti si na (jednom, nekom) znanju od znanja Allaha (što) je poučio tebe Allah (a ja) neću znati (ne znam) njega (ne znam ga)." Pa je rekao Musa: "Naći ćeš mene, ako je htio Allah (ako Bog da), strpljenoga (strpljivoga), i neću se ogriješiti tebi (ni od jednu, ni o jednu) zapovjed." Pa je rekao njemu Hadir (El-Hadir): "Pa ako si slijedio (tj. ako ćeš slijediti) mene, pa ne pitaj mene (ni) o (jednoj) stvari do (da) ja

proizvedem tebi od nje (tj. o njoj kakvo) spominjanje (dok ti ja ne kažem o njoj)." Pa su otišla (krenula na putovanje) njih dvojica idu (tj. idući) njih dvojica na obalu (toga) mora (ili: obalu te rijeke). Pa je prošla (jedna) lađa, pa su govorili njima da ponesu (tj. da natovare, ukrcaju) njih (da ih prime na tu lađu), pa su prepoznali Hadira (Hidra), pa su nosili (natovarili, ukrkali, primili) njega bez dara (tj. besplatno). Pa pošto su se ukrkala njih dvojica u (tu) lađu, nije se iznenadio (Musa zbog drugoga) osim, a Hadir (osim zbog toga što) je (Hadir) već iščupao (jednu) plohu (tj. dasku) od ploha (od dasaka, od daski te) lađe sa maklema (maklama, sa jednom vrstom strugača). Pa je rekao njemu Musa:

"Ljudi (ovoga naroda) su nosili (natovarili, ukrkali su) nas bez dara (besplatno), a ti (si upravo ka njihovoj lađi, pa si provalio (probio) nju zato (da) pogušiš (potopiš) njezine stanovnike (tj. putnike). Zaista već si došao (jednoj) čudnoj stvari (ili: ružnoj, mrskoj - Ružno je, čudno je to što si učinio)." Rekao je: "Zar nisam rekao: "Zaista ti nećeš moći sa mnom (imati) strpljenja?!" Rekao je: "Ne kažnjavaj me za (ono, tj. zbog toga) što sam zaboravio, i ne opterećuj me od moga posla (od moje stvari nikakvom) poteškoćom."

Rekao je: A rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"I bila je (ta primjedba) najprva (prva) od Musa-a zaboravom." Rekao je: "I došao je (jedan) vrabac, pa je pao (stao) na stranu (na ivicu te) lađe, pa je ključnuo u (to) more (jednim) ključanjem (tj. ključao je, udario je kljunom u vodu, zagrabilo je svojim kljunom vode). Pa je rekao njemu Hadir:

"Nije moje znanje i tvoje znanje od znanja Allaha (od Allahovoga znanja okrnjilo i umanjilo nikako drukčije) osim slično (onome) što je okrnjio ovaj vrabac od ovoga mora." Zatim su izašli njih dvojica iz (te) lađe. Pa dok njih dvojica idu (pješače) na (toj) obali, kadli je vidio (ugledao) Hadir (jednoga) dječaka (gdje) se igra sa (tim) dječacima. Pa je uzeo Hadir njegovu glavu sa svojom rukom, pa je sebi iščupao nju sa svojom rukom, pa je ubio njega (pa ga je ubio). Pa je rekao njemu Musa:

"Zar si ubio (jednu) osobu čistu (nevinu) bez osobe (tj. iako ta osoba nije ubila neku drugu osobu)? Zaista si već došao (jednoj) stvari ružnoj (stvari koja je za osudu - već si uradio djelo koje je za osudu)." Rekao je: "Zar nisam rekao tebi: "Zaista ti nećeš moći sa mnom (imati) strpljenje." Rekao je: "A ovo je žešće od najprve (od prve)." Rekao je: "Ako sam upitao (tj. Ako upitam) tebe o (ikakvoj) stvari poslije nje (tj. poslije ove sada što se dogodila), pa ne druži se (sa) mnom (više). Već si dopro od mene (jednoj) isprici (opravdanju, izvinjenju)." Pa su otišli njih dvojica (dalje). Te kada su njih dvojica došla stanovnicima (jedne) naseobine (jednoga sela), njih dvojica tražili su hranu (jelo od) njezinih (od tih) stanovnika, pa (oni) nisu htjeli da ugoste njih dvojicu. Pa su njih dvojica našla u njoj (u toj naseobini jedan) zid (koji) hoće da se sruši. Rekao je: Naginjač (je bio zid, tj. riječ "en jenkadda" znači da se je zid bio nagnuo). Pa je ustao (ili: stao tude, tu, na tom mjestu) Hadir, pa je uspravio njega sa svojom rukom. Pa je rekao Musa:

"Narod (tj. Ljudi u ovom mjestu su takvi da) smo došli njima, pa nas nisu nahranili, i nisu nas ugstili. Da si htio (tj. Da hoćeš), zaista bi uzeo na njega (za njega, za taj zid jednu) nagradu (tj. platu, naknadu za rad i utrošeno vrijeme, nadnicu)." Rekao je: "Ovo je rastanak (rastajanje) između mene i između tebe...." Do Njegovoga govora (tj. I dalje je Hadir rekao ka Musa-u kao što je to opisano u Allahovom govoru - a to znači u Kur'anu - do kraja Njegovoga govora koji o tome slučaju govori, pa se na kraju toga opisivanja toga slučaja veli) "..... to (ti) je tumačenje (onoga) što nisi mogao na njemu (da imadneš ti) strpljenje." Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Voljeli smo da je Musa bio se strpio (Voljeli bi, voljeli bi smo da se Musa strpio) dok ispriča Allah na nas (tj. nama još i više) od vijesti njih dvojice." Rekao je Seid, sin Džubejra: Pa je bio Ibnu Abas (običaj da) čita (umjesto ".... ve kane veraehum...."): "..... ve kane emamehum melikun je'huzu kulle sefnetin salihatın gasben (..... i bio je pred njima jedan vladar (što) uzima svaku dobru lađu otimanjem)". I čitaše (on): "Ve emmel-gulamu fe kane kafiren ve kane ebevahu mu'minejni (A što se tiče (toga) dječaka, pa bio je nevjernik, a bili su njegovi roditelji dva vjernika)....".

(Drugi učaci, čitači Kur'ana nešto drukčije čitaju i ovaj zadnji tekst Kur'ana.)

GLAVA:

Njegov govor: "Pa pošto su doprla njih dvojica sastajalištu između njih dva (mora, ili rijeke), zaboravili su njih dvojica svoju ribu, pa je uzela svoj put u (to) more pravcem (kretanja)."

"Mezheben": Mjesto idjenja (Mjesto gdje se ide, kuda se ide - to je značenje riječi "sereben: pravac, pravcem"). "Jesrubu" je (značenja) "jesluku": kreće se, zapućuje se. I od njega (od toga izraza) je ".... ve saribun binnehari (i kretalac u (tom) danu)."

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Musa-a, izvijestio nas je Hišam, sin Jusufa da je Ibnu Džurejdž izvijestio njih, rekao je: izvijestio me je Ja'la, sin Muslima, i Amr, sin Dinara, od Seida, sina Džubejra, povećava jedan (od) njih dvojice na (pričanje) svoga druga, i (još jedan drugi) osim njih dvojice (osim Ja'la-a i Amra), već sam čuo njega (toga drugoga da) priča njega (spomenuti hadis) od Seida (da) je rekao:

Zaista mi smo zaista kod Ibnu Abasa u njegovoj kući pošto je rekao (kad je rekao, kad reče): "Pitajte me." Rekao sam: "O Ebu Abase! Učinio mene Allah tvojim otkupom (tj. žrtvom za tebe)! U Kufi je (tj. ima, postoji jedan) čovjek pripovjedač (propovjednik), govori se njemu (tj. ime mu je) Nevf, (i) tvrdi (on) da on (tj. da Musa koji se spominje da je putovao sa Hadirom-Hidrom) nije Musa Israelićana (tj. da to nije Israelićanski, israilski Musa - Mojsije)." Što se tiče Amra, pa rekao je meni (to veli Ibnu Džurejdž pričajući od Seida): Rekao je (Ibnu Abas):

"Slagao je već (doslovno: Već je slagao) neprijatelj Allaha." A što se tiče Ja'la-a, pa rekao je meni: Rekao je Ibnu Abas: Pričao mi je Ubejj, sin Ka'ba, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Musa je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio." Rekao je: "Opominjao (Savjetovao) je (Musa svoje) ljude (jednoga) dana. Te kada su se prokale (njihove) oči i raznježila se (njihova) srca, okrenuo je leđa. Pa je stigao njega (jedan) čovjek, pa je rekao: "O poslanice Allaha! Da li je u (tj. na) Zemlji ijedan (čovjek) znaniji od tebe?" Rekao je: "Ne." Pa je korio njega (Allah) pošto nije vratio (tj. pripisao najveće to) znanje ka Allahu. Reklo se je: "Da." Rekao je: "O moj Gospode! Pa gdje je?" Rekao je: "U sastajalištu (tih) dvaju mora." Rekao je: "O moj Gospode! Učini mi (kakav, neki) znak (da) znam to od njega." Pa je rekao meni Amr (a ne Ja'la): Rekao je: "Gdje se rastane (od) tebe (ta) riba." A rekao je meni Ja'la: Rekao je: "Uzmi (jednu) ribu mrtvu, gdje se puhne (tj. udahne) u nju (njevina) duša (duh - tude ćeš naći, tu ćeš naći Hadira)." Pa je uzeo (jednu) ribu, pa je učinio (pa je stavio) nju u (jedan) zembilj (u torbu za namirnice), pa je rekao svome momku:

"Neću opterećivati (ili: Ne opterećujem) tebe (ni sa čim drugim) osim da izvijestiš mene o (tome) gdje se rastane (gdje se bude rastala od) tebe (ta) riba." Rekao je (Musa-ov momak, tj. sluga): "Nisi opteretio (mene) mnogo." Pa to (ti) je Njegov govor, veličajno je Njegovo spominjanje:

"I pošto je rekao Musa svome momku...." Juše'u, sinu Nuna. Nije (ova izjava o imenu Musa-ovoga momka da je momku bilo ime Juše' (Juša'), sin Nuna - nije to pričano) od Seida. Rekao je: "Pa dok je on u hladu (tj. u sjenci jedne velike) stijene u (jednom) mjestu vlažnom (rosnom, mokrom) kadli se je uzburkala (počela se udarati, počela se koprcati, tj. micati ta) riba, a Musa je spavač (tj. spavao je). Pa je rekao njegov momak: Neću buditi njega. Te kada se probudio, pa zaboravio je (momak) da izvijesti njega. A uzburkavala se je (ta) riba, čak je unišla (u to) more. Pa je zadržao (zaustavio) Allah od nje način tečenja (toka te) vode, čak kao da je njezin (ribin) trag (vodio) u (neku rupu u) kamenu." Rekao je meni Amr ovako: "Kao da je njezin trag (vodio) u (neku) rupu." I napravio je kolut između svoja dva palca i (ona druga dva prsta) koja dva stoje blizu njih dvojice (dva susjedna prsta do palčeva, tj. koja su do palaca, koja su uz palce).

".... zaista već smo sreli od ovoga našega putovanja (jedan) trud (umor, zamor)."

Rekao je: "Već je odsjekao (presjekao) Allah od tebe (taj) trud." Nije (ova rečenica pričana) od Seida. Izvijestio je (momak) njega (Musa-a o nestanku ribe), pa su se vratila njih dvojica, pa su našla njih dvojica Hadira. Rekao je meni Usman, sin Ebu Sulejmana: "Na (jednoj) postelji zelenoj (ili: Na jednom ćilimu zelenom) na jetri (džigeri, tj. na sredini toga) mora (našli su Hadira)." Rekao je Seid, sin Džubejra: "Pokriven je (bio Hadir, Hidr) sa svojom odjećom, već je učinio njezin kraj (jedan) pod svoje dvije noge, a (drugi) njezin kraj pod svoju glavu. Pa je pozdravio njega Musa. Pa je otkrio svoje lice i rekao je:

"Da li je u mojoj zemlji (ostalo išta) od pozdrava? Ko si ti?" Rekao je: "Ja sam Musa." Rekao je: "Musa Israelićana?" Rekao je: "Da." Rekao je: "Pa šta je tvoje stanje?" Rekao je: "Došao sam zato (da) poučiš mene (nešto) od (onoga) što si se poučio (što si ti poučen) pravome putu." Rekao je: "Zar nije dosta tebi (to) da je Tevrat (Tora) u tvojim dvjema rukama i da (Božija) objava dolazi tebi? O Musa! Zaista za mene je (tj. ja imam jedno) znanje (takvo što) ne treba tebi da znaš njega. A zaista za tebe je (tj. ti imaš jedno) znanje (što) ne treba meni da znam njega." Pa je uzela (jedna) ptica sa svojim kljunom (vode) od (toga) mora, a rekao je (na to Hadir):

"Tako mi Allaha nije moje znanje i nije tvoje znanje u strani (tj. u odnosu) znanja Allaha (u odnosu na Allahovo znanje) osim kao što je uzela ova ptica sa svojim kljunom od (toga) mora." Te kada su se ukrcala njih dvojica u (tu) lađu, našla su njih dvojica (tj. vidjeli su neke) lađe male (što) nose (tj. prenose, prevoze) stanovnike (narod, ljude, putnike) ove obale ka stanovnicima ove druge obale, (i ti stanovnici putnici u velikoj lađi) prepoznali su njega, pa su rekli:

"Allahov dobri rob je (ovo)." Rekao je: Rekli smo Seidu: "Hadir je (li pod tim nazivom od strane saputnika mislio da kaže)?" Rekao je: "Da. Nećemo ga nositi (prevoziti) za nagradu (nego besplatno)." Pa je provalio nju (Hadir tu lađu) i učvrstio je (udario, zabio je) u nju (u lađu jedan) kolac (klin). Rekao je Musa: "Zar si provalio nju (lađu) zato (da) pogušiš njezine stanovnike (putnike, ljude u toj lađi)? Zaista već si došao (jednoj) stvari čudnoj (ili: stvari ružnoj)."

Rekao je Mudžahid: "Munkeren" (ružnoj - to je značenje izraza "imren"). Rekao je: "Zar nisam rekao (da) zaista ti nećeš moći sa mnom (imati) strpljenje." Bila je najprva (prva Musa-ova primjedba) zaboravljanjem, a (ta) srednja (druga) uslovljavanjem, a treća upravljanjem (namjeravanjem da ukaže na osnovicu i temelj da se prinude stanovnici da im dadnu hranu). Rekao je: "Ne kažnjavaj me sa (onim, tj. zbog onoga) što sam zaboravio, i ne opterećuj me od moje stvari (od moga posla nikakvom) teškoćom." Sreli su njih dvojica dječaka, pa je ubio njega. Rekao je Ja'la: Rekao je Seid: "Našao je dječake (neke što) se igraju, pa je uzeo (jednoga) dječaka nevjernika, oštroumnoga, pa je povalio njega (nauznačke), zatim je zaklao njega sa (tim) nožem. Rekao je: "Zar si ubio (jednu) osobu čistu (nevinu), bez (odmazde neke druge) osobe, (a) nije učinila (taj) grijeh."

A bio je Ibnu Abas čitao nju (tu riječ) "zekijjeten" (umjesto "zakijeten" kao što neki čitaju). "Zakijeten" je (značenja) "muslimeten" (predanu; ili: koja je primila Islam, tj. osobu koja je primila Islam?, jer su sva malodobna djeca muslimani, sposobna su da prime Islam dok ih roditelji ili neko drugi ne okrene u neku drugu vjeru ili bezboštvo). Kao što je tvoj govor: Dječak čist (tako se rekne i osoba čista).

(I "zakijeten" i "zekijjeten" imaju približno značenje: dobar, lijep, čist, rastući, napredan.)

Pa su išla (otišla dalje) njih dvojica, pa su našla njih dvojica (jedan) zid (neki zid koji) hoće da se sruši, pa je ispravio (uspravio, tj. podbočio) njega. Rekao je Seid (tj. pokazao je) sa svojom rukom ovako, i podigao je svoju ruku, pa se je ispravio (zid). Rekao je Ja'la: Mislim da je Seid rekao: "Pa je potrao njega sa svojom rukom, pa se ispravio (zid). "Da si htio, zaista bi uzeo na njega (za njega) nagradu." Rekao je Seid: "Nagradu (da) jedemo nju."

A bio je iza njih... (to) je (značenja) bio je pred njima. Čitao je nju (tu rečenicu, ili tu riječ) Ibnu Abas (tako): pred njima (umjesto "iza njih") vladar. Tvrde (neki pričajući to) od (drugoga nekoga) osim Seida da je on (taj vladar bio po imenu, da je imao ime) Huded, sin Budeda. Dječak ubijeni (taj), njegovo ime je - tvrde - Džejsur. Vladar (jedan što) uzima svaku lađu otimanjem (otimajući). Pa sam htio - kada je ona prolazila (tj. kada ova lađa prođe) pokraj njega - da pusti (ostavi) nju (njezinim vlasnicima) zbog njezine mane. Pa kada su prešli (prošli kraj gdje je vladao taj vladar), popravili su nju (tj. lađu), pa su se koristili s njom. A od njih je (neko takvoga mišljenja) ko govori: Zatvorili su nju (rupu na lađi) sa (jednom) staklenkom (staklenom bocom; ili: sa staklom pomiješanim sa brašnom ili nečim sličnim). A od njih je (neko) ko govori: Sa (tom) smolom (su zatvorili) provaljeno mjesto na lađi).

Bili su njegovi roditelji dva vjernika, a bio je (on, tj. dječak) nevjernik, pa smo se plašili da (on) priključi njih dvoje (oca i mater, svoje roditelje) nasilju i bezvjerstvu, (a to znači) da ponese njih dvoje njegova ljubav (tj. ljubav prema njemu) na (to) da slijede njih dvoje njega na njegovoj vjeri (pogrešnoj; jer je i bezvjerstvo, nevjerovanje ipak jedna vjera - ali pogrešna vjera). Pa smo htjeli da zamijeni njima dvoma njihov Gospod (za njega drugo dijete) bolje od njega čistotom (dobrotom) i bliže nježnošću (milošću), zbog Njegovoga govora:

".... zar si ubio osobu čistu....". A "bliže nježnošću...." (to znači): Njih dvoje su za njega (tj. njemu-budućem djetetu) milostiviji (nježniji) od njih dvoga (tj. nego što su njih dvoje bili milostiviji) za (to) prvo (dijete) koje je ubio Hadir. A tvrdio je (neko drugi) osim Seida da su njih dvoje (imali takav slučaj da) se je njima dvoma zamijenila djevojka (tj. da im je Allah dao da im se je rodila, da im se rodi kći poslije toga sina kojega je ubio Hadir). A što se tiče Davuda, sina Ebu Asima, pa je rekao (prenoseći) od (više pripovjedača) osim jednoga:

Zaista ona je djevojka (tj. Osoba koja se rodila poslije ubijenoga dječaka bila je djevojka, tj. žensko).

(Međutim, u svome komentaru Kastalanija kaže da je Ibnu Džurejdž rekao da je drugo dijete poslije ubijenoga dječaka bilo muško, a to je spomenuo Ibnu Kesir i drugi.)

GLAVA:

Njegov govor: "Pa pošto su njih dvojica prešli, rekao je svome momku: "Daj nam naš ručak, zaista već smo sreli od ovoga našega putovanja (jedan) trud (umor, zamorenost)." Rekao je: "Jesi li vidio? Pošto smo odsjeli ka (toj) stijeni, pa zaista ja sam zaboravio (tu) ribu.....".

".... sun'an.", je (značenja) "amelen": radom (po radu svome). ".... hivelen." je (značenja) "tehavvulen": premiještanje (mijenjanje, promjenu).

"Rekao je: "To (ti) je (ono) što tražismo (tj. što smo bili pošli da tražimo)"; pa su se vratila njih dvojica na svoje tragove slijedenjem (tj. slijedeći oni svoje tragove u stopu)."

"Imren" i "nukren" je (značenja) "dahijeten": veliku stvar (ružno djelo - ružnom djelu si prišao, došao, tj. počinio si veliki grijeh). ".... jenkadda...." je (značenja) "jenkadu kema jenkadussinnu": poruši se kao što se poruši (izvali taj) zub (u vilici). ".... le tehizte...." i ".... ittehazte...." je jedno (tj. oboje imaju isto značenje: uzeo si; odnosno: uzeo bi).

(To su dva kiraeta - dva načina čitanja te riječi i "letehizte" i "lettehazte", ali je značenje isto.)

".... ruhmen" je od (riječi) "erruhmu" (milost, nježnost srca), a ona je žešća (jača je ta riječ) pojačanjem (stepena milostivosti) od (riječi) "errahmetu". A mislimo da je on (taj izraz "ruhmun") od "errahimu": milostivi. A zove se Meka (sa nazivom) Ummu ruhmin (Majka milosti), to jest: Milost (Allahova što) silazi u njoj (u Meku; ili: u nju - u Meku; hoće, valjda, da kaže da je to uzrok za takav naziv Meke).

(Uglavnom htio je da kaže to da obje riječi i "ruhmun" i "rahmetun" imaju isto značenje, a to je: milost, ali da "ruhmun" ima jače značenje na milostivost od riječi "rahmetun".)

PRIČAO MI JE Kutejbete, sin Seida, pričao mi je Sufjan, sin Ujejneta, od Amra, sina Dinara, od Seida, sina Džubejra, rekao je: rekao sam Ibnu Abasu:

"Zaista Nevf Bikalija (ili: Bekalija) tvrdi da Musa, vjerovijesnik Allaha nije (to onaj) Musa Hadira (Hadirov Musa, koji se sastao sa Hadikom i putovao sa njim)." Pa je rekao: "Slagao je neprijatelj Allaha. Pričao nam je Ubejj, sin Ka'ba, od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) je rekao:

"Ustao je Musa govornikom (tj. kao govornik, propovjednik) u (među) Israelićanima, pa se reklo njemu: "Koji čovjek je znaniji (tj. najznaniji, najučeniji)?" Rekao je: "Ja." Pa je ukorio Allah njega pošto nije vratio (tj. pripisao to najveće) znanje k Njemu, i objavio je k njemu (Musa-u): "Da. Rob (jedan) od Mojih robova je u sastajalištu (tih) dvaju mora, on je znaniji od tebe." Rekao je: "O moj Gospode! Kako je (taj) put (tj. način da se dođe, dopre) k njemu (Kako ću doći do njega)?" Rekao je - Uzećeš (tj. Uzmi ti jednu) ribu u (jedan) zenbilj (zembilj, torbu), pa gdje god si izgubio (tu) ribu, pa slijedi nju (tj. traži nju-ribu, vrati se da tražiš nju, naći ćeš tada toga roba - tj. Hadira)." Rekao je: Pa je izašao Musa i sa njim je njegov momak (poslužitelj) Juše'a, sin Nuna, i sa njima dvojicom je (ta) riba, (i putovali su)

dok su dospjeli (stigili) njih dvojica k (toj) stijeni, pa su odsjela njih dvojica kod nje. Rekao je: Pa je stavio (spustio) Musa svoju glavu, pa je zaspao.

Rekao je Sufjan: A u hadisu (jednom što ga je pripovijedao, pričao jedan pripovjedač drugi) osim Amra rekao je: A u korijenu (tj. u podnožju te) stijene je (bilo jedno) vrelo, govori se njemu (ime mu je, zove se): Život (tj. Vrelo života), ne pogodi od njegove vode (nijedna) stvar (pa da se, a da se sa tom stvari dogodi drugo) osim (to da) je oživjela (da oživi ona, da ona postane živa). Pa je pogodilo (tu) ribu od vode toga vrela (neka količina). Rekao je: Pa se pomicala (tj. počela se micati) i izvukla se je iz (toga) zembilja (iz torbe), pa je unišla (ušla u to) more. Pa pošto se probudio Musa, rekao je svome momku:

"Daj (ti) nama naš ručak (tj. našu hranu da jedemo)." Ajet (taj vidjeti). Rekao je: A nije našao (tj. osjetio toga) truda (umora, zamorenosti otprije) do (da) je prešao (dok nije prešao ono) što se njemu zapovjedilo za njega. Rekao je njemu njegov momak Juše'a (Juša), sin Nuna: "Jesi li (Da li si) vidio? Pošto smo odsjeli k (toj) stijeni, pa zaista ja sam zaboravio (tu) ribu." Ajet (taj vidjeti). Rekao je: Pa su se vratila njih dvojica slijede (tj. slijedeći) njih dvojica u tragove njih dvojice (tj. svoje tragove slijedeći, stajući u svoje stope). Pa su njih dvojica našla u (tom) moru kao (taj) pas (traku) prolaz (te) ribe (tj. kuda je riba otišla). Pa je (to) bilo za njegovoga momka (jedno) čudo, a za (tu) ribu pravac. Rekao je: Pa pošto su dospjela (stigla) njih dvojica ka (toj) stijeni kada li njih dvojica (susretnu se, susretoše se, sretoše se) sa (jednim) čovjekom pokrivenim sa (jednom) odjećom. Pa je pozdravio njega Musa. Rekao je: "A gdje (tj. A kako, A kakav) je u tvojoj zemlji (taj, takav) pozdrav?" Pa je rekao: "Ja sam Musa." Rekao je: "Musa Israelićana?" Rekao je: "Da." Rekao je: "Da li (dozvoljavaš meni da) slijedim tebe na (to, tj. zbog toga) da poučiš mene (nešto) od (onoga) što si se poučio (što si i ti poučen) pravom putu (od pravoga puta)?" Rekao je njemu Hadir:

"O Musa! Zaista ti si na (jednom) znanju od znanja Allaha (od Allahovoga znanja što) je poučio tebe njega Allah (ili: tebe njemu Allah), neću znati (tj. ne znam ja) njega (toga tvoga znanja); a ja sam na (jednom) znanju od znanja Allaha (što) je poučio mene njega (njemu) Allah, nećeš znati (tj. i ne znaš ti) njega (toga moga znanja)." Rekao je: "Nego slijediću tebe (tj. Da, tako, ali ja želim da te slijedim, da putujem s tobom)." Rekao je: "Pa ako si (ti) slijedio mene (tj. ako ćeš slijediti mene, ako ćeš putovati sa mnom), pa ne pitaj me (ni) o (jednoj) stvari do (da) proizvedem (ja sam sobom) tebi od nje (neko) spominjanje (do da ti ja o njoj napomenem - dok ti ja o njoj ne kažem)." Pa su otišla (krenula) njih dvojica idu (tj. idući) njih dvojica (pješačeći) na (tj. uz tu) obalu. Pa je prošla pokraj njih dvojice (jedna velika) lađa. Pa se je prepoznao (tj. bio je prepoznat od putnika u lađi) Hadir, pa su nosili (tj. natovarili, ukrcali, primili) njih u svoju lađu bez plate (doslovno: bez dara, bez dužnosti). Govori se (da izraz "bi gajri nevlín" znači što i): "bi gajri edžrin" (bez plate, tj. bez plaćanja vožnje, besplatno). Pa su se ukrcala njih dvojica (u tu) lađu. Rekao je: I pao je (I stao je jedan) vrabac na stranu (na rub, ivicu te) lađe, pa je zamočio svoj kljun (u to) more. Pa je rekao Hadir (ka) Musa-u:

"Nije tvoje znanje, i moje znanje i znanje (tih svih) stvorenja u znanju (tj. u omjeru prema znanju) Allaha osim količina (onoga) što je zamočio ovaj vrabac svoj kljun." Rekao je: Pa nije se (malo, nego mnogo) iznenadio Musa (ili: Nije iznenadilo Musa-a malo) pošto se upravio Hadir ka (jednom stolarskom alatu zvanom) makle (ka maklama), pa je provalio (probio tu) lađu. Pa je rekao njemu Musa: "Narod (tj. Ljudi ovi) nosili (natovarili) su nas bez plate (besplatno), (a ti) si se upravio ka njihovoj lađi, pa si provalio nju zato (da) pogušiš njezine stanovnike; zaista već si došao....." Ajet (taj vidjeti). Pa su otišla njih dvojica, kada li njih dvojica (susretnu se, susretoše se) sa (jednim) dječakom (koji) se igra (koji se je igrao) sa (tim izvjesnim) dječacima! Pa je uzeo Hadir za njegovu glavu, pa je odsjekao nju. Rekao je

njemu Musa: "Zar si ubio (jednu) osobu čistu, bez (odmazde neke druge) osobe? Zaista već si došao (jednoj) stvari ružnoj (nevaljaljoj)." Rekao je: "Zar nisam rekao tebi: "Zaista ti nećeš moći (da imaš) sa mnom (nikakvo, ikakvo) strpljenje?!" Do Njegovoga govora:

".... pa nisu htjeli da ugoste njih dvojicu; pa su našla njih dvojica u njoj (u toj naseobini jedan) zid (koji) hoće da se sruši...."

Pa je rekao (tj. pokazao je, da je znak) sa svojom rukom ovako, pa je ispravio njega (ili: uspravio njega). Pa je rekao njemu Musa: "Zaista mi smo unišili (u) ovu naseobinu (u ovo selo, kraj, grad), pa nas nisu ugostili i nisu nas nahranili. Da si htio (tj. Da hoćeš), zaista bi sebi uzeo na (za) njega (neku) platu (nagradu, nadnicu)." Rekao je: "Ovo je rastanak između mene i između tebe; obavijestiću te za tumačenje (o onome) što nisi mogao na njemu (da imadneš nikakvoga) strpljenja." Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Voljeli smo (Voljeli bismo) da se je Musa strpio dok se (pa da se) ispriča (još neka zgoda i slučaj) nama od stvari njih dvojice." Rekao je: I bio je Ibnu Abas (takvoga stava da) čita (ovako sljedeći ajet iz teksta ove sure koji se odnosi na opis putovanja Musa-a i Hadira):

".... ve kane emamehum melikun je'huzu kulle sefinetin salihatin gasben. Ve emmel-gulamu fe kane kafiren....." (a to znači: ".... a bio je pred njima vladar (koji) uzima svaku lađu dobru otimanjem. A što se tiče (toga) dječaka, pa bio (je) nevjernik.....").

(Taj isti tekst glasi nešto malo drukčije prema čitanju drugih čitača, učača Kur'ana, i taj drugi tekst je punovažniji, pa neka se vidi taj tekst u Kur'anu, i vidjeće se razlike.)

GLAVA:

Njegov govor: "Reci: Da li ćemo obavijestiti vas za najpropalije poslovima (tj. za one, o onima koji su na najvećoj šteti i gubitku po poslovima, u svojim radovima)?".

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Muhamed, sin Džafera, pričao nam je Šubete od Amra, od Mus'aba, rekao je: pitao sam svoga oca (Sa'da, sina Ebu Vakkasa o značenju ajeta):

"Reci: Da li ćemo obavijestiti vas za najpropalije poslovima?", oni su harurije (tj. ovi ovakvi jesu li harurije)?" Rekao je:

"Ne. Oni su Židovi i kršćani. Što se tiče Židova, pa (oni) smatraju lažnim (tj. pa oni ne vjeruju) Muhameda, pomilovao ga Allah i spasio. (Doslovno: pa smatrali su lažnim (nisu vjerovali) Muhameda a.s.). A što se tiče kršćana, ne vjeruju (doslovno: nisu vjerovali) u raj, i rekli su (tj. i govore): "Nema (nikakve) hrane (jela) u njemu (u raju), a ni pića." A harurije su (oni) koji kvare (krše) ugovor Allaha od poslije (poslije, tj. nakon) njegovoga obavezivanja (učvršćivanja, tj. nakon što su ga se bili obavezali - a misli se na pobunu protiv halife Alije r.a., a bili su mu se prisegnuli na vjernost i priznali ga halifom ti isti pobunjenici). I bio je Sa'd (običaja da) imenuje (naziva) njih (tim) pokvarenjacima (griješnicima).

(Harurije je naziv za sektu, frakciju koja se pojavila među muslimanima u vrijeme halife Alije r.a., a ta se je sekta pojavila u jednom selu u blizini Kufe, u selu Harura-u, pa su pristalice po imenu toga sela i nazvane harurije, a kasnije su dobili naziv haridžije, haridžiti.)

GLAVA:

"Ti su (oni) koji su bili nevjernici (tj. koji nisu vjerovali) u znakove svoga Gospoda i sretanje Njega, pa su se pokvarila (doslovno: potonula, nestala, propala) njihova djela.....". Ajet (taj vidjeti).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdullaha, pričao nam je Seid, sin Ebu Merjema, izvijestio nas je Mugirete, sin Abdurahmana, pričao mi je Ebu Zinad od Aaredža, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Zaista ono zaista će doći (taj izvjesni) čovjek, veliki, debeli (na) sudnjem danu (bivši on, nalazeći se on u takvom stanju da) neće mjeriti (vagati, težiti, tj. neće vrijediti) kod Allaha (ni koliko) krilo (jedne) komarice (mušice). I (onda) je rekao: Čitajte:

".... pa nećemo uspraviti (tj. uspostaviti) za njih (na) sudnjem danu (nikakvo) mjerenje (mjeru, težinu)."

A od Jahja-a, sina Bukejra, od Mugireta, sina Abdurahmana, od Ebu Zinada slično njemu (prethodnom, spomenutome hadisu).

K H J A S (KAF, HA, JA, AJN, SAD)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Abas: ".... divno li čuju oni i vide!....", Allah govori njega (ovaj govor, izraz čuđenja i divljenja opisujući njihovo stanje na sudnjem danu kada će oni divno čuti i vidjeti istinu), a oni danas neće čuti i neće vidjeti (tj. a oni danas i ne čuju i ne vide trajno lutajući oni) u zabludi jasnoj. Misli (na) Njegov govor: ".... divno li čuju oni i vide!...." (da to znači): Nevjernici (ti) tada su najčujnija stvar i najvidovitija (tj. tada će oni bolje čuti i vidjeti nego iko drugi).

".... le erdžumenneke...." je (značenja) "le eštimenneke": zaista grdiću (ružiću) svakako tebe (pogrdama). ".... ve ri'jen." (to) je (značenja) "menzaren": i izgledom (po izgledu). A rekao je Ebu Vail: Znala je Merjema da je (taj) bogobojazni razuman (čovjek; ili: da je svaki bogobojazni razuman) dok je rekla:

".... zaista ja se utječem (tražim zaštitu) u Milosrdnoga (Allaha) od tebe ako si bio bogobojazan.". A rekao je Ibnu Ujejneta: ".... teuzzuhum ezzen.", (to) je (značenja) "tuz'idžuhum ilel-measi iz'adžen": tjeraju (potiču, podstrekavaju) ih ka (tim) grijesima tjeranjem. A rekao je Mudžahid: ".... idden.", je (značenja) "'ivedžen": krivini (iskrivljenosti, tj. iskrivljenoj stvar). Rekao je Ibnu Abas: ".... virđen.", je (značenja) "'itašen": žedne. ".... esasen...." je (značenja) malen: imovinom (po imovini). ".... idden." je (značenja) "kavlen azimen": govor velik. ".... rikzen?", je (značenja) "savten": glas. A rekao je osim njega (tj. osim Ibnu Abasa neko drugi): ".... gajjen.", je (značenja) "husranen": štetu. ".... bukijjen.", je skupina (tj. množina od riječi) "bakin": plakalac (tj. "bakin" znači onaj koji plače). ".... silijjen (ulaženjem, ili: spaljivanjem).", (ta riječ je infinitiv od glagola) "salije": unišao je (u vatru; ili: spalio se je), "jasla": ulazi (u vatru; ili: spaljiva se on). ".... nedijjen.", i "ennadi" je jedno (jednoga značenja): sijelom (sjednicom, skupom, tj. po sijelu, po sjednici - a to će reći: ko ima najljepše mjesto sjedenja, sijela; čiji je klub ljepši?).

"I opominji njih (pričajući im o) danu (te) žalosti.....".

(Pod izrazom "dan žalosti" misli se na sudnji dan-Sudnji dan, jer će se žalostiti oni koji budu osuđeni u pakao da idu da trpe kaznu.)

PRIČAO NAM JE Umer, sin Hafsa sina Gijasa, pričao nam je moj otac, pričao nam je Aameš, pričao nam je Ebu Salih od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Dovesti će se (ta) smrt kao oblik (jednoga) ovna garavoga, pa će dozivati (jedan) dozivač: "O stanovnici raja!" Pa će pružiti (istegnuti oni svoje) vratove (podigavši oni glave) i gledaće. Pa će reći (onaj vikač, dozivač): "Da li poznajete (šta je) ovo?" Pa će govoriti (reći će oni): "Da, ovo je (ta) smrt." I svaki (od) njih već je vidio nju. Zatim će dozivati (dozvati): "O stanovnici Vatre (tj. pakla)!" Pa će pružiti vratove (podigavši glave) i gledaće (oni). Pa će govoriti (reći će on): "Da li poznajete ovo (Znate li šta je ovo)?" Pa će govoriti (reći će oni): "Da, ovo je (ta) smrt (to je smrt)." I svaki (od) njih već je vidio nju. Pa će se zaklati (smrt, tj. biće zaklana smrt), zatim će govoriti (reći će taj dozivač): "O stanovnici raja! Vječno ostajanje (je vama u raju), pa nema smrti! I o stanovnici pakla (vatre pakla)! Vječno ostajanje (je vama u Vatri), pa nema smrti (nema umiranja više)!" Zatim je čitao:

"I opominji ih (na) dan (te) žalosti pošto se je sudila (ta) stvar, a oni su u (jednoj) nemarnosti (sada, u životu na ovome svijetu)....", (to jest), a ovi su u nemarnosti, stanovnici (te) ovozemnosti, i oni neće vjerovati (i oni ne vjeruju u to)."

GLAVA

Njegovoga govora: "I ne spuštamo se (mi drukčije) osim sa zapovjedi tvoga Gospoda, Njemu je (sve) što je između naših ruku (tj. sve što je pred nama) i što je ozadi (iza) nas....".

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Umer, sin Zerra, rekao je: čuo sam svoga oca (da priča) od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, Džibrilu:

"Šta sprječava tebe da posjećuješ nas više od (onoga) što posjećivaš (posjećuješ) nas?" Pa je sišao (ajet):

"I ne spuštamo se (mi drukčije) osim sa (po) zapovjedi tvoga Gospoda, Njemu je što je između naših ruku (pred nama), i što je ozadi nas (i što je između toga)....".

GLAVA

Njegovoga govora: "Pa da li si vidio (onoga) koji je bio nevjernik u Naše znakove (tj. koji nije vjerovao - koji ne vjeruje u Naše znakove), i rekao je (uz to još): Zaista će se meni dati svakako imovina i dijete (djeca)."

PRIČAO NAM JE Humejdija, pričao nam je Sufjan od Aameša, od Ebu Duha-a, od Mesruka, rekao je: čuo sam Habbaba (da) je rekao:

Došao sam Asu, sinu Vaila, Sehmiji (da) uzmem (naplatim; odnosno: da tražim od) njega (jedno) pravo svoje kod njega (što sam imao), pa je rekao (on): "Neću dati tebi do (da) budeš (dok ne budeš) nevjernik u Muhameda - pomilovao ga Allah i spasio." Pa sam rekao: "Ne, čak (da) umreš, zatim (da) se proživiš (zatim da vaskrsneš, uskrsneš - dakle kad bi umro, zatim se proživio)." Rekao je: "A zaista je zaista (li) sam mrtav, zatim proživljen (dakle: kad budem mrtav hoću li zaista biti oživljen?" Rekao sam: "Da." Rekao je: "Zaista je za mene

tamo (tj. Ja ću imati tamo jedno veliko) imanje i djecu, pa ću (da) platim tebi njega (to tvoje pravo, tvoj taj dug što sam ti dužan)." Pa je sišao ovaj ajet:

"Pa da li si vidio (onoga) koji je bio nevjernik u Naše znakove, i rekao je: Zaista meni će se dati svakako imanje i djeca.". Predao je njega (ovaj hadis) Sevrija, i Šubete, i Hafs, i Ebu Muavijete i Veki' (svi su ga pričali) od Aameša.

Njegov govor: "Je li se natkućio (na to) odsutno (tj. Je li saznao neviđeno, tajno), ili je sebi uzeo kod Milosrdnoga (nekačav) ugovor (obavezu)?".

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Kesira, izvijestio nas je Sufjan od Aameša, od Ebu Duha-a, od Mesruka, od Habbaba, rekao je:

Bio sam kovač u Meki, pa sam načinio Asu, sinu Vaila, Sehmiji (jednu) sablju (mač), pa sam došao (da) tražim (naplatim od) njega, pa je rekao: "Neću dati tebi do (da) budeš nevjernik u Muhameda." Rekao sam: "Neću biti nevjernik u Muhameda, pomilovao ga Allah i spasio, čak (da) usmrti tebe Allah, zatim (da) oživi (nanovo) tebe." Rekao je: "Kada je usmrtio mene Allah, zatim je proživio mene (tj. kada me usmrti, pa me proživi), a za (tj. u) mene je (a kod mene tad kad bude) imovina i djeca (pa tada ću ti platiti)." Pa je spustio Allah:

"Pa jesi li (da li si) vidio (onoga) koji nije vjerovao u naše znakove, i rekao je: Zaista će se meni dati svakako imovina i djeca. Da li se je natkućio (na to) odsutno (tj. Da li je saznao neviđeno, tajno), ili je sebi uzeo kod Milosrdnoga (neki) ugovor (obavezu da će mu On to tako dati)?".

Rekao je (Buharija da riječ "ahden" znači što i): "Mevsikan" (obavezivanje, čvrsto obećanje, ugovor). Nije rekao Ešdžeija (pričajući on) od Sufjana: sablju....., a ni "mevsikan" (obavezivanje, tj. nije spomenuo u pričanju toga hadisa te dvije riječi).

GLAVA:

"Nikako! Zapišaćemo (ono) šta (on) govori, i pružićemo njemu od (te) kazne pružanjem (tj. i povećaćemo njemu kaznu velikim povećavanjem).".

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Halida, pričao nam je Muhamed, sin Džafera, od Šubeta, od Sulejmmana, čuo sam Ebu Duha-a (da) priča od Mesruka, od Habbaba, rekao je:

Bio sam kovač u predislamlju, i bio je za mene (jedan) dug (dugovanje meni) na Asu, sinu Vaila (tj. kod Asa, pri Asu, sinu Vailovom). Rekao je: Pa je došao njemu (da) traži (da se naplati od) njega. Pa je rekao: "Neću dati tebi do (da) budeš nevjernik u Muhameda - pomilovao ga Allah i spasio." Pa je rekao: "Tako mi Allaha neću biti nevjernik (u Muhameda) čak (da) usmrti tebe Allah, zatim (da) se proživiš (ti nanovo)." Rekao je: "Pa pusti me, dok umrem, zatim (da) se proživim (ja nanovo), pa meni će se dati imovina i djeca, pa ću izvršiti (tj. platiti) tebi." Pa je sišao ovaj ajet:

"Pa da li si vidio (onoga) koji je bio nevjernik u naše znakove, i rekao je: Zaista daće se meni svakako imovina i djeca.".

Njegov govor, moćan je i veličajan je: "I naslijedićemo ga, (ono) što govori (da će mu se dati, tj. naslijedićemo njegovo imanje i djecu), i doći će (on) nama samac (usamljen, sam).".

A rekao je Ibnu Abas: "... el-džibalu hedden (ta brda rušenjem).", (riječ "hedden" to) je (značenja) "hedmen": rušenjem.

PRIČAO NAM JE Jahja, pričao nam je Veki' od Aameša, od Ebu Duha-a, od Mesruka, od Habbaba, rekao je:

Bio sam čovjek kovač, i bio je za mene na Asu, sinu Vaila (jedan) dug (tj. i bio mi je dužan As, sin Vaila jedno dugovanje), pa sam došao njemu (da) tražim (naplatim) njega (od njega), pa je rekao meni:

"Neću izvršiti (Neću platiti) tebi do (da) budeš nevjernik u Muhameda." Rekao je: Rekao sam: "Neću biti nevjernik u njega čak (da) umreš, zatim (da) se proživiš." Rekao je: "A zaista ja zaista proživljen sam (tj. proživljen ću biti) od poslije (nakon te) smrti, pa ću izvršiti (pa ću platiti) tebi kada sam se vratio (kada se vratim) ka imanju i djeci." Rekao je: Pa je sišao (objavljen je ajet):

"Pa da li si vidio (onoga) koji je bio nevjernik u naše znakove, i rekao je: "Zaista će se meni dati imanja i djeca." Da li se je natkućio (Da li je saznao to) odsutno (neviđeno, tajno), ili je sebi uzeo kod Milosrdnoga ugovor (obavezu)? Nikako! Zapisaćemo šta govori, i pružićemo njemu od (te) kazne pružanjem. I naslijedićemo ga, (njega i ono) što govori (da će mu se dati), i doći će (on) nama samac (usamljen, sam).".

T H (TA HA)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Džubejr i Dahhak: U nabatejskom jeziku (izraz) Taha je (značenja): O čovječe! A rekao je Mudžahid: "...elka." (ta riječ) je (značenja) "sane'a": napravio je (načinio je, izveo je svoju vještinu). Govori se (tj. Rekne se): Svaki (onaj) što nije govorio (tj. ko ne izgovara) za (jedno) slovo (tj. ko ne može da izgovara neko slovo čisto i jasno), ili je u njega tepanje, ili fućkanje (tj. ili u govoru zapinje pri izgovaranju slova "t", ili slova "f"), pa ona je zavežljaj (spletenost, zapletenost u govoru, tj. ta se pojava u govoru naziva zapletenost - a to će reći: mucanje, zapinjanje, a to se arapski rekne "ukdetun"). "... ezri.", (to) je (značenja) "zahri": moja leđa (tj. moju snagu, moje ojačanje, moju podršku). "... fe jeshatekum....", je (značenja) "juhlikekum": pa (da) uništi vas....

(Po Asimovom čitanju umjesto "fe jeshatekum" ta rečenica glasi: "... fe jushitekum....".)

"... el-musla (najpriličnijom, najpriličnija).", (ta riječ) je ženski rod (do) "el-emselu" (najpriličniji, najprimjerniji, koji služi kao primjer). Govori (tj. Fir'avn-faraon kaže u ajetu, u kojem se spominje riječ "el-musla", da će Musa i Harun ako nadvladaju mađioničare, da će njih dvojica odnijeti, uništiti "vašu stazu najpriličniju" - a to znači: "vašu vjeru". Govori se: Uzmi (tu stazu) najpriličniju, uzmi (taj put) najpriličniji. "... zatim dođite redu (u red)....". Govori se: Da li si došao (tome) redu (u taj red) danas - misli (na to) klanjalište koje je (to mjesto što) se klanja u njemu. "Fe evdžese...." (to) je (značenja) "admere": skrivao je (mislio je). "Havfen" (strahovanjem, zbog straha - a to je značenje koje ima i riječ "... hifeten....", a koja je nastala od "hivfeten"), pa je otišlo (slovo) "v" od (riječi) "hifeten" (pretvorivši se u dugo "i") zbog samoglasnika (vokala) "i" (iza slova, uz slovo) "h" (koje se nalazi pred "v", odnosno koje se je nalazilo prije korjenitoga "v" koje se zbog takvog položaja u riječi i pretvorilo u "i"). "... u debila (tih) palmi....", to jest: na debila (tih) palmi. "... hatbuke....", je (značenja) "baluke": tvoj um (tj.: Šta je tvoj um? - a to će reći: Šta misliš? Šta je tebi? Šta

veliš, šta kažeš?). ".... misase...." je infinitiv (od "massehu misasen": doticao se je međusobno (sa) njim doticanjem. ".... le nensifennehu...." je (značenja) "le nezrijennehu": zaista ćemo prosuti (posijati) svakako njega (pepeo, lug od spaljenoga zlatnoga teleta). ".... ka'an (ravnicu, površina, tj. ravnicom, površinom)...." (to označuje takvu ravnicu, površinu što) nadvisuje nju (ta) voda (voda iz fatamorgane). A ".... essafsafu...." je ravna površina od (te) zemlje (od tla Zemlje).

A rekao je Mudžahid: ".... evzaren (terete, teretima)...." (to) je (značenja: bili smo natovareni sa jednim) težinama (tovarima) od nakita (toga faraonovoga) naroda, (izvjesnoga) nakita koji (kojeg) su pozajmili (na upotrebu, unaruč) od roda (od porodice, obitelji) faraona (faraonove). ".... fe kazeftuha...." (to) je (značenja) "fe elkajtuha": pa sam bacio nju (skupljenu gomilu toga nakita). ".... elka...." je (značenja) "sane'a": napravio je (načinio je Samirija). ".... pa je zaboravio." (to jest: zaboravio je) Musa, oni (Samirija i njegove pristalice) govore njega (taj govor da) je pogriješio (promašio Musa svoga) Gospoda (i otišao Ga tražiti na Turi Sinau, a On mu je tu - to tele). ".... neće vratiti k njima (nikakav) govor...." (to) tele (tj. neće im ništa odgovoriti tele). ".... hemsan;", je (značenja) "hissul-akdami": osjet (tj. topot tih) stopala (nogu kada padaju na tle, tlo). ".... si sakupio (proživio) mene slijepoga...." - od moga dokaza - "a već sam bio vidovit (vidio sam)?" - u zemnosti (u zemaljskom životu sam vidio svoj dokaz za svoje stanovište i stav, a sada ga ne vidim i ne nalazim).

Rekao je Ibnu Abas: ".... sa glavnom (sa ugarkom, tj. glavnu, ugarak)....", bili su zalutali (sa toga) puta, a bili su putnici zimi (u zimno doba, u zimsko doba), pa je rekao: "Ako nisam našao (tj. Ako ne nađem) na njoj (kod nje - kod one vatre nekoga) ko upućuje (vodi na taj) put, donijecu vam vatru (vatre da) ložite." A rekao je Ibnu Ujejneta: ".... najprilichniji njih stazom...." (to) je (značenja) najpravedniji (od) njih (u govoru, onaj koji najpravije govori). A rekao je Ibnu Abas: ".... hadmen (okrnjenja).", (to znači) neće se (njemu - čovjeku) učiniti nasilje, pa (da) se okrnji njemu od njegovih lijepih poslova (nešto, tj. neki dio nagrade). ".... ivedžen...." je (značenja) "vadijen": dolinu; "ve la emten." (a "emten") je (značenja) "rabijeten": uzvisinu (uzvišicu). ".... sireteha (njezin način hoda, idjenja, tj. života)", (a to) je (značenja) "haletehel-ula": njezino stanje prvo (prvobitno). ".... ennuha (razuma).", (to) je (značenja) "ettuka": bogobojažnosti. ".... danken....", je (značenja) "eššekau": nesretnost ("dankun" inače znači tijesan). ".... heva.", je (značenja) "šekije": bio je nesretan. ".... u (toj) dolini svetoj...." (to znači): blagoslovljenoj. ".... Tuva." (to) je (vlastito) ime (te) doline. ".... bi milkina (a to je: bi melkina)...." (to) je (značenja) "bi emrina": sa našom zapovjedi (ili: sa našom stvari; ili: sa našim poslom). ".... mekanen suven." (to) je (značenja: mjesto koje je bilo jedna polovina (sredina) puta) između njih. ".... jebesn...." je (značenja) "jabisen": suh. ".... ala kaderin...." je (značenja) "mev'idin": na ročište (na obećano, određeno vrijeme). ".... la tenija...." je (značenja) "la tad'ufa": ne budite slaba vas dvojica. ".... jefruta (da pretjera, tj. da požuri-na nas)....", "ukubetun": kaznom (da nas kazni prije nego mu do kraja iskažemo Tvoju zapovjed).

GLAVA:

Njegov govor: "I napravio (tj. stvorio) sam Sebi tebe za Moju osobu (tj. za Sebe - da Meni služiš).".

PRIČAO NAM JE Salt, sin Muhameda, pričao nam je Mehdija, sin Mejmuna, pričao nam je Muhamed, sin Sirina, od Ebu Hurejreta, od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Susreo se je (Susreli su se) Adem i Musa, pa je rekao Musa Ademu: "Ti si (onaj) koji si unesrećio (te) ljude i izveo si ih iz (toga) raja." Rekao je njemu Adem: "Ti si (onaj) koji (si takav da) je Sebi izabrao tebe Allah sa Svojim poslanstvom, i Sebi je izabrao tebe za Svoju osobu (za Sebe), i spustio je na tebe (taj) Tevrat (jesi li ti to taj)?" Rekao je: "Da." Rekao je: "Pa (je si li) našao nju u Tevratu moju grešku da (se je propisala na mene (da mi je predodređena) prije (nego) da stvori mene (prije nego me je stvorio Allah)." Rekao je: "Da." Pa je dokazao Adem Musa-u (tj. Nadjačao je u prepiranju, u tom iznošenju dokaza, u dokazivanju Adem Musa-a). "El-jemmu" je (što i) "el-bahru": more.

"I objavili smo (Ovdje je ispušteno nešto od teksta Kur'ana, jer treba ovako puni tekst da glasi: "I zaista već smo objavili) ka Musa-u, to jest: Putuj noću sa Mojim robovima, i udari za njih put u moru suh, nećeš se bojati stizanja (od faraona) i nećeš se plašiti (utopljenja). Pa je slijedio njih faraon sa svojim vojskama, pa je pokrilo njih od (toga) mora (ono) što je pokrilo (poklopilo) njih. I zaveo je faraon svoj narod, a nije uputio."

PRIČAO MI JE Jakub, sin Ibrahima, pričao nam je Revh, pričao nam je Šu'bete, pričao nam je Ebu Bišr od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice rekao je:

Pošto je došao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (u) Medinu, a Židovi (ti) poste ašura' (deseti dan muharrema mjeseca), pa je pitao njih (zašto oni to čine), pa su rekli:

"Ovo je (taj) dan koji (je to što, koji je taj što) je pokazao se u njemu Musa na faraonu (tj. nad faraonom kao pobjednik)." Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Mi smo bliži sa Musa-om od njih, pa postite ga (tj. pa postite taj dan)."

GLAVA

Njegovoga govora: "... pa neka ne izvede (ne istjera đavo, sotona) nipošto vas dvoje (tebe, Ademe, i tvoju ženu), pa (da) budeš nesretan."

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, pričao nam je Ejub, sin Nedždžara, od Jahja-a, sina Ebu Kesira, od Ebu Selemeta, sina Abdurahmana, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Raspravljao je (Prepirao se je) Musa (sa) Ademom, pa je rekao njemu: "Ti si (onaj) koji si izveo (istjerao te) ljude iz (toga) raja sa tvojim (svojim) grijehom, pa si unesrećio njih." Rekao je: Rekao je (na te riječi) Adem: "O Musa! Ti si (onaj) koji (si takav da) je Sebi izabrao (odabrao) tebe Allah sa Svojim poslanstvom i Svojim govorom. Zar koriš mene (ti) na (za jednu) stvar (što) je propisao nju Allah meni prije (nego) da stvori mene?" Ili (je rečeno): "Odredio je nju na mene (tj. meni) prije (nego) da stvori mene." Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Pa je nadvladao sa (tim) dokazom (tj. pobijedio je u raspravi, u prepiranju) Adem Musa-a."

SURA EL-ENBIJA-A (SURA ENBIJA')

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, pričao nam je Gunder, pričao nam je Šubete od Ebu Ishaka, rekao je: čuo sam Abdurahmana, sina Jezida, od Abdullaha (Mesudovoga), rekao je:

(Sura) Israelićana, i Kehf, i Merjem, i Taha i Enbija' - one (te sure) su (tih sura) najizvrsnijih, najprvih (prvih) i one su od moje rođene (imovine, tj. od moje starine, stare imovine).

A rekao je Katadete: ".... džuzazen...." (to) je (značenja) "katta'ahunne": isjekao je njih (statue kipova). A rekao je Hasen: ".... fi felekin (u krugu, u sferi, orbiti)....", sličnoj točkiću (te) preslice (tj. okrugloj daski, postolju prele, preslice, ili vretena). ".... jesbehune (plivaju)." (to) je (značenja) "jedurune": kruže (kreću se). Rekao je Ibnu Abas: ".... nefēšet...." je (značenja) "re'at": pasla je (pasli su bravi, pasle se ovce, pasle su ovce). ".... jushabune." je (značenja) "jumne'une": sprječavaju se. ".... vaša sljedba je sljedba jedna (ili: vaš narod je narod jedan)....", rekao je (Ibnu Abas da to znači): Vaša vjera je vjera jedna. A rekao je Ikrimete: ".... hasabu...." je (značenja) "hatabu": drva, (ali "hasabu" znači drva) u abesinskome jeziku. A rekao je osim njega (Ikrimeta neko drugi): ".... ehassu...." je (značenja) "tevakka'uhu": očekivali su ga. Od "ahsestu": osjetio sam (od te riječi je i riječ "ehassu: osjetili su"). ".... hamidine.", je (značenja) "hamidine": ugasnule (istruhle, truhle). "Hasidun" (Požnjeven) je (značenja) "muste'salun": iskorijenjen. Pada (tj. upotrebljava se taj izraz) na (tj. za toga) jednoga, i dvojicu i sve. ".... la jestahsirune.", je (značenja) "la ju'june": Neće se umoriti. I od njega (od toga) je "el-hasiru": umoran (sustao)., i (izraz) "hasertu be'iri": zamorio sam svoju devu. ".... 'amikin." je (značenja) "be'idin": dalekoga. ".... nukisu...." je (značenja) "ruddu": povratili su se. ".... pravljenje oblačila...." je (značenja ti) oklopi (pancijer-košulje, pancir košulje). ".... tekatta'u emrehum (isjekli su oni svoju stvar, svoj posao)...." (to) je (značenja) "ihtelefu": protivili su se. "El-hasisu", i "el-hissu, i "el-džersu" i "el-hemsu" je jedno (tj. sve te riječi imaju jedno značenje), a ono od (toga) glasa sakrivenoga (vuče značenje, tj. sve te riječi znače: osjećanje, tajni glas i njegovo osjećanje). ".... azennake...." je (značenja) "aalemnake": obavijestili smo te (dali smo na znanje tebi). ".... obavijestio sam vas....".

(Prvi ajet, odnosno prva rečenica "azennake" spomenuta je iz ajeta iz druge sure da se objasni značenje, pa je onda spomenuta rečenica koja se nalazi u ajetu ove sure Enbija-a. Smisao riječi "obavijestio sam vas" je u tome da se protivniku jasno stavi na znanje i da se pripremi za rat i borbu, pa da se nađe - ala sevain: na jednakosti, na jednakom stanju pripremljenosti za rat - i da se ne može žaliti na vjerolomstvo i mučki napad, napad bez objave rata. To će se sada u tekstu jasno izraziti.)

Kada si obavijestio njega (protivnika), pa ti si i on na jednakosti (na jednakom, u jednakom položaju), nisi bio vjeroloman (nisi učinio vjerolomstvo; zbog toga i Allah poručuje nevjernicima ".... obavijestio sam vas...."). A rekao je Mudžahid: ".... leallekum tus'elune (možda vi) da (se pitate).", (to) je (značenja) "tufhemune": (da) se razumijete (tj. da se vama dadne razumjeti, da se urazumijete, dovedete u razum). ".... irteda...." je (značenja) "radije": bio je zadovoljan. ".... ettema silu...." je (značenja) "el-asnamu": kipovi. ".... essidžillu...." je (značenja) "essahifetu": list (riječ "essahifetu" znači i stranica).

GLAVA:

".... kao što smo počeli prvo stvaranje, vratićemo ga (obnovićemo ga nakon uništenja), obećanje na Nas (je to),....".

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, pričao nam je Šubete od Mugireta, sina Numana, (jednoga) starca iz (plemena) Neha'a, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Predikovao je (Držao je govor) Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"Zaista vi ste (oni koji će biti) sakupljeni (sabrani) ka Allahu (u stanju u kakvom ste bili i rođeni) bos, goli, neobrezani (neosunnećeni, tj. nisu vam polni udovi obrezani, dakle: neće vam polni udovi biti obrezani):

".... kao što smo počeli prvo stvaranje, vratićemo ga, obećanje na Nas (stavljamo), zaista Mi smo bili činioći." Zatim zaista prvi ko će se (koji će se) obući (ko će dobiti odjeću na) sudnjem danu (to) je Ibrahim (biće Ibrahim). Zar ne (Pazite)! Zaista ono dovesti će se (neki) ljudi od moje sljedbe, pa će (se) uzeti s njima lijevo (tj. povesti će se oni na lijevu stranu - a to znači: u pakao), pa ću reći:

"O moj Gospode! Moji drugovi (su to)." Pa će se govoriti (reći će se): "Nećeš znati (tj. Ne znaš ti ono) šta su proizveli poslije tebe." Pa ću reći kao što je rekao (taj) rob dobri:

".... i bio sam nad njima svjedok dok sam trajao (postojao među njima)....", do Njegovoga govora: "...., (i Ti si na svaku stvar) svjedok." Pa će se govoriti (reći će se): "Zaista ovi nisu prestajali (da budu) vraćajući na svoje pete (tj. ti tvoji drugovi neprestano su se odmetali, odstupali od Islama vraćajući se u postupke paganstva) otkako si se rastavio (od njih (otkako si se rastao s njima, od njih, tj. otkako si umro)."

SURA HADŽDŽA (SURA HADŽ)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

A rekao je Ibnu Ujejneta: ".... el-muhbitine." (to) je (značenja) "el-mutmeinnine": (te) smirene (koji su se smirili, našli mira). A rekao je Ibnu Abas o (značenju) ".... kada je želio, bacio je (taj) sotona u njegovu želju...." (to znači): kada je pričao, bacio je (tj. bacio bi, ubacio bi izvjesni) sotona u njegovo pričanje, pa pokvari (uništi) Allah (ono) što baca (ubacuje taj) sotona, i učvršćuje Svoje ajete (ili: Svoje znakove). A govori se: "njegova želja" je (značenja, tj. to znači) njegovo čitanje.

(Prema tome ".... iza temenna elkaššejtanu fi umnijjetihi....", znači: kada je čitao, bacio je sotona u njegovo čitanje.... Da bi pojačao svoje tumačenje da ovdje "temenna" znači čitao je, sada će da navede još neke riječi iz sure Bekare, pa kaže)

".... osim želja (tj. osim čitanja)...." (to znači da oni): čitaju, a neće pisati (a ne pišu). A rekao Mudžahid: ".... mešidin: obojen." (to jest) sa (tim) krečom (ili: sa gipsom). A rekao je osim njega (Mudžahida drugi): ".... jestune...." je (značenja) "jefrone": žure (trče; ili: uznemiruju), (a "jestune") je od "essatvetu: navala, navaljivanje (na nekoga). A govori se: ".... jestune...." je (značenja) "jebtišune" (a može se izgovarati i "jebtušune"): sruše se (obore se - na one koji im čitaju ajete Allahove).

"I naputili su se ka (tom) lijepom od (toga) govora...." (to znači): Udahnulo im se je (Ulilo im se je), "i naputili su se ka putu (Allaha) Hvaljenoga." (to) je Islam (taj put). A rekao

je Ibnu Abas: "... sa (jednim) uzrokom...." (to znači): sa (jednim) užetom (tj. neka pruži uže) ka krovu (ka tavanu svoje) kuće (sobe, pa neka se udavi, objesi, pa neka vidi hoće li taj njegov postupak odstraniti ono što ga ljuti i zbog čega se je udavio i objesio). "... tezhelu...." je (značenja) "tušgalu": zaposlila se (tj. zaposlena je, zauzeta je - sama sobom tako da ona ne može voditi brigu o onome djetetu što ga doji).

GLAVA:

"... i vidiš (tj. misliš te) ljude pjane.....".

PRIČAO NAM JE Umer, sin Hafsa, pričao nam je moj otac, pričao nam je Aameš, pričao nam je Ebu Salih od Ebu Seida Hudrije, rekao je: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Reći će Allah, moćan je i veličajan je, (na) sudnjem danu:

"O Ademe!" Pa će reći (Adem, Adam): "Dvodazov Tebi, naš Gospode, i dvije sreće Tebi (pripadaju, tj. i Ti daješ dvije sreće: sreću u zemaljskome životu i sreću drugu u životu poslije sudnjega dana, na drugome svijetu)!" Pa će se dozivati (Adem) sa (jednim) glasom: "Zaista Allah zapovjeda tebi da izvedeš (da izvadiš) iz tvoga (svoga) potomstva (jedno) poslanje (tj. jednu skupinu, količinu) ka Vatri." Rekao je (tj. Reći će Adem): "O moj Gospode! A šta je (tj. koliko je) poslanje (četa, skupina) Vatre?" Rekao je (tj. Reći će taj glas): "Od svake hiljade - mislim ga (da) je rekao (mislim da je rekao) - devet stotina devedeset i devet (treba da pošalješ u pakao)." Pa tada će smetnuti (ta) nosačica svoj tovar (tj. porodiće se trudna žena, pobaciće svoje čedo u sebi koje je nosila - haml), i posijediće (to) rođenče, i vidjećeš (te) ljude pjane, a oni nisu pjani, a ali (tj. nego) je kazna Allaha žestoka." Pa je bilo teško to (pričanje Muhameda a.s.) na (te) ljude čak (da) su se promijenula (promijenila) njihova lica. Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Od (naroda) Jedžudža i Medžudža (Goga i Magoga) je devet stotina devedeset i devet, a od vas je jedan. Zatim vi ste u (među tim) ljudima kao (ta) dlaka crna u strani (toga) vola bijeloga (na bijelom volu), ili kao (ta) dlaka bijela u strani (toga) vola crnoga. I zaista ja zaista se nadam da budete (vi) četvrtina stanovnika (toga) raja." Pa smo veličali (Allaha, tj. rekli smo: "Allahu ekber" (Allah je veći!)). Zatim je rekao: "Trećina stanovnika raja." Pa smo (ponovo) veličali (rekli: "Allahu ekber!"). Zatim je rekao: "Polovina stanovnika raja." Pa smo (opet) veličali. A rekao je Ebu Usamete od Aameša: "Vidiš (te) ljude pjane, a nisu oni pjani." Rekao je: "Od svake hiljade devet stotina devedeset i devet (doslovno: devet stotina i devedeset i devet; i u ovom tekstu i u tekstu prethodnoga hadisa treba da stoji "i" prije riječi devedeset)."

A rekao je Džerir i Isa, sin Junusa, i Ebu Muavijete: "..... sekra ve ma hum bi sekra" (umjesto: "sukara ve ma hum bi sukara").

(I pričanje sa izrazima "sekra ve ma hum bi sekra" ima isto značenje: "... pjane, a nisu oni pjani".)

GLAVA:

"A od (tih) ljudi je (neko takav) ko obožava Allaha na (nekoj) strani," - (to znači: u jednoj sumnji - "pa ako je pogodilo njega (kakvo) dobro, smirio se je s njim; a ako je pogodila njega (kakva) kušnja (iskušenje, nezgoda, nesreća), izvrmuo se je (prevrnuo se je) na svoje lice;

štetovao je (tu) ovozemnost i (taj) zadnji (život, tj. izgubio je i ovaj svijet i drugi, budući svijet-ahiret).....", do Njegovoga govora ".... to je ono (ta) zabluda daleka."

".... etrefnahum (raznježili smo ih; razmazili smo ih)...." (to) je (značenja) "vessa'nahum": proširili smo im (dali smo im moć, široke mogućnosti i udobnosti).

PRIČAO MI JE Ibrahim, sin Harisa (ili: sin Munzira), pričao nam je Jahja, sin Ebu Bukejra, pričao nam je Israil od Ebu Hasina, od Seida, sina Džubejra, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je (o značenju i smislu ajeta):

"A od (tih) ljudi je (neko takav) ko obožava Allaha na strani (na ivici vjere i bezvjerstva),....", rekao je: Bio je (izvjesni taj) čovjek (takvoga postupka da) dođe (u) Medinu (u cilju primanja Islama i primi Islam). Pa ako je rodila njegova žena dječaka (nakon što je on bio u Medini) i oždrijebilo se je njegovo konjaništvo (tj. i ako je dobio priplod od konja svojih), rekao je (rekao bi on): "Ovo je (jedna) vjera dobra." A ako nije rodila njegova žena i nije se oždrijebilo njegovo konjaništvo, rekao je (rekao bi): "Ovo je vjera (jednoga) zla (vjera nevaljalosti)."

GLAVA:

Njegov govor: "Ova dvojica su dva protivnika (što) se prepiru (svađaju) njih dvojica u (vezi, tj. zbog) svoga Gospoda....".

PRIČAO NAM JE Hadždžadž, sin Minhala, pričao nam je Hušejm, izvijestio nas je Ebu Hašim od Ebu Midžleza, od Kajsa, sina Ubada, od Ebu Zerra, bio zadovoljan Allah od njega, da je on bio (običaja da) se kune (zaklinje) u (vezi, tj. zbog) nje:

Zaista ovaj ajet: "Ova dvojica su dva protivnika (što) su se prepirali (tj. što se prepiru i svađaju) u (vezi, tj. zbog) svoga Gospoda....", sišao je u (vezi, zbog) Hamzeta i njegova druga, i Utbeta i njegova dva druga (na) dan (kada) su se pokazali (pojavi na mejdanu, tj. kada su izašli na megdan, mejdan) u danu (na dan) Bedra. Predao je njega (spomenuti hadis) Sufjan od Ebu Hašima. A rekao je Usman od Džerira, od Mansura, od Ebu Hašima, od Ebu Midžleza (koji je taj što je spomenut) njegov govor.

PRIČAO NAM JE Hadžadž, sin Minhala, pričao nam je Mu'temir, sin Sulejmana, rekao je: čuo sam svoga oca (da) je rekao: pričao nam je Ebu Midžlez od Kajsa, sina Ubada, od Alije, sina Ebu Taliba, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

"Ja sam prvi ko će sjesti na koljena pred Milosrdnim (Allahom) radi prepirke (svađe, tj. radi parničnja na) sudnjem danu." Rekao je Kajs: I u (vezi, tj. zbog) njih je sišao (ajet):

"Ova dvojica su dva protivnika (što) su se prepirali (svađali, tj. borili) u (vezi, tj. zbog) svoga Gospoda....". Rekao je: Oni su (ti) koji su izašli na megdan (na) dan Bedra: Alija, i Hamzete i Ubejdete (kao jedan protivnik koji je predstavljao muslimane); i Šejbete, sin Rebi'ata, i Utbete, sin Rebi'ata, i Velid, sin Utbeta (kao drugi protivnik koji je predstavljao mekanske idolopoklonike u tom megdanu, dvoboju, duelu).

SURA MU'MINUNA (SURA MUMINUN)

SA IMENOM (U IME) ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

Rekao je Ibnu Ujejneta: "..... sedam staza.....", je (značenja) sedam nebesa. "... za njih (ili: k njima, tj. dobrim djelima) pretjecači (drugih ljudi).", (to znači:) pretekla (je) njima (ta) sreća (a to će reći: pribjegli je, pripala je njima ta sreća da oni čine ta dobra djela). ".... njihova srca su strašljiva....." (to znači: bivši oni) bojazni (bojažljivi, plašljivi).

Rekao je Ibnu Abas: "... hejhate hejhate....", je (značenja) "be'idun be'idun": daleko je, daleko je. "... pa pitaj (te) brojače.", (to) je (značenja: pitaj te izvjesne) anđele. "..... lenakibune.", (to) je (značenja) "le'adilune": zaista skretači (su oni sa pravoga puta). ".... kalihune.", je (značenja) "abisune": namrgođeni (smrknuti su oni).

A rekao je osim njega (osim Ibnu Abasa neko drugi): izvađevine (tj. od tvari koja je izvađena, izvučena, dobijena iz druge tvari)....", dijete (čovjekovo je njegova izvađevina, ono je dobijeno iz čovjeka). I (ta) kaplja (tj. sperma, čovjekovo sjeme) je "essulaletu": izvađevina (iscjedina, izvadak, kao neka vrsta ekstrakta).

(Izraz "izvađevina" sam loše napravio i upotrebio u nedostatku nekoga boljega izraza u našem jeziku koji bi odgovarao sadržaju i smislu arapske riječi "sulaletun".)

A "el-džinnetu" i "el-džununu" je jedno (tj. obje riječi znače isto: poludjelost). A "el-gusa'u" je (značenja kao i) "ezzebedu": pjena, i (ili: a to) je (ono) što se je uzdiglo (što se uzdigne) od (te) vode i što (je takvo da) se neće koristiti s njime. "..... jedž'erune.", je (značenja) podižu svoje glasove kao što riče (podize svoj glas ta) krava. "... ala aakabikum (na vaše - na svoje - pete)....", (rekne se:) "redže'a ala akibejhi": vratio se je na svoje dvije pete (tj. okrenuo je leđa natrag idući - ovdje se misli na to da je otišao natrag u bezvjerstvo, paganstvo). "... samiren....", je od "essemeru": sijelenje i bdijenje noću (sjedjenje uz razgovor i pričanje po noći, naročito u mjesečnoj noći, na mjesečini pod kakvim drvetom). A svi (tj. A množina, plural od "samirun") je "summarun" (samirun: sjedač, sijeldžija - summarun: sjedači, sijeldžije). A (riječ) "samirun" je ovdje u mjestu (te) množine (tj. A riječ samirun je upotrebljena u ovome ajetu u suri Muminun u jednini, ali u smislu množine, a to znači da samirun tude (tu) znači sjedači, sijeldžije, a ne: sjedač, sijeldžija). "... tusharune (omađijavate se, opčinjavate se).", (to) je (značenja što i) "ta'mevne minessihri": zaslijepljujete od (te) mađije (od toga opčinjavanja, očaravanja, čaranja).

(Upotpunio se je peti dio, i slijedi ga šesti dio; početak njegov (tj. početak šestoga dijela) je sura Nura (sura Nur).

SADRŽAJ: